291
9

NOBEL ■ ÖDÜLÜ

steinbeck

BÜTÜN ESERLERİ / 9

cennet çayırları

BİLGİ YAYINEVİ

STEINBECK / cennet çayırları

BİLGİ YAYINLARI : 291
JOHN STEINBECK BÜTÜN ESERLERİ 9

ISBN 975-494-133-5
90. 06. Y. 0105. 0196

Birinci Basım 1984

İkinci Basım
Mart 1990

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46/A
Telf 131 81 22 - 131 16 65 - 134 12 71
Telefax 131 77 58
Yenişehir - Ankara

JOHN STEINBECK

Bütün Eserleri

9

CENNET ÇAYIRLARI

Türkçesi : Belkıs Çorakçı

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni fahri karagözoğlu

JOHN STEINBECK / BÜTÜN ESERLERİ

1. Yukarı Mahalle
2. Sardalye Sokağı
3. Tatlı Perşembe
4. Alev
5. Al Midilli
6. İnci
7. Fareler ve İnsanlar
8. Mutsuzluğumuzun Kışı
9. Cennet Çayırları
10. Ay Battı
11. Gazap Üzümleri
12. Bilinmeyen Bir Tanrıya
13. Bitmeyen Kavga
14. Altın Kupa
15. Kısa Süren Saltanat

Babama ve Anneme

I

1776 yılı dolaylarında, Alta Kaliforniya'daki Carmelo Misyonu Kilisesi yapılırken, Hıristiyanlaştırılmış yirmi kadar Kızılderili bir gece yarısı apansız yeni dinlerini terk etmiş, bölgede kendileri için yapılmış kulübeleri de bırakıp sırra kadem basmışlardı. Sabahla birlikte o kulübelerin bomboş bulunması, bir yandan kötü örnek olurken, bir yandan da tuğlaların yapıldığı kil ocaklarındaki işi, bütünüyle aksatmıştı.

Din yetkilileriyle, eyalet yetkililerinin kısa bir toplantısının ardından bir İspanyol onbaşı, yanında atlıları yollara düşmüş, kilisenin bu yaramaz çocuklarını tekrar Kutsal Ana'nın yoluna döndürme görevini üstlenmişti. Topluluk, Carmel Vadisi boyunca önce yukarıya, sonra da vadinin gerisindeki dağlara doğru epey zor bir yolculuk yaptı. Can sıkıcı, insanı şaşkına çeviren bir yolculuktu bu. Çünkü kaçaklar yol boyu izlerini saklamak konusunda şeytanca bir kurnazlığa sahip olduklarını kanıtlıyor gibiydiler. Askerlerin onları bulması tam bir hafta sürdü. Yakalandıklarında, içinden küçük bir dere akan derin bir boğazın altında, bağışlanmayacak günahlar işlemekteydiler. Başka bir deyişle, yirmi inançsız orada sere serpe yatıp, derin bir uykuya dalmışlardı.

Çileden çıkan askerler hepsini yakalayıp, bağırıp çağırmalarına aldırmaksızın upuzun bir zincire bağladılar. Kafile, bu zavallı yeni dindaşlara kil ocaklarında pişmanlık sürelerini doldurup, günahlarını bağışlatma şansı tanımak amacıyla, Carmel yoluna geri döndü.

İkinci gün öğleden sonra, kafilenin yolu üzerine fırlayan küçük bir geyik, bir tepenin ardında

gözden kayboldu. Onbaşı topluluktan ayrıldı, atıyla peşine düştü. Epey ağır bir hayvan olan atı dik yamaçta tökezliyor, bin bir zorlukla ilerliyordu hep. Sağdaki soldaki dallar da diken gibi pençelerini onbaşının suratına uzatıp duruyorlardı; ama o, yine de akşam yemeğini kovalamaktan vazgeçmedi. Birkaç dakika sonra tepenin doruğuna vardı ve karşısındaki görünümün ürkütüsüyle duralayıverdi. Aşağıda upuzun, dümdüz, yemyeşil çayırlarla kaplı bir ova vardı. Üzerinde bir geyik sürüsü otluyordu. Çayırlarda görkemli, dipdiri meşe ağaçları vardı. Çevredeki tepeler bu çayırlığı kıskanç bir bencillikle kucaklıyor, sisten ve rüzgârdan koruyordu.

Disiplinle yoğrulmuş bir kişi olan onbaşı, böylesine olağandışı bir güzellik karşısında kendini pek güçsüz hissetti. Kırbacıyla kahverengi derili sırtlarda yarıklar açan, erkekliğiyle Kaliforniya'da yeni bir kuşak yaratan bu sakallı, bu vahşi uygarlık temsilcisi eyerinin üzerinden yavaşça kayarak indi, çelik tolgasını kafasından çıkardı.

«Kutsal Meryem Ana!» diye fısıldadı. «Tanrı'nın bizi sürüp götürmeye çalıştığı Cennet Çayırları burası işte!»

O onbaşının soyundan gelenler bugün artık hemen hemen beyazdır. Kendisinin o yeri keşfettiği zamanki duygularını da ancak yarım yamalak bulabiliyoruz onlarda. Ama tepeler arasındaki o tatlı ovaya verdiği ad hâlâ yaşıyor. Orası bugün de *Las Pasturas del Cielo* diye biliniyor.

Garip bir raslantıyla, o topraklar hiçbir toprak dağıtım programının kapsamına alınmadı. Hiçbir soylu İspanyol, parasını ya da karısını ödünç verme karşılığında oraya sahip çıkmadı. Çayır uzun süre, onu kucaklayan tepelerin arasında unutulmuş olarak kalakaldı.

Yeri keşfeden İspanyol onbaşı yaşamı boyunca hep oraya dönme isteğini korudu. Zorbalık yanlısı tüm insanlar gibi, o da ölmeden önce kendisine, duygusal açıdan huzura kavuşmak için kısa bir süre tanınmasını bekliyordu. O zaman küçük de-

renin yanına bir kulübe yapacak, geceleri de sığırlar evin duvarlarına burunlarını sürteceklerdi.

Bir Kızılderili kadın ona, frengi bulaştırdı. Yüzü lime lime dökülüp düşmeye başladığında, yakın dostları hastalığın başkalarına da bulaşmaması için onu, kullanılmayan bir ambara kilitlediler ve orada sessiz soluksuz öldü... Frengi, dışardan bakanlara korkunç görünmekle birlikte, sahibine pek kötü bir dost sayılmaz.

Uzun süre sonra birkaç aile Cennet Çayırlarına gelip yerleşti; çift çevirdiler, meyve ağaçları diktiler. Buraları kimsenin malı olmadığından, sahiplenme konusunda birbirleriyle epey bir kapıştılar. Yüzyıl geçtikten sonra, Cennet Çayırlarının yirmi küçük çiftliğine, yirmi aile yerleşmiş bulunuyordu. Ovanın ortasına yakın bir yerde her şey satan bir dükkânla bir postane; varım mil ilerde, derenin yanında da derme çatma yapılmış, çakılarla bol sayıda harfler kazınmış bir okul vardı.

Aileler varlık ve huzur içinde yaşayıp gidiyorlardı. Toprakları zengin, işlemesi kolaydı. Bahçelerinde yetişen meyveler, Orta Kaliforniya yörcsinin en lezzetli meyveleriydi.

II

Cennet Çayırları halkına göre Battle Çiftliği lanetli; çocuklarına göre de cinli perili bir yerdi. Gerçi toprağı verimli, iyi sulanan ve bereketli bir topraktı ama, bu ovada yaşayanlardan kimse orayı istemiyor, kimse o evde yaşamaya yanaşmıyordu. Çünkü bir zamanlar içinde sevgiyle yaşanan o ev, emek verilmiş o bahçe sonunda terk edildiği için gamlı ve ürkütücü bir görünüm kazanmıştı. Terk edilmiş bir evin çevresinde büyüyen ağaçlar, karanlık ağaçlar olurdu. Böyle ağaçların yere vurduğu gölgeler de garip şeyler çağrıştırıcı biçimler alırdı.

Beş yıldan beri boştu Battle Çiftliği. Biçme makinesinin korkusundan kurtulan yabanıl otlar, coşkun bir dinlenme gücüyle küçük ağaçların boyuna varmıştı. Meyve bahçesindekiler düğüm düğümdü, güçlü ve dalları birbirine dolanmıştı. Meyvelerinin sayısını arttırıyor, boyunu küçültüyorlardı. Köklerinin çevresinde iri dikenler bitmişti ve düşen meyveleri yutuyordu.

Ev dört köşe bir tabana oturmuş, sağlam yapılı, iki katlı bir evdi. Beyaz boyası tazeyken pek soylu ve güzel bir evdi, ama sonraki o benzersiz tarihçesi ona dayanılmaz derecede bir yalnızlık havası vermişti. Taraçalarıyla balkonlarının parmaklıklarına otlar tırmanıyor, duvarları karartıyordu. Zamanın insan yapısı şeylere karşı açtığı savaşta birer subay olarak görevlendirdiği küçük çocuklar tüm camları kırmışlar, taşınabilecek ne var, ne yoksa alıp götürmüşlerdi. Çocuklar, sahibi olmayan tüm taşınabilir eşyaların, eve götürüldüğünde çok zevkli birtakım işlere yarayabileceğine inanırlar. Evi iyice boşaltmış, çevredeki kuyuları

türlü artıklarla doldurmuş, samanlıkta gizlice gerçek tütün içerken de bir kaza sonucu eski ambarı yakıp kül etmişlerdi. Sonradan bu yangının, gelip geçen serserilerce çıkarılmış olduğu yolundaki evrensel yoruma tüm çevre halkı katılmıştı.

Boş çiftlik, dar vadinin ortasına yakın yerdeydi. Her iki yanında Cennet Çayırlarının en iyi, en zengin çiftlikleri vardı. Özenle bakılan mutlu iki toprak parçasının arasında ot bürümüş bir alandı gerçekte. Vadi halkı orayı birtakım uğursuzlukların yuvası sayıyorsa, bunun nedeni orada yer almış korkunç bir olayla bir de çözülmez esrar yüzündendi.

Battle ailesinin iki kuşağı yaşamıştı, o çiftlikte. George Battle 1863 yılında, New York eyaletinin kuzeyinden geldiğinde oldukça genç, tam askere gidecek yaştaydı. Çiftliği satın alıp ortasına o evi yaptırması için gerekli parayı annesi vermişti. Ev bittiğinde George Battle annesine haber yolladı, gelip kendisiyle birlikte oturmasını önerdi. Annesi de gelmeye çalıştı aslında. Uzaklık kavramının kendi köyünden on mil sonra bittiğini sanan zavallı, yaşlı bir kadındı. Yolda gelirken New York gibi, Rio ve Buenos Aires gibi mitolojik yerleri gördü. Ama Patagonya açıklarında öldü. Gemi yetkilileri tabut yerine birkaç metre kaput bezi kullanıp ayaklarının arasına da bir çapa bağlayarak onu karanlık okyanusa gömdüler. Oysa, o yaşamı boyunca hep kendi köyündeki kalabalık mezarlığı istemişti.

George Battle çevresini aranarak iyi yatırım sayılabilecek bir kadın bakındı. Salinas'ta Bayan Myrtle Cameron'u buldu. Ufak bir servete sahip, otuz beş yaşında, evde kalmış bir kız olan Bayan Myrtle'ın ihmale uğramasına neden, hafif bir sara durumuydu. O sıralar böyle olaylara 'nöbet' denir, genellikle kutsal gücün o kişiye beslediği düşmanlığa yorulurdu. George, onun saralı oluşuna aldırmadı. İstediği her şeye birden sahip olamayacağını biliyordu. Myrtle karısı oldu, ona bir erkek çocuk verdi; iki kere evi yakmaya çalıştıktan son-

ra da San Jose'de Lippman Sanatoryumu denilen özel küçük hapishaneye kapatıldı. Yaşamının geri kalanını orada tığ ve pamuk ipliğiyle İsa'nın sembolik geçmişini bir kumaşa işleyerek geçirdi.

O günden sonra Battle Çiftliğindeki büyük ev, birbirini izleyen kötü huylu kâhyalarca yönetildi. Bunlar genellikle gazetelere verdikleri iş ilanlarında: «*Dul, 45, çiftlikte kâhya olarak iş arıyor. İyi aşçı. Amaç, Mad.*» şeklinde yazılar yazanlardı. Birer birer geldiler. İlk günlerde davranışları tatlı, biraz hüzünlü olurlardı. Myrtle'ı öğreninceye kadar. Öğrendikten sonra evin içinde yıldırımlar saçan gözlerle dolaşmaya başlar, sanki ırzlarına geçilmiş gibi davranırlardı.

George Battle daha elli yaşındayken ihtiyarlamış, iki büklüm olmuş; yalnızca çalışan, hiçbir zevki olmayan, kuru bir insan haline gelmişti. Gözleri onca sabırlı işlediği topraktan bir an bile ayrılmazdı. Elleri sertleşmiş, kararmış, her yanı çizgi ve yarıklarla dolmuş, ayı pençelerine dönmüştü. Çiftliği de çok güzeldi. Meyve bahçesindeki ağaçlar budanmış, bakımlı, her biri türünün yüz akıydı sanki. Sebzeler gevrek, koyu yeşil yapraklı, düzgün sıralar oluşturacak biçimde yetişiyordu. George evine özenir, tam önünde bir çiçek bahçesi bulundururdu. Evin üst katında hiçbir zaman kimse yaşamamıştı. Çiftlik tümüyle, içine kapanık bir insanın şiiriydi. Sabırla salıneyi hazırlıyor, bir Sylvia bekliyordu. Hiçbir Sylvia gelmedi; ama o, bahçeyi yine de bekletmeyi sürdürdü. Oğlunun büyüme yıllarında George Battle ona pek dikkat etmedi. En önemlisi, meyve ağaçlarıyla dizi dizi sebzelerdi. Oğlu John gezici eviyle, misyonerliğe çıkıp yuvadan ayrıldığında George, onu pek özlemedi bile. İşini sürdürdü, her yıl toprağa doğru biraz daha eğildi. Komşuları onunla hiç konuşmuyorlardı. Çünkü dinlemezdi o, konuşulanları. Elleri kıvrık, kanca biçiminde durur, bahçe aletlerinin sapları gelip içine otursun diye bekleyen yuvalara benzerdi. Altmış beş yaşına geldiğinde ihtiyarlıktan öldü. Ölüm nedeni öksürüktü.

John Battle treyleriyle evine döndü ve çiftliğe sahip çıktı. Annesinden ona hem sara, hem de o çılgın Tanrı bilinci miras kalmıştı. John'ın yaşamı, şeytanlarla savaşmakla geçti. Bir toplantıdan öbürüne gider, kollarını açıp sağa sola savurur, şeytanları kışkırtır, sonra suçlar, uğursuzluğa saldırıp onu yenerdi. Evine döndüğünde de şeytanlar, yine ondan ilgi bekler durumda kaldı. Dizi dizi sebzeler tohuma kaçtı, birkaç kere kendiliklerinden atılım yapmaya kalkıştılarsa bile, sonunda yaban otlarına yenildiler. Çiftlik yavaş yavaş doğaya döndü. Ama şeytanlar daha güçlü, daha etkili olmaya başladılar.

John Battle bir savunma önlemi olarak giysilerinin ve şapkasının üzerine beyaz iplikle ufacık haçlar işledi, böylece zırhlanmış olarak karanlık güçlere karşı savaş açtı. Ortalık kararmak üzereyken elinde kalın bir sopayla çiftlikte dolaşıyor; çalıların arasına saldırıyor, sopasını savuruyor, şeytanlar sığınaklarını terk edinceye kadar onlara bağırıp çağırıyordu. Gece olunca yapraklar arasına saklana saklana, şeytanların toplantı yaptığı yere yaklaşıyor, sonra korkusuzca ileri atılıyor, elindeki silahıyla hepsine acımasızca vuruyordu. Gündüzleri evine gider uyurdu. Çünkü şeytanlar aydınlıkta iş görmezdi.

Günün birinde, alacakaranlık koyulurken John, dikkatle bahçedeki bir leylağın altına doğru emekledi. Bu sarmaşıkta kötü varlıkların bir toplantı yaptıklarını biliyordu. Onlara kaçamayacakları kadar yaklaştığı anda, hemen ayağa fırladı, leylağa atıldı. Bir yandan bağırıyor, bir yandan sopasını savuruyordu. Uyuyan bir yılan bu darbelerin şiddetiyle uyandı; yassı, kaskatı kafasını kaldırdı. John sopasını elinden attı ve ürperdi; çünkü yılanın o kuru, keskin uyarısı çok korku verici bir sesti. Bir an kendini dizleri üzerine atıp dua etti. Sonra birden bağırdı : «Bu lanetli bir yılan! Defol, şeytan,» deyip pençe gibi kıvrılmış parmaklarıyla ona doğru atıldı. Yılan onu, koruyucu haçların bulunmadığı bir yerden, boynundan üç kere

soktu. John pek az mücadele etti, birkaç dakika içinde de öldü.

Komşular ancak akbabalar saldırmaya başladığı zaman buldular onu. Buldukları şey, o günden sonra Battle Çiftliğinden ürkmelerine neden oldu.

On yıl boyunca çiftlik nadasa yattı kaldı. Çocuklar evin perili olduğunu söyleyip, kendilerini iyice korkutabilmek için oraya gece gezileri düzenlediler. O garip, eski evin boş bakan pencerelcriyle korku verici bir havası vardı. Duvarlarından beyaz boyalar soyulup dökülüyor, kirişleri kuruyup kıvrılıyordu. Çiftlik de iyice vahşileşmişti. Sahibi, George Battle'ın uzak bir kuzeniydi. O da çiftliği hiç görmemişti.

1921'de Battle Çiftliğini Mustrovic'ler aldı. Gelişleri ansızın ve gizemli oldu. Bir sabah kalkıldığında, onlar da oradaydılar. Yaşlı bir adamla yaşlı karısı... İskelete benzer, derileri sapsarı insanlardı. Çıkık elmacık kemikleri üzerinde yüz derileri geriliyor, pırıl pırıl parlıyordu. İkisi de İngilizce bilmediği için vadide iletişimi oğulları sağlıyordu. Yine çıkık elmacık kemikli, uzun boylu bir gençti. Gür siyah saçları alnının ta ortasından başlıyordu. Yumuşak bakışlı kara gözleri vardı. İngilizceyi yabancı bir aksanla konuşuyor, yalnızca neler istediğini söylüyordu.

Dükkâna geldiğinde ora halkı ona sorular sordu, ama pek bir bilgi alamadılar.

Dükkânın sahibi T.B. Allen, «Biz hep orayı perili diye biliyorduk. Hiç hayalet gördünüz mü bugüne kadar?» diye sordu.

«Hayır,» dedi genç Mustrovic.

«Otları temizlerseniz, iyi çiftliktir aslında.»

Mustrovic dönüp dükkândan çıktı.

«Bir garipliği var o evin,» dedi Allen, «oraya kim gelip yerleşse, konuşmaktan nefret ediyor.»

Yaşlı Mustrovic'ler pek seyrek görülebiliyorlardı ama, genç adam gün ışıdığı andan başlayarak her dakikasını çiftliği işlemekle geçirdi. Toprağı tek başına temizledi; ekti, ağaçları budadı, ilaç-

ladı. Kim hangi saatte baksa, onu canla başla çalışır görüyordu. Hızla, âdeta koşar adım çalışıyordu. Yüzü ürünler alınamadan zamanın duruvermesini bekliyormuş gibiydi.

Aile, koca evin mutfağında yaşıyor; orada yatıp kalkıyordu. Tüm odalar kapalı ve boştu. Kırık pencereler de onarılmadı. Mutfağın penceresinden içeriye soğuk gelmesin diye delik yerlere sinek kâğıdı yapıştırdılar. Evi ne boyadılar, ne de bakımıyla ilgilendiler. Ama delikanlının canla başla çalışması sonucunda toprak yeni baştan güzelleşmeye başladı. Genç adam iki yıl boyunca o toprağı köle gibi işledi. Sabah ortalık yeni ağarmaya başlarken evden çıkıyor, tekrar girdiğinde günün son ışıkları kaybolmuş oluyordu.

Bir sabah Pat Humbert arabasıyla dükkâna doğru gelirken Mustrovic'lerin bacasından duman çıkmadığını fark etti. «Yine terk edilmiş gibi bir hava sinmiş eve,» dedi Allen'e. «Gerçi orada o delikanlıdan başka kimseyi zaten gördüğümüz yoktu ya, yine de bir gariplik var. Yani demek istediğim, terk edilmiş bir yer duygusu veriyor adama...»

Üç gün boyunca komşular bacayı beklenti içinde gözleyip durdular. Sormaya gidip de kendilerini gülünç duruma düşürmek istemiyorlardı. Dördüncü gün, Pat Humbert, T. B. Allen ve John Whiteside eve doğru yürüdüler. Her yan çok sessizdi. Gerçekten terk edilmiş gibi görünüyordu. John Whiteside mutfak kapısını vurdu. Cevap ve hareket olmayınca kapının tokmağını tutup çevirdi. Kapı açıldı. Mutfak gıcır gıcır, tertemiz, sofra da kurulmuştu. Masanın üzerinde tabaklar, çorba kâseleri hazırdı. Yağda yumurtalar, dilimlenmiş ekmekler de duruyordu. Yiyeceklerin üzerinde küf tabakaları oluşmaya başlamıştı. Açık duran kapıdan giren güneş ışığında, birkaç sineğin tembel tembel uçmakta olduğu görülüyordu. Pat Humbert, «Kimse var mı, hey?» diye seslendi. Aslında bunu yapmanın çok saçma olduğunu kendisi de biliyordu.

Evi dipten bucağa aradılar, ama bomboştu. Zaten mutfağın dışında, odaların hiçbirinde eşya yoktu. Çiftlik kesinlikle terk edilmişti. Hem bir an içinde karar verilip terk edilmişti.

Daha sonra, şerife haber verdiklerinde, o da aydınlatıcı bir bilgi bulamadı. Mustrovic'ler çiftliği peşin parayla satın almış, giderken de hiçbir iz bırakmamışlardı. Onları oradan ayrılırken gören olmadığı gibi, daha sonra da bir daha gören olmadı. Ülkenin o yörelerinde, onların karışmış olabileceği bir suç falan da işlenmemişti. Bir sabah, tam kahvaltıya oturacakları sırada ortadan yok olmuşlardı Mustrovic'ler. Dükkânda konu tekrar tekrar tartışıldı, fakat kimse tutarlı bir açıklama bulamadı.

Toprağı yeniden otlar bürüdü, yaban böğürtlenleri meyve ağaçlarının dallarına doğru yükseldi. Sanki geçmişten hız kazanmış gibi, çiftlik bu defa çok çabuk vahşileşti. Vergisinin ödenebilmesi için Monterey'deki bir emlak şirketine satıldı ve Cennet Çayırları halkı da inandıklarını kabul etseler de etmeseler de, Battle Çiftliğinin üzerinde lanet bulunduğu fikrine kapıldılar. «İyi topraktır,» diyordu her biri. «Ama ben şahsen, bedava verseler istemem. Nesi var bilmem ama, bir garipliği var oranın. Sinsi bir şey. İnsanın hayaletlere inanmasını kolaylaştıracak bir şey.»

Battle Çiftliğine yine birilerinin yerleşeceğini duyduklarında Cennet Çayırları halkı pek keyiflendi. Söylentiyi dükkâna, eski evin önünde otomobiller görmüş olan Pat Humbert getirmiş, dükkânın sahibi T.B. Allen de haberi bol bol yaymıştı. Allen oranın sahipleriyle ilgili her tür durumu düşünde geliştirmiş, bunları müşterilerine anlatırken de söze hep, «Diyorlar ki...» diye başlamıştı. «Diyorlar ki, Battle Çiftliğini yeni alan adam her tarafta dolaşıp hayaletler arayan, sonra onlarla ilgili yazılar yazan biriymiş.» T.B. Allen'in 'diyorlar ki'si, koruma kalkanıydı bir tür. Bunu gazetelerin 'ileri sürülmektedir' ya da 'iddia edilmektedir' deyimleri gibi kullanıyordu.

Bert Munroe daha yeni mülküne taşınmadan, Cennet Çayırlarında kendisiyle ilgili bir düzine hikâye dolaşıp durmaya başlamıştı. Gerçi yeni komşularının kendisine garip garip baktıklarını hiç yakalayabilmiş değildi ama, öyle baktıklarını biliyordu. Bu gizli bakışlar kırsal yöre halklarınca bir sanatmışçasına geliştirilmişti. İnsanın görülür durumdaki her tarafını görürler, giydiği elbiselerin etiketlerini hesaplayıp ezberlerler; gözünün rengini, burnunun biçimini bilirler, sonunda görünüşünü ve kişiliğini üç dört sıfata indirgerlerdi ve bütün bu zaman içinde o insan da onları kendi varlığıyla hiç ilgilenmiyor sanabilirdi.

Bert Munroe, çiftliği satın aldıktan sonra kendini bahçedeki otlarla uğraşmaya verdi, bu arada marangozlardan kurulu bir ekip de evi ele almışlardı. Evde kalmış her parça mobilya bahçeye çıkarılıp yakıldı. Ahşap bölmeler söküldü, çıkarıldı, yerlerine yenileri konuldu. Duvarlar yeni baştan kâğıtlandı, çatı yeni baştan asbest levhalarıyla kaplandı. Son olarak da evin dışına açık sarı bir boya çekildi.

Bert'in kendisi bütün sarmaşıkları, bahçede fazla büyüyüp ışığın girmesini engelleyen bütün ağaçları kesti. Üç hafta içinde ev terk edilmiş, perili görünümünden tümüyle kurtuldu. Birbirini izleyen parlak buluşlar sayesinde, batının köy evlerinin binlercesine benzeyen bir ev haline getirildi.

İç ve dış boyalar kurur kurumaz yeni eşyalar geldi. Puf puf yumuşacık koltuklar ve bir kanape... Bir emaye soba. Tahta taklidi ya da çelik karyolalar yalnızca rahatlık sağlamaya yönelikti. Çerçeveli aynalar vardı, Wilton halılar vardı, mavi rengi halka sevdiren çağdaş bir ressamın tabloları vardı.

Eşyalarla birlikte Bayan Munroe ile daha genç üç Munroe da çıkageldiler. Bayan Munroe tombulca bir kadındı. Burna tutturulan çerçevesiz gözlüğünü boynuna bir kurdeleyle asıyordu. İyi bir ev kadınıydı. Eşyaların yerini defalarca değiş-

tirtti, sonunda beğenebileceği yerleşme düzenini buldu. Ama bir kez bunu bulduktan o eşyaya dikkatle bakıp gülümseyerek başını salladıktan sonra o eşya artık sonsuza dek orada kalacak, yalnızca temizlik yapılırken yerinden oynatılacaktı.

Kızı Mae, düzgün ciltli, yuvarlak yanaklı, olgun dudaklı güzel bir kızdı. Vücudu şimdi bile dolgundu ama, çenesinin altındaki yumuşacık, sevimli bir kıvrım, ilerde annesi gibi kilolu olacağını açığa vuruyordu. Mae'nin gözleri dost bakışlı, içtenlikli ve dürüsttü. Zeki değilse de budala hiç değildi. Besbelli büyüdüğünde annesinin modeli olacaktı. İyi bir ev kadını, sağlıklı çocukların annesi ve pişmanlığı olmayan iyi bir eş...

Mae kendi odasında aynayla çerçevenin arasına, düzenlenen dansların programlarını sıkıştırıyor, duvarlara Monterey'deki arkadaşlarının çerçeveli resimlerini asıyordu. Fotoğraf albümüyle kilitli anılar defterini de başucundaki küçük masanın üzerine koymuştu. Meraklı gözlerden özenle koruduğu o günlükte, hiç de ilginç olmayan dansların, partilerin olayları; birtakım tatlıların tarifleri ve hangi delikanlıları belli belirsiz tercih ettiğinin notları vardı. Mae odasının perdeliklerini kendi seçip aldı, kendi dikti. Işığı engellemek için açık pembe tül, üzerine de çiçekli kreton... Büzgülerle süslü saten yatak örtüsünün üzerine beş boduar yastığını, rasgele atılmış gibi koydu, uzun bacaklı bir Fransız bebeğini bunlara yaslayıp oturttu. Bebeğin sarı saçları tepesine toplanmış, ağzından bir paçavra sigara sallanıyordu. Mae bu bebeğin, kendi açık fikirliliğini kanıtladığını, pek de doğru bulmadığı şeylere karşı hoşgörüsünü gösterdiğini düşünmekteydi. Bir geçmişi olan arkadaşlar edinmekten hoşlanırdı. Çünkü onların anlattıklarını dinlemek, kendi yaşamının hiç suçsuz geçmesinden ötürü duyabileceği pişmanlığı yok ediyordu. On dokuz yaşındaydı. Çoğu zaman evliliği düşünmekle vakit geçirirdi. Delikanlılarla çıktığında, heyecanlı heyecanlı konuşur, hep ideallerden söz ederdi. Aslında ideal-

rin ne olduğunu pek bilmezdi ama, danstan eve dönerken insanın ne biçim öpüldüğüyle bir ilgisi olduğunu bilirdi.

Jimmie Munroe on yedi yaşındaydı. Liseyi yeni bitirmiş, her şeyi alaya alan bir delikanlıydı. Annesiyle babasının yanındayken davranışı genellikle suratsız ve içine kapanıktı. Kendi dünyasıyla ilgili bilgilerini açmak konusunda onlara güvenemeyeceğini biliyordu. Anlamazlardı onlar. Günahı ve kahramanlığı hiç tanımayan bir kuşağın çocuklarıydı annesiyle babası. İnsanın yaşamını, duygusal olanaklara iyice doyurduktan sonra bilime vermesi, diye bir fikri iyi karşılamazlardı. Bilim demek, Jimmie'ye göre radyolar, arkeoloji ve uçaklar demekti. Kendini Peru'da kazı yapıp altın vazolar bulurken düşlerdi. Bodrum gibi bir atölyeye kapanıp yıllarca uğraştıktan, herkesin alay konusu olduktan sonra ortaya dizaynı yepyeni, hızı akıllar durduracak bir uçakla çıkmayı da kurar dururdu kafasında.

Jimmie'nin yeni evdeki odası, delikanlı oraya yerleşir yerleşmez hemen küçük makineler karmaşası haline geldi. Köşede kulaklıklı bir radyo, elle çalışan bir manyetoya bağlı telgraf vericisi, parçaları sökülmüş pirinç bir teleskop vardı. Jimmie'nin de gizli bir malı yok değildi elbette. Ağır bir asma kilitle kapanmış irice bir tahta kutuydu bu. İçinde yarım konserve kutusu dinamit başlığı, bir eski tabanca, bir paket Melachrino sigarası, markası «Şen Dul» diye bilinen üç prezervatif, bir küçük şişe şeftali brandisi, hançere benzeyen bir zarf açacağı, dört ayrı kızdan gelme dört deste mektup, dansa götürdüğü kızlara ait on altı dudak ruju, aşklarının ufacık anılarını topladığı küçük bir kutu; bu kutuda kuru çiçekler, mendiller ve düğmeler, hepsinin en değerlisi olarak da siyah dantelli bir çorap lastiği vardı. Jimmie o lastiği nasıl ele geçirdiğini unutmuştu aslında. Ama hatırladıkları ondan daha doyurucuydu. Kilitli kutuyu açmadan önce odasının kapısını hep sıkı sıkıya kapardı.

Lisedeyken Jimmie'nin günahlar çizelgesine birçok çocuk yetişmiş, hatta onu bu konuda bazıları geride bile bırakmıştı. Oysa, Cennet Çayırlarına taşınır taşınmaz, burada kendisine yaklaşabilen bile olmadığını anladı. Kendini uslanmış bir çapkın olarak görmeye başladı. Ama hiç kimse, ilerde yer alabilecek bir patlamayı önleyecek kadar da uslanamazdı. Böylesine günah dolu bir yaşam sürmüş olmak ona, vadinin genelde genç olan kızları karşısında bir üstünlük sağlıyordu. Jimmy oldukça yakışıklı çocuktu. İnce ve sağlam yapılıydı. Gözleriyle saçları koyu renkti.

Küçük oğul Manfred'e hep Manny denirdi. Yedi yaşında ve ciddi bir çocuktu. Yüzünün ifadesi burun etinden dolayı değişmişti. Annesiyle babası biliyordu çocuğun burnunda et olduğunu. Sık sık onu aldırmaktan söz ederlerdi. Manny ameliyattan çok korkar olmuştu. Annesi de bunu sezince, yaramazlık yaptığında onu bununla korkutmaya başlamıştı. Son zamanlarda artık burun etinin aldırılması söz konusu olunca Manny, dehşet dolu bir paniğe kapılıyordu. Bay ve bayan Munroe onu düşünceli bir çocuk, belki de bir dahi olarak düşünmekteydiler. Genellikle kendi kendine oynar, saatlerce boşluğa bakarak oturur; annesi o zamanlar, «düş görüyor,» derdi. Çocuğun zekâsının olağanın altında olduğunu, beyninin olenf bezleri yüzünden gerektiği gibi gelişemediğini ancak yıllar sonra anlayacaklardı. Manny çoğu zaman uslu bir çocuktu. Kolaylıkla korkutulup söz dinler duruma getirilebiliyordu. Ama korkutma biraz fazlaya kaçtı mı, hemen bir isteriye kapılıyor, kendini denetleyemez duruma geliyordu. Kafasını kapılara vura vura kanattığı, kanların yüzünden aşağıya doğru aktığı da oluyordu.

Bert Munroe'nun Cennet Çayırlarına geliş nedeni, kendisini her seferinde yenen bir güce karşı savaşım vermekten yorulduğu içindi. Birçok girişimlerde bulunmuş, hepsi de başarısızlığa uğramıştı. Başarısızlıkların nedeni, Bert'in yeteneksizlikleri değildi; tek başına ele alındıklarında

'kaza' denilebilecek birtakım raslantılar olmuştu. Bert de bu raslantıları hep birlikte ele alıyor, bunları kendi başarısını engellemeye çalışan bir *yazgı*'nın düzeni olarak görüyordu. Her başarı yolunu tıkayan bu adsız şeye karşı savaşmaktan bezmişti. Henüz elli beş yaşındaydı; ama, artık dinlenmek istiyordu. Kendi üzerinde bir lanet bulunduğundan hemen hemen emindi.

Yıllar önce kentin bir ucunda bir garaj açmıştı. İşler iyi gidiyordu. Paralar gelmeye başlamıştı. Tam artık kendinin güvencede olduğuna inanacağı sırada, eyalet otoyolu bir başka yerden geçivermiş, onu işsiz bırakmıştı. Bir yıl kadar sonra garajı satmış, bir bakkaliye dükkânı açmıştı. Yine başarılı oldu. Borçlarını ödedi, bankaya para yatırmaya başladı. Derken bir dizi bakkaliye mağazasına sahip bir firma, o yörede dükkân açtı, fiyat savaşma girişti, onu meslekten çekilmeye zorladı. Bert duygulu bir insandı. Bu tür şeylerle sayısız kereler karşılaştı. Tam başarısı sürekli olacak gibi görünmeye başladığı sırada, o lanet şansı yine darbesini indiriyordu. Özgüveni yavaş yavaş sarsılmaya başladı. Savaş patladığı sırada, o da hemen hemen ruhsal bakımdan çökmüş durumdaydı. Savaştan para kazanabileceğini biliyordu, fakat bunca kez yenilgiye uğradıktan sonra korkuyordu artık.

Henüz tarlada bulunan fasulyelerin alımıyla ilgili ilk anlaşmasını yapmadan önce çok düşünmüş, kendine cesaret vermeye çalışmıştı. İlk yıl elli bin dolar, ikinci yıl yüz bin dolar kazandı. Üçüncü yıl yüzlerce dönümlük fasulyeyi henüz ekilmeden önce kapattı. İmzaladığı anlaşmada bir kilo ürüne yirmi sent ödemeyi kabul ediyordu. Eline gelecek tüm fasulyeyi nasılsa kilosu otuz altı sentten satabilecekti. Savaş kasım ayında bitti, o da ürününü kilosu sekiz sentten sattı. Kazandığı para işe ilk başlarkenkinden biraz daha azdı.

Bu defa artık lanetli oluşundan kuşkusu kalmadı. Ruhu öylesine yaralanmıştı ki, evden pek çıkmıyordu. Bahçesinde çalışıyor, biraz sebze eki-

yor, kaderinin bu düşmanlığına suratını asıp duruyor, söyleniyor, homurdanıyordu. Durgun geçen birkaç yıl boyunca içinde yavaş yavaş toprağa karşı bir özlem gelişti. Yazgısına ters düşmeyecek tek girişim çiftçilik olabilirdi. Küçük bir çiftlik edinirse orada güvence ve rahatlık bulabileceğini düşündü.

Battle Çiftliği, bir Monterey emlak şirketi tarafından satışa sunulmuştu. Bert orayı gördü, ne değişiklikler yapılabileceğini hemen sezdi ve satın aldı. Ailesi başlangıçta bu taşınmaya karşı çıktı, ama Bert bahçeyi temizledikten, elektrik getirdikten, telefon bağlattıktan ve orayı yeni eşyalarla oturulur bir ev durumuna dönüştürdükten sonra, onlar da hevese geldiler. Bayan Munroe, Bert'in Monterey'deki o bahçede somurtup oturmasındansa, her değişikliğe razıydı.

Bert çiftliği satın aldığı andan başlayarak kendini daha bir özgür hissetti. Ezici yazgısının baskısı, üzerinden kalkmıştı. O lanetten kurtulmuş olduğundan emindi. Bir ay içinde omuzları dikleşti, yüzündeki o hortlak görmüş gibi ifade kayboldu. Hevesli bir çiftçi olup çıktı. Çiftlik yöntemleriyle ilgili bol bol yazı okudu; kendine bir yardımcı tuttu; sabahtan akşama kadar toprağı üzerinde çalışmaya girişti. Her geçen gün ona yeni bir heyecan getiriyordu. Topraktan fışkıran her tohum, içindeki bağışıklık vaadini yeniliyor, güçlendiriyordu. Mutluydu, çünkü yeniden kendine güven duymaya başlamıştı. Vadide durumunu daha da güçlendirmek için yeni dostlar edinmeye koyuldu.

Kırsal bir bölgenin toplumuna kendini çabucak kabul ettirmek oldukça zor, kurnazlık isteyen bir iştir. Vadi halkı, Munroe'ların yaşamını pek yabancı bakışlarla izleyip durmaktaydı. Battle Çiftliği lanetliydi. Her zaman böyle düşünmüşlerdi orayı. Bu düşünceye gülenler bile, aslında inanıyorlardı öyle olduğuna. Şimdiyse ortaya bir adam çıkmış, onlara yanıldıklarını gösteriyordu. Bu da yetmiyormuş gibi lanetli çiftliği ortadan kaldırıp

yerine zararsız, verimli bir çiftlik yerleştirmekle bölgenin görünümünü değiştiriyordu. O halk, Battle Çiftliğinin eski haline alışkındı. Bu değişikliğe için için karşı koymaktaydılar.

Bert'in bu düşmanca duyguları yok edebilmesi olağanüstü bir şeydi. Üç ay içinde vadinin bir parçası olmuş, sağlam bir adam, iyi bir komşu sayılmaya başlamıştı. Çevreden tarım aletleri ödünç alıyor, başkalarına kendininkileri ödünç veriyordu. Altı ayın sonunda, okul yönetim kuruluna üye seçildi. Gerçekte insanların Bert'i sevmesine yol açan şey, onun kendi lanet perilerinden kurtulmuş olmaktan ötürü duyduğu mutluluktu. Ayrıca, iyi bir insandı. Dostlarına iyiliklerde bulunmaktan hoşlanıyordu. Daha da önemlisi, birinden iyilik istemekte çekingenlik göstermiyordu.

Bir gün dükkânda bir grup çiftçiye kendi durumunu anlattı. Adamlar onun bu açıksözlülüğüne hayran kaldılar. Daha vadiye geleli pek uzun zaman olmamıştı ki, T.B. Allen ona da her zamanki soruyu sordu.

«Biz o yeri hep lanetli sayardık. Epey garip olaylar olmuştu orada. Orada hayalet falan gördün mü sen?»

Bert güldü. «Bir yeri temizler, tüm artık yiyecekleri oradan uzaklaştırırsan, fareler de kendiliğinden terk eder orayı,» dedi. «Ben o yerin tüm eskiliğini ve karanlığını kovaladım. Hayaletler öyle şeylerle beslenerek yaşar.»

Allen, «Orayı pek güzelleştirdiğin doğru,» diye kabullendi. «Bakımlı olduğu zaman, bu çayırlarda oradan iyi yer bulamazsın.»

Kafasında yeni bir düşünce oluşurken Bert kaşlarını çatmıştı. «Ben birçok kereler kötü şansla yüzyüze geldim,» dedi. «Birçok işe girdim, hepsi kötü gitti. Buraya taşınırken, kendimi lanetlenmiş hissediyordum.» Birden, aklına geliveren şeye sevinçle güldü. «Ne yaptım dersiniz? İlk fırsatta kendime lanetli diye bilinen bir çiftlik aldım. Düşünüyorum da, belki benim lanetimle çiftliğin la-

neti kavgaya tutuşmuş, birbirini öldürmüştür. Ben ikisinin de yok olduğundan eminim.»

Çevresindekiler de onunla birlikte güldüler. T.B. Allen elini tezgâhın üzerinde şaplattı. «Amma iyi!» dedi. «Ama benim aklıma daha iyisi de geldi. Belki senin lanetinle çiftliğin laneti çiftleşmiş, yavru verecek çıngıraklı yılanlar gibi topraktaki bir deliğe saklanmışlardır. Belki biz göz açıp kapayana kadar, Cennet Çayırlarını bir yığın yavru lanet saracaktır.»

Bu söz üzerine herkes gürültülü kahkahalara gömüldü. T.B. Allen bu sözleri, başkalarına anlatabilmek üzere iyice ezberledi. Bir sahne eserindeki konuşmalara ne kadar benziyor, diye düşündü içinden.

III

Edward Wicks, Cennet Çayırlarına giden köy yolunun ucunda ve iç karartıcı bir evde otururdu. Evin arkasında bir şeftali bahçesiyle bir sebze bahçesi vardı. Edward Wicks şeftalilere bakar, karısıyla güzel kızı da bahçeyle haşır neşir olur, Monterey'deki turfanda pazarında satılacak bezelyeleri, çalı fasulyelerini, çilekleri yetiştirirlerdi.

Edward Wicks'in pervasız, kahverengi bir suratı, hemen hemen hiç kirpiksiz, ufacık gözleri vardı. Vadinin en kurnaz ve dalavereci adamı, diye bilinirdi. Sıkı pazarlık eder, şeftalilere karşılık komşularının aldığından birkaç sent fazla kopardı mı pek mutlu olurdu. Becerebildiği zamanlar at alım satımında da tabii ahlak çerçevesinde, hile yapar, bu keskin zekâsından ötürü çevrenin saygısını kazanırdı ama, işin garip yanı, serveti hiç artmazdı. Buna karşılık o yine de birtakım yatırımlar yapıyormuş gibi, numara yapmaktan hoşlanırdı. Okul yönetim kurulu toplantılarında diğer üyelerden çeşitli hisse senetleri ve tahviller üzerine bilgi alır, bu sayede onlara, tasarruflarının epey fazla olduğu izlenimini verirdi. Vadi halkı ondan *«Tilki»* Wicks diye söz eder olmuştu.

«Tilki mi?» derlerdi aralarında konuşurken. «Eh, herhalde yirmi bin doları, ya da belki daha fazla parası vardır. Kimse kandıramaz bizim Tilki'yi.»

Ama aslında Tilki'nin yaşamı boyu hiçbir zaman beş yüz dolardan fazla parası olmamıştı.

En büyük zevki, zengin adam sayılmaktı. Buna o kadar zevklenirdi ki, parası gerçekten de varmış gibi olurdu. Hayali servetini elli bin dolar dü-

zeyinde saptamış, bir de muhasebe defteri tutmaya başlamıştı. Bu deftere, çeşitli yatırımlarından gelmesi gereken faizleri not ederdi. Olanca neşesi bu hesaplardı onun.

Monterey'in güneyinde sondaj kuyusu açmak amacıyla Salinas'ta bir petrol şirketi kurulmuştu. Tilki bunu duyar duymaz, hemen John Whiteside'ın çiftliğine doğru yürümüş, o şirketin hisse senetlerinin değeri konusunda ona danışmıştı. «Şu Güney Petrol Şirketini merak ediyordum,» dedi.

John Whiteside, «Galiba jeolog raporları fena değilmiş,» diye karşılık verdi. «O yörede petrol var, diye duyardım hep zaten. Yıllar önce de duymuştum.» John Whiteside'a bu tür konularda sık sık danışılırdı. «Ama, tabii, ben olsam pek bel bağlamazdım,» diye getirdi sözün sonunu.

Tilki alt dudağını iki parmağının arasına kıstırdı, bir süre düşündü. «Ben biraz eğildim bu işe,» dedi. «Gözüme fena gözükmedi. Boş duran, getirebileceği kadar para getirmeyen bir on bin dolarım var. Herhalde bu konuya dikkatle bir eğilmek gerek. Senin fikrin nedir, diye sorayım demiştim.»

Ama Tilki kararını çoktan vermişti. Evine döndüğünde muhasebe defterini indirdi, hayali bir banka hesabından on bin dolar çekti, sonra hisse senetleri hesabını açıp Güney Petrol'ün on bin dolarlık hissesini oraya işledi. O günden sonra hisse senedi borsasını atmaca gibi izlemeye koyuldu. Fiyat biraz yükselince ıslık çala çala dolaşıyor, biraz düşünce gırtlağına bir yumru tıkanır gibi oluyordu. Derken bir ara Güney Petrol hisseleri ansızın büyük bir yükselme kaydedince Tilki o kadar keyiflendi ki, Cennet Çayırları dükkânına gitti, oradan kendine şömine üzerine konacak siyah mermer bir saatle, saatin üzerine çok yakışan bir biblo at aldı. O sırada dükkânda bulunanlar bilgiç bilgiç birbirlerine baktılar, Tilki'nin bu ara bir voli vurmak üzere olduğu yolunda fısıldaştılar.

Bir hafta sonra hisseler birden düşüşe geçti, şirketin adı duyulmaz oldu. Tilki bunu duyar duy-

maz hemen, muhasebe defterini çıkardı, elindeki hisseleri, düşme başlamadan hemen önceki gün, tanesinde iki bin dolar kâr payıyla satmış olduğunu not etti.

Pat Humbert, Monterey'den dönerken arabasını Tilki'nin evi önünde durdurdu. «Duyduğuma göre Güney Petrol malıvetmiş seni,» diye konuşmaya başladı.

Tilki mutlu mutlu gülümsedi, «Sen beni ne sanıyorsun, Pat? İki gün önce sattım o hisseleri ben. Budala olmadığımı sen de herkes kadar bilirsin. O hisselerin bir şeye yaramayacağını zaten biliyordum. Ama aynı zamanda, işin içindekiler kendi paralarını kurtarabilsinler diye, batmadan önce biraz yükseleceğini de biliyordum. Onlar satarken, ben de sattım.»

«Yok be!!!» dedi Pat hayranlıkla. Oradan çıkıp dükkâna uğradı, bu öğrendiklerini anlattı. Herkes kafasını salladı, Tilki'nin servetiyle ilgili yeni tahminlere giriştiler. Herhangi bir iş ilişkisinde onunla karşı karşıya gelmek istemeyeceklerini itiraf ettiler.

Bu arada Tilki bir Monterey bankasından dört yüz dolar alarak, kendine elden düşme bir Fordson traktörü satın aldı.

Sonunda yargılarının sağlıklılığı ve uzak görüşlülüğüyle ilgili ünü öylesine arttı ki, Cennet Çayırlarında hiç kimse ona danışmadan hisse, toprak, hatta at bile satın almaz oldu. Hayranları kendisine başvurdukça Tilki Wicks onlarla birlikte sorunun inceliklerine eğiliyor, şaşırtacak kadar güzel öğütler veriyordu.

Birkaç yıl içinde, muhasebe defterindeki kayıtlar, yatırımlarından yüz yirmi beş bin dolar kazandığını gösterir durumdaydı. Komşuları onun hâlâ fakirler gibi yaşadığını görünce, ona karşı saygıları daha da arttı. Para başına vurmamıştı Tilki Wicks'in. Budala değildi o. Karısıyla güzel kızı hâlâ sebzelere bakıyor, onları Monterey'de satılmak üzere hazırlıyorlardı. Tilki'nin kendisi de

meyve bahçesinde onu bekleyen binlerce küçük işle meşguldü.

Tilki'nin başından aşk diye bir şey geçmemişti hiç. On dokuz yaşındayken, Katherine Mullock'u üç kere dansa götürmüştü: Kız boş olduğu içindi bu. Bu danslar, emsal mekanizmasını harekete geçirmiş, Tilki de salt kızın ailesi ve diğer komşular öyle bekler, diye evlenmişti onunla. Katherine güzel değildi ama, körpe bir otun tazeliğine, genç bir kısrağın canlılığına sahipti. Evlendikten sonra o canlılığı gitti, körpeliği de çiçeklerin tozlaşmadan sonraki hali gibi yok oldu. Yüzü sarktı, kalçaları genişledi, kendini ikinci yazgısına, çalışma yoluna koyverdi.

Tilki'nin ona karşı davranışı ne sevecen, ne de acımasızdı. Ona da atlarına yaptığını yapar, ona karşı da ne yumuşak ne de katı bir tavır alırdı. Zalim davranmak, aşırı şımartmak kadar saçmaydı. Onunla hiçbir zaman ikinci bir insan gibi konuşmaz; umutlarını, düşüncelerini, başarısızlıklarını anlatmazdı. Anlatsa Katherine şaşırır, kaygılanırdı. Kadıncağızın yaşamı zaten bir başkasının düşünce ve sorunlarını yüklenmeden de yeterince karışık ve yüklüydü.

Çiftliğin tek çirkin şeyi, Wicks'lerin o kahverengi eviydi. Doğanın artıkları her yıl toprağa gömülür yok olurdu ama, insanoğlununkiler daha kalıcıydı. Bahçede yığın yığın eski çuvallar, kâğıtlar, cam kırıkları, tel parçaları doluydu. Koca çiftlikte ot ve çiçek bitmeyen tek yer evin çevresindeki o sıkışmış, kahverengi topraklardı. Kir ve pislik çevreyi kısırlaştırmış, durmadan dökülen sabunlu sular o toprakta düşmanca duygular doğurmuştu. Tilki, meyve bahçesini sular dururdu ya, güzelim suları evin çevresine döküp ziyan etmekte de pek bir anlam görmezdi.

Alice doğduğunda, Cennet Çayırlarının kadınları 'aman ne güzel bebek' demeye hazırlanmış durumda Tilki'nin evine akın ettiler. Bebeğin sahiden çok güzel olduğunu görünce, ne diyeceklerini bilemediler. Genç anneyi, kollarında tuttuğu o

canavarın büyüyünce de canavar kalmayacağına inandırma amacını taşıyan o kadınca ünlemler bir anda anlamını yitirdi. Hem Katherine'in de çocuğuna bakışları, nice annenin düş kırıklığını saklamak için kullandığı o yapay hevesle dolu bakışlar değildi. Katherine çocuğun güzel olduğunu gördüğü anda içi hayretle, dehşetle, güvensizlikle dolmuştu. Alice'in güzelliği, yanısıra onu dengeleyecek bir ceza getirmezse, fazla aşırı bir *'ihsan'*dı. 'Güzel bebekler genellikle büyüdüklerinde çok çirkin olurlar', diyordu Katherine kendi kendine. Bunu söylerken, içindeki güvensizliğin birazından da kurtulmuş oluyordu. Kaderin hilesini önceden bildiğini, bilince de silahı kaderin elinden almış olduğunu düşünüyordu.

O ilk ziyaret gününde Tilki, kadınların birbirlerine inanmaz seslerle, «Ama gerçekten çok güzel bir bebek,» dediklerini duydu. «Nasıl bu kadar güzel olabiliyor dersin?»

Tilki tekrar yatak odasına döndü, küçük kızına uzun uzun baktı. Sonra bahçeye çıkıp konuyu düşündü. Bebek gerçekten çok güzeldi. Bu konuda kendisinin, Katherine'in ya da başka akrabalarının bir rolü olmuş olmazdı, çünkü hepsi çirkin ya da sıradan insanlardı. Kendisine kesinlikle olağanüstü özel bir şey *'ihsan'* edilmişti. Böyle değerli şeyler de evrensel bir imrenme duygusu doğurduğundan Alice'in korunması gerekiyordu. Tilki, Tanrı'yı düşündüğü zamanlarda, onun varlığına inanırdı elbette. Kendisinin bir türlü anlayamadığı şeyleri yapıp duran o bilinmez varlıktı Tanrı.

Alice büyüdükçe daha da güzelleşti. Cildi ışıklı tomurcuklar gibi, saçları yumuşak ve dik başaklar gibi, gözleri güzel havayı belirleyen sisli gökler gibiydi. İnsan çocuğun ciddi gözlerine bakınca, «O gözlerde benim tanıdığım bir şey var,» diye düşünüyordu. «Hatırladığımı sandığım, tüm yaşamım boyunca aradığım bir şey...» Sonra Alice başını başka tarafa çevirince ona bakan in-

san, «Aaa, küçük güzel bir kızmış meğer!» diyordu.

Tilki bu tanıma duygusunu nice insanlarda gözlemlemişti. Erkeklerin Alice'e bakarken yüzlerinin kızardığını; küçük erkek çocukların, çevrede o varken kaplanlar gibi kavga ettiklerini görmüştü.

Her erkeğin yüzünde gizli bir şeyler sezdiğini sanıyordu. Meyve bahçesinde çalışırken sık sık kafasında korkunç sahneler canlandırıyor, Çingenelerin küçük kızı çaldığını düşlüyordu. Tehlikeli şeylere karşı defalarca uyarmıştı kızını. Atların arka ayaklarına yaklaşmamaya, çitlerin üzerinden atlanmayacak kadar yüksek olduğuna; çalı aralarının ve hendeklerin bilinmez tehlikelerle dolu olduğuna, gelip geçen arabalara dikkat etmeden karşı kaldırıma geçmenin intihar sayılacağına dikkatini çekmişti. Her komşu, her satıcı, hatta en korkuncu, her yabancı çocuğu kaçırabilirdi. Cennet Çayırlarına serserilerin geldiği yolunda haberler duyuldu mu, kızı bir an bile gözünden ayırmazdı. Piknik yapacak yer arayanlar, Tilki'nin onları kendi arazisinden ne büyük bir hışımla kovaladığına hep şaşar kalırlardı.

Katherine'e gelince; Alice'in güzelliğinin durmadan artması, onun içindeki güvensizlik duygularını da arttırmaktaydı. Yazgı, darbesini indirmek üzere bekliyordu. Ne kadar uzun beklerse, indireceği darbe de o kadar şiddetli olacak demekti. Kızının kölesi oldu; durmadan onun çevresinde dolandı, ölmek üzere olan bir sakata hizmet eder gibi, hizmet etti ona.

Wicks'ler çocuklarının güzelliğine tapar, onun güvenliğinden korkar, o güzelliği büyük bir hasislikle herkesten kıskanırken, biricik kızlarının inanılmaz derecede aptal olduğunu da biliyorlardı. Budala, geri zekâlı bir kızdı güzel kızları. Bunu bilmek, Tilki'nin korkularının daha da artmasına yol açıyordu. Kızın kendini kollayamayacağından, onu kaçırmak isteyebilecek herkesin tuzağına kolayca düşeceğinden emindi. Ama Katherine'e gö-

re, kızın aptallığı iyi bir şeydi. Anneye, ona yardımcı olmak için sayısız fırsatlar veriyordu. Yardım ederken Katherine, kendi üstünlüğünü kanıtlıyor, aralarındaki o koca uçurumu bir dereceye kadar kapatmış oluyordu. Kızındaki her eksiklikten, her güçsüzlüğünden memnundu Katherine. Bunların her biri, kendini ona daha yakın hissetmesine, daha değerli görmesine yol açıyordu.

Alice on dört yaşına geldiğinde, babasının ona karşı duyduğu sorumluluklara bir yenisi daha eklenmiş oldu. O zamana kadar Tilki, kızının yalnızca kaybından ya da bir zarara uğrayıp sakatlanmasından korkarken şimdi bir de bekâretinin ve namusunun kaybından korkmaya başlamıştı. Yavaş yavaş, üzerinde düşüne düşüne, bu son korku öbür ikisini emip yuttu. Bekâretin kaybolmasına, hem kızın kaybı, hem de sakatlanması gözüyle bakmaya başladı. Ondan sonra da çiftliğe ne zaman bir erkek ya da bir delikanlı yaklaşsa kendini pek rahatsız hisseder oldu.

Konu zamanla bir karabasana dönüştü. Karısına durmadan, Alice'i hiç gözünden ayırmamasını söyleyip duruyordu. «Ne olacağı bilinmez,» diyordu, solgun gözlerinde kuşkular uçuşarak. «Ne olacağı asla bilinmez.» Kızının zihinsel yetersizliği de, korkusunu daha beter arttırmaktaydı. 'Kim olsa mahvedebilir onu,' diye düşünüyordu. Onunla yalnız kalabilen herkes sömürebilirdi onu. Kendini koruyamazdı, çünkü çok aptaldı. Tilki kızını öyle koruyordu ki, hiçbir erkeğin en değerli damızlık kısrağını bile, azdığı zamanlarda böyle koruduğu görülmemişti.

Bir süre sonra da kızının temizliğinden emin olmak için, bunun kanıtlanmasına ihtiyaç duymaya başladı. Her ay karısına, «İyi mi kız?» diye sorup duruyordu.

Katherine nefret dolu bir sesle, «Henüz değil,» karşılığını veriyordu.

Birkaç saat sonra yine, «İyi mi kız?» diye soruyordu baba.

Bu böyle sürüp gidiyor, sonunda bir ara Kat-

herine, «Elbette iyi, ne bekliyordun?» diyene kadar devam ediyordu.

Bu, Tilki'yi bir ay boyunca tatmin ediyordu ama, yine de dikkatini azaltmıyordu. Bekâret henüz yerindeydi. Demek, korumaya devam etmek de gerekliydi.

Tilki, Alice'in sonunda evlenmek isteyeceğini biliyordu; ama bu düşünce aklına ne zaman gelse hemen kafasından uzaklaştırıyor, unutmaya çalışıyordu. Kızın evliliğini de, baştan çıkarılması kadar kötü bir olay olarak görmekteydi. Değerli bir şeydi Alice. Korunması, gözlenmesi ve saklanması gerekliydi. Bu konu Tilki'ye göre bir ahlak sorunu değildi. Estetik bir sorundu. Bir kere çiçeği koparıldıktan sonra, artık onca özenle koruduğu değerli şey olmaktan çıkacaktı. Kızını bir babanın kızına duyması gereken sevgiyle seviyor değildi o. Daha çok bir sahiplik duygusu duyuyor, böyle değerli, böyle kendine özgü bir hazinesi olduğu için gururlanıyordu. Her ay «İyi mi kız?» sorusunu sorarken zamanla kızın bekâreti; sağlığını simgelemeye, o bekâretin korunması da kızın sağlamlığı yerine geçmeye başlamıştı.

Alice on altı yaşına geldiğinde bir gün Tilki, yüzü kaygı dolu karısının yanına gitti. «Biliyor musun, aslında kızın iyi olup olmadığını anlayamayız biz,» dedi. «Yani... onu doktora götürmedikçe kesin olarak biz bilemeyiz.»

Katherine bir an ona bakakaldı, bu sözlerin ne anlama geldiğini anlamaya çalıştı. Anladığı anda da, yaşamı boyunca ilk kez çileden çıktı. «Seni kötü niyetli, kokuşmuş kuşkucu!» dedi kocasına. «Çabuk, defol buradan! Bunu bir daha ağzına alırsan, ben... ben çıkar giderim!»

Tilki biraz şaşırdı ama, aslında karısının bu patlaması onda bir korku yaratmadı. Yine de tıbbi muayene fikrinden vazgeçti, aylık sorularla yetinmeye karar verdi.

Bu arada Tilki'nin muhasebe defterindeki serveti büyümesini sürdürüyordu. Her gece, Katherine'le Alice yattıktan sonra raftaki koca defteri in-

diriyor, masa lambasının altında açıyordu. Solgun gözleri bir anda daralıyor, yüzüne kurnaz bir anlam yerleşiyor, yatırımlarını planlayıp gelirlerini hesaplamaya koyuluyordu. Arasıra dudakları kıpırdıyordu. Çünkü o an, bir hisse senedi siparişi için borsa komisyoncusuna telefon ediyordu. İpotek koydurduğu bir çiftliğin satışını talep etmek zorunda kaldığında yüzüne kararlılıkla birlikte bir hüzün yerleşiyor, «Gerçekte bunu yapmayı hiç içim götürmüyor,» diye fısıldıyordu kendi kendine. «Ama anlamanız gerek, iş iştir ne de olsa.»

Divitini mürekkep hokkasına batırıyor, yaptığı anlaşmayı deftere işliyordu. «Marul,» diyordu kendi kendine. «Herkes marul ekiyor. Pazarlar marulla dolup taşacak! Patates eksem, daha kârlı çıkarım gibi, geliyor bana. Uygun bir toprak orası.» Sonra defterine yetmiş dönüm patates ekiyor, gözleri satırın üzerine kayıyordu. Otuz bin dolar para bankada yatmakta, yalnızca faiz getirmekteydi. Yazık oluyordu. Boş duruyor sayılırdı o para. Gözlerine düşünceli bir ifade yerleşiyordu o zaman. Kaşları hafifçe çatılıyordu. Acaba San Jose İnşaat ve Kredi'nin durumu nasıldı? Yüzde altı veriyordu. Gerçi şirketi bir sorup soruşturmadan, gözü kapalı dalmak doğru olmazdı. Defteri o gece için kapatırken Tilki, ertesi gün John Whiteside'la bu konuyu konuşmaya karar veriyordu. Bazen iflas ediverirdi öyle şirketler. Bazen memurları, müdürleri yasadışı yollara sapar, izlerini kaybederlerdi.

Munroe ailesi vadiye taşınmadan önce Tilki, her delikanlının Alice'e karşı kötü niyetler beslediğini düşünürdü ama, genç Jimmie Munroe'yu gördüğü anda korku ve kuşkularının alanı daraldı; hepsi, yalnızca Jimmie üzerinde yoğunlaştı. Çocuk ince uzun, yakışıklıydı. Yüzü etkileyici, ağzı iyi gelişmiş ve duygusaldı. Gözleri, lise yaşındaki erkek çocuklara özgü o aşağılayıcı kibirle parıldıyordu. Jimmie'nin cin içtiği söyleniyordu. Hiçbir zaman çiftçi tulumu giymiyor, yün kumaştan takım elbiseler giyiyordu. Saçları briyantinli ve pırıl pırıl,

tavrı ve davranışı çapkıncaydı. Cennet Çayırlarının genç kızları ona baktıkça kıkırdaşır, yüzleri bir hayranlık ve utanç karışımına dönüşürdü. Jimmie kızlara sessiz, alaycı bakışlarla bakar, onların hoşuna gitsin, diye etkilenmiş görünmeye çalışırdı. Genç kızların, geçmişi olan delikanlılara ilgi duyduğunu biliyordu. Onun da geçmişi vardı. Riverside Dans Salonunda birkaç kez sarhoş olmuştu. En azından yüz kızı öpmüşlüğü vardı. Salinas Irmağı dolaylarında üç de günah serüveni yaşamıştı. Jimmie bu kirli yaşamının yüzünden yansıması için çaba gösteriyorsa da, görünümünün buna yetmeyeceğinden korktuğu için, bir yandan da kendisiyle ilgili birtakım dedikodulara yol açmakta, bu söylentiler Cennet Çayırlarında akıl almaz bir hızla yayılmaktaydı.

Tilki Wicks de duymuştu söylentileri. Tilki'nin içinde, Jimmie Munroe'nun kadınlarla olan ilişkilerinden ötürü ona karşı bir nefret gelişmeye başladı. Dünyasal bilgileri böylesine derin olan biri karşısında Alice'in ne kadar şansı olabilir, diye düşünüp üzülüyordu.

Daha Alice delikanlıyı hiç görmeden, Tilki kızına onu görmesini yasakladı. Öyle ısrarlı konuşuyordu ki, kızın o budala kafasında hafif bir ilgi kıvılcımı doğdu.

«Sakın o Jimmie Munroe ile konuştuğunu görmeyeyim,» dedi Tilki ona.

«Jimmie Munroe kim, baba?»

«Kim olduğu seni ilgilendirmez. Seni onunla konuşurken yakalamayayım. Duyuyor musun ne dediğimi? Ona baktığını görürsem, diri diri derini yüzerim.»

Tilki, kızına asla el kaldırmazdı. İnsanın antika bir vazoya kaba davranamayacağı, onu hoyratça indirip kaldıramayacağı inancına dayanıyordu bunun aslı. Ceza hiçbir zaman gerekli olmuyordu. Alice uslu ve söz dinleyen bir çocuktu. Kötülüğün doğabilmesi için herhalde bir düşünce ya da bir tutkunun var olması gerekirdi. Kızda bunların hiç izi görülmemişti.

Bir süre sonra, «O Jimmie Munroe ile konuşmuyorsun ya?» diye bir soru geliyordu.

«Hayır, baba.»

«Konuştuğunu görmeyeyim, ha!»

Bu tür birkaç tekrardan sonra Alice'in beyninin kalınlaşmış hücrelerine bir inanç yerleşmeye başladı. Kendisi bu Jimmie Munroe'yu görmeyi gerçekten istiyordu artık. Hatta onunla ilgili bir düş bile görmüştü. Bu da, konunun onu ne kadar çok ilgilendirdiğini göstermekteydi. Alice pek seyrek düş görürdü. Düşünde, odasının duvarındaki takvimde gördüğü Kızılderiliye benzeyen bir adam vardı. Adı da Jimmie'ydi. Pırıl pırıl bir otomobille geliyor, kendisine kocaman, sulu bir şeftali uzatıyordu. Kız şeftaliyi ısırınca, suyu çenesinden akıyor ve kızı utandırıyordu. O sırada, kızın horlamalarından annesi uyandı. Katherine memnundu kızının horlama huyundan. Bu da eşitliği sağlayıcı kusurlardan biriydi. Ama beri yandan, soylu kadınlara yakışan bir huy da değildi.

Tilki Wicks'e bir telgraf geldi. «*Nellie Hala dün gece vefat etti. Cenaze cumartesiye.*» Ford'una atladı, John Whiteside'ın çiftliğine doğru sürdü, okulun yönetim kurulu toplantısına katılamayacağını bildirdi. John Whiteside, yönetim kurulunun başkanıydı. Tilki oradan ayrılmadan önce yüzü bir an kaygı bulutlarıyla kaplandı; sonra «Şu San Jose İnşaat ve Kredi şirketi konusunda ne düşünüyorsun, diye sormak istiyordum sana,» dedi.

John Whiteside gülümsedi. «O şirketle ilgili pek fazla bilgim yok,» dedi.

«Otuz bin dolar kadar bir param, bankada yatıp yüzde üç getiriyor. Biraz bakınırsam daha fazla faiz alabilecek bir fırsat bulurum diye düşünüyordum.»

John Whiteside dudaklarını büktü, hafifçe üflüyormuş gibi sesler çıkardı, çıkan havaya işaret parmağıyla vuruyormuş gibi yaptı. «Kaba bir görüşle, İnşaat ve Kredi oldukça iyi bir yatırım derdim» dedi.

«Ama bu benim iş yapış yöntemlerime uymaz.

Varsayımla asla yatırım yapmam,» diye onun sözünü kesti Tilki. «Bir işin kârlı olduğunu kesin kesin görmezsem, hiç girmem o işe. Birçok insan varsayımlara göre hareket ediyor.»

«O sözün gelişiydi, Bay Wicks. İnşaat ve Kredi şirketleri pek batmaz. İyi de gelir getirirler.»

«Bir sondaj yapacağım nasılsa,» diye karar verdi Tilki. «Nellie Halanın cenazesi için Oakland'a gidiyorum. San Jose'de birkaç saat mola verir bu şirketi bir incelerim.»

O gece Cennet Çayırlarının dükkânında Tilki'nin serveti konusunda yeni tahminler yapıldı. Tilki bir değil, birkaç kişiye danışmıştı çünkü.

T.B. Allen, «Eh, kesin olan bir tek şey var,» dedi sonunda. «Tilki Wicks budala değil. Herkese danışabilir ama, kendi gözüyle incelemeden kimsenin söylediğiyle iş görmez.»

«Yoo, hiç budala değil,» diye onu onayladı kalabalık.

Tilki, cumartesi sabahı Oakland'a doğru yola çıktı ve karısıyla kızını ilk olarak yalnız bıraktı. Cumartesi gecesi Tom Breman, Katherine'le Alice'i okulun dansına götürmek üzere uğradı.

«Bay Wicks'in pek hoşuna gitmezdi sanıyorum,» dedi Katherine. Sesi heyecan ve korku doluydu.

«Size gitmeyin demedi, değil mi?»

«Yoo, demedi ama... daha önce hiç yolculuğa çıkmamıştı. Hoşlanmaz sanıyorum.»

«Aklına gelmemiştir de ondan söylememiştir,» dedi Tom Breman. «Haydi, giyinin çabuk.»

«Gidelim, anne,» dedi Alice beri yandan.

Katherine kızının böyle kolayca karar vermesinin korkacak kadar aklı olmamasından ileri geldiğini biliyordu. Alice atacağı bir adımın nelere yol açabileceğini düşünemezdi. Tilki döndükten sonra haftalar sürecek o işkence sözlerini bilemezdi. Katherine, kocasının sesini daha şimdiden duyar gibiydi. «Ben yokken ne diye gitmek isteyesiniz, aklım almıyor. Yola çıkarken, ikiniz çiftliğe göz kulak olursunuz, diye düşünmüştüm. Bir de ne gö-

reyim, ilk fırsatta danslara kaçmışsınız!» Ve sonra da sorular : «Alice kimle dans etti? Ne dedi çocuk ona? Ne diye duymadın? Duyman gerekirdi.» Kızacak değildi aslında Tilki. Ama bu konuşmaları haftalarca sürdürecek, Katherine'i tüm danslardan soğutuncaya kadar söylenecekti. Ayın belli zamanı geldiğinde de soruları sivrisinekler gibi vızıldayacaktı etrafta. Alice'in çocuk falan doğurmayacağından emin olana kadar. Katherine bir dansa gitmekten çıkacak eğlencenin, sonraki bütün bu tatsızlıklara değmeyeceği kanısındaydı.

«Ne olur, gidelim, anne,» diye yalvardı Alice. «Bugüne kadar hiçbir yere yalnız gitmedik.»

Katherine'in içinde bir acıma dalgası dolaştı. Zavallı kız, gerçekten bir an bile kendi başına kalamamıştı. Hiçbir erkek çocukla canı istediği gibi saçma sapan sohbet etmemişti. Çünkü babası asla sözlerini duymayacak kadar uzaklaşmıyordu.

«Pekâlâ,» diye karar verdi soluk soluğa. «Eğer Bay Breman biz hazırlanana kadar beklerse, gidelim o halde.» Tilki'nin tedirginliğini arttıracağını bildiği için kendini pek cesur buluyordu.

Bir taşra kızı için fazla güzel olmak da fazla çirkin olmak kadar büyük bir eksiklikti. Delikanlılar Alice'e baktıkları zaman boğazları tıkanıyor, elleri kıpır kıpır hareket ederken sanki olduklarından iriymiş gibi bir duygu veriyor, boyunları kıpkırmızı kesiliyordu. Hiçbir şey onları bu kızla konuşmaya ya da onu dansa kaldırmaya doğru itemezdi. Tersine, daha az güzel kızlarla durmadan dans ediyor; gürültücü, yaramaz çocuklar gibi davranıyor, utanıyor, gösterişe kalkışıyorlardı. Alice başını başka tarafa çevirdiğinde ona bakıyorlar, ama o onlara baktığında sanki onun varlığının farkında değillermiş gibi davranıyorlardı. Her zaman bu tür davranışlarla yüzyüze gelmeye alışkın olan Alice, kendi güzelliğinin pek de farkına varamıyordu. Danslarda kimsenin kendisini dansa kaldırmamasını doğal kabul etmekteydi artık.

Katherine'le Alice dans salonuna girdiklerinde, Jimmie Munroe'nun bir duvara yaslanmış, hiçbir

şeye aldırmayan ve canı sıkılmış gibi bir görünümü vardı... Jimmie'nin pantolonunun paçaları geniş, pabuçları parlak deriden, burunları tuğla gibi küttü. Beyaz ipek gömleğinin üzerine siyah papyon kravat takmıştı. Saçları kafasında pırıl pırıldı. Kent çocuğuydu Jimmie. Tembel bir atmaca gibi pike yaptı, daha Alice mantosunu çıkaramadan onun yanında bitiverdi. Lisedeyken edindiği o züppece bezgin ses tonuyla, «Dans eder misin, bebek?» dedi.

«Hıı?» diye sordu Alice.

«Benimle dans etmek ister misin?»

«Dans mı yani?» Alice dumanlı, soru dolu gözlerini ona çevirdiği anda, sorduğu budalaca soru birden esprili, hoş bir hava kazandı, ayrıca alaycı Jimmie'yi bile heyecanlandıran birtakım imalarla doluymuş gibi göründü.

Sanki kız, «Dans mı?» diye soruyor gibi gelmişti Jimmie'ye, «Yalnızca dans mı?» Lisedeyken edindiği deneyimlere karşın Jimmie'nin boğazı daralır gibi oldu; elleri, ayakları sinirli sinirli kıpırdandı, kanı boynuna doğru yükseldi.

Alice, daha şimdiden o geveze Bayan Breman' la çeneye dalmış olan annesine döndü. «Anne,» dedi. «Dans edebilir miyim?»

Katherine gülümsedi. «Haydi, et,» dedi sonra. «Bir kere de eğlen bakalım.»

Jimmie, Alice'nin pek kötü dans ettiğini gördü. Müzik sustuğunda delikanlı, «Burası pek sıcak. Bahçede biraz dolaşalım mı?» diye öneride bulundu. Sonra kızın elini tutup onu okul bahçesindeki söğütlerin altına doğru götürdü.

Bu arada, okulun terasında durmakta olan bir kadın içeriye girip Katherine'in kulağına bir şeyler fısıldadı. Katherine hemen yerinden kalkıp hızlı adımlarla bahçeye yürüdü. «Alice!» diye seslendi vahşi bir sesle. «Alice, çabuk buraya gel bakayım!»

İki kaçak, gölgeler arasından çıktıklarında, Katherine hemen Jimmie'ye döndü. «Sen uzak dur bizden, duyuyor musun? Bu kızdan uzak dur, yoksa başın fena halde derde girer.»

Jimmie'nin erkekliği eriyiverdi. Kendini azar-

lanan bir çocuk gibi hissetti. Bu duygudan nefret ediyordu, bir türlü üstesinden de gelemiyordu.

Katherine kızını yakalayıp tekrar okul binasına soktu. «Baban, sana Jimmie Munroe'dan uzak dur, dememiş miydi? Dememiş miydi?» diye sordu. Korku içindeydi Katherine.

«O, o muydu?» diye fısıldadı Alice.

«Tabii oydu. Ne yapıyordunuz ikiniz orada?»

«Öpüşüyorduk,» dedi Alice dehşet dolu bir sesle.

Katherine'in ağzı açıldı ve açık kaldı. «Ah, Tanrım,» dedi. «Ah, Tanrım, ne yapacağım ben?»

«Bu kötü bir şey mi, anne?»

Katherine kaşlarını çattı. «Yo... yo, elbette ki kötü değil,» diye bağırdı. «Aslında... iyi. Ama sakın baban duymasın. Sana sorsa bile, sakın söyleyeyim deme! Baban... baban deli olur. Bu akşam sen bir daha benim yanımdan ayrılma, Jimmie Munroe'yu da bir daha görme, tamam mı? Belki de baban duymaz. Ah, Tanrım, inşallah duymaz!»

Pazartesi günü Tilki akşam treninden Salinas'ta indi, otoyolun Cennet Çayırlarına yakın kavşağından geçen otobüse bindi. Orada indi ve çantasının sapına sarılıp evine kadar olan dört millik yolu yürümeye başladı.

Pırıl pırıl ılık bir geceydi. Yıldızların hepsi görünüyordu. Tepelerin belli belirsiz o esrarlı sesi, ona sanki hoş geldin diyor, kafasında adımlarını unutturacak hayallerin oluşmasına yol açıyordu.

Cenazeden memnun kalmıştı. Çiçekler hem güzel, hem de boldu. Kadınların ağlayışı, erkeklerin parmaklarının ucuna basa basa dolaşışı, Tilki'nin içinde pek hoş bir hüzün duygusu uyandırmıştı. Hiçbir zaman kimsenin anlamadığı, hatta dinlemediği dinsel tören bile, onun vücuduna ve beynine tatlı ve gizemli bir ilaç gibi etki yapmıştı. Kilise açılmış, bir saat boyunca onu içine alıp kapanmıştı. Bu temastan uyuşuk bir barış ve huzur duygusu edinmiş; çiçekleri, güzel kokulu mumları, kendisiyle sonsuzluk arasındaki bir ilişkinin parıl-

tısı olarak görmüştü. İçinde bu duygular, gömme törenin o korkunç yalınlığıyla iç içeydi.

Nellie Halasını hiçbir zaman pek yakından tanımamıştı Tilki. Ama cenazesi çok hoşuna gitmişti. Akrabaları da nasıl olmuşsa olmuş, Tilki'nin zenginliğini duymuşlardı herhalde. Çünkü ona karşı pek saygılı ve gururlu davranmışlardı. Şimdi evine doğru yürürken keyifle bunları düşünüyor, hoşnutluğu zamanı hızlandırıyor, yolu kısaltıyor, onu sanki vaktinden önce Cennet Çayırlarının dükkânına doğru yaklaştırıyordu. Tilki, dükkâna girdi. Yokluğunda vadide olup bitenleri kendisine anlatacak birine nasılsa rastlardı çünkü orada.

Dükkânın sahibi T.B. Allen, olup biten her şeyi bilirdi. Ayrıca anlattığı her dedikoduyu da sanki söylemek istemiyormuş gibi yaparak, nazlanarak tatlandırırdı. En budalaca bir dedikodu bile, T.B. anlattı mı ilginç oluverirdi hemen.

Tilki girdiğinde dükkânda T.B.'den başka kimse yoktu. T.B. katlanan sandalyeyi duvardan indirdiğinde gözleri ilgiyle parıldıyordu.

«Bir yerlere gitmişsin galiba,» dedi. Sesi, karşısındakini anlatmaya zorlayan bir hava taşıyordu.

«Oakland'a kadar gittim,» diye karşılık verdi Tilki. «Bir cenazeye katılmam gerekiyordu. Gitmişken biraz da iş çıkarayım diye düşündüm.»

T.B. ona, anlatması için uygun ve nazik bir süre tanıdı. «Bir şeyler oldu mu bari, Tilki?»

«Eh, oldu denir mi, bilemiyorum. Bir şirketi inceleyeyim demiştim.»

«Yatırım yaptın mı?» diye sordu T.B. saygıyla.

«Biraz.»

İkisi de yere baktılar.

«Ben yokken olup biten bir şey var mı?»

İhtiyar dükkâncının yüzüne hemen bu isteksizlik gelip yerleşti. İnsan bunu görür görmez, olayı anlatmak istemediğini, bir rezaletten kaçınmak istediğini anlıyordu. «Okul dansı» dedi sonunda.

«Evet, onu zaten biliyordum.»

T.B. yüzünü buruşturdu. Kafasının içinde bir çekişmenin yer almakta olduğu belliydi. Acaba bil-

diğini, Tilki'nin iyiliği için ona söylese mi daha iyi olur, yoksa kendine saklasa mı? Tilki olanı biteni ilgiyle seyretti. Bu tür şeyleri daha önce de çok seyretmişti.

«Eee, neymiş?» diye üsteledi.

«Yakınlarda bir düğün olabilir diye duyuyorum.»

«Yaa! Kim?»

«Sizin eve yakın herhalde.»

«Kim?» diye sordu Tilki tekrar.

T.B. umutsuz bir direniş daha verdi ve sonunda kaybetti. «Sen,» diye itirafta bulundu.

Tilki güldü. «Ben mi?»

«Alice.»

Tilki dondu sanki, ihtiyar adama baktı. Sonra ileriye doğru yürüdü, korkutmak istercesine tepesine dikildi. «Ne demek istiyorsun? Söyle ne demek istediğini... çabuk!»

T.B. çizmeyi aştığını anlıyordu. Büzülerek Tilki'den uzaklaştı. «Yapmayın, Bay Wicks! Bir şeye kalkışmayın sakın!»

«Ne demek istedin? Her şeyi anlat bana!..» Tilki, T.B.'yi omzundan yakalayıp hırsla sarstı.

«Şey, danstaydı yalnızca... yalnızca dansta.»

«Alice dansta mıydı?»

«Hı - hıı.»

«Ne işi vardı orada?»

«Bilmiyorum. Yani... hiç.»

Tilki onu çekip sandalyesinden kaldırdı, titreyen ayakları üzerinde durdurdu. «Söyle diyorum!» diye bağırdı.

İhtiyar adam kekeledi. «Jimmie Munroe ile bahçeye çıkmıştı, o kadar.»

Tilki bu kez adamın iki omzunu birden yakaladı. Korku içindeki dükkâncıyı boş çuval gibi yakaladı. «Anlat! Ne yaptılar?»

«Bilmiyorum, Bay Wicks.»

«Anlat.»

«Şey... Bayan Burke... Bayan Burke dedi ki öpüşüyorlarmış.»

Tilki, çuvalı bırakıp oturdu. Korkunç bir kayıp duygusu şaşkına çevirmişti onu. T.B. Allen'e ateş

saçan gözlerle bakarken beyni bir yandan kızının kirlenmiş olması düşüncesiyle karıncalanıp duruyordu. Olayın bir öpücükle son bulmuş olabileceği aklına bile gelmiyordu. Tilki kafasını şöyle bir salladı, gözleri çaresiz bakışlarla dükkânın çevresinde dolaştı. T.B. o bakışların tabancaların durduğu cam dolabın üzerinden kaydığını gördü.

«Bir şey yapayım deme, Tilki,» diye bağırdı. «O silahlar senin değil.»

Tilki aslında silahları falan görmüş değildi. Ama dikkati oraya çevrilince ayağa fırladı, yana kayarak açılan camları açıp oradan ağır bir tüfek aldı. Fiyat etiketini yırtıp çıkardı, cebine bir kutu fişek attı. Ondan sonra, dükkâncıya hiç bakmaksızın dışarıya, karanlığa çıktı. Daha Tilki'nin ayak sesleri kaybolmadan, ihtiyar T.B. telefonun başındaydı.

Tilki hızla Munroe'ların evine doğru yürüyordu. Kafasında da düşünceler umutsuz bir yarış halindeydi. Biraz yürüdükten sonra, bir tek şeyden emin olduğunu sezdi. Jimmie Munroe'yu öldürmek istemiyordu. Zaten .dükkâncı söyleyinceye kadar aklına bile gelmemişti öldürmek. Sonra da düşünmeden hareket etmişti. Ne yapabilirdi şimdi? Munroe'ların evine vardığında ne yapacağını gözünün önünde canlandırmaya çalıştı. Belki de mecbur olacaktı Jimmie Munroe'yu vurmaya. Belki de olaylar onu, Cennet Çayırlarındaki gururunu korumak için cinayet işlemeye zorlayacaktı.

Arkasından bir arabanın yaklaşmakta olduğunu duydu, o geçinceye kadar yolun kenarındaki çalıların arasına saklandı. Yakında varacaktı eve. Jimmie Munroe'dan nefret falan ettiği yoktu. Alice'nin namusunu kaybettiğini duyduğu anda içine giren o boşluk duygusunun dışında hiçbir şeyden nefret etmiyordu zaten. Artık kızını yalnızca ölmüş gibi düşünebilirdi.

İlerde Munroe'ların evinin ışıkları belirdi. Ve Tilki o zaman Jimmie Munroe'yu vuramayacağını anladı. Kendisine gülseler bile, vuramazdı çocuğu. İçinde cinayet duygusu yoktu. Bahçe kapısından

şöyle bir baktıktan sonra dönüp kendi evine gitmeyi düşündü. Belki gülecekti ona herkes. Ama yine de, kimseyi öldüremezdi.

Birden yol kenarındaki çalıların arasından bir adam fırlayıp çıktı, ona bağırdı: «Bırak o tüfeği Wicks. Eller yukarı.»

Tilki yorgun bir edayla söz dinleyip tüfeği yere koydu. Şerif yardımcısının sesini tanımıştı. «Merhaba, Jack,» dedi.

Bir anda çevresini bir kalabalık sardı. Tilki gerilerde bir yerde, Jimmie'nin korku dolu yüzünü gördü. Bert Munroe da korkuyordu. «Ne diye Jimmie'yi vurmak istiyorsun?» diye sordu. «Sana bir zararı dokunmadı ki! T.B. bana telefon etti. Seni kimseye zarar veremeyeceğin bir yere tıktırmak zorundayım.»

Şerif yardımcısı, «Hapse attıramazsınız,» diye söze karıştı. «Kimseye bir şey yapmadı. Tek yapabileceğiniz, olay çıkarmaması için kefalet talep etmek.»

«Öyle mi? Öyleyse onu yapmam gerekir herhalde.» Bert'in sesi titriyordu.

«Büyük bir kefalet isteseniz iyi edersiniz,» dedi şerif yardımcısı. «Tilki oldukça zengin adamdır. Haydi bakalım! Biz onu Salinas'a götürelim, siz de resmi şikâyetinizi yapın.»

Ertesi sabah Tilki Wicks cansız adımlarla kendi evine dönüp yatağına yattı. Gözleri boş ve yorgun bakıyordu ama, açık tutuyordu onları. Kolları ceset kolu gibi iki yanına serilmiş kalmıştı. Saatlerce öylece yattı orada.

Katherine sebze bahçesinden onun, eve girişini görmüştü. Omuzlarını nasıl kambur tuttuğunu, başını nasıl güçlükle taşıdığını görünce içinde acı bir sevinç duymuştu ama, öğle yemeğini hazırlamak üzere eve girdiğinde ayaklarının ucuna basa basa yürüdü, Alice'i de ses çıkarmaması için uyardı.

Saat üç olduğunda Katherine yatak odasının kapı aralığından içeriye baktı. «Alice iyiydi,» dedi. «Bir şeye kalkışmadan önce bana sorman gerekirdi.»

Tilki, ne cevap verdi, ne de tavrını değiştirdi.

«Bana inanmıyor musun?» Kocasındaki cansızlık Katherine'i korkutuyordu. «Eğer bana inanmıyorsan, doktor getirtebiliriz. Hemen çağırtırım eğer bana inanmıyorsan.»

Tilki başını ona doğru çevirmedi. «Sana inanıyorum,» dedi ezik bir sesle.

Katherine o kapıda öylece dururken, yaşamında duymadığı bir duygu doldu içine yavaş yavaş. Asla aklına bile gelmeyecek bir şey yaptı. Sıcacık bir şey kıpırdıyordu içinde. Katherine yatağın kenarına oturdu, kararlı ellerini uzatıp Tilki'nin başını kendi kucağına aldı. İçgüdüydü bu. Yine aynı güvenli, güçlü içgüdü, Tilki'nin alnını okşamaya başlamasına neden oldu. Adamın vücudu o yeniklik duygusunun etkisiyle hiç kemiksizmiş gibiydi.

Tilki'nin gözleri tavandan ayrılmadan, karısının okşamalarının etkisiyle tek tek, kesik kesik konuşmaya başladı. «Param yok benim,» dedi o tekdüze sesi. «Beni içeri aldılar, on bin dolar kefalet istediler. Yargıca söylemek zorunda kaldım. Hepsi duydular. Hepsi biliyorlar... param yok benim. Hiçbir zaman da olmadı. Anlıyor musun? O muhasebe defteri yalnızca bir yalandı. Her satırı yalandı. Hepsini ben uydurdum. Şimdi artık herkes biliyor. Yargıca söylemek zorundaydım.»

Katherine onun başını yumuşacık okşarken içindeki o şey de daha bir büyüdü. Kendini tüm dünyadan daha büyük hissediyordu. Bütün dünya onun kucağında yatmaktaydı. Onu avutmaya çalıştı. İçindeki acıma duygusu, çok kocamanlaştırıyordu onu. Sakinleştirici memeleri dünyanın kederine doğru uzanmaktaydı.

«Kimsenin canını yakmak istemiyordum,» diye sürdürdü Tilki, «Jimmie'yi vuracak değildim. Beni geri dönemeden önce yakaladılar. Onu öldüreceğimi sandılar. Şimdi de herkes biliyor. Benim hiç param yok.» Öylece cansız yatıyor, tavana bakıyordu.

Birden Katherine'in içindeki o şey, büyük bir güce dönüştü, güç de tüm vücudunu doldurdu, egemenliğine aldı. Bir anda kendisinin ne olduğu-

nu ve ne yapabileceğini anladı. Çok mutluydu, çok güzeldi o anda. «Hiç fırsatın olmadı,» dedi yumuşacık bir sesle. «Hep bu çiftliğe tıkıldın kaldın, eline hiç fırsat geçmedi. Nereden biliyorsun para kazanamayacağını? Bence kazanabilirsin. Biliyorum kazanabileceğini.»

Katherine kendisinin bunu yapabileceğini biliyordu. Oturduğu yerde, gücünün bilinci doğmuştu içinde. Tüm yaşamının yalnızca bu bir tek dakikaya yönlendirilmiş olduğunu da biliyordu. O bir tek an için, bir Tanrıçaydı, yazgının şarkısını söyleyen bir sesti o. Vücudunun giderek sertleşmesi onu şaşırtmadı. Kucağındaki alnı okşamayı sürdürdü.

«Buradan gideriz,» diye ekledi sözlerine. «Bu çiftliği satar, buradan gideriz. O zaman hiç bulamadığın fırsatı bulmuş olursun. Göreceksin. Ben biliyorum senin ne olduğunu. İnanıyorum sana.»

Tilki'nin gözlerindeki o korkunç cansızlık kayboldu. Vücudu kıpırdayabilecek, dönebilecek gücü kazandı. Katherine'e baktı, o anda onun ne kadar güzel olduğunu gördü. Ve bakarken, yavaş yavaş, o şey, o bilinmez güç ona geçti. Tilki başını karısının dizlerine sıkıca yasladı.

Kadın başını eğip ona baktı. Gücü elinden gitmeye başlarken içine bir korku gelmişti. Birden Tilki doğrulup yatakta oturdu. Katherine'i unutmuştu. Ama gözleri, onun verdiği güçlülükle parlıyordu.

«Hemen gideceğim,» diye bağırdı. «Çiftliği satar satmaz gideceğim. İşte o zaman yapacağımı yapacağım. Aradığım fırsatımı o zaman bulacağım. Göstereceğim herkese ne olduğumu.»

IV

Tularecito'nun kökenleri karanlığa gömülmüştü. Çocuğun bulunuş hikâyesiyse, Cennet Çayırları halkının inanmamakta direndiği bir söylenceydi. Hortlaklara inanmayı nasıl reddediyorlarsa, bu söylenceye inanmayı da öyle reddediyorlardı.

Franklin Gomez'in bir ırgatı vardı. Meksika Kızılderilisiydi. Adı da Panço'ydu. Soyadı falan yoktu. Üç ayda bir Panço biriktirdiği paraları alıp Monterey'e iner; günahlarını itiraf eder, cezasına razı olur, sonra arınmış olarak sarhoş olmaya giderdi. Hapse girmekten kurtulursa, meyhaneler kapandığında arabasına biner, uykuya dalardı. At onu dosdoğru eve getirir, oraya her seferinde tam ortalık ağarmaya başlayacağı sırada varır, Panço da kahvaltısını edip hemen işbaşı yapardı. Panço eve vardığında her zaman uyuyor olurdu. İşte bu yüzden de bir sabah çiftliğe dörtnala girmesi, uyanık olduğu bir yana, avazı çıktığı kadar bağırıyor olması, fena halde şaşırtmıştı herkesi.

Franklin Gomez giyindi, ırgatıyla konuşmak üzere kapıdan çıktı. Anlamsız sözcük ve heceler den arındırıldıktan sonra hikâye su yüzüne çıktı : Panço eve doğru gelmekteydi, yine her zamanki gibi ayıktı. Blake Çiftliğinin oralarda, yolun kenarındaki otların arasından bir bebek ağlaması duymuştu. Atı durdurmuş, inip bakmak istemişti. Çünkü insan oralarda pek sık bebeğe falan rastlamazdı. Gerçekten de otların arasındaki bir boşlukta yatmakta olan bebeği bulmuştu. Boyuna bakılırsa, üç aylık vardı Panço'ya göre. Onu kucağına almış, neye benzediğini görebilmek için bir kibrit çakmıştı ki... Aman Tanrım!.. Bebek ona kötü kötü bakarak göz kırpmış, «Bak! Benim dişlerim çok kes-

kin!» demişti. Panço bakmamıştı. Hemen bebeği elinden fırlatmış, kendini arabasına atmış, son hızla eve gelirken atını kırbacının sapıyla dövmüş, bir yandan da köpekler gibi ulumuştu.

Franklin Gomez, uzun süre bıyıklarını sıvazladı. Panço içki bile içse, pek isteriye kapılacak bir adam değildi bildiği kadarıyla. Yolda uyanmış olması, o çalılarda gerçekten bir şey bulunduğunu kanıtlamaya yeterdi. Sonunda Franklin Gomez bir at eğerletti, binip yola çıktı, bebeği alıp geldi. Bebek, bundan sonra, üç yıl boyunca bir daha konuşmadı. Zaten dişleri de yoktu. Ama bunun böyle oluşu bebeğin başlangıçta o sözleri söylememiş olduğuna inandıramadı Panço'yu.

Bebeğin kısa, tombul kolları, uzun, gevşek eklemli bacakları vardı. Koca kafası, olağanüstü geniş omuzları üzerine, arada bir boyun bulunmaksızın oturuyordu. Yayvan yüzü bu garip vücuduyla birleşince, ona Tularecito, yani *Küçük Kurbağa* adının takılmasına yol açmıştı. Ama Franklin Gomez ona daha çok *«Çakal»* derdi. Gomez'e göre, çocuğun yüzünde, ancak bir çakalda rastlanabilen o yıllanmış bilgelik vardı.

Panço, «Ama bacakları, kolları, omuzları, senyor,» diye hatırlatıyordu ona. Sonunda Tularecito adı kaldı. Bu biçimsiz küçük yaratığı oraya kimin bıraktığı anlaşılamadı. Franklin Gomez onu çiftliğine kabul etti, Panço da ona baktı. Ne var ki çocuğa karşı küçük bir korku duymaktan hiç kurtulamadı. Tularecito'nun o ilk sözlerinin etkisini, ne aradan geçen yıllar ve ne de çıkarılan günahlar silebildi.

Çocuk hızla büyüdü, fakat beşinci yılından sonra beyni artık büyümez oldu. Altı yaşındayken Tularecito, büyük bir insanın görebileceği bütün işleri görüyordu. Ellerinin upuzun parmakları nice büyük erkeklerinkinden daha becerikli ve daha güçlüydü. Çiftlikte Tularecito'nun parmaklarından yararlanıldı. Kör düğümler onu pek fazla uğraştırmıyordu. Ekim yapmaya da uygundu elleri. Körpe fidanları incitmeyen, yaprakların yüzünü yarala-

mayan yumuşacık bir dokunuşu vardı. Acımasız parmakları bir hindinin kafasını fazla çaba harcamadan koparmayı da başarırdı. Ayrıca Tularecito'nun ilginç bir yeteneği daha vardı. Başparmağının tırnağıyla kumtaşından çok nefis hayvan heykelleri oyabiliyordu. Franklin Gomez'in evinde bol bol çakal, dağ aslanı, horoz ve sincap heykelciği birikmişti. Çocuğu hiçbir zaman tam anlamıyla insan olarak kabul edememiş olan Panço, onun bu heykel yeteneğini doğaüstü ile ilişkili şeytanca bir güce yorumlamaktaydı.

Cennet Çayırları halkı gerçi Tularecito'nun kökeninin şeytana dayalı olduğuna inanmıyordu. İnanmıyordu ya, yine de kendilerini onun yanında pek tedirgin hissediyorlardı. Çocuğun gözlerindeki bakış çok yalanmış, çok kuru gibiydi. Yüzünde mağara adamını hatırlatan bir hava vardı. Vücudunun o olağanüstü gücüyle karanlık yetenekleri onu diğer çocuklardan ayırıyor, erkeklerle kadınları rahatsız ediyordu.

Bir tek şey öfkelendirirdi Tularecito'yu. Herhangi bir kimse, bir erkek, kadın ya da çocuk onun kendi el ürünlerinden bir şeyi dikkatsizce eller ya da kırarsa, çileden çıkardı. Böyle bir olayın yer aldığı üç olayda da Franklin Gomez, çocuğun ellerini, ayaklarını bağlatmış, sakinleşinceye kadar onu yalnız bırakmıştı.

Tularecito altı yaşına geldiğinde okula gitmedi. Bundan sonra beş yıl boyunca bölge eğitim görevlisiyle okul müdürü inatla bu olayın üzerinde durdular. Franklin Gomez çocuğun okula gitmesi gerektiğini kabul ediyordu. Hatta birkaç kez onu yola bile çıkarmıştı ama Tularecito hiçbir zaman oraya varamamıştı. Okulun tatsız bir yer olacağından korkuyor, bu yüzden ortadan kayboluyor, bir gün sonra geri geliyordu. Yasanın gücü onu sonunda okula sokabildiğinde çocuk on bir yaşına gelmiş, omuzları halterci omzuna, kolları katil koluna dönmüş bulunuyordu.

Franklin Gomez'in de tahmin ettiği gibi Tularecito okulda hiçbir şey öğrenmedi; ama yepyeni

bir yeteneği orada su yüzüne çıktı. Kumtaşından heykel oyabildiği kadar iyi resim de çiziyordu. Öğretmeni Bayan Martin onun bu becerisini sezer sezmez, hemen eline bir tebeşir tutuşturdu, tahtanın çevresine hayvanların bir geçit törenini çizmesini söyledi. Tularecito uğraştı. Ders bittikten sonra orada kalıp bütün gece çalıştı. Ertesi sabah akıllara durgunluk verici bir geçit töreni karşılarında canlanmış bulunuyordu. Tularecito'nun yaşamında gördüğü her tür hayvan vardı aralarında. Tepelerde uçuşan tüm kuşlar da yürüyen hayvanlara katılmış durumdaydı. Bir ineğin arkasında bir çıngıraklı yılan sürünüyor, bir çakal, bir domuzun ayaklarını kokluyordu. Erkek kediler, keçiler, kaplumbağalar, köstebekler... her biri şaşkınlık verici ayrıntılarla, gerçeğe çok yakın biçimde canlanmıştı.

Bayan Martin, Tularecito'nun bu üstünlüğü karşısında şaştı kaldı. Sınıfın önünde onu övdü, çizilmiş hayvanların her biriyle ilgili kısa bir konuşma yaptı. Aklından bu «*dâhi*»yi keşfetmenin ve desteklemenin kendisine kazandıracağı onurları düşündü.

«Daha bir sürü yapabilirim,» diye haber verdi Tularecito.

Bayan Martin onun koca omzunu okşadı. «Yapacaksın da» dedi. «Her gün resim yapacaksın. Tanrı'nın sana verdiği bu yetenek çok büyük bir armağan.» Sonra birden, ağzından çıkan sözün önemini kavradı. Öne doğru eğildi, o katı gözlere bakarak aynı sözü bir kere daha tekrarladı. «Tanrı'nın sana verdiği bu yetenek çok büyük bir armağan.» Bayan Martin bundan sonra duvardaki saate baktı, kesin bir sesle, «Dördüncü sınıf aritmetiği,» diye duyuruda bulundu. «Tahtaya!»

Dördüncü sınıf çocukları ayağa kalktılar, yazacakları sayılara yer açmak üzere oradaki hayvanları silmek amacıyla silgileri ellerine aldılar. Daha iki darbe vurmuş vurmamışlardı ki Tularecito saldırdı. Büyük bir gündü. Bayan Martin, tüm okulun yardımıyla bile, tutamıyordu onu. Öfkeye kapılan Tularecito, yetişkin bir erkek kadar güç-

lüydü ve o anda üstelik deliydi de. Patlayan savaş, sınıfın enkaz haline gelmesine, sıraların parçalanmasına, yerlerde ırmaklar gibi mürekkep akmasına, öğretmenin çiçeklerinin her tarafa savrulmasına yol açtı. Bayan Martin'in giysisi lime lime yırtıldı, savaşın yükünü üstlenen iri kıyım çocuklar fena halde yaralanıp çürükler içinde kaldılar. Tularecito elleriyle, ayaklarıyla, dişleriyle ve kafasıyla savaşıyordu. Hiçbir onur kuralına uymuyordu. Sonunda da kazandı. Tüm okul halkı, en arkada Bayan Martin olmak üzere binadan dışarı fırlayıp kaçtılar, okulu kudurmuş Tularecito'nun ellerine teslim ettiler. Onlar çıktıktan sonra Tularecito kapıyı kilitledi, gözlerine akan kanları sildi, yok edilen hayvanları yeni baştan çizmeye koyuldu.

O gece Bayan Martin, Franklin Gomez'i ziyarete gitti, ondan çocuğa dayak atılmasını istedi.

Gomez omuz silkti. «Onu dövmemi gerçekten istiyor musunuz, Bayan Martin?»

Öğretmenin yüzü tırmık içindeydi. Ağzında acı bir tat vardı. «Elbette istiyorum,» dedi. «Bugün neler yaptığını görseydiniz beni suçlamazdınız. Ona bir ders verilmesi kesinlikle gerekli.»

Gomez tekrar omuz silkti, barakaya haber yollayıp Tularecito'yu çağırttı. Duvarda asılı duran koca bir kırbacı eline aldı. Tularecito, Bayan Martin'e içtenlikle gülümserken, Franklin Gomez onun suratına birkaç kez hızla vurdu. Bayan Martin'in elleri de, istemeden tokatlama hareketleri yapıyordu. Bittiğinde Tularecito o uzun parmaklarıyla yüzünü yokladı, sonra da hâlâ gülümseyerek, çıkıp barakasına döndü.

Bayan Martin cezanın sonucunu dehşet içinde seyretti. «Bir hayvan bu!» diye bağırdı. «Tıpkı köpek dövmek gibi bir şey oldu.»

Franklin Gomez öğretmene karşı duyduğu nefretin birazının yüzünde belirmesine engel olamadı. «Köpek olsa büzülürdü,» dedi. «Şimdi artık gördünüz, Bayan Martin. Hayvan diyorsunuz. Ama kesinlikle iyi bir hayvan. Siz ona resim yap dediniz, sonra yaptığı resimleri ortadan kaldırdınız. Tularecito bundan hoşlanmaz...»

Bayan Martin söze karışmaya çalıştı ama, adam,

«Bu Küçük Kurbağa'nın okula gitmemesi gerek» dedi. «Çalışabiliyor. Elleriyle harika şeyler yapabiliyor. Ama okulun gerektirdiği o basit küçük şeyleri yapmayı öğrenemez. Deli değildir Tularecito. Yalnızca Tanrı'nın yaratırken bitiremediği varlıklardan biridir.»

«Ben bunları müdüre de söyledim ama, yasaya göre Tularecito'nun on sekiz yaşına kadar okula gitmesi gerekir dedi. Daha o zamana yedi yıl var. Yedi yıl boyunca benim Küçük Kurbağa'm hep birinci sınıfta oturup duracak. Yasa öyle istiyor diye. Elimden hiçbir şey gelmez.»

«Onu kilit altına almak gerekir,» diye patladı Bayan Martin. «Bu yaratık tehlikeli. Bugün bir görseydiniz onu!»

«Değil, Bayan Martin! Onu serbest bırakmak gerekir. Tehlikeli değildir. Kimse bir bahçeyi onun işlediği gibi işleyemez. Kimse bir ineği onun gibi hızlı ve sevecen sağamaz. İyi bir çocuktur. Azmış bir atı, üzerine binmeden sakinleştirmeyi bilir. Köpeği dövmeden eğitebilir. Ama yasa onun yedi yıl boyunca birinci sınıfta oturup 'K-E-D-İ' diye tekrarlamasını istiyor. Eğer tehlikeli olsaydı, ben onu döverken rahatlıkla beni öldürebilirdi.»

Bayan Martin işin içinde kendisinin pek anlayamadığı bazı şeylerin bulunduğunu anladı, o şeyler yüzünden Franklin Gomez'e karşı bir nefret duydu. Kendisinin katı, onun ise anlayışlı olduğunu sezinledi. Ertesi sabah okula gittiğinde Tularecito'yu karşısında buldu. Duvarın her tarafı hayvan resimleriyle doluydu.

Çocuk omzunun üzerinden ona doğru bakıp sırıtarak, «Gördünüz mü?» dedi. «Bir sürü yaptım. İçinde daha başka resimler olan bir kitabım da var, ama artık duvarda onlara yer kalmadı.»

Bayan Martin hayvanları silmeye kalkışmadı. Sınıf, dersini kâğıt üzerinde yaptı. Ama dönem sonunda öğretmenlik görevinden istifa etti, neden olarak da sağlık durumunu gösterdi.

Yeni öğretmen Bayan Morgan çok genç ve çok güzeldi. 'Tehlikeli sayılacak kadar genç ve tehlikeli sayılacak kadar güzel' diye düşünüyorlardı vadinin bilge yaşlıları. İleri sınıflardaki çocukların bazıları on yedi yaşına gelmişti. Bu kadar genç ve güzel bir öğretmenin okulda düzen sağlayabilmesi kuşkuluydu.

Kadın mesleğine büyük bir heves ve heyecanla sarıldı. Okul şaşkınlık içindeydi. Yüzünde ağrıyan ayaklarının acısı yansıyan, evde kalmış öğretmenlere alışkındı onlar. Bayan Morgan öğretmekten zevk alıyordu. Okulu beklenmedik olayların yer aldığı coşkulu bir yer haline getirdi.

Bayan Morgan daha başlangıçtan beri Tularecito'dan çok etkilenmişti. Onunla ilgili her şeyi biliyordu. Sanki üzerine yazılmış kitaplar okumuş, dersler almış, kurslar bitirmişti. Daha önceki kavgayı duymuş olduğundan, tahtanın üzerine bir sınır çizgisi çekti, onun üst kısmını hayvanlarla doldurabileceğini söyledi çocuğa. Orası iyice dolduktan sonra kendi parasıyla kocaman bir resim defteri ve yumuşak bir kalem satın aldı. Tularecito bundan sonra okuma yazmayla hiç uğraşmadı. Kafasını bloknotunun üzerine eğiyor, her gün öğleden sonra da öğretmene olağanüstü güzellikte yeni bir hayvan resmi sunuyordu. Öğretmen bu resimleri, kara tahtanın üzerinde kalan duvara iğnelemekteydi.

Çocuklar Bayan Morgan'ın yeniliklerini hevesle karşıladılar. Dersler heyecanlı geçiyor, öğretmeni işletmek konusunda ün yapmış öğrenciler bile, okulu yakmaya ya da başka yaramazlıklara giderek daha az heves duyuyorlardı.

Bayan Morgan, öğrencilerin kendisini çok sevmesine yol açan bir uygulama getirmişti. Her gün öğleden sonra yarım saat boyunca onlara bir şey okuyordu. Parçalar halinde, *Ivanhoe*'yu okuyup bitirdi. Sonra *Tılsım*'ı okudu. Zane Grey'den balıkçılık hikâyelerini, James Oliver Curwood'dan avcılık hikâyelerini, *Deniz Kurdu*'nu, *Vahşetin*

Çağrısı'nı okudu; kısacası, çocuklara küçük kırmızı tavuklarla, tilkiler ve kazlarla ilgili bebek masalları değil, heyecan verici büyük insan hikâyeleri okudu.

Güzel okuyordu Bayan Morgan. Büyük çocuklar bile kaptırmışlardı kendilerini. Kitabın bir parçasını kaçırmaktan korktukları için artık hokey bile oynamaz olmuşlardı. Sıralarında öne doğru eğiliyor, ağızlarını açıp dinliyorlardı.

Ama Tularecito dikkatle resim yapma işini sürdürüyordu. Arasıra durup başını kaldırıyor, gözlerini kırpıştırarak öğretmene bakıyor, yabancılar üstüne bu olmayacak olayların nasıl olup da ilgi toplayabildiğini anlamaya çalışıyormuş gibi görünüyordu. Ona göre, bu okunanlar gerçek olaylardı. Öyle olmasa, hiç yazılır mıydı? Bu hikâyeler de tıpkı dersler gibiydi. Tularecito hiç dinlemiyordu onları.

Bir süre sonra Bayan Morgan hep büyük çocukların suyuna gitmekte olduğunu gördü. Kendisi peri masallarını pek severdi. Perilere inanan, bu yüzden de durmadan perilerle karşılaşan koca halk topluluklarını kafasında canlandırmaktan hoşlanırdı. Kendi yakın çevresini oluşturan deneyimli ve bilgili dostları arasında güvenle konuşabildiği zamanlarda, Amerika'nın kültürel yoksulluğunun, perilerin varlığını kibirli ve bâtıl bir biçimde inkâr etmesine dayandığını söylerdi. Bir süre, öğleden sonralarını peri masallarına ayırdı...

İşte o sıra, Tularecito'da bir değişiklik oldu. Bayan Morgan cinler, perilerle ilgili yazıları okurken ilgisi oraya yöneldi, kalemi elinde hareketsiz kaldı. Öğretmen cinlerin yaşamını, huylarını okurken kalemi elinden büsbütün bıraktı; öne doğru eğilip her kelimeyi izlemeye başladı.

Bayan Morgan okuldan çıkınca, oturmakta olduğu yarım mil ilerdeki çiftliğe yürüdü. Bu yolu tek başına yürümekten hoşlanır, giderken dikenlerin başlarını koparır, çalılara taş atar, hayvanların kaçışırken çıkardığı sesleri dinlerdi. Meraklı bir köpek edinip bu heyecanlı deneyleri onunla paylaş-

manın iyi bir fikir olacağını akıl etti. O köpek, yerdeki deliklerin ne kadar önemli olduğunu anlayabilecek, kuru yapraklar üzerindeki pençe seslerinin değerini bilecek; o garip, hüzünlü kuş sesleriyle yerden yükselen o neşeli kokuları tanıyabilecekti.

Bir öğleden sonra okuldan dönerken Bayan Morgan yolun yan tarafındaki beyaz ve yumuşak kayaya adının baş harflerini kazımak üzere tırmandı. Tırmanırken parmağını bir diken yırttı. Kadın da oraya harf kazıyacağı yerde, «Ben buraya geldim ve bu parçamı bıraktım,» diye yazdı, altına da kanlı parmağını bastı.

O gece yazdığı bir mektupta şöyle diyordu «İlkel yaşama ve üreme savaşının yanı sıra insanoğlunun en çok istediği şey, geriye kendisinden bir iz bırakmaktır. Kendisinin gerçekten varolmuş olduğunun bir kanıtını bırakmak istiyordur belki. Bu kanıtı bir tahta üzerine, bir taş üzerine ya da başka insanların yaşantıları üzerine bırakır. Bu derin istek herkeste vardır. Tuvalet duvarlarına ayıp kelimeler yazan çocuktan, kendi imajını insan soyunun zihnine kazıyan Buda'ya kadar. Yaşam öyle gerçekdışı bir şey ki! Bence biz, varolduğumuz konusunda ciddi kuşkular duyuyoruz ve bunu kanıtlamaya kalkıyoruz.» Yazdığı bu mektubun bir kopyasını kendine sakladı.

Bir gün yine bir öğleden sonra, yine çocuklara cinleri okumuş, okuldan çıkmış, evine doğru yürürken, yolun yanındaki otların bir an titrediğini ve sonra da Tularecito'nun o çirkin kafasının aradan yükseldiğini görmüştü.

«Ay! Korkuttun beni,» diye bağırdı Bayan Morgan. «Öyle birden ortaya çıkılmaz.»

Tularecito ayağa kalktı, utangaç utangaç gülümserken bir yandan da şapkasını hızla kendi bacaklarına vurup durmaya başladı. Bayan Morgan içinden bir korkunun yükseldiğini duydu. Yol ıpıssızdı... geri zekâlılarla ilgili dünya kadar yazı okumuştu. Sesinin titremesini zorlukla engelleyip, «Eee, ne istiyorsun?» diye sordu.

Tularecito'nun yüzündeki gülümseme daha da genişledi, şapkası bacağına daha sert vurmaya başladı.

«Orada öylece yatıyor muydun, yoksa bir şey mi istiyorsun?»

Çocuk konuşmaya uğraştı, sonra yine o savunucu gülümsemesine geri döndü.

«Eh, eğer bir şey istemiyorsan, ben yoluma gideyim.» Aslında kaçmaya hazırlanıyordu.

Tularecito tekrar konuşmaya uğraştı. «O insanlar...» dedi.

«Hangi insanlar?» diye sordu öğretmen tiz bir sesle, «Ne insanı?»

«O kitaptaki insanlar...»

Bayan Morgan rahatlayarak gülmeye başladı. Öyle keyifle güldü ki, saçlarını arkasına toplayan toka açıldı. «Yani... senin dediğin... cinler mi?»

Tularecito başını evet anlamında salladı.

«Nesini bilmek istiyorsun cinlerin?»

«Ben hiç görmedim,» dedi Tularecito. Sesi ne yükseldi, ne de alçaldı. Hep aynı kısık tonda sürdü.

«Bana kalırsa pek az insan görür onları.»

«Ama ben onların varlığını biliyordum.»

Bayan Morgan'ın gözleri ilgiyle daraldı. «Biliyor muydun? Kim anlatmıştı sana?»

«Kimse.»

«Kendin de görmedin, kimse de anlatmadı öyle mi? O halde nereden biliyordun onları?»

«Biliyordum işte. Belki seslerini duymuştum. Bal gibi biliyordum o kitaptakileri.»

Bayan Morgan düşündü. Cinlerin varlığını bu garip, yarım kalmış yaratığa karşı niçin inkâr edeyim, diye karar verdi. «Onlara inansa yaşamı daha zengin, daha mutlu olmaz mı? Hem ne zararı olabilir?»

«Onları hiç aradın mı?» diye sordu.

«Yoo, hiç aramadım. Öylece biliyordum. Ama artık ararım.»

Bayan Morgan durumdan hoşlandığını sezinledi. İşte üzerine yazı yazılabilecek bir kâğıt, işte

üzerine şekil oyulabilecek bir kaya. Çok güzel bir hikâye oyacaktı oraya. Kitaplardaki hikâyelerin hepsinden daha gerçek bir hikâye olacaktı. «Nerede arayacaksın?» diye sordu.

«Çukur kazacağım,» dedi Tularecito ciddi ciddi.

«Ama cinler yalnızca geceleri ortaya çıkar, Tularecito. Onları gece gözlemen gerekir. Bulursan da gel, bana haber ver. Verir misin?»

«Gelirim,» dedi çocuk.

Öğretmen onu orada, arkasından bakar durumda bıraktı. Eve varıncaya kadar çocuğun gece ortalığı arayışını düşledi durdu. Bu, hoşuna da gitti. Belki de bulurdu cinleri. Onlarla birlikte yaşar, konuşurdu onlarla. İşte birkaç anlamlı sözcükle, çocuğun yaşantısını gerçekdışı ve olağanüstü bir yaşantı haline getirmeyi başarmıştı. Onu, çevresindeki bıdalaca olaylardan, ayırmıştı. Yapacağı aramalar konusunda, imreniyordu ona derinden derine.

Gece olunca Tularecito paltosunu giydi, eline bir kürek aldı. Tam aletlerin bulunduğu sundurmadan çıkacağı sırada, yaşlı Panço üstüne geldi. «Nereye gidiyorsun, Küçük Kurbağa?» diye sordu.

Tularecito geciktiği için rahatsız, kıpırdandı. «Karanlığa çıkıyorum. Ne olmuş?»

«Ama yanına küreği ne diye alıyorsun? Altın falan mı var bir yerde?»

Çocuğun yüzü amacının ciddiliğini yansıtırcasına katılaştı. «Toprakta yaşayan küçük insanlar için kazı yapacağım.»

Panço'nun içini birden dehşet dolu bir heyecan kapladı. «Gitme, Küçük Kurbağa! Eski dostunun sözünü dinle. Hepimizin babası olan Tanrı'ya kulak ver ve gitme! Ben seni çalılar arasında buldum, şeytanlardan, kendi akrabalarından korudum. Şimdi sen artık büyük İsa'nın küçük kardeşlerinden biri oldun. Kendi halkının arasına dönme! Dinle ihtiyar dostunu, Küçük Kurbağa!»

Tularecito yere doğru dikkatli dikkatli baktı, eski düşüncelerinin arasına bu yenilerini sindirme-

ye çalıştı. «Onlar benim halkımmış dedin!» diye bağırdı. «Ben okuldaki öbür çocuklar gibi değilim, bunu biliyorum. Serin toprağın ta içinde yaşayan kendi halkımdan ayrı olduğum için de yalnızım. Bir sincap deliğinin yanından geçerken, emekleyerek içine girmek, oraya saklanmak istiyor canım. Benim kendi halkım da benim gibi. Beni çağırıyorlar. Onların yanına, evime, yuvama dönmem gerek, Panço.»

Panço bir adım geri bastı, çaprazladığı parmaklarını havaya kaldırdı. «Öyleyse dön baban olan şeytanın yanına. Ben bu uğursuzlukla savaşabilecek biri değilim. Aziz olmak gerekir onu yapabilmek için. Ama bak! Hiç değilse sana ve tüm ırkına karşı gereken işareti yapıyorum.» Çocuğun tam önündeki hava boşluğuna bir haç işareti çizdi.

Tularecito hazin hazin gülümsedi, döndü, tepelere doğru uzaklaştı.

Yuvaya dönüşün sevinci Tularecito'nun yüreğini coşkuyla dolduruyordu. Bütün yaşamınca hep bir yabancı olarak yaşamıştı. Toplumdışı olarak kalmıştı. Şimdiyse evine dönüyordu. Her zamanki gibi yine toprağın seslerini duydu. İnek çıngıraklarının uzaktan gelen çıngırtısı, tedirgin olan bir kurbağanın vıraklaması, bu gece canı şarkı söylemek istemeyen bir çakalın mırıltısı, bir milyon böceğin senfonisi. Ama Tularecito başka bir sesi duymaya çalışıyordu. İki ayaklı yaratıkların ayak sesini, gizli halkın boğuk konuşmalarını.

Bir ara durdu, seslendi. «Baba, ben eve döndüm,» diye bağırdı ama cevap alamadı. Sincap deliklerine fısıldadı. «Neredesiniz, benim insanlarım? Yabancı yok, Tularecito evine döndü yalnızca.» Cevap yoktu. Daha da kötüsü, o da içinde cinlerin yakınlarda olduğuna dair bir duygu duymuyordu. Kumruyla kekliğin yakında bir yerde yem yemekte olduklarını, yabankedisinin çalının gerisinde bir tavşanı izlemekte olduğunu, gör-

mediği halde biliyordu ama, cinlerden bir mesaj gelmiyordu.

Şeker gibi bir ay tepelerden yükseldi.

Tularecito yarı akılsızlara özgü o kâğıt sesi gibi fısıltıyla, «Şimdi hayvanlar yem aramaya çıkacak,» dedi. «Onlar da çıkacak şimdi.»

Çalılar küçük bir vadinin kenarında kesildi, yerine bir meyve bahçesi başladı. Ağaçlar yaprak doluydu. Toprak bakımlıydı. Bert Munroe'nun bahçesiydi burası. Bu çiftlik boşken, hayaletlerin yeriyken, Tularecito sık sık gelir, toprağın üstüne uzanıp yatar, yumuşak parmaklarıyla yıldızları yakalar dururdu.

Meyve bahçesine girdiği anda, evine yaklaşmakta olduğunu anladı. Seslerini hâlâ duyamıyordu ama, cinlerin yakında olduğunu artık biliyordu. Onlara defalarca seslendi.. Onlar gelmediler.

«Belki de ay ışığından hoşlanmıyorlar,» dedi.

Kocaman bir şeftali ağacının dibinde çukurunu kazdı. Çapı bir metre, derinliği çok daha fazla. Bütün gece uğraştı onunla. Yalnızca dinlemek için arasıra duruyor, sonra serin toprağın dibine doğru kazmaya devam ediyordu. Hiçbir şey duyduğu yoktu ama, onlara giderek yaklaştığından emindi. Ancak gün doğduğu zaman çalışmayı kesti, uyumak üzere çalıların arasına girdi.

Sabahın ilerlemiş bir saatinde Bert Monroe, kurduğu bir çakal tuzağına bakmak üzere yürürken ağacın dibindeki çukuru gördü. «Vay canına!» dedi. «Çocuklar buraya girip tünel falan kazmaya kalkışmış herhalde. Tehlikeli bir şey bu! Üstlerine çöker, ya da biri içine düşer, canı yanar.» Eve döndü, bir kürek aldı, çukuru yeni baştan doldurdu.

«Manny,» dedi en küçük oğluna. «Sen meyve bahçesinde çukur kazmaya falan kalkışmadın, değil mi?»

«I-ıh,» dedi Manny.

«Kim kazdı, biliyor musun?»

«I-ıh,» dedi yine Manny.

«Birisi oraya derin bir çukur kazmış. Tehlikeli. Çocuklara söyle, kazmasınlar, yoksa üstlerine çöker.»

Karanlık bastı, Tularecito çukurunu kazmaya devam etmek üzere çalıların arasından çıktı. Çukurun doldurulmuş olduğunu görünce vahşi vahşi hırladı, ama o anda birden düşüncesi değişti, güldü. «Kendi insanlarım gelmiş,» dedi mutlu bir sesle. «Kim olduğumu anlayamamış, korkmuşlar. Çukuru köstebek gibi doldurmuşlar. Bu sefer saklanacağım. Onlar çukuru doldurmaya geldiklerinde, kim olduğumu söyleyeceğim. O zaman sevecekler beni.»

Tularecito bundan sonra çukuru tekrar kazdı, eskisinden de derin bir duruma getirdi. Çünkü çukurdaki toprakların çoğu gevşek durumdaydı artık. Gün ışımadan hemen önce meyve bahçesinin bitimindeki çalılara saklandı, yere yattı, gözlemeye başladı.

Bert Monroe kahvaltıdan önce, tuzağa bir daha bakmak üzere yürüdü, açık çukuru yine gördü. «Ah, küçük şeytanlar!» diye bağırdı. «Demek direniyorlar, ha? Manny'nin de bu işte parmağı olduğuna kalıbımı basarım.»

Çukuru bir süre inceledi, sonra ayağının yanıyla kenardaki toprakları içeriye doğru itmeye başladı. Vahşi bir homurtu, olduğu yerde dönmesine yol açtı. Tularecito uzun bacakları üzerinde kurbağa gibi sıçrayarak ona doğru koşuyordu. Elindeki küreği sopa gibi havada çevirmekteydi.

Jimmie Munroe babasını kahvaltıya çağırmak üzere geldiğinde onu bir toprak yığını üzerinde yatar buldu. Ağzından ve alnından kanlar boşalıyordu. Çukurdan kürek kürek toprak fırlatılmakta, havalara uçuşmaktaydı.

Jimmie birisinin babasını öldürdüğünü, şimdi de gömmeye hazırlandığını sandı. Korku ve dehşet içinde eve koştu, telefonla komşuları çağırdı.

Yarım düzine insan, çukurun başına sessizce yaklaştılar. Tularecito yaralı bir aslan gibi sa-

vaştı, ancak kafasına kendi küreğiyle vurdukları zaman yıkıldı. Onu hemen bağlayıp tutukevine götürdüler.

Salinas'ta tıp merkezi çocuğu muayene etti. Doktorlar ona soru sordukları zaman o tatlı tatlı gülümsedi, hiç cevap vermedi. Franklin Gomez kurula bildiklerini anlattı, çocuğa kefil olmayı önerdi.

Sonunda yargıç, «Yapamayız bunu, Bay Gomez,» dedi. «Siz iyi çocuktur diyorsunuz. Ama daha dün adam öldürmeye kalktı. Onu serbest bırakamayacağımızı anlamanız gerek. Er geç başarır birini öldürmeyi.»

Kısa bir kararsızlıktan sonra Tularecito'yu Napa'daki suçlu deliler hastanesine yollattı.

V

Helen Van Deventer uzun boyluydu. Keskin çizgili güzel bir yüzü ve acıyla bakan gözleri vardı. Hayatı boyunca güçlü bir acıma duygusunun hep farkında olagelmişti. On beş yaşındayken, sevgili vankedisi zehirlenip öldüğünde, görünüşü dul kadınlar gibi olmuştu. Altı ay yas tuttu o kediye. Gösterişli biçimde bir yas tutmadı ama, kısık sesle konuşarak, az hareket ederek tuttu. Kedinin altı ayı çıkıp da bu sefer babası ölünce, yas kesintisiz devam etti. Görünüşe göre, Helen üzüntüye karşı bir açlık duyuyor, hayat da ona, bu isteğini bol bol sunuyordu.

Yirmi beş yaşına geldiğinde, Hubert Van Deventer adlı hayat dolu bir avcıyla evlendi. Hubert yılın altı ayını, şu ya da bu tür bir canlıyı vurmaya çalışmakla geçirirdi. Evlenmelerinden üç ay sonra, ayağına takılan kara böğürtlen çalısı onu devirirken kendi kendini vurdu. Hubert oldukça mert bir adamdı. Bir ağacın altında yatmış, son nefesini vermek üzereyken, arkadaşları ona, karısına bir mesaj bırakmak isteyip istemediğini sordular.

«Evet,» dedi Hubert. «Beni doldurtup kütüphane duvarındaki Amerikan geyiğiyle koca boynuzlu geyiğin arasına koymasını söyleyin! Bu seferkini rehberden parayla satın almadığımı da söyleyin!»

Helen Van Deventer, içinde av yaşamının ödülleri bulunan salonun kapısını kapattı. Ondan sonra o oda artık, Hubert'in ruhu için kutsallaşmış oldu. Perdeler hep kapalı duruyordu. Salonda konuşmak zorunda kalan herkes kısık sesle konuşuyordu. Helen ağlamadı, çünkü ağlamak onun do-

ğasında yoktu. Ama gözleri daha irileşti, bakışları sabitleşti. Zamanın ötesine ya da gerisine doğru bakmakta olan gözler gibi, sabit bakar oldular. Hubert ona San Fransisco'nun Russian Tepesindeki evle, oldukça büyük bir de servet bırakmıştı.

Hubert'in ölümünden altı ay sonra dünyaya gelen kızı Hilda, güzel, taş bebek gibi bir çocuktu. Annesinin o iri gözlerini almıştı. Ama Hilda hiçbir zaman tam sağlıklı olamıyordu. Çocuk hastalıklarını insanı şaşırtacak bir çabuklukla kapmakta birinciydi. İlk zamanlar kendini yalnızca ağlamakla gösteren öfkesi, çocuk hareketlendiği anda yıkıcı bir hale geldi. Hiddetinin yoluna çıkan her kırılabilecek şeyi kırıyordu. Helen Van Deventer onu avutuyor, okşuyor, sonunda öfkesini arttırmamayı kesinlikle başarıyordu.

Hilda altı yaşına geldiğinde, aile doktoru Phillips, Bayan Helen Van Deventer'e çoktan beri kuşkuyla beklediği sözü söyledi.

«Anlaman gerek,» dedi. «Hilda'nın aklı pek yerinde değil. Onu bir ruh hekimine göstermeni öneririm.»

Annenin kara gözleri acıyla irileşti : «Emin misiniz, doktor?»

«Oldukça eminim. Ben bu konunun uzmanı değilim. Çocuğu benden daha fazla şey bilen birine götürmen gerek.»

Helen bakışlarını çevirip doktordan uzak bir tarafa yöneltti. «Ben de bunu tahmin etmiştim, doktor. Ama onu bir başka erkeğe götüremem. Bize her zaman siz baktınız. Sizi tanıyorum. Başka bir erkeğe kesinlikle güvenemem.»

«Nasıl güvenmek yani?» diye patladı Doktor Phillips. «Doğru yolu seçersek onu iyileştirebileceğimizi bilmiyor musun?»

Helen'in elleri biraz havaya kalkar gibi oldu, sonra umutsuz bir ifadeyle tekrar düştü. «O asla iyileşmeyecektir, doktor. Yanlış zamanda doğdu. Babasının ölümü... bana kaldıramayacağım kadar ağır gelmişti. Sağlam ve kusursuz bir çocuk doğuracak kadar gücüm yoktu, anlıyorsunuz, değil mi?»

«O halde ne yapmak niyetindesin? İzninle söyleyeyim, düşüncen çok garip gibi geliyor bana.»

«Yapılabilecek ne var ki, doktor? Bekleyip umabilirim. Sonuna kadar dayanabileceğimi biliyorum; ama onu, bir başka erkeğe götüremem. Yalnızca ona bakarım, özen gösteririm. Görünüşe göre, benim hayatım da bu.»

«Bana öyle geliyor ki sen zorlukları bilerek üzerine çekiyorsun,» dedi doktor ters bir sesle.

«Bize ne verilirse onu alırız. Ben dayanabilirim. Bundan eminim ve gurur duyuyorum. Benim dayanma gücümü hiçbir acı yıkamaz. Ama dayanamayacağım tek şey var, doktor. Hilda benden alınamaz. Onu yanımda tutacağım, siz yine her zamanki gibi geleceksiniz, ama başka hiç kimse bu işe burnunu sokmayacak.»

Doktor Phillips evden, içinde bir tiksinti duygusuyla ayrıldı. Doğrusu, bu kadının açıkça görülen o gereksiz dayanma gücü doktoru, hep öfkelendirmişti. «Ben kendim kader olsaydım,» diye düşündü içinden, «ben de onun o pasif dayanma gücünü yıkma savaşma girerdim.»

Bundan kısa süre sonra Hilda garip görüntüler ve rüyalar görmeye başladı. Gecenin korkunç yaratıkları, o uyurken pençeleri ve dişleriyle onu öldürmeye çalışıyorlardu. İğrenç küçük adamlar onu çimdikliyor, kulağının dibinde dişlerini gıcırdatıyordu. Helen Van Deventer de bu görüntüleri, kendini sınamaya gelen yeni kişilikler olarak kabul ediyordu.

Bir sabah Hilda, «Bir kaplan geldi, üzerimdeki örtüleri çekti,» diye bağırdı.

«Bunun seni korkutmasına izin vermemelisin, canım.»

«Ama battaniyenin üzerinden dişlerini geçirmeye çalıştı, anne.»

«Bu gece ben senin yanında otururum, yavrum. O zaman gelemez.»

Şafak sökene kadar, her gece küçük kızın başucunda oturmaya başladı. Ruhunun direnişinden, gözleri daha parlak, daha ateşli bakmaya başladı.

Onu bu rüyalardan daha çok rahatsız eden bir şey daha vardı. Hilda yalan söylemeye başlamıştı. «Bu sabah bahçeye çıktım, anne. Sokakta ihtiyar bir adam oturuyordu. Kendisiyle evine gitmemi istedi, ben de gittim. Kocaman, altından bir fili vardı. Üzerine binmeme izin verdi.» Hikâyeyi uydururken küçük kızın gözleri çok uzaklara bakar gibiydi.

«Böyle şeyler söyleme, yavrum,» diye yalvardı annesi. «Bunların hiçbirini yapmadın ve bunu sen de biliyorsun.»

«Ama yaptım, anne. İhtiyar da bana bir kol saati verdi. Göstereyim sana. İşte.» Çevresine pırlantalar dizilmiş bir kol saati uzattı. Helen saati alırken eli, korkuyla titriyordu. Bir an için yüzündeki direnme ifadesi yok oldu, yerine bir öfke geldi.

«Nereden buldun bunu, Hilda?»

«İhtiyar adam verdi, anne.»

«Hayır... bana bunu nereden bulduğunu söyle! Buldun, değil mi?»

«İhtiyar adam verdi bana.»

Saatin arka yüzüne harfler kazınmıştı. Helen'in bilmediği bir adın baş harfleri. O harflere çaresiz bakışlarla baktı. «Annen alıyor bunu,» dedi sert bir sesle. O gece sessizce bahçeye süzüldü, bir kazma buldu, saati toprağın çok derinlerine gömdü. O hafta, bahçenin çevresine yüksek demir parmaklıklar yaptırdı. Hilda'nın dışarı yalnız çıkmasına da bir daha izin vermedi.

Hilda on üç yaşına geldiği zaman evden kaçtı. Helen onu bulmak için bir özel detektif tuttu. Ama Hilda'yı dördüncü günün sonunda, Los Angeles'teki boş bir işhanında uyurken bulan, bir polis oldu. Helen kızını karakoldan kurtardı. «Neden kaçtın, sevgili yavrum?» diye sordu.

«Piyano çalmak istedim.»

«Ama evimizde piyanomuz var. Neden onu çalmadın?»

«Ben öbür türlüsünü çalmak istedim. Hani yüksek olanını.»

Helen, Hilda'yı kucağına aldı, ona sımsıkı sarıldı. «Sonra ne yaptın, yavrum?»

«Sokaktaydım. Bir adam yanına binmemi istedi. Bana beş dolar verdi. Sonra bir grup Çingene buldum. Beni kraliçe yaptılar. Genç bir Çingeneyle evlendirildim. Bir bebeğimiz olacaktı ama ben usandım, oturdum. Sonra polis beni aldı.»

«Yavrum, zavallı yavrum,» diye cevap verdi Helen. «Bunların doğru olmadığını biliyorsun. Hiçbiri doğru değil.»

«Ama doğru, anne.»

Helen, Doktor Phillips'i çağırdı. «Bir Çingeneyle evlendiğini söylüyor. Aslında... aslında olmamıştır tabii sizce de değil mi? Buna dayanamazdım.»

Doktor kıza dikkatle baktı. Muayenesi bittiğinde hemen hemen gaddar bir sesle konuştu. «Sana onu uzman ellere teslim etmek gerek demiştim.» Küçük kıza yaklaştı. «O zalim ihtiyar kadın son zamanlarda yatak odana geldi mi, Hilda?»

Hilda'nın elleri kıpırdadı. «Dün gece yanında bir maymunla geldi. Kocaman bir maymunla. Maymun beni ısırmaya çalıştı.»

«Bak, hiç unutma... o kadın sana bir kötülük yapamaz, çünkü sana ben bakıyorum. O ihtiyar kadın benden korkar. Bir daha gelirse, sana benim baktığımı söyle, nasıl hemen kaçacak, görürsün.»

Kız yorgun yorgun gülümsedi: «Maymun da kaçacak mı?»

«Elbette. Ha, hazır aklıma gelmişken, işte sana kızın için bir şeker.» Cebinden çizgili kâğıda sarılı çubuk şekerlerden bir tane çekti. «Bunu Babette'e ver. Adı öyleydi, değil mi?» Hilda şekeri kaptığı gibi odadan fırladı.

«Şimdii,» dedi doktor Helen'e. «Bilgim ve tecrübem ne yazık ki yeterli değil, ama yine de bildiğim bir şey var. Hilda bundan sonra, çok daha kötüleşecek. Olgunlaşma çağına yaklaşıyor. Değişme dönemi, birlikte getirdiği duygusal taşkınlıklarla, akıl hastalıklarını her zaman yoğunlaştırır. Neler olabileceğini bilemem. Belki saldırgan olur, cinayet işlemeye kalkar, belki de karşısına ilk çıkan

erkekle kaçmaya kalkışır. Onu uzman ellere teslim etmezsen, dikkatli bir gözlem altına aldırmazsan, pişmanlık duyacağın olaylar gelişebilir. Bu son kaçışı yalnızca bir başlangıçtı. Böyle sürdürmene olanak yok. Kendine haksızlık bu.»

Helen onun karşısında kaskatı oturuyordu. Yüzünde doktoru kudurtan o direniş ifadesi vardı: «Ne öğütlüyorsunuz?» diye sordu boğuk bir sesle.

«Bir akıl hastanesi.» Doktor bu cevabın acımasızlığından zevk duyuyordu.

Kadının yüzü gerginleşti. Direnişi biraz daha yoğunlaştı. «Bunu yapmam,» diye bağırdı. «O benim! Ondan ben sorumluyum. Kendim onun yanında kalacağım, doktor. Onu gözümden ayırmayacağım. Ama asla başka yere de yollamayacağım.»

Doktor sert sert, «Doğabilecek sonuçları biliyorsun,» dedi. Sonra bu kadınla mantık yoluyla anlaşmanın imkânsızlığının ağırlığı üzerine çöktü. «Helen, yıllardır seninle dostuz. Bu sefilce tehlikeyi neden kendi omuzlarına yüklüyorsun?»

«Ben neye olsa dayanırım, ama onu uzağa yollayamam.»

«Sen eziyetten hoşlanıyorsun,» diye hırladı doktor. «Acı senin zevkin. Acının bir noktasını bile ziyan etmek istemiyorsun.» Sonra öfkelenerek iyice çileden çıktı. «Helen, her erkek zaman zaman bir kadını dövmek ister. Şu anda senin suratına yumruk atmak istiyorum.» Onun kara gözlerine baktı, bu sözün tek etkisinin, ona yeni bir acıyı daha tattırmak olduğunu anladı. Dayanmasını gerektirecek bir neden daha yaratmıştı kadına. «Ben artık gidiyorum», dedi. «Bir daha beni arama. Aslında... senden nefret etmeye başlıyorum.»

Cennet Çayırları halkı, zengin bir kadının vadiye taşınacağını içlerinde ilgi ve direnme duygularıyla öğrendiler. Kamyonlar dolusu kütük ve kerestelerin Christmas Boğazına tırmanışını izlediler, ev yapmak için buraya kadar kütük taşıma masrafına nefretle güldüler. Bert Munroe, Christmas Bo-

ğazına doğru yürüdü, yarım gün boyunca marangozların evi kuruşunu izledi.

«Güzel olacak,» diye rapor verdi dükkâna uğradığında. «Her kütük kusursuz. Üstelik, inanır mısınız, bahçıvanlar bahçede çalışmaya başlamış bile. Koca koca bitkiler, üzeri tomurcuk dolu ağaçlar getirip yere dikiyorlar. Bu Bayan Van Deventer, oldukça zengin biri olmalı.»

Pat Humbert, «Amma saçıyorlar,» diye ona katıldı. «Bu zenginler amma saçıyorlar parayı.»

Bert, «Dinlesenize,» diye sürdürdü sözünü: «Bu söyleyeceğim şey de tipik kadın davranışı değilse, nedir bilmiyorum. Pencerelerde ne var, biliyor musunuz? Parmaklıklar! Hem demir parmaklıklar da değil. Kocaman kocaman, kalın odun parmaklıklar. Herhalde bu kadın çakallardan korkuyor olmalı.»

T.B. Allen, «Acaba yanında çok hizmetkâr getiriyor mu,» dedi umutla. «Ama herhalde alışverişini kentten yapar. Böyle insanlar hep kentten alırlar alacaklarını.»

Evle bahçe bittiğinde, Helen Van Deventer'le Hilda, yanlarında Çinli aşçıları ve Filipinli uşaklarıyla arabalarına binip Christmas Boğazına geldiler. Çok güzel bir ahşap evdi evleri. Marangozlar kütükleri asit sürerek eskitmişler, bahçıvanlar bahçeyi eski bir bahçe havasına sokmuşlardı. Çimenlerin üzerinde defnelerle meşe ağaçları zaten vardı. Onların altında mor, beyaz ve mavi çiçekler açıyordu. Duvar diplerindeyse, inanılmaz bir mavilikte ortancalar açmıştı.

Aşçıyla uşak hemen işlerinin başına koştular. Ama Helen, Hilda'yı kolundan tuttu, bir süre bahçede dolaştırdı.

«Ne güzel, değil mi?» diye bağırdı Helen. Yüzündeki dayanma ifadesi biraz eksilmişti. «Yavrum, burayı ne kadar çok seveceğiz, değil mi?»

Hilda bir çiçek kopardı, sapından tutup renkli kısmını bir ağacın gövdesine vurdu. «Öteki evi daha çok seviyordum,» dedi.

«Ama neden, yavrum? Orada bu kadar güzel

çiçeklerimiz, böyle büyük ağaçlarımız yoktu. Burada her gün tepelere, yürüyüşe çıkabiliriz.»

«Ben, o evi daha çok seviyordum.»

«Ama neden, yavrum?»

«Bütün arkadaşlarım oradaydı. Bahçe parmaklığından baktığımda gelip geçen insanları görüyordum.»

«Burayı daha çok seveceksin, Hilda. Bir kere alıştıktan sonra tabii.»

«Sevmeyeceğim. Burayı hiç sevmeyeceğim.» Hilda ağlamaya başladı, sonra geçiş süresine bile pay tanımadan, bağırıp haykırmaya koyuldu. Öfke içindeydi. Birden bir değnek kaptı, annesinin göğsüne indirdi. Uşak sessizce belirdi, kıza arkasından yaklaştı, ellerini yakalayıp arkasına doğru çekti, onu taşıyıp götürdü. Kız giderken ayaklarıyla tekmeler savuruyor, bir yandan da bağırıyordu.

Hilda, kendisi için hazırlanan odadaki eşyaları, birer birer kırmaya başladı. Yastıkları kesti, içlerindeki kuştüyünü odanın her tarafına dağıttı. En son olarak da pencerenin pervazlarını parçaladı, odun parmaklıklara vura vura öfkeyle bağırmaya koyuldu. Helen odasında, dudakları gerilmiş olarak oturmaktaydı. Bir keresinde, sanki Hilda'nın odasına gidecekmiş gibi kıpırdandı, sonra tekrar koltuğuna gömüldü. O budalaca direnişi bir tek an için sanki kırılır, parçalanır gibi olmuştu ama, onu anında tekrar toparladı; eskisinden sağlam ve güçlü hale getirdi, böylece Hilda'nın odasından gelen çığlıkların bir etkisi olmadı. Uşak odaya girdi.

«Pancurları kapatayım mı, bayan?»

«Hayır, Joe. Herkesten yeterince uzağız. Kimse duyamaz.»

Bert Munroe otomobilin yoldan geçip tırmandığını görmüştü. İçinde, Christmas Boğazındaki ahşap eve yerleşmeye gelenler vardı.

«Bir kadının burada hayatını tek başına kurmaya başlaması oldukça zor olmalı,» dedi karısına. «Gidip bir şeye ihtiyaçları var mı, diye sorsam iyi olur sanıyorum.»

Karısı sitemli bir sesle, «Merakından yapıyorsun,» dedi.

«Eh, eğer öyle düşünüyorsan, gitmem.»

«Şaka yapıyordum, Bert,» diye itiraz etti karısı. «Bence de tatlı bir komşuluk için iyi bir davranış olur. Daha sonra ben de yanıma Bayan Whiteside'ı alır, ziyarete giderim. Ayrıca öyle yapılması da gerekir. Ama sen bir uğra, durumları nasılmış bir bak.»

Bert Munroe, Christmas Boğazının dibinde şarkılar söyleye söyleye akan o tatlı derenin yanından saptı. «Ekime uygun bir yer değil,» diye düşündü kendi kendine. «Ama yaşamak için güzel bir yer. Ben de oturabilirdim böyle bir yerde. Hiçbir şey yapmadan oturabilirdim... eğer ateşkes tam o sıra imzalanmasaydı.» Bu düşünce kafasından geçtiği anda, savaşın devam etmesini istediği için kendinden utandı.

Hilda'nın çığlıklarını, eve daha çeyrek mil yolu varken duydu. «Bu da nesi!» dedi kendi kendine. «Birini öldürüyorlar sanki.» Olup biteni görebilmek için hızlı adımlarla yoluna devam etti.

Hilda'nın parmaklıklı pencereleri, evin kapısına doğru kıvrılan patikaya bakıyordu. Bert kızın, gözlerinde korku ve öfkeyle parmaklıklara sarılışını gördü.

«Merhaba!» dedi. «Ne oldu? Seni neden kilitlediler?»

Hilda'nın gözleri daraldı. «Beni açlıktan öldürüyorlar,» diye karşılık verdi. «Ölmemi istiyorlar.»

Bert, «Çok saçma,» dedi. «Neden senin ölmeni istesinler?»

«Şey! Param yüzünden,» diye sırrını anlattı kız. «Ben ölmeden paramı alamıyorlar.»

«Ama sen küçücük bir kızsın daha.»

«Değilim,» dedi Hilda suratını asarak. «Ben büyük, yetişkin bir kadınım. Beni aç bıraktıkları, hep dövdükleri için böyle görünüyorum.»

Bert'in suratı karardı. «Eh, bunu anlarız bakalım,» dedi.

«Yoo, onlara söylemeyin. Beni buradan kurtarın yalnızca. O zaman paramı alırım, sizinle de evlenirim.»

Bert ilk defa olarak, meselenin ne olduğunu anlar gibi oldu. «Tabii yardım ederim sana,» dedi avutmaya çalışan bir sesle. «Biraz bekle, gelip seni kurtarırım oradan.»

Patikanın köşesini dönüp ön tarafa geldi, kapıyı vurdu. Kapı aynı anda azıcık aralandı, uşağın katı gözleri dışarıya baktı.

«Evin hanımını görebilir miyim?» diye sordu **Bert.**

Uşak, «Hayır,» deyip kapıyı hemen kapattı.

Bert bir an için, böyle terslenmenin utancıyla kızardı; ama sonra, kapıyı daha sert vurdu. Kapı beş santim kadar açıldı, kara gözler ona baktı.

«Sana evin hanımıyla görüşmem gerek diyorum. Yukarda kilitli olan küçük kız konusunda konuşacağım onunla.»

«Bayan çok hasta. Üzgünüm,» dedi uşak. Kapıyı bir daha kapadı. Bert bu sefer sürgünün de itildiğini duydu. Patikayı izleyerek uzaklaştı. «Karıma söyleyeyim de bunlara ziyarete gelmesin,» diyordu kendi kendine. «Deli bir kız ve kötü bir uşak. Cehennemin dibine gitsinler!»

Helen odasından seslendi «Neydi o, Joe?»

Uşak kapıya gelip durdu. «Bir adam geldi. Sizi görmesi gerekliymiş. Hasta olduğunuzu söyledim.»

«İyi yapmışsın. Kimmiş? Beni neden görmek istediğini söyledi mi?»

«Kim olduğunu bilmiyorum. Bayan Hilda'yla ilgili konuşacağını söyledi.»

Helen bir anda uşağın tepesine dikildi. Yüzü pek öfkeliydi. «Ne istiyormuş? Kimmiş?»

«Bilmiyorum, bayan.»

«Ve onu kovaladın, ha? Kendi başına çizmeden yukarı kararlar veriyorsun. Defol buradan!»

Kendini tekrar koltuğuna attı, eliyle gözlerini kapadı.

«Baş üstüne, bayan.» Joe yavaş yavaş arkasını döndü.

«Yo, Joe, gel buraya!»

O daha elini gözünden çekmeden, uşak koltuğun yanındaydı. «Beni affet, Joe. Ne dediğimi bilmeden konuştum. Sen doğru hareket etmişsin. Yanımda kalacaksın, değil mi?»

«Evet, bayan.»

Helen ayağa kalktı, sabırsız adımlarla pencereye doğru yürüdü. «Bugün bana ne oluyor, anlamıyorum. Bayan Hilda iyi mi?»

«Evet, küçük bayan artık sessiz.»

«Eh, salonun şöminesinde bir ateş yak. Daha sonra da onu oraya getir.»

Evin salonunun planı hazırlanırken, Helen orayı kocasına bir tür anıt olarak düşünmüştü. Salonu elinden geldiği kadar bir av köşküne benzetmeye çalışmıştı. Kocaman bir odaydı. Duvarlardaki lambriler kızıl ağaçtandı. Yer yer asılı geyik başları, meraklı burunlarını uzatıp duruyor gibiydiler. Odanın bir tarafında o koca taş şömine vardı. Üzerine, Hubert'in bir yerlerden bulduğu yırtık Fransız savaş bayrağı asılmıştı. Kilitli, cam kapaklı dolapta, sıra sıra Hubert'in silahları durmaktaydı. Helen böyle bir odası olduğu sürece, kocasını hiç bir zaman kaybetmeyeceğini hissediyordu.

Russian tepesindeki salonda, kendisine zevk veren bir rüyayı yaşardı sık sık. Aynı rüyaya burada, bu evde de devam etmeyi umuyordu. Rüya, hemen hemen hep aynıydı. Helen ateşin önüne oturur, ellerini kucağında kavuştururdu. Sonra duvardaki av kafalarının her birine uzun uzun bakar, her biri için aynı sözü tekrarlardı. «Bunu Hubert elledi.» Ve sonunda rüya geliverirdi birden. Kocasını karşısında görürdü. Kafasından onun ellerinin biçimini, kalçalarının darlığını, bacaklarının uzunluğunu geçirir, onu gözünde canlandırırdı. Bir süre sonra, onun nasıl konuştuğunu, kelimeleri nasıl vurguladığını da hatırlar, yüzünün heyecanlandığında nasıl parladığını, nasıl kızardığını da görür gibi olurdu. Konukları nasıl o av kafalarının önün-

de dolaştırdığını hatırlardı. Her birinin önünde Hubert topuklarının üzerinde sallanır, ellerini arkasında kenetler, o hayvanı nasıl vurduğunu en ince ayrıntısına kadar anlatırdı.

«Mehtap iyi değildi. Hiçbir yerde işaret falan yoktu. Fred (Fred onun rehberiydi), o gün hiçbir şey vuramayacağımızı söylüyordu. O sabah yiyecek etimizin de bitmiş olduğunu hatırlıyorum. Ama içimden, çıkıp bir dolaşmak, ortalığı bir kolaçan etmek geliyordu.»

Helen onun o budalaca, amaçsız hikâyeleri anlatışını kulaklarıyla duyar gibi olurdu. Her hikâyenin sonu da hiç şaşmadan aynı şekilde biterdi. «Hedef fazla uzaktaydı, soldan rüzgâr deli gibi esiyordu, ama ben yine de görebilmeye çalıştım, içimden, 'Bir kör taşı işte' diye düşündüm, bir de ne göreyim... devirmemiş miyim? Aslında şanstı tabii.»

Hubert gerçekte dinleyicilerin bu işin sırf şans olduğuna inanmalarını istemiyordu. Bu, onun, alçakgönüllülüğünü gösteren davranışlarından biriydi. Helen, neden bir sporcunun bir işi iyi yapabildiğini kabullenmesinin ayıp olduğunu, o zaman da merak etmişti, hatırlıyordu.

Ama böyleydi bu rüya işte. Oturduğu yerde bu hayali güçlendiriyor, tüm odanın, o büyük avcının canlılığıyla dolmasını sağlıyordu. Ve sonra, rüyayı bitirdiği zaman da kendi eliyle parçalıyordu. Kapının zili olağanüstü acı bir sesle çalardı. Helen, kendisine kazayı anlatırken adamların suratlarının nasıl üzgün ve utanç içinde olduğunu hatırlardı. Rüya her seferinde, adamlar cesedi içeriye taşırken son bulurdu. Göğsüne, kör edici bir acı oturur, koltuğunda arkasına yaslanırdı.

Bu yolla kocasını sağ olarak koruyabiliyor, onun anısının zihninde solmasını önlüyordu. Yalnızca üç ay evli kalmıştı. Kendi kendine hep bunu tekrarlıyordu. Yalnızca üç ay! Kendini umutsuz bir korkuya kapıp koyveriyordu. Bu duyguyu kendisinin körüklediğinin farkındaydı ama, Hubert'in bunu hak etmiş olduğuna inanıyor; kendisinin de

bunu, ona borçlu olduğunu düşünüyordu. Uzüntüye dayanmalıydı. Ondan kurtulmaya çalışınama lıydı.

Helen yeni evdeki ilk geceyi de hevesle beklemekteydi. Şöminede kütüklerin alevi, duvarlardaki hayvan kafaları üzerinde ışığın pırıltısını dolaştırırken, rüyasını yeni evinde de ağırlamak niyetindeydi.

Joe tekrar odaya girdi. «Ateş yanıyor, efendim. Bayan Hilda'yı şimdi çağırayım mı?»

Helen pencereden dışarıya doğru baktı. Tepelerden aşağıya, akşamın karanlığı adım adım ilerlemekteydi. Birkaç yarasa daha şimdiden sinirli sinirli uçmaya başlamışlardı. Bıldırcınlar suya doğru giderken birbirine sesleniyor, boğazın ta aşağılarında, ahırlarına dönmekte olan inekler tembel tembel böğürüyorlardı. Helen'de bir değişiklik olmaya başladı. İçini yepyeni bir huzur duygusu doldurdu. Kendisini, onca uzun zamandır tedirgin eden acılara, üzüntülere karşı korunmakta olduğunu sezdi. Kollarını önce öne, sonra yukardan arkaya attı, mutlulukla içini çekti. Joe, hâlâ kapıda, cevap bekliyordu.

«Ne?» dedi Helen, «Bayan Hilda'yı mı? Yo, onu henüz getirmeyin. Yemek neredeyse hazır olmalı. Hilda yemeğe inmek istemezse, onu daha sonra görürüm.» İstemiyordu Hilda'yı görmeyi. Bu yeni, tatlı huzur duygusu bozulacaktı onu görürse. Akşamın o garip alacakaranlığında oturmak, gece olmadan su içmek isteyen bıldırcınların yamaçtan inerken birbirine seslenişini dinlemek istiyordu.

Helen omuzlarına ipek bir şal attı, bahçeye çıktı. Huzur, sanki tepelerden doğru gelip onu, kucakladı. Bir çiçek tarhında ufacık, gri bir tavşan gördü. Kuyruğu beyazdı. Onu görmek, Helen'in zevkten titremesine yol açtı. Tavşan başını çevirip bir an ona baktı, sonra yeni dikilen bitkileri kemirme işini sürdürdü. Helen, budalaca bir mutluluk duyuyordu. Çok tatlı ve heyecanlı bir olay olacaktı sanki. Çok zevkli bir şey. Apansız gelen bu sevinçle, dönüp tavşanla konuştu. «Yemeye devam

et sen. Bütün eski çiçekleri yiyebilirsin. Yarın senin için lahana ekerim. Hoşlanırsın lahanadan, değil mi, Peter? Peter nedir, biliyor musun? Adın Peter mi senin? Saçma. Tüm tavşanların adı Peter'dir. Her neyse, Peter, ben yıllardır hiçbir şeye karşı beklenti duymamıştım. Ne gülünç, değil mi? Yoksa üzücü mü? Ama şimdi bir şey bekliyorum. Ve o şeyin ne olduğunu bilmiyorum. Bu çok saçma, değil mi Peter?» Yürümeye devam etti, tavşana elini salladı. «Bence şu yandaki çiçekleri yemek daha tatlı olurdu,» dedi.

Suyun şarkısı onu patika boyunca dereye doğru çekti. Yamaca yaklaştığı sırada, bir sürü bıldırcın korku çığlıkları atarak oradaki çalıların arasına kaçtılar. Helen, onları rahatsız ettiği için, kendinden utandı. «Dönün buraya!» diye seslendi. «Sizi vuracak değilim. Tavşan korkmamıştı benden. Ayrıca istesem bile vuramam ben sizi.» Birden, Hubert'in ona tüfekle ateş etmeyi öğretişini hatırladı. Silahı nasıl tutacağını, iki gözü de açık olduğu halde nasıl nişan alacağını gösterirken, dinsel bir törendeymiş gibi de ciddileşmişti. «Şimdi ben havaya bir konserve kutusu atacağım,» demişti. «Kesinlikle bir hedefe ateş etmeni istemiyorum... kesinlikle. Konmuş kuşa ateş etmek, sportmenliğe sığmaz.» Helen havadaki tenekeye, omzu tutulana kadar ateş etmiş durmuştu. Eve dönerlerken arabada Hubert onun omzunu okşayıp, «Bıldırcın vurmak için daha bir fırın ekmek yemen gerek,» demişti. «Ama kısa süre sonra tavşan vurabilirsin.» Sonra kocasının bıldırcınları asıp bekletmek için eve getirdiği o ipi hatırladı. «İpten düştükleri zaman yenecek hale gelmişler demektir,» diye açıklama yapmıştı Hubert. Helen birden, artık Hubert'i düşünmek istemediğini anladı. Eskiyi düşünmenin, içindeki huzuru bozmasına ramak kalmıştı.

Ortalık, artık hemen hemen kararmıştı. Gecenin kokusu pek tatlıydı. Mutfakta aşçının, yemek çağrısı diye kullanacakları inek çıngırağını çaldığını duydu; ürperdi, şalına sarındı, eve döndü.

Yemek odasında kızını karşısında buldu. Öğ-

leden sonraki öfkenin tüm izleri silinmişti, Hilda'nın yüzünden. Mutlu ve kendinden emin görünüyordu.

«Yavrum! Kendini iyi hissediyorsun, değil mi?» diye bağırdı Helen.

«Evet.»

Helen, masanın çevresinden dolaşıp, onu alnından öptü. Sonra bir an için Hilda'yı içgüdüsel bir hareketle kucakladı. «Buranın ne kadar güzel olduğunu görünce seveceksin. Biliyorum seveceğini.»

Hilda karşılık vermedi ama gözlerine hilekâr bir ifade yerleşti.

«Seveceksin, değil mi, yavrucuğum?» diye üsteledi Helen masadaki kendi yerine doğru yürürken.

Hilda esrarengiz davranıyordu. «Eh, belki severim. Belki de sevmem gerekmez.»

«Ne demek istiyorsun, canım?»

«Belki burada pek de uzun süre kalmam.»

«Uzun süre kalmaz mısın?» Helen, masanın karşı tarafına doğru şöyle bir baktı. Besbelli Hilda bir sır saklamaya çalışıyordu ama, her yöne çekilebilecek kaypak bir sırdı bu.

«Belki kaçar evlenirim.»

Helen sandalyesinde arkasına yaslanıp gülümsedi. «Ha, anlıyorum. Elbette yapabilirsin. Ama birkaç yıl daha beklemek iyi olur. Bu seferki kim, yavrum? Yine prens mi?»

«Yoo, prens değil. Fakir bir adam, ama onu seveceğim. Planları bugün kurduk. Beni almaya gelir herhalde.»

Helen'in belleğinde bir şeyler kıpırdadı. «Öğleden sonra eve gelen adam mı?»

Hilda masadan fırladı : «Sana tek kelime daha söylemem!» diye bağırdı. «Bana sormaya hakkın yok. Sen biraz bekle de bak... Bu evde kalmak zorunda olmadığımı göstereceğim sana.» Odadan fırladı, kendi yatak odasının kapısını çarparak kapattı.

Helen, zili çalıp, uşağı çağırdı «Joe, bugün gelen adam sana ne söylemişti?»

«Küçük kız konusunda sizinle görüşmesi gerektiğini.»

«Peki, nasıl bir adamdı? Kaç yaşlarında?»

«Yaşlı değil, bayan. Ama genç de değil. Belki elli yaşında falan.»

Helen içini çekti. Bu da Hilda'nın her zaman uydurup anlattığı hikâyelerden biriydi. Öyle de gerçekti ki, bu hikâyeler onun gözünde! Zavallı yavrucak. Helen yemeğini yavaş yavaş yedi, daha sonra, büyük salonda ateşin karşısına oturdu... eline maşayı alıp kütüklerin üzerindeki kömürleşen parçacıkları tembel tembel kopardı, attı. Ateş duvardaki doldurulmuş kafaların gözleri üzerinde dolaştı, Helen'in eski huyunu yeni baştan canlandırdı. Hubert'in ellerinin biçimini, kalçalarının darlığını, uzun bacaklarının düzgünlüğünü düşünür buldu kendini. Ve o anda bir şeyi anladı. Zihni Hubert'in ellerini bıraktığı anda, Hubert yok oldu. Kendisi kocasının biçimini yeniden yaratmıyordu aslında. O gitmişti. Temelli gitmişti. Yıllardır ilk defa, Helen ellerini yüzüne kapadı ve ağladı. Geri dönen huzur için, içinden taşan o umut için ağladı. Gözlerini kuruladı, odanın içinde ağır ağır dolaştı. Duvardaki başların gözlerine, onları hiç tanımayan, nasıl öldüklerini bilmeyen bir yabancıymış gibi, gülümsedi. Oda değişik görünüyor, değişik bir duygu veriyordu ona. Yepyeni pencere tokmaklarıyla bir süre uğraştı, sonunda pencereyi ardına kadar açtı, gecenin içeri girmesine izin verdi. Gecenin rüzgârı içini çekerek doldu içeri, serinleten bir huzur duygusuyla birlikte onun çıplak omuzlarını okşadı. Helen pencereden dışarıya doğru eğilip dinledi. Bahçeden ve bahçenin ilerisindeki tepeden öylesine çok, türlü türlü sesler geliyordu ki! «Hayat dolu burası!» diye düşündü. «Hayat taşıyor her yanından.» Dinlerken yavaş yavaş evin öbür yanından bir sürtme sesi duydu. «Kunduz falan varsa belki bir ağacı kemiriyordur. Ya da belki evin temellerini kemiren bir oklu kirpi. Duymuştum böyle şeyleri. Ama buralarda öyle kirpiler yok.» Kemirme sesinin titreşimleri, evin içinde

de hissedilmekteydi. «Kütükleri kemiren bir şey olması şart,» dedi kendi kendine. O sıra, küçük bir çatırtı duyuldu, ses kesildi. Helen tedirgin tedirgin kıpırdandı. Koridor boyunca yürüdü, Hilda'nın kapısı dışında durdu. Elini kapının güçlü kulpuna uzatıp seslendi. «İyi misin, tatlım?» Cevap gelmedi. Helen kulpu sessizce büktü, odaya girdi. Odun parmaklıklardan biri kesilip çıkarılmış, Hilda da gitmişti.

Helen bir an, açık pencerede kazık gibi durdu, gecenin gri rengine doğru özlem dolu bakışlarla baktı. Sonra yüzü soldu, dudaklarına o eski her şeye dayanmayı bilen ifade yerleşti. Salona doğru yürürken adımları otomatikti. Bir sandalyenin üzerine bastı, silah dolabının kilidini açtı, tüfeklerden birini eline aldı.

Savcının çalışma odasında Doktor Phillips, Helen Van Deventer'in yanında oturuyordu. Buraya çocuğun doktoru olarak gelmişti. Ama aynı zamanda Helen'in korkmasını engellemeyi de umuyordu. Kadın korkmuşa benzemiyordu. O ciddi, hemen hemen vahşi yası içinde, deniz dalgalarının yalayıp durduğu bir kaya kadar dayanıklı görünüyordu.

«Ve bunu bekliyordunuz, öyle mi?» diyordu savcı. «Böyle bir şey olabileceğini düşünmüştünüz, öyle mi?»

Doktor Phillips, Helen'e rahatsız bir bakışla baktı, boğazını temizledi. «Doğduğundan beri benim hastamdır. Bu tür hastalıkta, intihar da edebilir, cinayet de işleyebilirdi. Koşullara göre değişebilirdi durum. Ama beri yandan, zararsız bir hayatı sürdürebilirdi de. Tüm ömrü boyunca hiçbir şiddet hareketine yönelmeyebilirdi. Bunları önceden bilmek olanaksızdı, anlıyorsunuzdur.»

Savcı kâğıtları imzalıyordu. «Çok çirkin bir biçimde yapmış. Tabii deliymiş kız... bu nedenle, neden yaptığını araştırmaya gerek yok. Belki ufacık nedenler yöneltmiştir, onu buna. Ama yine de yapış biçimi çok korkunç. Kendi bilememiş tabii öy-

le olduğunu. Kafası derenin içinde, silah da yanında. Ben intihar kararı çıkarttıracağım. Önünüzde böyle konuşmak zorunda kalmak beni üzüyor, Bayan Van Deventer. Onu bulmak sizde büyük şok yaratmış olmalı.»

Doktor, Helen'in mahkeme binası önündeki merdivenlerden inmesine yardım etti. «Yapma öyle,» diye bağırdı kadına. «İdama gidiyormuş gibi bir halin var. Böylesi daha iyi, söylüyorum sana. Bu kadar üzülmemen gerek.»

Helen ona bakmadı. «Artık biliyorum.» dedi yavaşça. «Hayatımın benden ne beklediğini öğrendim. Her zaman kuşkulandığım şeyden artık eminim. Ve dayanacak gücüm de var, doktor. Beni merak etmeyin.»

VI

Junius Maltby kültürlü iyi bir aileden gelme, doğru dürüst eğitimden geçmiş, ufak tefek genç bir adamdı. Babası iflas edip ölünce Junius, kurtulamayacağı şekilde kendini bir memuriyete kapılanmış buldu ve on yıl boyunca buna karşı zayıf bir savaşım verdi.

İş saati sona erdiğinde Junius, kiraladığı möbleli daireye çekilir, koltuğunun yastıklarını kabartır, geceyi okuyarak geçirirdi. Stevenson'un yazıları ona göre, İngiliz edebiyatının en güzel örnekleriydi. *Eşekle Yolculuğu* defalarca okumuştu.

Otuz beşinci doğum gününden hemen sonra bir akşam Junius, oturduğu apartmanın merdivenlerinde düşüp bayıldı. Kendine geldiğinde, soluk almakta güçlük çektiğini ve sanki soluğunun yetmediğini hissetti. Acaba ne zamandır böyleyim, diye merak etti. Başvurduğu doktor iyi biri olup, aynı zamanda durumundan da umutluydu.

«İyileşemeyecek kadar ilerlemiş değil,» dedi ona. «Ama bu ciğerleri kesinlikle, derhal San Fransisco'dan dışarı çıkarmanız gerek. Bu sisin içinde yaşamaya devam ederseniz bir yıl dayanamazsınız. Sıcak, kuru iklimli bir yere göçün.»

Sağlığının uğradığı bu kaza Junius'un içini sevinçle doldurdu, çünkü kendisinin koparamadığı bağları, bu olay koparmış oldu. Beş yüz doları vardı. Para biriktirme huyu olduğundan değil... bu parayı harcamayı unutmuştu yalnızca. Kendi kendine, «Bu parayla ya iyileşir, taptaze, yepyeni bir başlangıç yaparım, ya da ölürüm, her şey biter,» diyordu.

Aynı işte çalıştığı biri ona sıcacık, rüzgârlardan korunmuş bir vadi önerdi. Cennet Çayırları.

Junius da derhal oraya gitti. Adı çok hoşuna gitmişti. «Bu ya iyileşeceğimin, yaşayacağımın belirtisi olmalı, ya da ölümün yerine geçecek sembolik bir işaret,» diye düşündü. Bu adın kendisince özel bir anlam taşıdığını düşünüyor, buna için için seviniyordu. Çünkü on yıldan beri dünyada hiçbir şey onun için böylesine anlamlı olmamıştı.

Cennet Çayırlarında kiracı alan birkaç aile vardı. Junius bunların her birini inceledi, sonunda dul bayan Quaker'ın çiftliğine yerleşti. Kadının o paraya ihtiyacı vardı. Hem zaten Junius, evin dışında bir sundurmada yatıp kalkacaktı. Bayan Quaker'ın iki küçük oğluyla, çiftlik işleri için tuttuğu bir de işçisi vardı.

Sıcak iklim Junius'un ciğerlerine çok iyi geldi. Bir yıl geçtiğinde rengi yerine gelmiş, kilo bile almıştı. Çiftlikte sessiz sakin, oldukça da mutlu yaşıyordu. En hoşuna giden şey de on yıllık büro hayatını tümüyle fırlatıp atmış olması ve çok tembelleşmesiydi. İnce telli sarı saçlarını hiç taramıyordu. Gözlüğü dörtköşe burnundan iyice aşağıya kayıyordu. Çünkü gözleri enikonu kuvvetlenmiş, düzelmişti. Gözlük takışının nedeni, yalnızca alıştığı içindi. Gün boyu her an ağzında kürdan gibi küçük bir çöp vardı. Bu âdeti ancak en tembel insanlar geliştirirdi. İyileşme dönemi 1910 yılına rastladı.

1911 yılında Bayan Quaker, konu komşusunun neler söyleyebileceği konusunda kaygılanmaya başladı. Evinde bekâr bir erkek bulundurmanın ne gibi dedikodulara yol açabileceğini düşündükçe tedirgin ve sinirli oldu. Junius'un iyileştiği artık kesinlikle ortaya çıkar çıkmaz, dul kadın korkularını hemen ona açtı. Junius, onunla sevinerek en kısa zamanda evlendi. Artık bir evi, altın gibi de bir geleceği vardı. Çünkü yeni Bayan Maltby, yamaçlarda iki yüz dönüm otlakla, ovada beş dönüm meyve ve sebze bahçesinin sahibiydi. Junius kitaplarını, arkası ayarlanabilen özel koltuğunu ve Velasquez'in *Cardinal* röprodüksiyonunu oraya aldırttı.

Bayan Maltby çiftlikteki işçiye derhal yol ver-

di, kocasını işe koşmaya uğraştı. Ama boşuna. Bu konuda karşısına pek şaşırtıcı bir direniş biçimiyle çıktı kocası. Şaşırtıcı olması, insanın yüzüne vurabileceği açık bir yanı olmamasından kaynaklanıyordu. Çünkü iyileşme döneminde Junius tembelliğe gönül vermişti. Vadiyi de çiftliği de çok seviyordu; ama onları, olduğu gibi seviyordu. Yeni şeyler ekmek, ya da eskilerini sökmek istemiyordu. Ne zaman Bayan Maltby onun eline bir makas verip sebze bahçesine çalışmaya yollasa, genellikle birkaç saat sonra onu, ayaklarını dereye sallandırmış, cebinden çıkardığı kitabı okurken buluyordu. Özür diliyordu Junius. Bunun nasıl olduğunu hiç anlayamadığını söylüyordu. Doğruydu da.

Başlangıçta kadın tembelliğinden ve kılıksızlığından ötürü onun epeyce başının etini yedi, ama kısa zamanda Junius onu hiç dinlememe, duymama yeteneğini geliştirdi. Kibar davranmadığı zamanlarda bir kadınla ilgilenmek ayıp şey, diye düşünüyordu. Bir sakata bakıp durmak gibi bir şey olurdu bu. Bayan Maltby de onun sislerden oluşan bu direnişine bir süre boş yumruklar savurduktan sonra, sık sık burnunu çekme ve saçlarını ihmal etme huylarını edindi.

1911'le 1917 arasında Maltby'ler çok fakirleştiler. Junius bir türlü ilgilenmiyordu çiftlikle. Hatta yiyecek ve giyecek parası için otlakların birazını satmak zorunda kaldılar da yine de yeterince yiyecek sağlayamadılar. Fakirlik çiftliğe bağdaş kurmuş, oturuyordu. Maltby'lerin üstü başı perişandı. Hiç yeni giyecek almıyorlardı. Junius ise bu sırada David Grayson'un yazılarını keşfetmişti. Tulumunu sırtına giyiyor, çayırdan gelen derenin yanındaki firavunincirlerinin altına oturuyordu. Bazen karısına ve iki oğluna *Mutluluğun Serüvenleri*'ni okuyordu yüksek sesle.

1917'in başında Bayan Maltby bebek beklediğinin farkına vardı. Aynı yılın daha sonraki aylarında bir grip salgını bu aileyi de yokladı. Belki eksik besin aldıklarından olacak, iki çocuk aynı anda hastalığa yakalandı. Üç gün boyunca evde

yüzleri al al olmuş, ateşli çocuklar, hayata battaniyelerinin saçakları vasıtasıyla sarılıp durdular. Üç gün boyunca zayıf bir mücadele verdiler. Dördüncü gün iki çocuk da öldü. Annelerinin haberi yoktu, çünkü doğum öncesinde çocuklardan ayrı bir yere kapanmıştı. Eve, yardıma gelen komşular da ona söyleyecek cesareti, ya da acımasızlığı, kendilerinde bulamadılar. Hastalık ona tam doğum sancıları sırasında geldi ve onu doğacak çocuğunu göremeden alıp götürdü.

Doğum sırasında yardımcı olan kadınlar, vadinin her yanında, Junius Maltby'nin karısı ve çocukları ölürken kitap okuduğunu anlatıp durdular. Ama bu söz, ancak yarı yarıya doğruydu. Onlar hastalandığı gün gerçi ayaklarını dereye sallandırmıştı ama, hasta olduklarını bilmiyordu. Ondan sonra da bir hasta çocuğun başından ötekinin başına gitmiş, onlara saçma sapan şeyler söyleyip durmuştu. Çocuklardan büyük olanına, pırlantanın nasıl yapıldığını anlatmıştı. İkincisinin başucundaysa, gamalı haçın güzelliğini, eskiliğini ve sembolizmini övüp durmuştu. Birinci hayat, o, yüksek sesle *Define Adası*'nın ikinci bölümünü okurken gitmişti. Junius da bunun böyle olduğunu, bölümü bitirip kafasını kaldırıncaya kadar anlamamıştı. Çok şaşkındı o günlerde. Nesi varsa onu çıkarıyor, onu sunuyordu. Ama bunlar ölüme karşı güçlü şeyler değildi. Ayrıca olmadıklarını önceden de biliyordu. Bu da durumu onun gözünde daha feci hale getiriyordu.

Cesetlerin hepsi gittikten sonra Junius, tekrar derenin kenarına döndü, *Eşekle Yolculuk*'tan bir iki sayfa okudu. Modestine'in inatçılığı kendi kendine gülmesine yol açtı. Stevenson'dan başka, kim bir eşeğe «Modestine» diye ad takardı zaten?

Komşu kadınlardan biri onu içeriye çağırdı, öyle kötü sövüp, ileniyordu ki, Junius onu hiç dinlemedi. Kadın iki elini kalçalarına dayayıp ona, tiksinerek baktı. Sonra yeni oğlunu getirip onun kollarına koydu. Kadın evden çıkarken, kapıdan geriye dönüp son bir kez baktığında, Junius kuca-

ğında avaz avaz ağlayan bebekle öylece durup duruyordu. Onu bırakabileceği bir yer bulamadığı için, uzun süre kucağında tuttu.

Vadi halkı Junius'la ilgili pek çok hikâye anlattı. Kimi kez çalışan insanların tembel insanlara duyduğu tiksintiyle, nefret ettiler ondan. Kimi kez de tembelliğine imrendiler. Ama daha çok, acıdılar ona; her şeyi böylesine yüzüne gözüne bulaştırdığı için. Vadideki hiç kimse onun aslında çok mutlu olduğunu anlayamadı.

Junius'un nasıl, doktor önerisi üzerine, bebeği beslemek için bir keçi satın aldığını anlattılar. Ne malı alırken keçinin cinsiyetini sormuş, ne de hangi amaçla almak istediğinden söz etmişti. Keçi geldiğinde eğilip altına bakmış, son derece ciddi bir sesle, «Bu normal bir keçi mi?» diye sormuştu.

«Tabii,» demişti sahibi.

«Ama arka ayakların hemen gerisinde torba falan gibi bir şey olması gerekmez miydi... yani süt için!»

Vadi halkı gülmekten kırılıyordu bu olaya. Daha sonra, yeni ve normal bir keçi geldiğinde Junius onunla iki gün uğraşmış, tek damla süt çıkaramamıştı. Tam keçiyi kusurlu, diye geri vereceği sırada, sahibi ona sütün nasıl sağılacağını göstermişti. Bazı kimseler onun, bebeği keçinin altına tuttuğunu; kendi sütünü kendi emsin, diye bıraktığını söylüyorlardı, ama bu doğru değildi. Vadi halkı onun, o bebeği, nasıl büyütebildiğini bilmediklerini açık açık kabullenmekteydi.

Günlerden bir gün Junius, Monterey'e gitti, çiftlikte kendisine yardım etmesi için yaşlı bir Alman tuttu. Yeni hizmetkârına alacağına sayılmak üzere beş dolar para verdi, bir daha da hiçbir şey vermedi. İki hafta içinde, bu işçi de tembelliğe öyle alıştı ki, o da efendisinden daha fazla çalışmaz oldu. İkisi karşılıklı oturuyor, kendilerini ilgilendiren ve şaşırtan şeyleri tartışıp duruyorlardı... çiçeklere nasıl renk geldiğini... doğada semboloji olup olmadığı... Atlantis'in nerede olduğunu... İnkaların ölülerini ne yaptıklarını.

Bahar geldiğinde patates ektiler. Yine her zamanki gibi geç kalmış, üstelik de böceklenmesini önlemek için üzerine kül örtmeyi ihmal etmişlerdi. Ayrıca fasulye, mısır ve bezelye de ektiler, bir süre onların büyümesini seyrettiler, sonra da unuttular. Otlar büyüdü, her şeyin üzerini kapladı. Ekinler görünmez oldu. Junius'un kendi boyu kadar, gür ot ormanlarına dalıp, sonunda elinde soluk bir hıyarla çıktığını görmek pek de şaşılacak bir şey değildi. Ayakkabı da giymiyordu artık. Çünkü toprağın sıcağını ayaklarında duymak hoşuna gidiyordu. Ayrıca ayakkabısı da yoktu.

Öğleden sonraları Junius, Jakob Stutz'la bol bol çene çalıyordu. «Biliyor musun,» dedi bir gün ona. «Çocuklar öldüğünde öylesine dehşete kapılmıştım ki, dehşetin doruk noktasındaydım, sanki. Sonra, daha ben onu düşünürken, dehşet birden üzüntüye, üzüntü de hüzüne dönüştü. Ne karımı, ne de çocukları pek fazla tanıyordum galiba. Belki de fazla yakınımdaydılar. Bu tanımak işi garip bir iş. Ayrıntıları iyi bilmekten başka bir şey değil. Bazı zihinler uzun menzilli, bazıları kısa menzilli oluyor. Ben kendime çok yakın şeyleri hiçbir zaman net şekilde görememişimdir. Örneğin Parthenon'u, şuracıktaki evimden çok daha iyi tanıyorum.» Birden Junius'un yüzünde yepyeni duygular belirdi, gözleri istekli istekli parladı. «Jakob,» dedi, «sen Parthenon'un duvarlarındaki süslerin resmini hiç gördün mü?»

«Evet, gördüm, hem de çok güzel,» dedi Jakob.

Junius elini işçisinin dizine dayadı. «O atlar...» dedi. «O güzelim atlar... semavi çayırlara doğru! O, yanı başlarında kutlanmakta olan şenliklere giden hevesli, ama gururlu gençler! İnsanlar bir atın mutlu olduğu zaman neler hissettiğini nasıl bilebilirler, anlayamıyorum. Ama o heykeltıraş biliyor olmalı. Yoksa öyle yontamazdı onları.»

İşte böylece akıp gidiyordu zaman, Junius bir konudan birine atlıyordu. İki adam bazı akşamlar yemek vakti geldiğinde, otların arasındaki follukları bulamadıklarından aç kalıyorlardı.

Junius oğluna Robert Louis adını vermişti. Bu adı hatırladığı zamanlarda, böyle çağırıyordu Junius çocuğu. Ama Jakob Stutz isyan etti. Edebi bir özentiydi, bu ona göre. «Çocukların adları da köpeklerinki gibi olmalı,» diye direniyordu. «Bir tek ses olması, yeter bir adda. Robert bile çok uzun.. Ona *Bob* demek en iyisi.» Jakop neredeyse kazanıyordu da bu tartışmayı.

«Seninle uzlaşalım,» dedi Junius. «Onu Robbie, diye çağıralım. Robbie aslında Robert'den daha kısa, sence de öyle değil mi?»

Jakob'a sık sık ödün veriyordu. Çünkü Jakob, kendi çevresine örülmekte olan ağlara karşı her an mücadele halindeydi. Arasıra, bir tür öfkeye kapılır, evi dipten bucağa temizlerdi.

Robbie ciddi büyüdü. İki adamın peşinde gezip duruyor, onların tartışmalarını dinliyordu. Junius ona hiçbir zaman küçük bir çocukmuşçasına davranmadı; çünkü bir kez küçük çocuklara karşı nasıl davranılacağını bilmiyordu. Eğer Robbie bir gözlemde bulunursa, iki adam nazik nazik dinliyor, sonra o gözlemi kendi konuşmalarına katıyorlardı. Öyleki bazen onu bir araştırmanın çekirdeği olarak bile ele alıyorlardı. Öğleden akşama kadar pek çok konu bulup ortaya çıkarıyorlardı. Her gün birkaç kez Junius'un ansiklopedisine de başvuruluyordu.

Kocaman bir firavuninciri, derenin üzerine iri, yatay bir dal uzatmıştı. Üçü yanyana o dalın üzerine oturuyor, erkekler ayaklarını suya sokuyor, parmaklarıyla çakılları oynatıyor, Robbie de ha bire onları taklit etmeye uğraşıyordu. Dereye yetişebilmek, onun gözünde erkek olmanın ölçütlerinden biriydi. Bu arada Jakob da pabuç giymekten vazgeçmişti. Robbie ise doğduğundan beri giymemişti daha öyle bir şey.

Tartışmalar hep bilgiyle ilgiliydi. Robbie hiçbir zaman bebekler gibi konuşmadı, çünkü öyle bir konuşma duymuş değildi. Kesinlikle boşu boşuna çene çalmazlardı. Daha çok, herhangi bir düşüncenin kendiliğinden patlak vermesini bekler, sonra

onun dal budak sarışını hayranlıkla izlerlerdi. Konuşmalarının verdiği garip meyvelere, şaşar dururlardı. Çünkü düşüncelerini kendileri yönetmezlerdi. Onları birçok insanın yaptığı gibi yontup şekillendirmezlerdi de.

O dalın üstünde üçü öylece otururdu. Üstleri başları yırtık pırtıktı. Saçlarını gözlerine girmesin, diye kesiyorlardı. Erkekler uzun, düzeltilmemiş sakallar bırakmışlardı. Altlarındaki suda yüzen böcekleri seyrediyorlardı. Ayak parmaklarıyla oynaya oynaya biraz derinleştirmişlerdi suyu. Tepelerindeki dev ağaç rüzgârda yumuşak bir şarkı söylüyor, kahverengi mendile benzeyen bir yaprağını arasıra aşağıya düşürüyordu. Robbie beş yaşındaydı.

Kucağına bir yaprak düştüğünde, «Bence firavunincirleri iyi,» diye bir gözlemde bulundu. Jakob yaprağı aldı, parşömenini kaburgalarından ayırdı.

«Evet,» diye aynı kanıda olduğunu belirtti. «Su kenarında yetişiyorlar. İyi şeyler suyu sever. Kötü şeyler hep kurudur.»

Junius da, «firavunincirleri büyük ve iyidir,» diye katıldı. «İyi şeyler, ya da iyi yürekli şeyler, yaşayabilmek, sağ kalabilmek için çok büyük olmak zorundalar bana öyle geliyor. Küçük iyi şeyleri her zaman, küçük kötü şeyler yok eder. Büyük bir şeyin zehirli ya da hilekâr olması çok ender bir olaydır. Bu nedenle, insan düşüncesinde büyüklük iyiliğin, küçüklük ise kötülüğün simgesidir. Bunu anlayabiliyor musun, Robbie?»

«Evet,» dedi Robbie. «Anlıyorum. Filler gibi.»

«Filler çoğu zaman kötüdür ama, biz onları düşündüğümüz zaman yumuşak ve iyi huylu olarak düşünürüz.»

«Ama su,» diye atıldı Jakob. «Su konusunu da anlayabiliyor musunuz?»

«Yo, suyu, hayır.»

«Ama ben anlayabiliyorum,» dedi Junius. «Sen hayatın suda başladığını söylemek istiyorsun.

Üç ana unsurun içinde, su sperm, toprak rahim, güneş ışığı da büyümedir.»

Böylece, çocuğa saçma sapan şeyler öğretip durdular.

Cennet Çayırları halkı, karısının ve iki oğlunun ölümünden sonra Junius'dan çekinir oldular. Salgın sırasındaki ilgisizliğinin hikâyeleri büyütüldü büyütüldü, sonunda kendi ağırlıklarıyla devrildi, unutuldu gitti. Ama komşuları, Junius'un çocukları ölürken kitap okuduğunu unutsalar bile, onun kendisinin ne tür bir sorun olma yolunda olduğunu unutmadılar. Bu verimli vadide o, akıl almaz bir yoksulluk içinde yaşıyordu. Öteki aileler kendilerine küçük servetler biriktirir, Fordlar, radyolar satın alır, elektrik çeker, haftada iki kez Monterey'de ya da Salinas'ta sinemaya giderlerken, Junius giderek yozlaşıyor, yırtık pırtık bir vahşi haline geliyordu. Vadinin erkekleri, onun arazisini, görmek bile istemiyorlardı. Otların bürüdüğü, budanmamış meyve ağaçlarıyla, devrik çitlerle dolu bir yer. Kadınlarsa, Junius'un temizlenmemiş evinden, birikintiler yığılı kapılarından, kirli camlarından iğreniyorlardı. Ayrıca hem kadınlar, hem de erkekler, onun tembelliğinden ve gurursuzluğundan da tiksiniyorlardı. Bir süre onu ziyarete gidip durdular, kendi temiz, düzenli görünüşlerini örnek alıp, o pislikten, dağınıklıktan sıyrılacağını umdular. Ama o onları her şey doğalmış gibi, dostça ve kendi eşitleriymiş gibi karşılıyordu. Ne yoksul oluşundan biraz olsun utanıyor, ne de yırtık pırtık üstünden başından sıkılıyordu. Zamanla komşuları Junius'u toplumdışı biri olarak düşünmeye başladılar. Artık hiç kimse onun evine, toprağına giden yola sapmaz oldu. Kendi saygın toplumlarının dışına itiverdiler onu, asla evine gitmemeye, gelirse de onu kabul etmemeye karar verdiler.

Junius, komşularının bu düşüncelerinden de nefretlerinden de habersizdi. İnanılmaz derecede mutluydu. Hayatı da tıpkı düşünceleri kadar gerçekdışı, romantik ve önemsizdi. Güneşte ayaklarını dereye sallandırmaktan memnundu. Belki güzel

giysileri yoktu ama, hiç olmazsa, güzel giysi gerektiren yerlere gitme zorunluluğu da yoktu.

İnsanlar, Junius'tan ne kadar nefret ediyorlarsa, küçük Robbie'ye o kadar acıyorlardı. Kadınlar birbirlerine, bir çocuğun böyle bir çöplükte büyümesine izin vermenin ne korkunç bir şey olduğunu söyleyip duruyorlardı. Ama çoğunlukla iyi insanlar oldukları için, Junius'un işlerine karışınama konuşunda kararlıydılar.

Bayan Banks, salonundaki hanımlara, «Okul yaşına gelsin hele,» diyordu. «Şimdi istesek bile bir şey yapamayız. Henüz babası olacak o adama ait. Ama çocuk altı yaşına geldi mi, yasaların söz hakkı doğar, bakın söylüyorum size.»

Bayan Allen başını salladı, gözlerini anlamlı anlamlı kısarak, «o çocuğun, Junius Maltby'nin çocuğu olduğu kadar, Mamie Quaker'ın da çocuğu olduğunu unutuyoruz,» dedi. «Bence çoktan elimizi uzatmalıydık. Ama okula başladığı zaman o çocuğa hiç sahip olmadığı birtakım şeyler verebiliriz.»

«En azından, örtünecek kadar giysisi olmasını sağlayabiliriz,» dedi bir başka kadın.

Vadi pusuya yatmış, Robbie'nin okul yaşının gelmesini bekliyor gibiydi. Sonunda çocuğun altıncı doğum gününden sonraki dönemde okul açılıp da Robbie görünmeyince, yönetim kurulunun temsilcisi, Junius Maltby'ye bir mektup yazdı.

Junius mektubu okuduğunda, «Bunu hiç düşünmemiştim,» dedi. «Galiba okula gitmek zorundasın.»

«Gitmek istemiyorum,» dedi Robbie.

«Biliyorum. Ben de gitmeni pek istiyor değilim. Ama yasalarımız var. Yasaların da onları koruyan, yaptırım denen birer eki var. Yasayı çiğnemenin zevkini, getireceği cezayla tartmak zorundayız. Kartacalılar, talihsizliği bile, cezalandırırlardı. Bir general bir savaşı şanssızlık sonucu kaybederse, idam edilirdi. Bizler ise insanları doğdukları için ve rastlantılar yüzünden hemen hemen aynı şekilde cezalandırıyoruz.»

Buradan doğan tartışma arasında mektubu tümüyle unuttular. John Whiteside onlara, uyarıcı bir not daha yazdı.

«Eh, Robbie, sanırım gitmek zorundasın,» dedi Junius bu notu alınca. «Orada sana bir sürü yararlı şeyler öğretecekler elbette.»

«Neden sen öğretmiyorsun,» diye yalvardı Robbie.

«Ben öğretemem. Ben çoktan unuttum onların öğrettikleri şeyleri.»

«Ama ben gitmek istemiyorum. Bir şey öğrenmek de istemiyorum.»

«İstemediğini biliyorum ama başka çıkar yol da göremiyorum.»

Böylece bir sabah Robbie, okul yoluna koyuldu. Üzerinde çok eski bir tulum vardı. Dizleri ve kıçı patlaktı. İçine giydiği mavi gömleğin yakası yoktu. Başka da bir şey giymemişti. Uzun saçları, ela gözlerinin üzerine tayların kâkülleri gibi dökülüyordu.

Çocuklar okul bahçesinde onun çevresine bir halka oluşturdular ve büyük bir sessizlik içinde ona baktılar. Maltby'lerin yoksulluklarını, Junius'un tembelliğini çok dinlemişlerdi. Robbie'ye eziyet edebilecekleri zamanı dört gözle beklemişlerdi. İşte şimdi gelmişti vakti. Çocuk, çemberin ortasında duruyordu. Onlarsa, ona yalnızca bakmakla yetiniyorlardı. Hiçbiri, «O elbiseleri nereden buldun?» ya da «Şunun saçlarına bakın,» diyemiyordu. Robbie'ye eziyet edememeleri şaşırtıyordu onları.

Robbie'ye gelince, o çevresindeki halkaya şöyle bir baktı. Hiç mi hiç korkmamıştı. «Siz hiç oyun moyun oynamaz mısınız?» dedi. «Babam oyun oynarlar demişti.»

O zaman halka, çığlıklarla dağıldı. «Oyun bilmiyor!» «Haydi, ona çelik çomak öğretelim!» «Yoo, ebelemece öğretelim.» «Dinleyin! Ona ilk önce kurtarmaca öğretelim!» «Hiç oyun bilmiyor!»

Nedenini bilmiyorlardı ama, oyun bilmemek nedense onlara, iyi bir şeymiş gibi görünüyordu. Robbie'nin ince yüzü dikkatliydi. «Önce çelik ço-

mağı deneyelim,» diye karar verdi. Yeni oyunlarda biraz beceriksizdi. Ama antrenörleri onu yuhalamadılar. Tersine, ona çomağı tutmasını kim gösterecek, diye aralarında kavgaya bile tutuştular. Çelik çomakta birkaç değişik teknik vardı. Robbie bir süre bir kenara çekilip dinledi, sonunda kendi öğretmenini kendi seçti.

Robbie'nin okulda yaptığı ilk etki hemence kendini gösterdi. Büyük çocuklar ona hiç sataşmadılar, küçüklerse her şeyde onu taklit ettiler. Tulumlarının dizlerine delik bile açtılar. Sırtlarını okul duvarına dayayıp güneşte yemeklerini yerlerken Robbie onlara babasını ve firavunineiri ağacını anlattı. Hepsi dikkatle dinlediler, «keşke bizim babamız da tembel ve yumuşak olsaydı,» dediler.

Arasıra ana babalarının sözünü dinlemeyen birkaç çocuk, cumartesileri gizlice Maltby'lerin arazisine gidiyordu. Junius yine o, en doğal haliyle ağacın dalına oturuyor, çocuklar iki yanına yerleşince onlara yüksek sesle *Define Adası*'nı okuyor, ya da Gal Savaşlarını veya Trafalgar Savaşını anlatıyordu. Robbie kısa zamanda, babasının da desteğiyle, okul bahçesinin kralı oldu. Bunun böyle olduğunu gösteren kimi kanıtlar vardı. Bir kez, çocuğun hiç yakın arkadaşı yoktu. Sonra, ona ad takmamışlardı ve aralarında çıkan tartışmalarda hakem, diye hep ona başvuruyorlardı. Birdenbire öyle yüksek bir konuma geldi ki, kimse onunla kavga etmeye bile çalışmadı.

Robbie, okuldaki küçük çocukların önderi olduğunu, zamanla ve yavaş yavaş anlayabildi. Hareketlerindeki ölçülülük, olgunluk, çocukların önder, diye ona yaklaşmasına neden oluyordu. Çok geçmeden, hangi oyunun oynanacağına karar veren ses, onun sesi oldu. Başka hiç kimsenin kararı tartışmasız kabul edilmiyordu. Kendisi oyunları kötü oynuyordu ama, kurallar ya da ahlaki ilkeler her zaman ona danışılıyordu.

Junius ve Jakob ile uzun bir tartışmadan sonra Robbie, çok tutulan iki yeni oyun buldu. Birincisinin adı, Sinsi Çakal'dı. Bildiğimiz Tavşan - Ta-

zı'nın bir türüydü. İkinci oyunsa, Kırık Bacak adını almıştı. Robbie bu iki oyun için kuralları kendi istediği gibi koydu.

Bayan Morgan, çocuğa büyük bir ilgi duymaya başladı. Çünkü sınıftaki durumu da bahçedeki kadar şaşırtıcıydı. Robbie, çok güzel okuyor, büyük bir insanın kullanacağı kelimeleri kullanıyor, ama yazı yazamıyordu. Sayıları ne kadar büyük olursa olsun tanıyor, buna karşılık en basit aritmetiği bile öğrenmek istemiyordu. Robbie yazı yazmasını bin bir güçlüklerle öğrendi. Elleriyle defterin sayfalarına eciş bücüş harfler çizip duruyordu. Sonunda Bayan Morgan ona, yardım etmeye çalıştı.

«Birer birer ele al, bir cümleyi yanlışsız yazıncaya kadar tekrar tekrar yaz,» dedi... «Her harfe çok dikkat et.»

Robbie belleğini yoklayıp, yazmak için, çok sevdiği bir şey bulmaya çalıştı. Sonunda şöyle yazdı. *«Hiçbir şey, kendimizde de görebileceğimize inandımız şey kadar korkuçn değildir.»* Bu *korkuçn* sözüne bayılıyordu. Hem bu söz, konuya bir ağırlık kazandırıyordu. Kendi ses güçleriyle topraktan bir şeyler çekebilen kelimeler varsa, «korkuçn» da kesinlikle onlardan biriydi. Cümleyi dönüp dönüp yazdı, özellikle sevdiği kelimenin yazılışına da pek bir özendi. Bir saatin sonunda Bayan Morgan onun ne aşamalar yaptığını görmeye geldi.

«Aman, Robert, bunu nereden duydun?» dedi.

«Stevenson'dan alınma, efendim. Babam onu, hemen hemen tümüyle ezbere bilir.»

Tabii ki Junius'la ilgili bütün o kötü hikâyeleri Bayan Morgan da duymuştu. Böyle olmasına karşın, yine de onaylıyordu onu. Şimdiyse, onu daha iyi tanımak için güçlü bir istek vardı, içinde.

Okul bahçesindeki oyunlar artık çocuklara ilginç gelmemeye başlıyordu. Bir sabah Robbie, Junius'a bu durumdan yakındı. Junius sakalını sıvazlayıp düşündü. «Casusluk oyunu da güzel oyundur,» dedi sonunda. «Biz severdik, iyi hatırlıyorum.»

«Ama kimi casuslayacağız?»

«Eh, herhangi birini. Önemi yok. Biz İtalyanları gözlerdik.»

Robbie heyecanla okula koştu. Hemen o gün öğleden sonra, okul sözlüğünde yapılan uzun araştırmalar sonucu J.K.Ç.C.G.S.'yi kurdu. Her zaman fısıltıyla söylenilen sözlerin çevirisi de şöyleydi: Japonlara Karşı Çocuk Casuslar Gizli Servisi. Başka hiçbir neden olmasa da sırf adı yeterdi, bu örgüte saygınlık kazandırmaya. Robbie, çocukları birer birer okul bahçesinde söğüt ağacının altındaki yeşilliğe çekiyor; onlara, gerçek bir örgütün bile onaylayacağı kadar ciddi bir gizlilik yemini ettiriyordu. Daha sonra grubu bir araya topladı, günün birinde kesinlikle Japonlara karşı savaş olacağını açıkladı.

«Bize, hazır olmak yakışır,» dedi. «Bu alçak milletin aşağılık uygulamaları hakkında ne kadar çok şey bilirsek, savaş patladığında ülkemize o kadar çok bilgi verebiliriz.»

Adaylar, bu yüce amaca hemen teslim oldular. Bu kadar klas kelimeler gerektiren ciddi durum, akıllarını başlarından alıyordu hepsinin. Artık casusluk okulun bir numaralı görevi olduğuna göre, üçüncü sınıf öğrencisi olan küçük Takaşi Kato, o andan sonra bir daha hiç tek başına kalamadı. Eğer Takaşi sınıftan çıkıp tuvalete gitmek için parmağını kaldırsa, Robbie çevresine anlamlı anlamlı bakıyor, hemen bir el daha fırlıyordu havaya. Okuldan sonra Takaşi evine doğru yürürken, yolun yanındaki çalıların arasından en az beş çocuk onu izliyordu. Birkaç gün sonra, Takaşi'nin babası Bay Kato, bir gece karanlıkta havaya bir el ateş etti. Penceresinden içeri birisinin baktığını görmüştü. Robbie o zaman servisi istemeyerek de olsa, toplantıya çağırdı, casusluk eylemlerinin her gün güneş batarken kesileceğini bildirdi. «Geceleri zaten önemli bir şey yapamazlar,» diye açıklamada bulundu.

Takaşi, uzun süre kendisinin gözlenmesinden pek bir acı çekti denilemez. Bir kere servis onu

gözlemek zorunda olduğundan, yanlarına onu almadan hiçbir geziye çıkmıyorlardı. Takaşi kendisinin her yere davet edilmeye başlandığını gördü. Çünkü çocukların hiçbiri geride kalıp onu gözlemeye yanaşmıyordu.

Servisin büyük darbeyi yemesi, her nasılsa onların varlığını duymuş olan Takaşi'nin üye olmak üzere başvurmasıyla geldi.

Robbie anlayışlı bir sesle, «Seni servise nasıl alabiliriz, bilemiyorum,» diye anlatmaya çalıştı. «Sen Japonsun ve biz de onlardan nefret ediyoruz.»

Takaşi neredeyse gözyaşlarıyla boğulacaktı. «Ben burada doğdum... tıpkı sizin gibi...» diye bağırdı. «Siz ne kadar Amerikalıysanız, ben de o kadar Amerikalıyım... değil miyim?»

Robbie derin derin düşündü. Takaşi'ye zalimce davranmak istemiyordu. Sonra birden, kaşlarındaki çatıklık açıldı. «Bak, sen Japonca konuşmayı bilir misin?» diye sordu.

«Oldukça iyi bilirim hem.».

«Eh, o halde sen bizim çevirmenimiz ol, gizli mesajların anlamını çöz.»

Takaşi mutlulukla, «Tabii yaparım,» diye bağırdı büyük bir istekle. «Hem eğer isterseniz, babamı bile gözleyebiliriz.»

Ama işin keyfi kaçınıştı artık. Ortada Bay Kato'dan başka savaşacak kimse kalmamıştı, o da tüfeğini eline aldı mı, gereğinden çok sinirli oluveriyordu.

Cadılar Bayramı, arkasından Şükran Bayramı geldi geçti. Bu arada Robbie'nin çocuklar üzerindeki etkisi, kelime dağarcıklarının zenginleşmesiyle, her tür pabuçtan ve iyi giysiden nefret etmeleriyle açıkça belli oluyordu. Robbie, kendisi farkında değildi ama, bir tür moda yaratmıştı. Belki yeni bir moda değilse bile, pek güçlüydü. İyi şeyler giymek, erkeksi bir davranış değildi. Hem ayrıca, Robbie'ye hakaret sayılırdı.

Cuma günü öğleden sonra Robbie, on dört ayrı not yazdı, bunları okul bahçesinde gizlice on

dört çocuğa dağıttı. Notta şöyle deniliyordu «Bir grup Kızılderili, ABD Başkanını benim evin yanındaki direğin orda, yarın sabah saat onda yakacaklar. Bizim alt tarlaya gizlice girip, tilki gibi ses çıkarın. Ben gelip sizi alırım, zavallıyı kurtarmaya gideriz.»

Bayan Morgan birkaç aydan beri Junius Maltby'ye bir ziyaret yapmayı düşünüyordu. Hakkında söylenenlerden sonra oğlunu tanımak, ona duyduğu ilgiyi pek arttırmıştı. İkide bir sınıfta çocuklardan ya biri, ya öbürü şaşırtıcı bilgiler açıklamaktaydı. Örneğin aptallığıyla ün yapmış bir çocuk, günün birinde Hengest'le Horsa'nın İngiltere'yi işgal ettiklerinden söz etmişti. Sıkıştırıldığı zaman da bu bilginin Junius Maltby'den geldiğini açıklamıştı. Bir bakıma sırdı, bu bilgi. O eski keçi hikâyesi de öğretmeni o kadar güldürüyordu ki, onu bir dergi yazısı olarak yazıp hazırladı ama hiçbir dergi ilgi göstermedi. Günün birinde Maltby'lerin çiftliğine gitmeyi pek istiyor, durmadan erteliyordu.

Aralık ayının o cumartesi sabahı uyandığı zaman havanın serin, güneşin çok parlak olduğunu gördü. Kahvaltıdan sonra, fitilli kadife etceğini, yürüyüş çizmelerini giyip evden çıktı. Bahçeye adımını attığında, köpeklerini onunla birlikte gelmek üzere kandırmaya çalıştı, ama onlar yalnızca kuyruklarını biraz salladılar, sonra güneşe yatıp uykularına devam ettiler.

Maltby Çiftliği, Gato Amarillo denilen küçük vadinin iki mil kadar ilerisindeydi. Yolun kenarından bir dere akıyordu. Ağaçların altında kılıç gibi uzun otlar vardı. Vadinin içi hemen hemen soğuk denilebilirdi. Güneş henüz dağları aşamamıştı. Bayan Morgan, yürüyüşü sırasında bir ara, az ilerden ayak sesleri ve fısıltılar geldiğini duyar gibi oldu. Hızlı adımlarla dönemeci döndüğünde, orada kimsenin bulunmadığını gördü. Yalnızca yolun kenarındaki çalılar esrarengiz şekilde çıtırdıyordu.

Daha önce hiç gitmemiş olmasına rağmen Bayan Morgan, Maltby Çiftliğini görür görmez ta-

nıdı. Çitler, sanki yorulmuş gibi arkalarına yaslanıyor, üstlerindeki otların baskısına dayanamıyorlardı. Meyve ağaçları çıplak dallarını, bir ot ormanının üzerine uzatma çabasındaydılar. Elma ağaçlarına kara böğürtlenler tırmanıyordu. Kadının ayaklarının altından sincaplar, tavşanlar gelip geçiveriyorlardı. Yumuşak sesli kumrular, kanatlarına ıslıklar çaldırarak uçup duruyorlardı. Oldukça büyük yabanarmudunun tepesinde kuşlar bir kongre toplamış, uyumsuz seslerle tartışmaktaydılar. Derken üzerini kırağı kaplamış bir karaağacın ardından Bayan Morgan, Maltby'lerin yosun tutmuş çatısını gördü. Çevre ıssız denilebilecek kadar sessizdi, sanki yüzyıl önce tek edilmişti burası. «Nasıl da kırık dökük ve yoksul,» diye düşündü. «Nasıl da güzel ve ilginç!» Direğe bir tek menteşeyle tutunan kırık bahçe kapısından bahçeye girdi. Çiftlik yapıları boz ve çatlak çatlaktı. Bayan Morgan evin köşesini döndüğünde, olduğu yerde kalakaldı. Ağzı bir karış açıldı, sırtının orta yerinde soğuk soğuk bir şeyler dolaştı. Bahçenin ortasına sağlam bir direk dikilmiş duruyordu. O direğe, giysileri yırtık pırtık bir adam, iplerle sıkı sıkıya bağlanmıştı. Ondan daha genç ve daha ufak tefek, ama aynı derecede, hatta biraz daha kılıksız bir başka adam, esirin ayakları dibine kuru çalı çırpı yığıyordu. Bayan Morgan titreyerek, tekrar evin köşesine saklandı. «Böyle bir şey... olamaz!» diye söylendi kendi kendine. «Rüya görüyorsun. Böyle şeyler hiçbir zaman olmaz.» Tam o sırada, iki adamın oldukça senlibenli bir biçimde konuşmakta olduğunu duydu.

«Saat neredeyse on,» dedi işkenceyi yapan.

Esir cevap verdi : «Evet. Sen o çalıları yakarken dikkatli ol. Geldiklerinden iyice emin olmadan yakma.»

Bayan Morgan öyle rahatladı ki, neredeyse bağıracaktı. Şaşkın ve dengesiz adımlarla ortadaki direğe doğru ilerledi. Bağlı olmayan adam döndü ve onu gördü. Bir an o da şaşırmış gibi oldu, ama hemen kendini topladı, eğilerek selam verdi. Bu

selam, yırtık tulumlu, çalı sakallı birinden gelince çok gülünç, gülünçlüğü kadar da ilginçti.

«Ben öğretmenim,» diye açıkladı Bayan Morgan soluk soluğa. «Yürüyüşe çıkmıştım, bu evi gördüm. Bir an için bu olayı da ciddi sandım.»

Junius gülümsedi. «Ama ciddi,» dedi. «Sandığınızdan çok daha ciddi. Ben de sizi bir an için kurtarma ekibi sandım. Kurtarıcılar saat onda gelecek, biliyorsunuz.»

Evin aşağı taraflarından hırçın hırçın tilki sesleri geldi. «İşte bu kurtarma ekibi olmalı,» diye devam etti Junius. «İzninizle... Bayan Morgan'dı, değil mi? Ben Junius Maltby. Bu bay da normal günlerde Jakob Stutz. Ama bugün kendisi Amerika Birleşik Devletleri Başkamdır ve üç yüz Kızılderili tarafından yakılıyor. Önce Guenevere olsun, diye düşünmüştük ama, Guenevere'den çok, başkanlığa yakışıyor, öyle değil mi? Hem zaten etek giymeyi de reddetti.»

Başkan tiksinmiş gibi, «Saçma sapan bir şey,» deyiverdi.

Bayan Morgan güldü. «Kurtarmayı seyredebilir miyim, Bay Maltby?»

«Maltby değilim ben, üç yüz Kızılderiliyim.»

Tilkilerin pavkırması yeniden duyuldu. Üç yüz Kızılderili ona döndü, «Şu evin merdivenlerine, lütfen,» dedi. «Orada sizi Kızılderili sanıp kesmezler.» Dereye doğru baktı. Söğüt dallarından biri çılgınca sallanıyordu. Junius bir kibriti pantolonuna sürtüp yaktı, direğin dibindeki çalıları ateşe verdi. Alev yükselirken söğüt ağaçları birden parçalanır gibi oldu, her parça, çığlıklar atan bir çocuk haline dönüştü. Kalabalık öne doğru atıldı. Bastille'e saldıran Fransızlar gibi rasgele silahlanmışlardı. Alevler başkanı yalamaya başlayacağı sırada, ateş tekmelenerek söndürüldü. Kurtarıcılar ipleri çözdüler, Jakob Stutz özgür ve mutlu, ortaya çıktı. Bundan sonra gelen tören de kurtarma işi kadar etkileyici oldu. Çocuklar selam dururken, başkan sıranın önünden yürüdü, her tulumun göğ-

süne, üzerinde KAHRAMAN, yazılı bir plaka iğneledi. Oyun bitmişti.

Robbie, «Gelecek cumartesiye bu kalleş planı yapan suçluları asacağız,» diye açıklamada bulundu.

Ekip, «Niye şimdi asmıyoruz? Haydi şimdi asalım!» diye haykırdı.

«Olmaz, askerlerim. Yapılacak çok iş var. Önce bir darağacı kuracağız.» Babasına döndü. «Herhalde ikinizi de asmamız gerek,» dedi. Bir an haris bakışlarla Bayan Morgan'a baktı, sonra istemeye istemeye, ondan vazgeçti.

Bayan Morgan o gün, ömründe hiç geçirmediği kadar güzel bir öğleden sonra geçirdi. Gerçi kendisine ağacın dalında bir onur yeri verilmişti; ama çocuklar, artık onu öğretmen gözüyle görmez olmuşlardı.

Robbie ona, «Ayakkabılarınızı çıkarsanız daha iyi oluyor,» diye bir öneride bulundu. Gerçekten de çok hoştu. Çizmelerini çıkarıp o da ayaklarını suya soktu.

Junius, o gün öğleden sonra Aleutian Kızılderilileri arasındaki yamyam toplulukları anlattı. Sonra paralı askerlerin nasıl Kartaca'nın aleyhine döndüğüne geçti. Lacedaemonia'lıların Termofil'de ölmeden önce nasıl saçlarını taradıklarını anlattı. Makarnanın nasıl ortaya çıktığını, bakırın nasıl bulunduğunu, sanki kendisi de oradaymış gibi dile getirdi. Sonunda asık suratlı Jakob, onun, cennetten kovuluşla ilgili hikâyesine itiraz edince, hafif bir anlaşmazlık çıktı, çocuklar da evlerine gitmek üzere ayaklandılar. Bayan Morgan, onların biraz önden gidip uzaklaşmalarına izin verdi. Tek başına yürüyüp, bu garip adamı düşünmek istiyordu.

Yönetim Kurulunun okula ziyarete geleceği günü hem öğretmen, hem de öğrenciler her yıl korkuyla beklerdi. Tören gibi bir gündü o gün. Derse kalkanlar sinirli olur, bir kelimeyi yanlış yapmak büyük suç sayılırdı. Çocukların daha fazla şaşırdığı, daha çok yanlış yaptığı başka bir gün yoktu. Öğretmenin de en sinirli olduğu gün, o gündü.

Cennet Çayırları Okulunun Yönetim Kurulu, 15 Aralık günü ziyarete geldi. Öğle yemeğinden hemen sonra, pek ciddi, sanki cenazedeymiş gibi, azıcık da utangaç utangaç kapıdan girdiler. En önde Bay Whiteside geliyordu. Başkandı ne de olsa. Yaşlı ve beyaz saçlıydı. Eğitimde biraz hoşgörülü olduğu için, vadide arasıra eleştirilirdi. Arkasında Pat Humbert vardı. Pat bu işe, çok istediği için seçilmişti. Yapayalnız bir adamdı. İnsanlarla tanışmak için pek öyle ince eleyip sık dokumazdı. Başkalarıyla ilişki kurabilmek için eline geçen her fırsata sarılırdı. Üzerindeki kıyafet, Lincoln'un Washington'daki taş heykelinin tunçtan elbisesi kadar soğuk ve mutsuzdu. Daha sonra T.B. Allen vardı sırada. Orta yolun yan tarafından, o kaba saba hantal yürüyüşüyle gelmekteydi. Vadideki tek tüccar o olduğundan, kuruldaki yerini hakediyordu doğrusu. Arkasında Raymond Banks vardı. İriyarı, neşeli, kırmızı yüzlü ve kırmızı elli bir adamdı. Sonuncusu da Bert Munroe, yani yeni seçilen üye. Okula ilk ziyareti olduğundan Bert, çekiniyormuş gibi, görünüyordu. Ötekilerin peşi sıra orta yoldan ilerleyip salonun ön tarafındaki yerine geldi.

Kurul büyük bir tantanayla oturduktan sonra, karıları salona girdi, arka tarafta, çocukların gerisinde kendilerine yer buldular. Çocuklar rahatsız rahatsız kıpırdanmaya başladı. Kendilerini kuşatılmış gibi, kaçmak gerekirse, kaçış yolu tıkanmış gibi hissediyorlardı. Sıralarında kıpırdanır dururken onlar, arkadaki kadınların kendilerine tatlı tatlı güldüğünü görüyorlardı. Bayan Munroe'nun kucağında taşıdığı kocaman paket de dikkatlerinden kaçmadı.

Ders başladı. Bayan Morgan, yüzünde gergin bir gülümsemeyle Yönetim Kuruluna, hoş geldiniz, dedi. «Her günkünden farklı hiçbir şey yapmayacağız, baylar,» diye sürdürdü konuşmasını. «Sanırım resmi görevleriniz açısından, okulu her gün nasıl çalışıyorsa öyle görmek sizler için daha ilginç olacaktır.» Pek kısa bir süre sonra da bu sözü söylediğine pişman oldu. Ömründe karşısında bu

kadar aptal çocuklar gördüğünü hatırlamıyordu. Donmuş gibi duran damaklarından dışarıya birkaç kelime çıkmasını sağlayabilenler bile, en iğrenç yanlışları yapıyorlardı. Yazı yazışları korkunçtu. Okumaları, deli saçmasına benziyordu. Kurul ciddiyetini korumaya çalışıyordu ama, çocukların utancını gördükçe gülümsemelerini tutamıyorlardı. Bayan Morgan'ın alnında ufak ufak ter damlacıkları belirdi. Hayalinde kurulun öfkelenip onu işinden çıkardığını görüyordu. Arka sıralardaki kadınlar sinirli sinirli gülümsemeyi sürdürüyorlardı ki zaman akıp geçti. Aritmetik dersi de berbat edilip bittiği zaman John Whiteside, sandalyesinden ayağa kalktı.

«Teşekkür ederim, Bayan Morgan,» dedi. «İzninizle çocuklara birkaç şey söylemek istiyorum, ondan sonra çıkarabilirsiniz onları. Bizim gelişimize katlandıkları için bu ödülü haketmiş sayılırlar.»

Öğretmen rahatlayarak içini çekti. «O halde, her zaman böyle kötü olmadıklarını anlıyorsunuz demek,» dedi. «Bunu biliyor olmanıza sevindim.»

John Whiteside gülümsedi. Kurul günlerinde, sinirli genç öğretmenlere az rastlamamıştı : «En iyi durumlarının böyle olduğunu düşünsem, okulu kapatırdım,» dedi. Sonra beş dakika kadar, çocuklara yönelik bir konuşma yaptı. Onlara çok çalışmalarını ve öğretmenlerini sevmelerini söyledi. Kısa, rahat bir konuşmaydı bu. Yıllardan beri hep aynı şeyleri söylerdi. Çocuklardan büyükçe olanların, sık sık dinlemişliği vardı bunları. Sözü bittiği zaman, öğretmenden okulu tatil etmesini istedi. Çocuklar sessizce çıktılar. Ama açık havaya adımlarını attıkları anda, birdenbire çılgınlaşarak, bağırarak, haykırarak, birbirlerini kafa kesme, barsak deşme yoluyla öldürebilmek için ellerinden geleni yapmak üzere koşuştular.

John Whiteside, Bayan Morgan'la el sıkıştı. «Düzeni bu kadar iyi sağlayan öğretmen görmemiştik,» dedi tatlı tatlı. «Çocukların sizi ne kadar çok sevdiğini bilseniz, kızarırdınız sanıyorum.»

«Çok iyi çocuklardır,» diye yineledi öğretmen,

mesleğine olan bağlılıkla. «Çok, çok iyi çocuklardır.»

«Elbette,» diye ona katıldı Bay Whiteside. «Ha, bu arada, küçük Maltby nasıl gidiyor?»

«Çok zeki bir çocuk. Garip bir çocuk. Bence kafası hemen hemen parlak denecek şekilde çalışıyor.»

«Kurul toplantısında ondan söz ediyorduk, Bayan Morgan. Biliyorsunuzdur elbette, ev hayatı pek olması gerektiği gibi değil. Bugün öğleden sonra ona özellikle dikkat ettim. Zavallı çocuk tam anlamıyla giyinik bile sayılmaz.»

«Eh, biraz garip bir ev.» Bayan Morgan, Junius'u savunmak zorunluluğunu duyuyordu. «Alışılmış bir ev değil ama... fena da sayılmaz.»

«Beni yanlış anlamayın, Bayan Morgan. Biz, işe burnumuzu sokacak değiliz. Yalnızca ona bir şeyler vermemiz gerek, diye düşündük. Babası çok yoksul biliyorsunuz.»

«Biliyorum,» dedi yavaşça.

«Bayan Munroe ona birkaç giyecek getirdi. Çağırırsanız, verelim kendisine.»

«Ah, yoo, ben olsam hiç...» diye başladı Bayan Morgan.

«Neden? Yalnızca birkaç gömlekle bir tulum, birkaç da ayakkabı getirdik.»

«Ama Bay Whiteside, bu, onu çok utandırabilir. Oldukça gururlu bir küçük adam o.»

«Doğru dürüst kıyafeti olmasından mı utanacak? Saçma! Bence olmaması onu daha çok utandırır. Ayrıca bütün bunlar bir yana, bu mevsimde hava yalınayak gezilmeyecek kadar soğuk. Bir haftadır her sabah buz tutuyor yerler.»

Bayan Morgan çaresizlik içinde, «Keşke yapmasanız,» diyebildi. «Ah, keşke yapmasanız.»

«Bayan Morgan, bence bu işi fazla büyütüyorsunuz, öyle değil mi? Bayan Munroe çocuğa bu giysileri almakla nezaket göstermiş. Lütfen çağırın ki verebilsin.»

Az sonra, Robbie karşılarında duruyordu. Bakımsız saçları suratına dökülüyor, gözleri bahçede-

ki oyunun etkisiyle hâlâ pırıl pırıl parlıyordu. Grup, salonun ön tarafına toplanıp ona anlayış dolu gözlerle baktı. Gözlerinin o yırtık giysilere takılmamasına dikkat ediyorlardı. Robbie tedirgin tedirgin çevresini süzdü.

«Bayan Munroe sana bir şey verecek, Robert,» dedi Bayan Morgan.

O zaman bayan Munroe öne çıktı, paketi onun kollarına koydu. «Ne tatlı bir çocuk!»

Robbie paketi dikkatle yere, ayaklarının dibine bırakıp doğruldu, ellerini arkasında kavuşturdu.

«Aç onu, Robert,» dedi T.B. Allen ciddi bir sesle. «Kibarlığın nerede kaldı?»

Robbie, ona güvenik gözlerle baktı. «Peki, efendim,» dedi, sicimi çözdü. Gömleklerle yeni tulum önünde yayılıverdi. Çocuk, bir an bu gördüklerine anlayamamış gibi dikkatle baktı. Sonra birdenbire ne olduklarını çok iyi anladı. Yüzü kıpkırmızı kesildi. Tuzağa düşmüş bir hayvana benzedi. Kapıdan fırladığı gibi uçtu gitti, paketi olduğu yerde bıraktı. Yönetim Kurulu, kapının dışındaki taraçada onun, ancak iki adımının sesini işitti, ondan sonra Robbie birden yok oldu.

Bayan Munroe çaresizlik içinde, öğretmene döndü. «Nesi var bu çocuğun, Tanrı aşkına?»

«Bence utandı,» dedi Bayan Morgan.

«Ama neden utansın? Ona çok iyi davrandık.»

Öğretmen anlatmaya çalıştı, bu çabası sırasında kendi de biraz öfkelendi.

«Bence galiba... sanıyorum birkaç dakika öncesine kadar kendisinin fakir olduğunu bilmiyordu...»

«Benim hatam,» diye özür diledi John Whiteside. «Üzgünüm, Bayan Morgan.»

Bert Munroe, «Şimdi ne yapabiliriz?» diye sordu.

«Bilmiyorum. Gerçekten bilmiyorum.»

Bayan Munroe kocasına döndü. «Bert, bence sen gidip Bay Maltby ile konuşsan çok yararlı olur. Nazik ve yumuşak davranmanı istiyorum. Ona yalnızca, çocukların buzlu havada yalınayak gez-

memesi gerektiğini söyle. Belki o tür bir sözün yararı olur. Bay Maltby de küçük Robert'e bu giysileri kabul etmesi gerektiğini söyler. Ne dersiniz, Bay Whiteside?»

«Hoşlanmadım. Benim itirazımı oylarınızla geçersiz kılmanız gerekecek. Yeterince zarar verdim zaten.»

Bayan Munroe, «Bence sağlığı, duygularından çok daha önemli,» diye direndi.

Okul Noel nedeniyle 20 Aralıkta tatile girdi. Bayan Morgan tatilini Los Angeles'te geçirmeyi planlamıştı. Kavşakta Salinas'a gidecek otobüsü beklerken, Cennet Çayırları yolundan bir adamla bir çocuğun kendisine doğru yürümekte olduklarını gördü. Üstlerinde ucuz, yeni giysiler vardı. İkisi de ayakları acıyormuş gibi yürüyorlardı. Yaklaştıkları zaman Bayan Morgan çocuğa dikkatle baktığında onun Robbie olduğunu gördü. Yüzü asık, mutsuzdu.

«Aaa, Robert,» diye bağırdı. «Neyin var? Nereye gidiyorsun?»

Adam konuştu «San Fransisco'ya gidiyoruz, Bayan Morgan.»

Kadın çabucak başını kaldırıp ona baktı. Junius'tu ama, sakalı yoktu. Onun bu kadar yaşlı olduğunu daha önce hiç fark etmemişim, diye düşündü. Çok genç olan gözleri bile şimdi yaşlı görünüyordu. Ama solgunluğu herhalde, sakalı yüzünün yanmasını engellediği için olmalıydı. Derin bir şaşkınlık ifadesi vardı kadının yüzünde.

«Tatil için mi gidiyorsunuz?» diye sordu Bayan Morgan. «Noelde kentteki dükkânlara ben de bayılırım. Günlerce seyretsem doymam.»

«Hayır,» dedi Junius yavaşça... «Biz herhalde temelli gidiyoruz. Ben muhasebeciyim Bayan Morgan. Daha doğrusu, yirmi yıl önce muhasebeciydim. Bir iş bulmaya çalışacağım.» Sesi acı doluydu.

«Ama bunu neden yapıyorsunuz?» diye sordu öğretmen.

Adam basit şekilde anlattı. «Bakın, ben bu çocuğa zarar vermekte olduğumu bilmiyordum. Dü-

şünmemiştim. Herhalde düşünmem gerekirdi. Böyle yoksul büyütülmemesi gerektiğini siz de görüyorsunuzdur. Görüyorsunuz, değil mi? Herkesin bizim hakkımızda neler konuştuğunu da bilmiyordum.»

«Neden çiftlikte kalmıyorsunuz? İyi bir çiftlik orası... değil mi?»

«Ama oradan hayatımı kazanamam, Bayan Morgan. Çiftçilikten hiç anlamam. Orayı Jakob işletmeye çalışacak. Ama biliyorsunuz Jakob çok tembeldir. Daha sonra, imkân bulursam, çiftliği satmaya çalışacağım ve Robbie'ye ömründe sahip olmadığı birtakım şeyleri alacağım.»

Bayan Morgan çok kızmıştı. Ama bir yandan da içinden ağlama isteği geliyordu. «O budala insanların her dediğine inanıyor olamazsınız herhal de!» dedi.

Adam ona şaşkın gözlerle baktı. «Elbette ki hayır. Ama büyüme yaşındaki bir çocuğun, küçük bir hayvan gibi büyütülmemesi gerektiğini, siz de takdir ediyorsunuzdur, değil mi?»

Otobüs yolun ucundan ortaya çıktı, onlara doğru yaklaştı. Junius parmağıyla Robbie'yi gösterdi. «Gelmek istemedi,» dedi. «Tepelere kaçtı. Jakob'la ikimiz onu dün gece bulduk. Çok uzun süre hayvan gibi yaşadı, anlıyorsunuzdur. Hem zaten, San Fransisco'nun ne kadar güzel olduğunu da bilmiyor, Bayan Morgan.»

Otobüs gıcırdayarak durdu. Junius'la Robbie binip arka kanapelerden birine oturdular. Bayan Morgan da onların yanına binmek üzereydi. Birden dönüp ön tarafa, şoförün yanındaki yere oturdu. «Elbette,» diye söylendi kendi kendine. «Elbette yalnız kalmak isterler.»

VII

İhtiyar Guiermo Lopez öldüğünde kızları enikonu büyümüştü. Onlara kayalık bir yamaçta on dönüm arazi bıraktı, ama beş para bırakmadı. Beyaz badanalı, dışarda da ek yapıları olan küçücük bir evde oturuyorlardı. Bu topraklarda yaban otlarından başka hemen hemen hiçbir şey bitmezdi. İki kız kardeş küçük bahçecikte epey ter döktülerse de sonuçta, pek az sebze elde edebildiler. Bir süre, büyük fedakârlık duyguları içinde, aç yaşamaya razı oldular, ancak bedenin ihtiyaçları savaşı kazandı. Kendilerini feda edemeyecek kadar şişman ve şen insanlardı. Hele de yiyip içmek gibi dinden uzak bir konu uğruna!

Günün birinde Rosa'nın aklına bir fikir geldi. Kardeşine, «Biz bu vadinin en iyi piza pişirenleri değil miyiz?» diye sordu.

Maria, «O sanatı annemizden öğrenmiştik,» dedi.

«O halde kurtulduk demektir. Burada ençilada, piza ve tamale pişireceğiz.* Bunları Cennet Çayırları halkına satacağız.»

«Onlar satın alır mı dersin?» diye sordu Maria kuşkuyla.

«Beni dinle ve inan Maria, Monterey'de bizimkinin eline su bile dökemeyecek pizaları satan dünya kadar yer var. Onları satanlar da çok zengin. Yılda üç kere yeni elbise alıyorlar. Pizaları bizimki gibi mi, peki? Soruyorum sana, annemizin anısı üzerine.»

---

ençilada Meksikalılara özgü çok biberli börek; **tamale** yine Meksikalılara özgü bir yemek.

Maria'nın gözlerinde heyecan gözyaşları oynaştı. «Değil,» dedi heyecanla. «Annemizin kutsal ellerinden çıkan piza gibisi dünyada bulunmaz.»

«Eh, o halde işimiz tamam,» dedi Rosa kararlı bir sesle. «O kadar iyiyse, insanlar alacak demektir.»

Bunu, bir hafta süren telaşlı hazırlıklar izledi. Ter içindeki kız kardeşler her yanı sildiler, sabunladılar, fırçaladılar ve dekore ettiler. Bitirdiklerinde küçük eve bir kat badana daha sürülmüştü. Hem içine, hem dışına. Kapıdaki basamağın kenarlarına sardunyalar ekilmiş, yılların biriktirdiği çöpler ve artıklar toparlanıp yakılmış, ön salon bir lokanta haline getirilmişti. Oraya sığdırılan iki masanın üzerine de sarı muşambalar örtülmüştü. Köy yoluna bakan bahçe çitine, çam ağacından bir tabela konmuştu. Üzerinde, «PİZA, ENÇİLADA, TAMALE ve DİĞER İSPANYOL YEMEKLERİ, R. ve M. LOPEZ» diye yazılıydı.

İşler hemen yağmaya başlamadı; başlamadığı gibi pek az iş geldi. Kardeşler sarı örtülü masalarında kendi başlarına oturup beklediler. Çocuksu bir neşe içindeydiler. O sandalyelere oturup talihlerini beklediler durdular. Dükkândan içeri bir müşteri girmeye görsün, hemen fırlar, hazır ola geçerlerdi. Kıkır kıkır gülerlerdi müşterinin her sözüne. Kendi pizalarını överlerdi durmadan. Kollarını dirseklerine kadar sıvadıkları zaman o kolların süt gibi beyazlığı, Kızılderili kanı taşıdıklarını yalanlardı sanki. Yine de çok az müşteri geldi. Kardeşler, yeni işlerinde birtakım zorluklar keşfettiler. Yiyecekleri bol miktarda hazırlayamıyorlardı... Fazla uzun süre kalırsa yiyecekler bozuluyordu... Ayrıca tamalelere taze et gerekliydi. Bu yüzden kuş ve tavşan tuzakları kurmaya başladılar. Kafeslerde başka kuşlar da besliyorlardı. Tamale için gerekinceye kadar. Ama işler açılmıyordu bir türlü.

Bir sabah Rosa, kız kardeşinin karşısına dikildi. «Bizim Lindo'yu arabaya koşman gerek, Maria, hiç mısırunu kalmadı.» Maria'nın eline gümüş bir para sıkıştırdı. «Monterey'e in ama, az al,» dedi

«İşler düzelince daha çok alırız.» Maria söz dinleyip onu öptü, ahıra doğru yollandı.

«Ha, Maria... eğer para artarsa ikimize şeker al. Kocaman.»

Maria o gün öğleden sonra eve döndüğünde ablasını garip bir sessizliğin içinde buldu. O çığlıklar, o sevinç, yolculuğun her ayrıntısını bilmek isteyen sorular... bunlardan eser yoktu. Rosa masalardan birinin başındaki sandalyeye oturmuştu. Yüzü düşünceli, kaşları çatıktı.

Maria, çekingen çekingen yaklaştı ona. «Mısırı çok ucuza aldım,» dedi. «Al, Rosa, işte şeker! Kocaman. Hem dört sentlik.»

Rosa uzatılan çubukşekeri aldı, bir ucunu ağzına soktu. Yüzü hâlâ düşünceli, kaşları hâlâ çatıktı. Maria onun yakınına oturdu, tatlı tatlı gülümsedi. Soru sorar gibi bakıyordu ona. Ablasının taşıdığı yükün birazına omuz vermek istiyor, sanki yalvarıyordu. Oysa, Rosa, taş gibi oturmuş, şekerini emiyordu. Birden Maria'nın gözlerine alev saçan bakışlarla baktı. «Bugün,» dedi ciddi bir sesle, «bugün kendimi bir müşteriye verdim.»

Maria hem heyecan, hem de ilgiyle hıçkırmaya başladı.

«Yanlış anlama,» diye sözünü sürdürdü Rosa. «Para almadım. Adam üç ençilada yedi... üç!»

Maria'dan incecik, çocuksu bir çığlık daha duyuldu.

«Sakin ol!» dedi Rosa. «Şimdi ne yapmam gerekir sence? Eğer başarılı olacaksak, müşterilerimizi teşvik etmemiz şart. O da üç tane yedi, Maria. üç ençilada! Parasını da ödedi. Ee? Ne diyorsun buna?»

Maria burnunu çekti, ablasının bu düşüncesi karşısında oldukça metin davranarak ahlaki uyarılarda bulundu ona : «Bence, Rosa... bence annemizin sevinmesi için, hatta senin kendi ruhunun da arınması için Meryem Ana'dan ve Azize Rosa'dan af dilemen gerek.»

Rosa gülümsedi, Maria'yı kollarına aldı. «Ben

de öyle yaptım. Adam gider gitmez. Evden henüz çıkmıştı ki, hemen yaptım.»

Maria kendini kurtardı, gözlerinden yaşlar boşanarak kendi odasına gitti. On dakika boyunca duvardaki Meryem Ana heykeli önünde diz çöktü. Sonra kalktı, kendini Rosa'nın kollarına attı. «Rosa, ablacığım,» diye bağırdı mutlu bir sesle. «Sanıyorum... ben de teşvik edeceğim müşterileri.»

Lopez kardeşler öpüşüp kucaklaştılar, sevinç gözyaşları birbirine karıştı.

O gün, Lopez kardeşlerin hayatında bir dönüm noktası oldu. Gerçi işleri gelişmedi gelişmesine ya, o günden sonra mutfaklarında biraz yiyecek, tombul bedenlerinde çiçekli basma elbiseler bulundurabilecek kadar satış yapmayı başardılar. Dindarlıklarını ısrarla korudular. İkisinden biri günah işledi mi, hemen porselen Meryem Ana heykelinin önünde alıyordu soluğu. Heykeli her iki yatak odasından da kolayca ulaşılabilecek bir yere, orta hole koymuşlardı. Onun önünde eğilip bağışlanmak için dua ediyorlardı. Günahların birikip üst üste yığılmasına asla izin vermiyorlardı. Yeni bir günah işledikçe, hemen günah çıkarıyorlardı. Meryem heykelciğinin altında, gecelikleriyle diz çöktükleri yer cilalı gibi, pırıl pırıl olmuştu.

Lopez kardeşlerin hayatı çok zevkli geçmeye başladı. Aralarında rekabetin gölgesi bile yoktu. Rosa daha büyük ve daha cesurdu; ancak ikisi de birbirlerine çok benziyorlardı. Maria birazcık daha şişman, Rosa birazcık daha uzundu, tek farkları da oydu.

Artık ev kahkahalarla, heyecan çığlıklarıyla dolup taşıyordu. Bir yandan güçlü kollarıyla piza yaparken, bir yandan da şarkılar söylüyorlardı. Bir müşteri komik bir şey söylese, ya da Tom Breman üçüncü tamalesini yerken, «Rosa, çok yükseklerde yaşıyorsun. Bu zengin yaşamdan vazgeçmezsen çatlayıp öleceksin,» dese, iki kardeş yarım saat gülüyor, susmak bilmiyorlardı. Bir gün sonra bile, taşın üzerinde pizaları yoğururken bu gülünç olayı hatırlıyor, yeniden gülüyor da gülüyorlardı. Çün-

ki ekmeği taze taze korumayı biliyordu, bu kardeşler. Onu nasıl okşayıp, yeniden canlandırmak gerektiğini, ruhları o şakanın bütününü son damlasına kadar emip bitirinceye dek, onu, nasıl saklamak gerektiğini biliyorlardı. Don Tom iyi adamdır, diyorlardı birbirlerine. Ve zengin adamdır. Bir keresinde beş tabak *chile con carne* yemişti. Ama zenginlerde pek bulunmayan bir yanı daha vardı. O aynı zamanda kuvvetli adamdı da... çok kuvvetli!!! Piza tabağının başında birbirlerine akıllı akıllı başlarını sallıyor, bu gözlemlerini onaylıyorlardı. Tıpkı iyi bir şarabın tadını hatırlayan iki *connoisseur* gibi.

Kesinlikle kardeşlerin bu teşviklerinde açgözlü davrandığı, sanılmamalı. Pişirdikleri yemekler hariç, başka hiçbir şey için para kabul etmiyorlardı. Ama bir müşteri, yaptıkları yemeklerden üç porsiyon ya da daha fazla yerse, kardeşlerin yüreğine minnet duyguları dolarsa, o zaman o müşteri teşvike aday sayılıyordu.

Uğursuz bir gecede, midesi üç ençiladayı alacak kıratta bile olmayan bir adam, tuttu Rosa'ya günah parası teklif etti. O sıra evde başka müşteriler de vardı. Teklif, tatlı tatlı konuşulurken yapıldı. Gürültü birden kesildi, yerini korkunç bir sessizlik kapladı. Maria yüzünü avuçlarına gömdü, sakladı. Rosa'nın önce rengi soldu; sonra yüzüne kan yürüdü, birdenbire kıpkırmızı kesildi. Heyecandan hızlı hızlı soluyor, gözleri pırıl pırıl parlıyordu. Şişman, güçlü elleri kartallar gibi yükseldi, kalçalarına dayandı. Konuştuğunda, sesinde kendisini güçlükle tutuyormuş gibi garip bir ton vardı. «Bu bana hakarettir,» dedi, boğuk bir sesle. «Belki bilmiyorsunuzdur, General Vallejo hemen hemen bizim dedemiz sayılır. Akraba kadar yakınızdır. Damarlarımızda saf kan dolaşır bizim. General Vallejo duysa ne der? Kendi ailesine bu kadar yakın olan iki bayana yapılan hakareti duyarsa, eli kılıcından uzak durur mu sanıyorsunuz? Öyle mi sanıyorsunuz ha? Bize 'Siz günahkâr kadınlarsınız' mı demek istiyorsunuz. Tüm Kaliforni-

ya'nın en güzel, en ince pizalarını yapan bize.» Kendini tutmaya çalışırken, gösterdiği çabadan soluk soluğa kalmıştı.

«Kötü bir niyetim yoktu,» diye sızlandı teklifi yapan adam. «Yemin ederim Rosa, kötü bir şey söylemek istemedim.»

O zaman Rosa'nın öfkesi dindi. Ellerinden biri kalçasından ayrıldı, tarlakuşu gibi havalanıp, üzüntülü bir tavırla kapıyı gösterdi Rosa. «Git!» dedi yumuşak bir sesle. «Kötü niyetin olmadığına inanıyorum. Ama hakaret hakarettir.» Adam kapıdan çıkar çıkmaz da öteki müşterilere döndü «Evet, burada *chile con frijole* isteyen var mı? Kim istiyor? Dünyada eşi bulunmayan *chile con frijole*'lerden kim istiyor?»

Genelde mutluydu iki kardeş. Çok hassas yapılı ve pek tatlı olan Maria evin çevresine daha çok sardunya ekti, çit boylarına da başka çiçekler sıraladı. Birlikte Salinas'a indiklerinde birbirlerine birer gecelik bonesi armağan ettiler. Ters dönmüş kuş yuvası gibi, mavili pembeli fiyonklarla süslü boneler... görülecek şeydi. Yanyana geçip aynaya baktılar; sonra başlarını çevirip, biraz acıklı bir gülümsemeyle birbirlerini süzdüler. İçlerinden, «Bu büyük bir gün,» diye geçiriyorlardı. «Bu, mutlu bir gün olarak her zaman hatırlayacağımız bir gün. Ne yazık ki, bu an, böyle devam edemeyecek.»

Belki devam etmez korkusuyla Maria, Meryem heykelinin önüne koca bir vazo çiçek koymaya başladı.

Ama Maria'nın önsezileri genellikle doğru çıkmazdı. Maria küçük bir pikapla birkaç plak aldı. Tangolar ve valsler. İki kardeş mutfakta çalışırken plakları pikaba koyuyor, pizaları müziğin temposuna uyarak yoğuruyorlardı.

Cennet Çayırlarında elbette ki Lopez kardeşlerin kötü kadın olduğu söylentileri de fısıldanmaya başladı. Vadinin kadınları onlara rastladıklarında soğuk davranıyorlardı. Bu kadınların bunu, nasıl olup da bilebildiklerini anlamaya olanak yoktu. Herhalde kocaları söylemiyordu, onlara. Ama yine

de biliyorlardı işte. Her zaman her şeyi bilirlerdi onlar.

Bir cumartesi sabahı, daha ortalık ağarmadan önce Maria, eski koşumları çıkarıp Lindo'nun kemikli sırtına taktı. «Cesur ol, dostum,» dedi ara kayışı tokalarken. «Ağzını ver buraya Lindo.» Gemi taktı. Sonra arkaya arabayı bağladı. Lindo otuz yıldır hep yaptığı gibi tam o anda, bilerek bir adım attı, bağlamayı engelledi. Maria sonunda arabayı koştuğunda, başını geriye doğru çevirip filozofça bir hüzünle baktı. İhtiyar Lindo'nun artık nereye gidildiği konusuna hiç ilgisi kalmamıştı. Dışardayken de eve döneceğine heyecanlanmayacak kadar yaşlıydı. Dudaklarını uzun, sarı dişleri üzerinden kaldırdı, umutsuzca sırıttı. «Yolumuz uzun değil,» diye avuttu onu Maria. «Yavaş gideceğiz. Bu yolculuktan korkma, Lindo.» Ama Lindo korkuyordu o yolculuktan; Monterey'e gidiş gelişlerden nefret ederdi.

Maria arabaya binerken, araba, neredeyse devriliyordu. Dizginleri tedbirli davranarak eline aldı, «Yürü, dostum!» dedi, kayışları bir salladı. Lindo titredi, dönüp ona baktı. «Duyuyor musun? Gidiyoruz! Monterey'den alışveriş yapacağız.» Lindo başını iki yana salladı, sonra reverans yapıyormuş gibi bir dizini büküp yere dayadı. «Bana bak, Lindo!» diye bağırdı Maria buyurucu bir sesle. «Gidiyoruz diyorum sana. Çok ciddiyim! Hatta kızgınım bile.» Kayışları hızla sallayıp hayvanın omuzlarına çarptırdı. Lindo kafasını hemen hemen yere kadar eğdi. Koku almaya çalışan bir tazıya benziyordu, şimdi. Sonra yavaşça hareket etti; bahçeden çıktı. Monterey'e yol dokuz mildi. Dokuz mil de dönüşü vardı. Lindo bunu biliyor, bilmekten hiç hoşlanmıyordu. Ama Maria'nın ciddiliği ve kızgınlığı artık geçmişti. Arkasına yaslandı, «Vals Mehtabı» tangosunun koro kısmındaki melodiyi mırıldanmaya başladı.

Tepeler çiğ damlalarından pırıl pırıldı. Maria taptaze, nemli havayı koklarken şarkısını daha da yüksek sesle söylemeye başladı. Lindo bile, burun

deliklerinden bir homurtu çıkarabilecek kadar genç hissetti kendini. Bir tarlakuşu ilerde direkten direğe uçuyor, o da şarkı söylüyordu. Maria yolun ta ilerisinde yürümekte olan bir adam gördü. Daha adamın yanına varmadan önce, maymun gibi yürüyüşünden onun, Allen Hueneker olduğunu anlamıştı. Vadinin en çirkin ve en utangaç erkeğiydi, Allen.

Allen Hueneker yalnız maymun gibi yürümekle kalmazdı. Görünüşü de tıpkı maymun gibiydi. Birbirine hakaret etmek isteyen küçük çocuklar, Allen'i gösterip, «Bak, kardeşin geçiyor,» derlerdi. Çok kötü bir şakaydı bu. Allen bu görünüşünden öyle utanıyor, öyle çekiniyordu ki, yüzünü saklamak için bıyık bırakmaya çalışmıştı. Ne yazık ki tüyler hep yüzünün yanlış yerlerinde çıkmış, görünüşünü daha beter etmişti. Karısı, sırf otuz yedi yaşına geldiği için evlenmişti onunla. Allen tanıdıkları arasında kendini korumaktan aciz tek erkek olduğu için onu seçmişti kadın. Daha sonra anlaşıldığına göre, bu kadının yaşamı kıskançlık üzerine kurulmuştu; yaşayabilmek için kıskançlık duymak zorundaydı. Allen'in hayatında kıskanılabilecek hiçbir şey bulamadığı için de kendisi durmadan bir şeyler uyduruyordu. Komşularına onun kadınlarla ilişkilerini, güvenilmez biri olduğunu, serserilikler yaptığını kanıtlamak için hikâyeler uydurup uydurup anlatıyordu. Bu hikâyelere, anlata anlata giderek kendisi de inanıyordu, ancak Allen'in bu günahlarını dinledikten sonra komşuları onun arkasından sürekli gülüyorlardı. Çünkü Cennet Çayırlarında herkes, onun ne çirkin ve ne utangaç bir insan olduğunu biliyordu.

İhtiyar Lindo, Allen Hueneker'e yaklaştı. Maria dizginleri çekti. Sanki dörtnala giden atları durduruyordu. «Ağır ol, Lindo! Sakin ol!» diye seslendi. Dizginler daha çekilmeye başlarken Lindo hemen put gibi durdu, başını öne sarkıttı, anında uyku havasına girdi.

«Günaydın,» dedi Maria terbiyeli terbiyeli.

Allen, utana utana yolun kenarına doğru kay-

dı. «Günaydın,» dedi, sonra başını çevirip yapmacık bir ilgiyle yolun ilerisine doğru baktı.

«Ben Monterey'e gidiyorum,» diye devam etti Maria. «Binmek ister misiniz?»

Allen yüzünü buruşturdu, başını yukarı kaldırıp gökyüzünde bir bulut, ya da bir şahin arandı. «Ben otobüs durağına gidiyorum, o kadar,» dedi.

«Ne olmuş yani? Kısa bir yolculuk işte, ha?»

Adam bıyıklarını çekiştirdi, karar vermeye çalıştı. Sonra, binmek istemekten çok, konuşmaya son vermek amacıyla, arabaya, şişman Maria'nın yanına tırmandı. Maria kenara kayıp ona yer açtı, sonra tekrar eski yerine kaydı. «Lindo, yürü!» diye seslendi. «Lindo, duyuyor musun? Beni kızdırmadan yürü bakayım.» Lindo'nun boynundaki dizginler şıkırdadı, burnu yere doğru sarktı, hayvan harekete geçti.

Bir süre sessizce yolculuk yaptılar ama Maria, konuşmaya önce onun başlamasının kibar bir hareket olacağını düşünerek, «Yolculuğa çıkıyorsunuz, ha?» diye sordu.

Allen yanından geçmekte oldukları meşe ağacına ateş saçan gözlerle baktı, hiçbir şey söylemedi.

Maria bir süre sonra, «Ben hiç trene binmedim,» diye bir itirafta bulundu. «Ama ablam Rosa bindi trene. Bir kere San Fransisco'ya, trenle gidip geldi. Çok zengin insanların, seyahat iyi şeydir, dediğini duydum. Ablam Rosa da öyle söylüyor.»

«Ben yalnızca Salinas'a gidiyorum,» dedi Allen.

«Ha, evet. Oraya ben de çok gittim. Rosa'nın da benim de orada çok arkadaşımız vardır. Annemiz oralıydı. Babamız da sık sık giderdi. Odun götürürdü.»

Allen utangaçlığını yenmeye çalıştı. «Eski Ford'u çalıştıramadım. Yoksa onunla giderdim,» dedi.

«Demek bir Ford'unuz var, ha?» Maria etkilenmişti.

«Eski bir Ford.»

«Rosa'yla ben de belki bir gün bir Ford'umuz

olur, derdik. O zaman pek çok yere seyahat edebiliriz. Nice zengin insanların seyahat iyidir, dediğini duydum.»

Sanki bu sözü noktalamak istermişçesine, tepenin doruğunda bir eski Ford belirdi, onlara doğru hızla yaklaştı. Maria dizginlere sarıldı. «Lindo, sakin ol!» diye seslendi. Lindo ne Maria'ya, ne de Ford'a, aldırış etti.

Ford'un içinde Bay ve Bayan Munroe vardı. Bert yanlarından geçerken başını çevirip baktı. «Tanrım! Gördün mü şunu?» dedi gülerek. «Bizim çapkını, Maria Lopez'in yanında gördün mü?»

Bayan Munroe gülümsedi.

«Hey,» dedi Bert birden, «Bayan Hueneker'e kocasını Maria Lopez'le gördüğümüzü söylemek amma gırgır olur ha!»

«Sakın öyle bir şey yapayım deme,» dedi karısı.

«Ama hoş bir şaka olur. Kadın kocasını nasıl anlatıyor, biliyorsun.»

«Hayır, sakın yapma, Bert!»

Bu arada Maria yoluna devam etti, isteksiz konuğuyla çene çalmayı da sürdürdü. «Bizim oraya ençilada yemeye gelmiyorsunuz. Bizimki gibi ençilada bulunmaz. Bakın, biz annemizden öğrendik bu işi. Annemiz hayattayken, ta San Juan'a, hatta Gilroy'a kadar kimse bu kadar güzel, bu kadar yassı piza yapamaz, denirdi. Önemli olan hamurunu iyi yapmak, biliyorsunuz. Pizayı ince yapan, güzel yapan, iyi yoğurmaktır. Kimse annem kadar uzun süre uğraşmazdı. Rosa bile. Ben şimdi Monterey'e un almaya gidiyorum. Orada daha ucuz da ondan.»

Allen Hueneker kanapenin yan tarafına büzüldü, bir an önce otobüs durağına varmak için dua etmeye koyuldu.

Maria eve dönerken vakit artık, akşam saatlerine yaklaşmıştı. «Az sonra oradayız,» diye sevinçle Lindo'ya seslendi. «Cesaretini topla, dostum. Artık azıcık yolumuz kaldı.» Maria eve yaklaşmanın sevinci içindeydi. Birden bir hovardalık etmiş, dört

tane çubukşeker almıştı. Hepsi o kadarla kalsa iyi. Bir de Rosa'ya armağan almıştı. Bir çift enli çorap lastiği... ipekli. Hem de üzerine kırmızı çiçeklerden aplike yapılmış. Hayalinde Rosa'nın bunları bacaklarına takıp eteklerini kaldırışı canlanıyordu. Azıcık kaldıracaktı tabii eteklerini. Namusluca. İkisi birden duvardaki aynada lastiklere bakacaklardı. Rosa ayak parmağını biraz kıpırdatacak, sonra iki kardeş sevinçle ağlaşacaklardı.

Maria bahçeye girince Lindo'yu yavaşça çözdü. Sevinci ertelemek iyi bir şeydi, bunu biliyordu. İnsan erteledikçe arttırırdı sevinci. Ev çok sessizdi. Kapıda içerde müşteri bulunduğunu belirten araba maraba da yoktu. Maria koşumları astı, Lindo'yu çayıra saldı. Sonra çubukşekeri ve çorap lastiklerini aldı, yavaşça eve girdi. Rosa küçük masalardan birinde oturuyordu. Sessiz, üzgün bir Rosa. Ciddi, acılar içinde bir Rosa. Gözleri bulutlu gibi, sanki görmüyor gibi bir Rosa. Tombul, güçlü elleri önünde, masanın üzerinde kenetlenmişti. Ne döndü, ne de Maria'mn gelişini fark ettiğine dair herhangi bir hareket yaptı. Maria olduğu yerde durdu, ona baktı.

«Rosa,» dedi çekingen bir sesle. «Ben geldim, Rosa.»

Ablası yavaşça döndü. «Evet,» dedi.

«Hasta mısın, Rosa?»

Bulutlu gözler yeniden masaya dönmüştü

«Hayır!»

«Sana bir armağanım var, Rosa. Bak, Rosa.» Nefis lastikleri kaldırıp gösterdi.

Rosa'nın bakışları yavaşça kırmızı çiçekli lastiklere, sonra Maria'nın yüzüne doğru yükseldi. Maria sevinç çığlıklarına gömülmeye hazır bekliyordu. Rosa'nın bakışları tekrar indi, iki kocaman gözyaşı damlası gözlerinin pınarlarından taşıp burnunun iki yanından aşağıya doğru yuvarlandı.

«Rosa, görüyor musun armağanları? Beğenmedin mi yoksa onları, Rosa? Takmayacak mısın, Rosa?»

«Sen benim tatlı küçük kardeşimsin.»

«Rosa, söyle bana, ne oluyor? Hastasın sen. Anlat Maria'ya. Bir gelen mi oldu?»

«Evet,» dedi Rosa kof bir sesle. «Şerif geldi.»

Maria, birden heyecanlandı ve hiç soluk almadan konuşmaya başladı : «Şerifin kendisi mi geldi? İşte şimdi işimiz iş. Artık zengin olacağız. Kaç ençilada yedi, Rosa? Söyle bana, kaç tane yedi şerif?»

Rosa, üzerindeki baskıdan kurtulmak için silkindi. Maria'ya doğru yürüdü, kollarını onun omuzlarına anaç bir sevecenlikle doladı. «Benim zavallı küçük kardeşim,» dedi. «Artık hiç ençilada satamayacağız. Artık eskisi gibi, elbise filan alamadan yaşayacağız.»

«Rosa, delisin sen. Neden böyle şeyler söylüyorsun bana?»

«Doğru da ondan. Şerif bana, bir şikâyet aldığını söyledi. Burada kötü bir ev işlettiğinize dair bir şikâyet geldi, dedi. Ben, yalanladım; hem yalan, hem de annemize ve General Vallejo'ya hakaret bu, dedim. Şikâyet var, diyerek, ya kapılarınızı kaparsınız, ya da sizi kötü ev işletmekten tutuklarım, dedi şerif. Ona anlatmaya çalıştım Maria. Bugün öğleden sonra bir şikâyet almış. Şikâyet edilince, elimden bir şey gelmez Rosa, dedi bana dostça. Ayrıca, ben yalnız şikâyette bulunan insanların hizmetkârıyım, diye de ekledi. İşte görüyorsun, Maria, benim sevgili kardeşim, biz artık yine eski hayatımıza dönmek zorundayız.» Şaşkınlıktan iyice sarsılmış durumdaki Maria'yı bıraktı, tekrar masasına döndü. Maria bir an durumu anlamaya çalıştı, sonra isteri hıçkırıklarına gömüldü. «Sakin ol, Maria! Ben düşündüm. Ençilada satamazsak açlıktan ölürüz biz, bunu sen de biliyorsun. Sana düşündüğüm şeyi söyleyince beni çok suçlar mısın bilmem? Ben kararımı verdim. Bak, Maria! Ben San Fransisco'ya gidip kötü kadın olacağım.» Başını öne eğdi, gözleri tombul ellerine dikildi. Maria'nın hıçkırıkları kesilmişti. Ablasına doğru yaklaştı.

«Para için mi?» diye fısıldadı dehşet içinde.

Rosa buruk bir sesle, «Evet,» diye bağırdı

«Evet! Para için. Bol para için. Meryem Ana affetsin beni.»

Maria, o zaman onun yanından kalktı; hole çıkıp porselen Meryem Ana'nın önünde durdu. «Mumlar yaktık,» diye bağırdı, «her gün çiçekler koydum buraya. Kutsal annemiz, ne oldu bize böyle? Neden izin verdin böyle olmasına?» Sonra diz üstü çöktü, dua etti, bildiği elli Meryem Ana duasını okudu! İstavroz çıkarıp ayağa kalktı. Yüzünde gözyaşı lekeleri vardı ama... kararlı bir ifade de vardı.

Öteki odada Rosa hâlâ masanın başında, iki büklüm oturmaktaydı.

«Rosa!» diye bağırdı Maria tiz bir sesle. «Ben senin kardeşinim. Sen neysen, ben de oyum.» Derin bir soluk alıp yutkundu. «Rosa, ben de geliyorum seninle San Fransisco'ya. Ben de kötü kadın olacağım...»

O zaman Rosa'nın tutukluğu parça parça oldu. Ayağa kalktı, kollarını iki yana açtı. Lopez kardeşler, birbirlerinin kolları arasında uzun uzun, içlerini çeke çeke ağladılar, ağladılar.

VIII

Molly Morgan, Salinas'ta trenden indi, tam kırk beş dakika otobüs bekledi. Sonunda gelen otobüse bindiğinde, içinde şoförden ve Molly'den başka hiç kimse yoktu.

«Daha önce Cennet Çayırlarına hiç gitmedim ben,» dedi. «Anayola uzak mı?»

«Üç mil kadar,» diye karşılık verdi şoför.

«Beni vadiye götürecek bir araba bulunur mu orada?»

«Sizi karşılamaya gelecek biri olmazsa eğer, hayır.»

«E, peki insanlar nasıl gidiyor oraya?»

Şoför, yol üstünde yamyassı olmuş tavşanın vücudu üzerinden göze görünür bir keyifle geçti. «Ancak ölmüşlerse ezerim,» diye açıklama gereği duydu. «Karanlıkta farların ışığına yakalandıkları zaman, çarpmamaya çalışırım.»

«Evet, ama ben Cennet Çayırlarına nasıl gideceğim?»

«Bilemem. Yürüyeceksiniz herhalde. Karşılanmayanlar genellikle yürür.»

Şoför, onu toprak bir yol kavşağında indirdiği zaman Molly Morgan, büyük bir ciddiyetle bavulunun sapına sarıldı, tepelerin arasından yol boyunca ilerlemeye başladı. Yanı başında eski bir Ford'un fren gıcırtıları duyuldu, araba durdu.

«Vadiye mi gidiyorsunuz, bayan?»

«Şey... evet, evet oraya gidiyorum.»

«Eh, binin öyleyse. Korkmanıza gerek yok. Adım Pat Humbert. Çayırlarda evim var.»

Molly adamı süzdü, selamını aldı «Ben yeni öğretmenim. Yani... öyle sanıyorum. Bay Whitesi de nerede oturur, biliyor musunuz?»

«Tabii. Önünden geçiyorum. Okulun yönetim kurulu başkanıdır. Ben de yönetim kurulundayım aslında. Neye benziyor, diye merak ediyorduk sizi.» Sonra birden söylediklerinden utandı, yüzünü kaplayan kir tabakasının altından kızardığı belli oldu. «Yani tabii nasıl biri olduğunuzu merak ediyorduk, demek istedim. Son gelen öğretmen epey dert açmıştı. Aslında iyi insandı ama, hastaydı... yani hasta ve sinirli. Sonunda hasta olduğu için işi bıraktı.»

Molly eldiveninin parmak uçlarını çekiştirdi. «Aldığım mektupta Bay Whiteside'la görüşüp, diyordu. O iyi mi? Yoo, onu demek istemedim. Yani... Bay Whiteside... ne tür bir insan?»

«Ooo, onunla iyi geçinirsiniz. Hoş bir ihtiyardır. Şimdi oturduğu evde doğmuş. Üniversiteye gitmiş. İyi adamdır. Yirmi yılı aşkın bir süreden beri yönetim kurulu başkanı.»

Molly, Bay Whiteside'ın kocaman, eski evi önünde indirildiğinde gerçekten korku içindeydi. «İşte zamanı geldi,» dedi kendi kendine. «Ama korkacak bir şey yok. Bana hiçbir şey yapamaz.» Molly on dokuz yaşındaydı henüz. İlk işi için görüşmeye gitmenin, hayatının en önemli dönüm noktalarından biri olduğunu hissediyordu.

Bahçe kapısından eve kadar olan yol da ona güven vermeyi başaramadı. Yolun iki yanında çok düzenli çiçek tarhları vardı. Sanki bu çiçeklere yaratıldıkları zaman verilen emirde, «Üreyin ve büyüyün, ama fazla uzamayın, fazla da çoğalmayın, en önemlisi de bu patikayı tıkamayın!» denmış gibiydi. Bir el vardı bu çiçeklerin üzerinde besbelli. Onlara rehberlik eden, kusurlarını düzelten bir el. Büyük beyaz ev de pek görkemliydi. Sarıya boyalı ahşap pancurlar, öğlen güneşini önlemek için dışa doğru hafifçe kaldırılmıştı. Patikanın ortalarına vardığında, evin ön kapısını görebildi. İnsanı kucaklamaya hazırmış gibi görünen geniş, sıcak bir taraça, sanki, hoş geldiniz diyordu. Molly'nin aklından bir düşünce geçti. «İnsan bir evin konukseverliğini, kapı girişinin biçiminden anlayabilir bal gibi.

Burada ufacık bir kapı olabilir, taraça falan olmayabilirdi.» Oysa, o enli merdivenlerin, o koca kapının kucak açar haline rağmen, zili çalarken hâlâ çekingendi. Büyük kapı açıldı, iri, rahat görünüşlü bir kadın, Molly'ye gülümsedi.

«İnşallah bir şey satmaya gelmemişsinizdir,» dedi Bayan Whiteside. «Hiçbir zaman almak istemem, her seferinde alırım, sonra da kendi kendime kızarım.»

Molly güldü. Birden kendini pek mutlu hissetti. Ne kadar korkmuş olduğunu, o ana kadar anlayamamıştı. «Yoo, bir şey satmıyorum,» diye bağırdı. «Ben yeni öğretmenim. Gelen mektupta Bay Whiteside'la görüşmem söyleniyordu. Onu görebilir miyim?»

«Eh, şimdi öğlen. O da yemeğini yeni bitiriyor. Siz yemek yediniz mi?»

«Tabii, yani, hayır.»

Bayan Whiteside gülümsedi ona, geçebilsin diye de yana çekildi. «Eh, emin olduğunuza sevindim.» Molly'yi büyük yemek salonuna aldı. Duvarlarda maundan, cam kapaklı tabak dolapları vardı. Ortadaki kare masanın üzerinde bir yemekten artan kirli tabaklar duruyordu. «Ah, John bitirmiş ve gitmiş olmalı. Otur bakalım, küçük hanım. Rostoyu geri getireyim.»

«Yoo, hayır. Gerçekten, çok teşekkür ederim ama istemem. Ben Bay Whiteside'la konuşup gideceğim zaten.»

«Otur. John'la karşılaşmadan önce insanın, karnını doyurması gerekir.»

«Kendisi... çok sert midir... yeni öğretmenlere karşı yani?»

«Eh, duruma bağlı,» dedi Bayan Whiteside. «Yemeklerini yememişlerse onlara çok kötü davranır. Ayı gibi kabalaşır. Bağırır, çağırır. Ama sofradan yeni kalkmışlarsa, o zaman yalnızca 'sert' davranır.»

Molly, mutlu mutlu güldü. «Çocuklarınız var besbelli,» dedi. «Çok çocuk büyütmüşsünüz... ve seviyorsunuz çocukları.»

Bayan Whiteside kaşlarını çattı. «Bir tek çocuk beni büyüttü,» dedi. «Öyle büyüttü ki, öfkeden çileden çıkıp kafamı tavanlara çarptım. Canım çıktı onu büyütene kadar. Şimdi dışarda, inekleri büyütüyor zavallı. Onu pek de fazla büyütememişim demek.»

Molly yemeğini bitirdiğinde Bayan Whiteside, yan taraftaki bir kapıyı açıp seslendi. «John, seni görmek isteyen biri var.» Molly'yi kapıdan bir tür kütüphaneye benzeyen odaya doğru itti. Kütüphaneye benzemesi, duvarlarda dizi dizi kitap rafları olup içlerinin kalın, kullanılmış, sırtları yaldızlı ciltlerle dolu olmasındandı. Ayrıca burası aynı zamanda bir tür salondu. Bir yanda bir şömine vardı. Tuğladan örülmüş, şöminenin üzerine ince kiremit gibi taşlardan saçak yapılmıştı. Saçağın üzerindeki rafta olağanüstü güzellikte vazolar duruyordu. Üstte kalan duvara da tıpkı omuz kayışından asılan bir tüfek gibi, kocaman lületaşından bir pipo asılmıştı. Şöminenin çevresinde, deriden püsküllerle süslü koca deri kanape ve koltuklar duruyordu. Bunların hepsi yaylı, sallanan koltuk türündendi. Oturup sallandığınız zaman şarkı söylercesine gıcırdayanlardan. Ayrıca bu oda aynı zamanda yazıhaneydi de. İlerde eski model, üzerindeki hafif eğimli kapağı kayarak inen bir çalışma masası vardı. Onun gerisinde de John Whiteside oturmaktaydı. Gözlerini kaldırdığı zaman Molly, onun dünyanın en iyi, ama aynı zamanda da en sert gözlerine sahip olduğunu gördü. Başında da dünyanın en beyaz saçları vardı. Tam anlamıyla mavimsi beyaz, ipek gibi, gür saçlar.

«Ben Molly Morgan,» diye resmi bir biçimde başladı söze.

«Ha, evet, Bayan Morgan. Sizi bekliyordum. Oturmaz mısınız?»

Molly iri salıncaklı koltuklardan birine oturdu, yaylar tatlı bir sızı duymuş gibi ağladılar. «Çok severim bu koltukları,» dedi Molly. «Ben küçükken bizde de bir tane vardı.» Sonra budalaca bir

şey yapmış gibi sustu. «Sizinle o iş konusunda görüşmeye geldim. Mektupta öyle deniyordu.»

«Bu kadar gergin olmayın, Bayan Morgan. Ben yıllardır buraya gelen her öğretmenle ilk görüşmeyi yapan insanım. Ama,» diye gülümsedi. «Ben bile hâlâ, bu iş nasıl yapılır, tam bilmiyorum.»

«Ah... çok sevindim, Bay Whiteside. Daha önce hiç iş için başvurmamıştım. Aslında korkuyordum.»

«Doğrusu Bayan Morgan, benim bildiğim kadarıyla bu görüşmenin amacı, bana sizin geçmişinizle ilgili biraz bilgi vermeniz ve nasıl bir insan olduğunuzu anlatmanız. Görüşme bittiği zaman sizin hakkınızda bir şeyler biliyor olmam gerekir. Şimdi artık amacımı bildiğinize göre, sanırım daha bir çekingenleşecek, üzerimde iyi bir etki bırakmaya çalışacaksınız. Belki bana biraz kendinizi anlatmakla başlarsanız her şey yoluna girer. Örneğin, nasıl bir insan olduğunuz konusunda birkaç kelime. Geldiğiniz yerle ilgili bir şeyler işte...»

Molly çabucak başını salladı «Evet, bunu yapmaya çalışayım, Bay Whiteside,» deyip, zihnini gerilere, geçmişe doğru yöneltti.

Eski, bakımsız, boyasız bir ev vardı... arka tarafında kocaman bir balkon ve o balkonun demirlerine dayalı olarak dizi dizi çamaşır leğenleri dururdu. Büyük salkım söğüdün yüksek dallarında iki ağabeyi Joe ile Tom çığlık yarışına girmiş gibiydiler. «Şimdi ben kartalım.» «Ben papağanım.» «Ben şimdi tavuğum.» «Bak bana!»

Arka balkonun tel kapısı açıldı, anneleri yorgun argın dışarıya doğru eğildi. Saçlarını ne kadar tararsa tarasın, bir türlü düzgün biçimde yatıramazdı. İri iri tutamlar mutlaka yüzünün yanlarından aşağıya sallanırdı. Gözleri her zaman biraz kırmızı, ellerinin ve bileklerinin derisi acı verecek kadar çatlaktı. «Tom, Joe,» diye seslendi.

«Orada bir yerinizi acıtacaksınız. Beni bu kadar üzmeyin, çocuklar! Hiç mi sevmiyorsunuz annenizi?» Ağaçtaki sesler kesilmişti. Kartalın ve tavuğun çığırtkan ruhları birden bir utanç duygusunun baskısı altında kalmıştı. Molly toprağın üstüne oturmuş, bir değneğin çevresine bir paçavra sarıyor; onun, elbise giymiş, uzun boylu bir kadına benzemesi için elinden geleni yapıyordu. «Molly, içeri gel de annenle otur biraz. Bugün öyle yorgunum ki!»

Molly sopanın ucunu toprağa gömüp dik durdurmaya çalıştı. «Evet, hanfendi,» diye fısıldadı hırsla ona : «Döndüğümde çıplak popona şamar yiyeceksin benden.» Sonra söz dinleyip eve girdi.

Annesi mutfaktaki sandalyelerden birine oturmuştu. «Çek bir sandalye, Molly. Biraz benimle otur. Sev beni, Molly! Sev anneni biraz. Sen annenin uslu kızısın, öyle değil mi?» Molly sandalyenin üzerinde büzüldü. «Anneni sevmiyor musun, Molly?»

Küçük kız pek sefil durumdaydı. Annesinin az sonra ağlamaya başlayacağını biliyordu. O zaman, o dolaşık saçları okşamak zorunda kalacaktı kendisi de. Annelerini sevmeleri gerektiğini kendisi de ağabeyleri de biliyorlardı. Anneleri çok şey yapıyordu onlar için. Çocuklar onun yanında kalmaktan nefret ettikleri için kendilerinden utanıyorlardı ama ellerinden de bir şey gelmiyordu. Anneleri çağırdığında, eğer göze görünmeyen bir yerdelerse, duymamazlıktan geliyor, fısıldaşarak sessizce kaçıp uzaklaşıyorlardı ondan.

«Bir kere, biz çok fakirdik,» dedi Molly, Bay Whiteside'a. «Düşünemeyeceğiniz kadar fakirdik hem de. Benden biraz büyük iki ağabeyim vardı. Babam gezici satıcılardandı ama annem yine de çalışmak zorundaydı. Çok çalışırdı bizim için.»

Yaklaşık altı ayda bir, büyük bir olay yer alırdı yaşamlarında. Sabah olduğunda anneleri yatak

odasından sessizce süzülerek çıkardı. Saçları elinden geldiği kadar düzgün fırçalanmış olur, gözleri pırıl pırıl, pek mutlu, hatta hemen hemen güzel bile görünürdü. Fısıldayarak, «Gürültü etmeyin, çocuklar,» derdi, «babanız geldi.»

Molly ile ağabeyleri evden dışarı süzülürlerdi ama, bahçede bile heyecanlı fısıltılarla konuşmayı sürdürürlerdi. Haber mahallede çabucak yayılırdı. Çok geçmeden bahçe fısıldaşan çocuklarla dolardı. «Babanız geldi diyorlar.» «Baban sahiden döndü mü?» «Nereye gitmiş bu sefer?» Öğlen olduğunda bahçede bir düzine kadar çocuk, beklenti içinde, öbek öbek toplanmış olur, birbirlerini gürültü etmemek üzere uyarır dururlardı.

Öğleye doğru arka balkonun tel kapısı birden açılır, ardındaki duvara çarpar, babaları dışarı fırlardı. «Merhaba!» diye bağırırdı. «Merhaba çocuklar!» Molly ile ağabeyleri hemen onun üzerine atılır, bacaklarını kucaklar, o da onları tutup tutup kedi yavruları gibi havaya atardı.

Bayan Morgan ortalıkta, heyecanlı heyecanlı sanki gıdıklar gibi dolaşırdı «Çocuklar, çocuklar, babanızın üstünü başını berbat etmeyin.»

Komşu çocuklar oyuncaklarını havaya fırlatır, güreşmeye başlar, sevinç çığlıkları atarlardı. Doğrusu, böyle günler bayramlardan bile iyiydi.

«Hele bir bakın,» diye bağırırdı babaları. «Hele size, neler getirdiğimi bir görün. Şimdilik sır.» Heyecan biraz yatışınca gidip bavulunu alır, balkona getirir, açardı. Hiç kimsenin ömründe görmediği armağanlar çıkardı o bavuldan. Daha önce bilinmeyen mekanik oyuncaklar yürüyen teneke böcekler, dans eden tahta zenciler, kum küreleyen buhar makineleri. İçlerinde ayılar, köpekler bulunan cam bilyeler olurdu. Herkese bir şey getirirdi baba mutlaka. Hatta hatta, herkese birkaç şey getirmiş olurdu. Tüm büyük bayramların bir araya toplanmışı gibi bir şeydi o günler.

Çocukların, çığlığı kesecek kadar sakinleşmesi genellikle, öğleden sonranın ortalarını bulurdu.

O zaman George Morgan, balkona çıkan basamaklara oturur, çocukların hepsi onun serüvenlerini dinlemek üzere çevresine toplanırlardı. Bu sefer baba, tam ihtilal öncesinde Meksika'ya gitmiş olurdu. Honolulu'ya gitmiş, volkan görmüş, surf'e binmiş olurdu. Her seferinde değişik kentler, halklar, garip ve yabancı insanlardı anlattığı. Hep serüvenler ve yüzlerce yüzlerce komik olay. Ömürlerinde duymadıkları kadar komik olaylar. Öyleki, hepsi bir seferde anlatılamazdı. Okul çıkışında yine toplanıp gerisini dinlemek zorunda kalırlardı. Sonra bir daha, bir daha. George Morgan dünyayı dolaşır, harikulade serüvenlerin koleksiyonunu yapardı.

«Ev hayatıma gelince» dedi Bayan Morgan. «Sanıyorum babam hiç yoktu diyebilirim. İş seyahatlerinden eve pek seyrek gelebilirdi.»

John Whiteside başını ciddi ciddi salladı.

Molly'nin elleri kucağında kıpırdandı, bakışları dalgınlaştı.

Bir keresinde, bir kutu içinde yumak gibi, bir yavru köpek getirmişti. Köpek kutudan çıkar çıkmaz ilk iş olarak yeri ıslatmıştı.

Tom en kibar haliyle, «Bu ne tür köpek?» diye sormuştu.

Baba yüksek sesle gülmüştü buna. Öyle gençti ki! Annelerinden yirmi yaş daha gençmiş gibi dururdu. «Bu bir buçuk dolarlık köpek,» diye açıkladı. «İnsan bir buçuk dolara, çeşit çeşit köpek alabilir. Şöyle oluyor aslında... Diyelim ki sen şekerci dükkânına giriyorsun, 'Beş kuruşluk naneşekeri, ciklet, anasonlu şeker ve ahududu şekeri istiyorum,' diyorsun. Ben de dükkâna giriyorum, 'Bana bir buçuk dolarlık karışık köpek verin', diyorum. İşte bu o tür bir köpek. Molly'nin köpeği bu. Adını o koymalı.»

«Ona George diyeceğim,» dedi Molly.

Babası eğilip ona garip bir selam verdi, «Teşekkür ederim, Molly,» dedi. Küçük kıza gülmediğini, onu alaya almadığını hepsi fark ettiler.

Molly ertesi sabah erkenden kalktı, George'u bahçede dolaştırıp ona bilmesi gerekli şeyleri öğretti. Altında iki peni ve bir altın polis düğmesinin gömülü olduğu tahtayı kaldırdı. Köpeğin ön ayaklarını çitin alt tahtasına dayayıp bahçenin önünden geçen yolu seyretti. İlerdeki okulu gösterdi. En son olarak da George'u koltuğunun altına kıstırıp söğüt ağacına tırmandı. Tom o sıra evden çıktı, ağacın altından geçerken, «Dikkat et de düşürme onu,» diye seslendi. Tam o sırada yavru kıpırdanıp Molly'nin kollarından kurtuldu ve düştü. Sertleşmiş toprağa iğrenç bir sesle çarptı. Bacaklarından biri, vücuduyla ilgisi, acayip bir açı oluşturacak biçimde kıvrıldı, yavru köpek uzun, korkunç çığlıklar atıp arada da hıçkırır gibi sesler çıkarmaya başladı. Molly ağaçtan indi. Kaza onu serseme çevirmişti. Tom köpeğin yanı başında duruyordu. Yüzü bembeyaz, acı içindeydi. Yavru George ise bağırıyor, bağırıyor, susmak bilmiyordu.

«Bunu sürdüremeyiz!» diye bağırdı Tom. «Bırakamayız!» Odun yığınına koştu, kocaman bir bıçak kapıp döndü. Molly, başını çevirip başka tarafa bakamayacak kadar sersemlemişti; ama Tom gözlerini yumdu, vuruşunu yaptı. Bağırtılar bir anda kesildi. Tom bıçağı elinden fırlattı, arka çitin üzerinden aştı. Molly onun, arkasından kovalayan varmış gibi hızla koşarak uzaklaştığını gördü.

O sırada Joe ile babası da arka kapıdan bahçeye çıktılar. Molly, babasının yavru köpeğe bakarken ne kadar çökmüş, zayıf, solgun göründüğünü hatırlıyordu. Molly'nin ağlamaya başlamasına sebep, babasının yüzünde gördüğü bir şeydi zaten. «Onu ağaçtan aşağıya düşürdüm, çok canı yanıyordu. Tom da onu öldürdü... sonra da Tom kaçtı.» Sesinden ne kadar üzüldüğü anlaşılıyor-

du. Babası Molly'nin kafasını okşayarak kendi kalçasına yasladı.

«Zavallı Tom,» dedi. «Molly, Tom'a bu konuda sakın bir şey söyleme. Yüzüne sakın hatırlıyormuş gibi bakma.» Yavru köpeğin üzerine bir çuval fırlattı. «Bir cenaze töreni yapmalıyız,» dedi. «Size gittiğim o Çin cenazesini anlatmış mıydım? Havaya attıkları o renkli kâğıtları, mezarın üzerine koydukları o küçük, kızarmış domuzları?» Joe biraz yaklaştı, hatta Molly'nin gözlerine bile yeni bir ilgi pırıltısı yerleşti. «Bakın şöyle olmuştu...»

Molly başını kaldırıp John Whiteside'a baktı, onun masasındaki bir kâğıdı incelemekte olduğunu gördü. «Ben on iki yaşındayken babam bir kazada öldü,» dedi.

Büyük ziyaret, genellikle, iki hafta kadar sürerdi. Ama er geç bir gün öğleden sonra George Morgan kente iner, gece geç saate kadar dönmezdi. Anne çocukları erken yatırırdı ama, onlar yine de babanın geldiğini, eşyalara yavaşça çarptığını duyar, sesini duvarın gerisinden işitirlerdi. Sesinin üzgün ve cesaretsiz olduğu zamanlar yalnızca o zamanlar olurdu. Soluklarını tutarak yataklarında yatarlarken çocuklar, bunun ne anlama geldiğini bilirlerdi. Sabah olduğunda babalarını gitmiş bulacaklardı, kendi kalpleri de onunla birlikte gidecekti.

Babalarının gittiğinde neler yaptığı konusunda sonsuz tartışmalara girerlerdi. Babaları bir argonottu, gümüş şövalyeydi. Kahramanlık, cesaret ve güzellikti. Bunlardan oluşmuş bir giysi giyerdi sırtına. «Bir gün,» derlerdi çocuklar. «Bir gün biz de büyüdüğümüzde babamla birlikte gideceğiz. Bütün o güzel şeyleri biz de göreceğiz.»*

---

* Argo gemisiyle altın postu aramaya çıkan mitoloji kahramanları.

«Ben de» diye direndi Molly.

«Off, sen kızsın. Gidemezsin. Kendin de bai gibi biliyorsun.»

«Ama o götürür beni. Götürür, biliyorsunuz. Arasıra beni de yanına alır. Göreceksiniz nasıl götürür.»

Baba gidince anneleri tekrar yakınma dolu bir insan olur, gözleri tekrar kızarırdı. Çocukların sevgisini kavga edercesine ister dururdu. Sanki bir paketmiş de eline verebilirlermiş gibi.

Bir keresinde babaları gitti, bir daha da dönmedi. Zaten hiçbir zaman para yollamaz, hiçbir zaman mektup yazmazdı ama bu sefer temelli ortadan kayboldu. İki yıl kadar beklediler, ondan sonra anneleri, herhalde ölmüştür, dedi. Çocuklar bu düşünceden ürperdiler ama, inanmayı da reddettiler. Çünkü babaları kadar güzel ve iyi bir insan ölemezdi. Dünyanın bir yerinde serüvenler yaşıyordu o. Eve, onların yanına dönemeyişinin, kesinlikle geçerli bir nedeni vardı. Günün birinde, o neden ortadan kalkınca, yine gelecekti. Bir sabah uyandıklarında onu orada bulacaklardı. Bu kez, öteki gelişlerinden iyi armağanlarla. Ama anneleri, bir kaza olmuş olmalı, diyordu. Ölmüş olmalı, diyordu. Anneleri dalgındı. Kendi evinde para kazanmasını sağlayabilecek o ilanları okuyup duruyordu. Çocuklar kâğıttan çiçekler yaptılar, yüzlerinde utanç ifadeleriyle onları satmaya çalıştılar. Oğlanlar gazete, dergi dağıtma işine kapılanmaya uğraştılar. Bütün ailenin açlıktan ölmesine ramak kaldı. Sonunda durum, artık dayanılmaz olunca, iki delikanlı evden kaçıp deniz kuvvetlerine yazıldı. Molly bundan sonra onları pek seyrek gördü. Tıpkı babasını seyrek gördüğü gibi. Ağabeyler değişmişlerdi de. Katı, gürültücü insanlar olmuşlardı. Aldırmıyordu Molly onları göremediğine. Çünkü yabancıydı o ağabeyler artık ona.

«Liseyi bitirdim, sonra San Jose'ye gidip öğretmen okuluna girdim. Okul ücretim ve yatılı

giderlerim için Bayan Allen Morrit'in evinde çalıştım. Ben okulu bitirmeden annem öldü. Bu durumda, öksüzüm ben herhalde.»

«Üzgünüm,» diye mırıldandı John Whiteside yavaşça.

Molly kızardı. «Onu bana acımanız için söylemedim, Bay Whiteside. Beni tanımak istediğinizi söylemiştiniz. Herkes er ya da geç öksüz kalır nasılsa.»

«Evet,» diye kabullendi adam. «Ben de öksüzüm herhalde.»

Molly yatacağı yerin ve yiyeceği yemeğin karşılığını ödemek için çalışıyordu. Bütün gün bir hizmetçinin işini görüyor, para almıyordu. Elbiseler için gerekli para, yaz tatilinde bir mağazada çalışarak biriktirilmek zorundaydı. Bayan Morrit, yanında çalışan kızları eğitir, yetiştirirdi. «Büsbütün acemi, iki kuruş etmez birini alsam,» derdi sık sık, «yanımda altı ay çalıştıktan sonra ayda elli dolar kazanacak hale gelir. Bunu pek çok kadın bilir, benim yanımdaki kızları çalarlar. Bu yanıma aldığım ilk öğrenci ama, o bile epey aşama yapıyor. Çok fazla okuyor ya, neyse. Hep söylerim, bir hizmetçi saat onda uyumuş olmalıdır, yoksa işini doğru dürüst göremez.»

Bayan Morrit'in yöntemi, sürekli eleştirmek ve sitem etmekti. Bunları ciddi bir ses tonuyla yapardı. «Bak, Molly, her işe kusur bulmak meraklısı değilim ama, gümüşleri daha iyi kurulamazsan üzerinde yol yol izler kalır.» «Tereyağı bıçağı şuraya konmalı, Molly. O zaman bardağı da buraya koyabilirsin.»

«Her şeyin nedenini de açıklarım,» derdi dostlarına.

Akşamları bulaşıklar yıkandıktan sonra Molly yatağında oturup derslerini çalışır, ışık söndürülünce de yatağına uzanır, babasını düşünürdü. Gülünç bir şeydi bu, biliyordu. Vakit kaybıydı. Babası kapıya geliyor. Üzerinde frak ceketi, çizgili

pantolon, başında silindir şapka var. Elinde kocaman bir buket gül taşıyor. «Daha önce gelemedim, Molly. Hemen mantonu giy. Önce Prussie'nin vitrinindeki o gece elbisesini almaya gidiyoruz ama acele etmemiz gerek. Bu geceki New York trenine iki bilet aldım. Çabuk ol, Molly! Orada öyle ağzın açık durma.» Saçmaydı. Ölmüştü babası. Yoo, inanmıyordu kendisi onun öldüğüne aslında. Dünyanın bir yerinde güzel bir yaşam sürüyordu ve günün birinde dönecekti.

Molly okuldaki arkadaşlarından birine anlatmıştı. «İnanıyor değilim ama, inanmıyor da değilim. Onun öldüğünü öğrenirsem korkunç olur. Ne yaparım bilemiyorum. Onun öldüğünü bilmeyi düşünmek bile istemiyorum.»

Annesi öldüğü zaman, utançtan başka pek az şey hissetti. Annesi ne kadar istemişti sevilmeyi. İstemişti ama, sevgiyi nasıl çekebileceğini bilememişti. Israrları çocukları tedirgin etmiş, ondan iyice uzaklaştırmıştı.

«Eh, aşağı yukarı bu kadar,» diye sözünü bitirdi Molly. «Diplomamı yeni aldım, sonra da buraya gönderildim.»

John Whiteside, «Bu herhalde şimdiye kadar yaptığım iş görüşmelerinin en kolayı,» dedi.

«O halde işi alabilecek miyim dersiniz?»

Yaşlı adam, şöminenin üzerindeki iri pipoya doğru çarçabuk, pırıltılı bir bakış yöneltti.

«Onun arkadaşı, dostu o,» diye düşündü Molly. «O pipoyla arasında sırlar var.»

«Evet, sanırım işi alacaksınız. Hatta sanırım aldınız bile. Evet, Bayan Morgan, gelelim nerede oturacağınıza. Bir yerde bir pansiyon bulmanız gerek.»

Molly farkında bile olmadan, «Burada oturmak istiyorum,» diye patladı.

John Whiteside gözlerini şaşırmış gibi açtı. «Ama biz hiç pansiyoner almayız, Bayan Morgan.»

«Ah, öyle söylediğim için özür dilerim. Burayı o kadar çok sevmiştim ki!»

«Willa,» diye seslendi adam. Karısı yarı açık kapıda belirdiğinde, «Bu genç bayan bizde pansiyoner olarak kalmak istiyor,» dedi. «Kendisi yeni öğretmen.»

Bayan Whiteside kaşlarını çattı. «Olacak şey değil. Biz hiç pansiyoner almayız. Bizim budala Bill'in yanında bulundurulamayacak kadar güzel bir kere. Çocuğun ineklerine ne olur sonra? Fazla dert yaratır.» Molly'ye dönüp, «Üst kattaki ikinci yatak odasında kalabilirsin,» dedi. «Pek güneş almaz zaten.»

Hayatın rengi değişti. Molly birdenbire kendisini bir kraliçe gibi gördü. Daha ilk gününden, okuldaki çocuklar ona bayıldılar. Çünkü o da onları, anlıyordu. Hem ayrıca, onların da kendisini anlamasına izin veriyordu. Kendisinin önemli bir insan olduğunu anlaması uzun bir zaman aldı. İki kişi dükkânda tarih ya da edebiyat alanında bir konuda, ya da matematikte bir noktada tartışmaya girseler, tartışma da bir çıkmaza saplansa, hemen, «Öğretmene soralım!» diyorlardı. «Bilmiyorsa da bulur, öğrenir.» Molly bu sorular üzerinde hüküm vermekten gurur duyuyordu. Partilerde dekorasyona yardım ediyor, içecekleri o planlıyordu.

«Bence her tarafa çam dalları koyalım. Çok güzel olur, hem de nefis kokar. Tam parti gibi kokar.» Her şeyi bildiği varsayılıyor, her şeye yardım etmesi bekleniyor, o da bundan pek hoşlanıyordu.

Whiteside'ların evinde, Willa'nın mırıltıları eşliğinde, mutfakta ter döküyordu. İlk altı ayın sonunda Bayan Whiteside kocasına yakındı. «Eğer Bill'in bir dirhem aklı olsa... Ama beri yandan,» diye devam etti sonra, «Kızın da aklı varsa...» sözü orada kesti.

Geceleri Molly, öğretmen okulunda edindiği birkaç arkadaşına mektuplar yazıyordu. Mektuplar, buradaki komşularına ait hikâyelerle dolu,

neşeli mektuplardı. Verilen her partiye, sosyal pozisyonu nedeniyle gitmek zorundaydı. Cumartesileri tepelere tırmanıyor, gelirken topladığı çiçekleri getiriyor, evin çevresine dikiyordu.

Bill Whiteside, Molly'ye bir kere baktıktan sonra hemen gözlerini ineklerine çevirmişti. Kızla konuşmak için gerekli cesareti toplayabilmesi epey sürdü. İriyarı, basit bir gençti. Ne babasının dengesinden, ne de annesinin espri gücünden nasibini almıştı. Ama sonunda Molly'nin peşinden yürümeye, onu uzaktan kollamaya başladı.

Bir akşam, Molly mutluluğundan kaynaklanan bir şükran duygusuyla, Bill'e kendi babasından söz etti. Geniş terastaki bez koltuklara oturmuş, ayın doğmasını bekliyorlardı. Molly, ona, onun o geliş gidişlerini sonra da kaybolma olayını anlattı. «Durumumu görüyor musun, Bill?» diye bağırdı. «Benim tatlı babam bir yerlerde yaşıyor olmalı. Benim o. Sence de yaşıyordur, değil mi, Bill?»

«Olabilir,» dedi Bill, «yalnız söylediklerine bakılırsa, sorumsuz serserinin biriymiş. Beni affet, Molly. Ama yine de, eğer sağsa, hiç mektup yazmaması garip.»

Molly, birden üşüdüğünü hissetti. Bunca zamandır kendinden başarıyla uzaklaştırmaya çalıştığı bir düşünceydi, bu. «Elbette,» dedi buz gibi bir sesle, «onu biliyorum. Şimdi biraz çalışınam gerek, Bill.»

Vadinin kenarında yükselen tepenin üzerinde eski bir kulübe vardı. Tüm bölgeyi ve çevredeki yolları görürdü. Söylentilere göre, orayı haydut Vasquez yaptırmış, bir yıl oturmuş, bu süre içinde de polisler ülkenin her yanında onu aramış durmuşlardı. Önemli bir yerdi o kulübe buralarda. Vadinin tüm halkı, şu ya da bu zamanda mutlaka çıkıp görmüşlerdi orayı. Hepsi de Molly'ye, onun da gidip gitmediğini sormuşlardı. «Hayır» demişti Molly. «Ama bir gün gideceğim. Bir cumartesi çıkacağım oraya. Yolunu biliyorum.» Bir sabah yeni yürüyüş çizmelerini, fitilli kadife ete-

ğini giydi. Bill yanaştı, onunla gelmeyi teklif etti. «Hayır,» dedi Molly. «Senin işin var. İşinden ayıramam seni.»

«İşi boş ver,» dedi Bill.

«Yoo, ben yalnız gitmek istiyorum. Seni kırmak istemem ama, tek başıma gitmeyi düşünüyorum Bill.» Gelmesine izin vermediği için üzülüyorsa da delikanlının babasıyla ilgili sözü korkutmuştu onu. «Ben bir serüven yaşamak istiyorum,» dedi kendi kendine. «Bill gelirse eğer, o zaman serüven merüven falan olmaz. Bir gezi olur çıkar, yalnızca.» Ağaçların arasındaki dik yokuşu tırmanması bir buçuk saat sürdü. Yerdeki yapraklar cam gibi kaygandı, güneş de çok sıcaktı. Havayı eğrelti otlarının, ıslak, çürümüş bitkilerin tatlı kokuları dolduruyordu. Molly sonunda tepenin doruğuna vardığında kan ter içinde kalmış, rüzgârdan üstü başı darmadağınık olmuş durumdaydı. Kulübe çalıların arasındaki küçük bir düzlükte duruyordu. Ufacık, dört köşeli, ahşap bir odadan ibaretti. Penceresi yoktu. Kapısı olmayan giriş boşluğu kara bir gölge gibiydi. Sessizdi her yer. Uçan sineklerin, arıların vızıltısını taşıyan o iniltili sessizlikle doluydu. Güneşin altında, yamacın tümü şarkı söylüyordu sanki. Molly, parmaklarının ucuna basa basa yaklaştı. Kalbi deli gibi çarpıyordu.

«İşte şimdi bir serüven yaşıyorum,» diye fısıldadı kendi kendine. «Ben şu anda Wasquez kulübesindeki serüvenimin tam ortasındayım.» Kapı boşluğundan içeri doğru baktı, bir kertenkelenin kıpırdayıp anında görünmez olduğunu fark etti. Alnının üzerine bir örümcek ağı düştü, sanki içeri girmesini engellemek istermişçesine. Kulübenin içinde hiçbir şey yoktu. Yalnızca toprak yerler, tahta duvarlar ve güneşten uzun süre uzak kalmış toprağın o kuru, terk edilmiş kokusu. Molly'nin içi heyecanla dolmuştu. «Geceleri şurada otururdu. Arasıra kendisini yakalamaya gelenlerin ayak seslerine benzer sesler duyardı. Kapıdan bir gölge gibi girer, bir hayalet gibi çıkar, karanlığın için-

de erir, yok olurdu o zamanlar.» Aşağıya, Cennet Çayırlarına doğru baktı. Meyve bahçeleri koyu yeşil kareler gibi görünüyordu. Tarlalardaki başaklar sapsarıydı. Arkadaki tepelerin kahverengisi, giderek açılıyor, lavanta rengine dönüşüyor gibiydi. Çiftliklerin arasından yollar kıvrılıyor, dönüyor, tarlaların çevresinden dolaşıyor, sonra bir koca ağacın çevresinde tur atıyor, yeniden tepeye doğru çıkıyorlardı. Tüm ovanın üzerine, tir tir titreyen bir sıcak perdesi inmişti. «Gerçekdışı!» diye fısıldadı Molly. «Masal! Bir masal bu! Gerçek bir masal. Ben de bir serüven yaşıyorum.» Bir rüzgâr, vadiden yukarı doğru, uyuyan birinin iç çekişi gibi yükseldi, sonra dindi.

«Gündüzleri genç Vasquez buradan aşağıya ovaya bakıyordu. Tıpkı benim baktığım gibi. Tam burada duruyor, aşağıdaki yollara bakıyordu. Üzeri altın işlemeli mor bir yelek giyiyordu. İnce bacaklarındaki pantolonun paçaları, trompet gibi genişliyordu. Mahmuzları, şakırdamasın diye, ipek kurdelelerle bağlanmıştı. Arasıra aşağıda atla dolaşan polisleri görüyordu. Allahtan adamlar, atlarının boynuna doğru kafalarını eğmiş gidiyor da tepelere bakmıyorlardı. Vasquez gülüyordu ama, korkuyordu da. Bazen şarkı söylüyordu. Şarkıları yumuşak ve hüzünlüydü, çünkü çok fazla ömrü kalmadığını biliyordu.»

Molly yamacın kenarına oturdu, çenesini avuçlarına dayadı. Genç Vasquez yanı başında, ayaktaydı sanki. Vasquez'in yüzü, onun babasının o şen yüzüydü. «Merhaba çocuklar!» diye bağırarak taraçaya çıktığı zamanlardaki gibi parlıyordu gözleri. İşte bu, tam babasının yaşadığı türden bir serüvendi. Molly silkindi, ayağa kalktı. «Şimdi en başından başlayıp tekrar düşünmek istiyorum hepsini,» dedi.

Akşama doğru Bayan Whiteside Bill'i de Molly'yi aramak üzere yola çıkardı. «Belki bileği burkulmuştur, olamaz mı?» diye düşünmüştü. Ancak Bill, tam yolun tepelere kıvrıldığı yere doğru yaklaşırken, Molly de oradan ortaya çıktı.

«Kayboldun diye meraklanmaya başlamıştık,» dedi Bill. «Kulübeye mi gittin?»

«Evet.»

«Garip bir yer, değil mi? Eski bir ahşap baraka. Onun gibi bir düzine daha var buralarda. Ama kaç kişinin orayı görmeye gittiğini bilsen şaşardın. İşin komik yanı, Vasquez'in gerçekten orada oturmuş olduğundan da hiç kimse emin değil.

«Yoo, bence orada oturmuştur.»

«Öyle düşünmene sebep ne?»

«Bilmiyorum.»

Bill ciddileşti «Herkes Vasquez'i bir tür kahraman, diye görüyor; oysa o, aslında basit bir hırsız. Önce koyun ve at çalarak başlamış, sonra posta arabalarını soyar olmuş. Bunu yapabilmek için de insan öldürmek zorunda kalmış. Molly biz, insanlara hırsızlardan nefret etmeyi öğretmeliyiz gibi, geliyor bana. Onlara tapmayı değil.»

«Elbette, Bill,» dedi Molly, yorgun bir sesle. «Çok haklısın. Bir süre konuşmasan olur mu, Bill? Galiba ben biraz yorgunum. Sinirliyim de.»

Mevsim döndü. Söğüt dallarının uçlarında püskülcükler oluşmaya başladı, yamaçları yaban çiçekleri kapladı. Molly vadide istendiğini, kendisine ihtiyaç duyulduğunu görüyordu. Okulun yönetim kurulu toplantılarına bile katılıyordu. Bir zamanlar o gizli, yüksek toplantılar, kapalı kapılar ardında yapılır, herkese korku salardı. Şimdi Molly de John Whiteside'ın çalışma odasına çağrılınca, yönetim kurulunun gerçekte tarım ürünlerinden söz ettiğini, hikâyeler anlattığını, hafiften dedikodu bile yaptığını görüyordu.

Bert Munroe, kurula sonbahar başlarında seçilmişti. İlkbahar geldiğinde kurulun en hareketli üyesi oydu. Okuldaki dansları planlayan, dahası, sahneye oyunlar konmasında, piknikler düzenlenmesinde direnen hep oydu. Kurul, artık Bert Munroe'ya iyice yaslanmaya, güvenmeye başlamıştı.

Bir akşam Molly, odasından biraz geç indi. Yine her zamanki gibi kurul toplantısı vardı. Bayan Whiteside yemek odasında oturuyordu. Molly, «Bu akşamki toplantıya girmeyeceğim galiba,» dedi. «Bir kere de başbaşa kalsınlar. Hem bana öyle geliyor ki, ben olmasam kim bilir birbirlerine ne biçim hikâyeler anlatırlardı.»

«Sen hemen içeriye gir, Molly! Sensiz yönetim kurulu toplantısı yapamazlar. Sana öyle alıştılar ki, ne yapacaklarını bilemezler. Hem zaten o biçim hikâyeler anlatmalarını da ben istemiyorum.»

Molly söz dinleyip kapıyı vurdu, oturma odasına girdi. Bert Munroe anlatmakta olduğu hikâyeyi saygıyla kesti. «Çiftliğe yeni aldığım yardımcımı anlatıyordum, Bayan Morgan. Baştan alayım, çünkü oldukça komik. Saman işine yardımcı olmak üzere bir adama ihtiyacım vardı. Salinas Irmağının aşağı tarafından bir adam buldum. Adam, oldukça sarhoştu, ama işe de ihtiyacı vardı. İşe aldıktan sonra bakıyorum, işçi olarak beş para etmez ama, bu sefer de ben kovamıyorum. Herifin gezmediği, görmediği yer kalmamış. Gezdiği yerleri anlatışını bir dinleseniz! Çocuklarım izin vermez bir kere kovmama. Adam gördüğü en ufak bir ayrıntıyı ele alsa, ondan nefis bir hikâye çıkarıveriyor ortaya. Çocuklarım yayılıp oturuyor, ha bire onu dinliyorlar. Ayda iki kere yürüyerek Salinas'a iniyor, kafayı çekiyor. Şu pis, belirli aralıklarla içen sarhoşlardan biri işte. Salinas polisleri onu çamurların içinde sızmış bulunca, bana telefon ediyorlar, bir de ta oraya kadar arabayla gidip onu, almak zorunda kalıyorum. Biliyor musunuz, ayılınca da cebinden mutlaka oğlum Manny'ye bir armağan çıkıyor. İnsan böyle bir adama hiçbir şey yapamaz ki! Kolunu kanadını kırıyor insanın. Ayda bir dolarlık iş yaptığı bile yok.»

Molly, birden içinden kabaran korkunun midesini bulandırdığını hissetti. Odadaki adamlar bu hikâyeye gülüyorlardı, «Fazla yumuşaksın, Bert. Çiftlikte eğlence müdürü bulunduracak kadar zen-

gin değilsin ki sen! Ben olsam hemen kovardım doğrusu,» diyorlardı.

Molly ayağa kalktı. İçlerinden biri adamın adını soracak diye ödü kopuyordu. «Ben bu gece kendimi pek iyi hissetmiyorum,» dedi. «Eğer kusuruma bakmazsanız yatacağım.» O odadan çıkarken erkekler ayağa kalktılar. Yatağında, yüzünü yastığına iyice gömdü. «Çılgınca bir şey bu,» dedi kendi kendine. «Öyle olma şansı hiç yok. Şu anda hemen unutacağım bunu.» Ama ağlamakta olduğunu anlayınca, daha da fena bozuldu.

Bundan sonraki birkaç hafta, Molly için acılarla dolu geçti. Evden çıkmayı canı istemiyordu. Okula gidip gelirken gözü hep önündeki yoldaydı. «Bir yabancı görürsem hemen kaçarım. Ama bu çok budalaca bir şey. Budalalık ediyorum ben.» Ancak odasına girdiği zaman kendini güven içinde hissedebiliyordu. Korkusu yüzünün solmasına neden oluyor, gözlerindeki pırıltıyı yok ediyordu.

«Molly, yatman gerek senin,» diye direniyordu Bayan Whiteside. «Aptallığı bırak. Yatağına yatırmak için seni de Bill gibi pataklamam mı gerek?» Ama Molly yatmıyordu. Yatağındayken çok fazla şey düşünüyordu çünkü.

Yönetim kurulunun bir dahaki toplantısında Bert Munroe görünmedi. Molly, onun gelmeyişiyle yeniden kendine güven duydu, hemen hemen memnun oldu.

«Biraz daha iyisiniz, değil mi Bayan Morgan?»

«Evet, tabii. Ufak bir şeydi zaten. Bir tür soğuk algınlığı. Yatağa çekilsem gerçekten hasta gibi olurdum.»

Toplantı başladıktan bir saat kadar sonra Bert Munroe çıkageldi: «Geç kaldığım için üzgünüm,» diye özür diledi. «Aynı şey oldu yine. Benim işçi bozuntusu Salinas'ta bir sokakta sızmış kalmış. Berbat halde! Şimdi dışarda, arabada uyuyor. Yarın hortumla yıkamam gerek o arabayı.»

Molly'nin boğazı korkudan tıkanıverdi. Bir an bayılacağını sandı. «Özür dilerim, gitmem gerek,» diye bağırdı, odadan koşarak çıktı. Karanlık hol-

de ilerledi, bir duvara yaslanıp dengesini bulmaya çalıştı. Sonra yavaşça, bilinçsiz adımlarla ön kapıdan çıkıp basamaklardan indi. Gece fısıl fısıl seslerle doluydu. Patikaya indiğinde Bert Munroe'nun arabasının kara gölgesini gördü. Adımlarının yol boyunca nasıl, kendi kararlarıyla ilerlediğine şaşıyordu. «İşte şimdi kendimi öldürüyorum,» dedi. «Şimdi her şeyi feda ediyorum. Acaba neden yapıyorum bunu?» Bahçe kapısı tam elinin altındaydı. Eliyle onu yine bilinçsizce tutup açtı. Hafif bir rüzgâr belirdi, burnuna keskin bir kusmuk kokusu getirdi. O ıslak, hırıltılı sarhoş horlamasını duydu. O anda kafasında bir şey dönüş yaptı. Molly de döndü, çılgıncasına eve doğru koştu. Odasına girinci kapıyı kilitledi, kazık gibi oturdu. Koşmak onu soluk soluğa bırakmıştı. Aşağıdaki erkeklerin evden çıkışını duyana kadar, sanki saatler geçmiş gibi geldi ona. Birbirlerine seslenerek veda ediyorlardı. Sonra Bert'in arabası çalıştı, motorun sesi uzaklaştı, duyulmaz oldu. Artık harekete geçmeye hazırdı ama, felç olmuş gibiydi bu sefer de.

Molly oturma odasına girerken John Whiteside masasında yazı yazıyordu. Başını kaldırıp soru sorar gibi baktı : «Hastasınız galiba, Bayan Morgan. Doktor gerek size.»

Molly, masanın yanma ağaç gibi dikildi: «Yerime bir yedek öğretmen bulabilir misiniz?» diye sordu.

«Elbette bulurum. Siz hemen yatağınıza girin, ben doktoru arıyorum.»

«Öyle değil, Bay Whiteside. Ben, bu gece, buradan gitmek istiyorum.»

«Neden söz ediyorsunuz siz? İyi değilsiniz.»

«Size babam öldü demiştim. Gerçekte ölüp ölmediğini bilmiyorum. Korkuyorum... ve bu gece gitmek istiyorum.»

Adam ona dikkatle baktı: «Ne demek istediğinizi anlatın bana,» dedi yumuşak bir sesle.

«Eğer Bay Munroe'nun anlattığı o sarhoşu görürsem...» durakladı, birden söylemek üzere olduğu şeyden pek korktu.

John Whiteside başını ağır ağır salladı.

«Yoo,» diye bağırdı Molly. «Ben öyledir diye düşünmüyorum. Düşünmediğimden eminim.»

«Yardım etmek isterdim, Molly.»

«Gitmek istemiyorum. Burayı çok seviyorum... Ama korkuyorum. Bu, benim için öyle önemli ki!»

John Whiteside ayağa kalktı, ona yaklaştı, kollarını onun omuzlarına sardı: «Tam anladığımı sanmıyorum,» dedi. «Anlamak istediğimi de sanmıyorum. Şart değil.» Kendi kendine konuşur gibiydi. «Nezakete sığmaz... anlamak.»

«Buradan gidersem inanmak zorunda kalmayabilirim,» diye inledi Molly.

Whiteside onun omzuna attığı kolunu hafifçe sıktı: «Sen yukarı çık, bavulunu hazırla, Molly,» dedi. «Ben arabayı çalıştırır, seni hemen şimdi Salinas'a götürürüm.»

IX

Cennet Çayırlarının bütün çiftlikleri arasında en fazla hayranlık çekeni Raymond Banks'e ait olanıydı. Raymond'un beş bin beyaz tavuğuyla bin kadar beyaz ördeği vardı. Çiftlik, kuzey taraftaki düzlüğün üzerindeydi ve tüm bölgenin en güzel yeriydi. Raymond arazisine yonca ve kıvırcık lahana tarlaları da yapmıştı. Upuzun, alçak tavuk kümesleri, o kadar sık badana edilirdi ki, her an lekesiz, yepyeniymiş gibi dururdu. Tavuk çiftliği der demez insanın aklına gelen o pislikten eser yoktu burada hiçbir zaman.

Ördekler için kocaman, yuvarlak bir havuz vardı. Buraya sürekli olarak, beş santim çapında bir borudan temiz su gelirdi. Havuzdan taşanlar sık lahana tarlalarıyla yoncaları sulardı. Güneşli bir sabah saatinde kalabalık beyaz tavuk sürülerinin koyu yeşil yoncaları yiyip aralarında eşindiğini görmek çok zevkliydi. Hele bin tane beyaz ördeğin havuzda görkemli bir edayla yüzüşünü seyretmek, ondan daha da zevkliydi. Ördekler, düşünceli düşünceli yüzerlerdi. Kendilerini dev kadar kocaman görüyorlarmış gibi, bir halleri olurdu. Çiftlikte sabahtan akşama kadar tavukların o cıkır cıkır şarkıları duyulurdu.

Yakındaki tepenin üzerinden, aralarına binlerce beyaz tavuğun girmiş olduğu yonca tarlasına baktığınızda, yeşil bir havuzun üzerine serpilmiş benekler gibi görürdünüz o beyazlıkları. Tam o sırada belki kırmızı kuyruklu bir şahin, üstlerinden uçup Raymond'un evini dikkatli bakışlarla gözetlerdi. Beyaz benekler, o zaman bir anda o anlamsız hareketlerinden vazgeçer, koru-

yucu horozlarının yanına koşar, yamaçtan yukarı doğru şahinden korkan binlerce tavuğun bağırtıları yükselirdi. Şahin, gökte şöyle bir buçuk metre kadar yükselir, uzaklaşırdı. Bunun üzerine beyaz benek kümeleri yeni baştan dağılır, eşinmeler, kıpırdanmalar yeniden başlardı.

Tarlaların yeşil kareleri birbirinden çitlerle ayrılmıştı. Bu durumda, tavuklar tarlaların bir tanesini didiklerken, diğerinin dinlenip kendini toparlamasına olanak tanınmış oluyordu. Tepeden Raymond'un beyaz badanalı evi de meşe ağaçlarının yan tarafından görülmekteydi. Evin çevresinde pek çok çiçek vardı. Çeşit çeşit, boy boy, kimi ağaç boyunda. Evin arkasındaysa, Cennet Çayırlarının, adına layık tek gül bahçesi bulunmaktaydı. Çevre halkı burayı, ovanın örnek çiftliği olarak görürdü.

Raymond Banks güçlü kuvvetli bir adamdı. Kalın, kısa kolları, geniş omuzları ve kalçaları, kalın bacakları, hatta tulumundan taşan midesi, onu pek kuvvetli gösterirdi. İtmeye, çekmeye, kaldırmaya her şeye gücü yeten bir adam. Bedeninin gözüken her yeri güneşten ciğer gibi yanmıştı. Kalın kolları dirseklerine kadar, boynu yakasına kadar, suratı, özellikle de kulakları ve burnu acınacak derecede yanık ve soyuktu. Seyrek sarı saçları başının derisini koruyamadığından, kafa derisi de kırmızı görünüyordu saçlarının arasından. Raymond'un gözleri dikkate değerdi. Çünkü saçları ve kaşları açık sarı olduğundan gözlerinin de mavi olması gerekiyormuş gibiydi; ancak gözleri kapkaraydı. Dolgun dudaklı, neşeli ağzı, o kanca burnuyla fena halde çelişiyordu. Raymond'un burnu ve kulakları güneşten çok çile çekiyordu. Yara içinde ve soyuk olmadıkları zaman pek enderdi yıl boyunca.

Raymond Banks kırk beş yaşında, şen bir insandı. Hiç alçak sesle konuşmaz, bağırıyormuş, şakacıktan azarlıyormuş gibi, bir ses tonuyla konuşuyordu. Her şeyi, hatta en sıradan şeyleri bile, sanki komikmiş gibi söylerdi. Ne za-

man ağzını açsa herkes gülerdi. Okul binasında yapılan Noel partilerinde Raymond hep, Noel Baba olarak seçilirdi; o içten sesi, kırmızı suratı, çocuklara olan sevgisi yüzünden. Çocuklara öyle takılır, onları şakacıktan öyle azarlardı ki, durmadan susmamacasına gülerdi hepsi. Sırtında ister Noel Baba kılığı olsun, ister olmasın burarın çocukları, Raymond'u bir tür Noel Baba gözüyle görürlerdi. Onları tutup tutup fırlatması, onlarla güreşme tarzı, bir tür okşama anlamı taşıyordu. Arasıra ciddileşir, çocuklara büyük büyük, ders alacakları sözler söylerdi.

Cumartesi sabahları, kimi kez bir küçük çocuk topluluğu Banks çiftliğine yürür, Raymond'un çalışmasını seyrederlerdi. Raymond, çocukların pencere camlarından follukları gözetlemelerine ses çıkartmazdı. Bazen civcivler yumurtadan yeni çıkıyor olur, ıslak kanatlarını sallar, sarsak bacakları üzerinde durma savaşı verirlerdi. Çocuklar, kapakları açıp bir kucak dolusu sarı, tüylü civcivi alıp sevme hakkına sahipti. Kucaklarındaki civcivler, yüzlerce yağlanmamış makine gibi ses çıkarırdı. Sonra çocuklar havuz başına yürür, görkemli biçimde yüzen ördeklere ekmek atarlardı. Ama en çok sevdikleri, kesim günleriydi. Ne gariptir ki, Raymond'un da tüm şakalarından sıyrılıp ciddileştiği zaman bu zamandı.

Raymond küçük bir horozu seçer, bacaklarından tahta çerçeveye asardı. Hırçın hırçın çırpınan kanatları tel bir kıskaçla tuttururdu. Horoz avaz avaz bağırırdı. Raymond'un mızrak burunlu bıçağı, yanındaki kutunun üstünde hazır olurdu. Ne çok beğenirdi çocuklar o bıçağı... o korkunç biçimini, o parlaklığını... ucu da iğne gibi sivriydi.

«Evet, koca horoz, işin bitik senin,» derdi Raymond. Çocuklar biraz daha yaklaşır, sıkışırlardı. Raymond güvenli, hızlı elleriyle horozun kafasını yakalar, gagasını zorla açardı. Bıçak gaganın tavanından hayvanın beynine doğru kayar, sonra çıkardı. Kanatlar titrer, tel kıskaçlara vu-

rur dururdu. Boyun, bir an bir şey arar gibi bir yandan bir yana uzanır, incc bir kan sızıntısı gagasının ucundan damlardı.

«Şimdi bakın!» diye bağırırdı Raymond. Çatal gibi kıvrılmış parmakları horozun gözünü bir tarar, tüm tüylerini yolup alıveirdi. Bir tarama hareketi daha, sırtı çırılçıplak olurdu. Kanatlar artık eskisi kadar çırpınamazdı. Raymond onların da tüylerini yolar, yalnızca kanat uçlarındakileri bırakırdı. Sonra bacaklar yolunurdu. Her biri için tek bir hareket. «Görüyor musunuz? Bunu çabucak yapmak gerek,» diye açıklardı çalışırken. «Tüylerin gevşek durumu iki dakika ancak sürer. O anda yolamazsanız, tekrar tutunurlar yerlerine.» Sonra horozu indirir, bir başka bıçağı iki kez daldırır, çeker, tüm barsaklarını önündeki leğene döküverirdi... Kıpkırmızı ellerini bir beze silerken çocuklar,

«Bak, bak!» diye bağırırdı. «Bak! Nedir o?»

«O yüreği.»

«Ama baksana! Hâlâ hareket ediyor. Hâlâ yaşıyor.»

«Yoo, hayır, yaşamıyor,» diye güvence verirdi Raymond onlara. «Bu horoz, daha ilk bıçak beynine değdiği anda öldü. O yürek, bir süre daha çarpar ama, horoz bal gibi ölüdür.»

«Neden babam gibi kafasını kesmiyorsunuz, Bay Banks?»

«Çünkü böylesi daha temiz ve daha çabuk. Zaten kasaplar da kafasını üzerinde ister. Çünkü o zaman satarken, kiloya kafa da girer. Haydi, yürü bakalım, koca horoz!» Elini uzatır, çığlık çığlığa bağırmakta olan bir yenisini seçerdi. Kesim zamanı sona erince Raymond horozları tepsiden alır çocuklara birer birer dağıtırdı. Onlara hayvanların nasıl temizleneceğini, nasıl şişirilip «tavuk balonu» yapılacağını gösterirdi. Çiftliğini anlatırken her zaman çok ciddi olurdu Raymond. Çocukların kesme işine yardımcı olmasına izin vermezdi. Oysa defalarca istemişlerdi çocuklar.

«Heyecanlanır, beynini ıskalarsınız,» derdi onlara. «O zaman canı yanar.»

Bayan Banks bol bol gülen bir kadındı. Şen, tatlı, çıngıraklı bir kahkahası vardı. Bu kahkaha, bazen konunun biraz hoşuna gittiğini ifade eder, bazen de dikkat etmediğini ifade ederdi. Herkesin söylediği sözlere, sanki o sözü beğenmiş gibi gülerdi. İnsanlar da bu gülüşü hak edebilmek için, onu görür görmez, komik şeyler anlatmaya çalışırlardı. Bayan Banks, evdeki işleri bitince, çiçek bahçesinde uğraşırdı. Bir kent kızı olarak büyümüştü. Bu yüzden çiçekleri çok seviyor, derlerdi komşular. Eve gelen konuklar hemen Cleo Banks'in o tiz, şakrak kahkahasıyla karşılanır, o kahkahayı duyar duymaz da gülmeye başlarlardı. Öyle neşeliydi ki, herkesin de rahatlamasına yol açardı. Kimse onun ağzından çıkan sözleri pek hatırlamazdı; ama kahkahasının her tınısını, aylar sonra bile, çok iyi hatırlarlardı.

Raymond Banks ise hemen hemen hiç gülmezdi. Bunun yerine, yüzünü öylesine abartıcı bir biçimde asardı ki, bu bir tür espri sayılırdı. Karı koca, buranın en sevilen insanlarıydı. Arada sırada Cennet Çayırlarının tüm halkını, evlerinin yanındaki korulukta ızgara partisine davet ederlerdi. Orada tavukları odun ateşinde pişirir, yüzlerce şişe evde yapılmış bira ikram ederlerdi. Bu partiler hep beklenir, sonra da vadi halkınca zevkle hatırlanırdı.

Raymond Banks'in lisedeyken en iyi arkadaşı olan çocuk, sonradan San Quentin cezaevine müdür olmuştu. Dostlukları hep devam etmişti. Noel geldi mi birbirlerine küçük armağanlar yollarlardı. Önemli bir olay oldu mu, yazışırlardı. Raymond, cezaevi müdürüyle olan arkadaşlığından gurur duyardı. Yılda iki üç kez, bir idama tanık olmak üzere davetiye alır, her seferinde de giderdi. Cezaevine yaptığı bu ziyaretler, tek tatiliydi çünkü onun.

Raymond müdürün evine, idamdan önceki gece gitmeyi severdi. İki arkadaş oturur, okul

günlerini yâd eder, birbirlerine çok iyi hatırladıkları olayları hatırlatırlardı. Her seferinde aynı olaylar hatırlanır, konuşulurdu. Ertesi sabah Raymond o heyecandan, diğer tanıkların o bastırılmaya çalışılan isterisinden hoşlanırdı, arkadaşının iş yerine gittiğinde. Malıkûmun yavaş adımlarla yürüyüp yerine gelmesiyle insanı üzücü, acıklı bir duygu kaplardı. Bu duygu ona, aynı zamanda ürpertici bir heyecan da verirdi. Daha da önemlisi asılma olayı değildi onu asıl etkileyen, tüm sürecin o keskin atmosferiydi. Bir tür kilise gibiydi orası. Ciddi, törensi, karanlık. Olay, ona doyurucu bir tecrübeydi. Kutsal bir duyguydu bu. Hayatında başka hiçbir olay, ona, bu duyguyu veremiyordu. Raymond tavuğu öldürürken bıçağı beyne batırdığında, o hayvanı ne kadar düşünüyorsa, idam edilen adamı da ondan fazla düşünmezdi. Onu etkileyen, ne zulüm duygusunun baskısı, ne de acıklı bir olayı seyretmenin doyumuydu. Derin duygulara karşı bir tür iştah gelişmişti sanki onda. Pek zayıf olan hayal gücü, o iştahı kendi kendine doyurmayı başaramıyordu. Cezaevinde, öteki insanların sinirleri nabız gibi atarken, o da katılıyor, payına düşeni alıyordu bundan. Oysa idam odasında mahkûm ve cellatla tek başına olsa, etkilenmezdi hiç.

Ölüm gerçekleştikten sonra, müdürün odasındaki ikinci toplantıyı da severdi Raymond. Sinirleri malıvolmuş insanlar, saldırıya uğrayan hayal güçlerini onarabilmek için işi şaklabanlığa vururlardı. Başka zaman olduklarından daha neşeli, daha gürültücü ve mutluymuş gibi davranırlardı. Arasıra tanıklar arasından biri, belki genç bir muhabir bayılır, ya da idam odasından ağlayarak çıkarsa, onunla alay ederlerdi. Raymond baştan sona hoşlanırdı bu işten. Yaşadığını hissediyor, hatta başka zamanlardakine oranla daha belirgin biçimde hissediyordu.

Her şey bittikten sonra, evine doğru yola koyulmadan önce, müdürle güzel bir yemek yerlerdi. Çocuklar tavuk kesimini seyretmeye geldik-

lerinde de Raymond, aynı duyguya benzer bir duyguyu hissederdi. Onların heyecanından da bir kıvılcım yakalayabiliyordu arada.

Munroe ailesi Cennet Çayırlarına geldikten pek az sonra Raymond Banks'in güzel çiftliğini ve cezaevine yaptığı ziyaretleri duydular. Vadi halkı, insanları asılırken seyretme işine karşı ilgi, hayranlık ve biraz da korku duyuyordu. Bert Munroe, daha Raymond'u görmeden önce onu kafasında geleneksel bir cellat tipi olarak canlandırmıştı. Uzun boylu, kara bir adam. Bomboş, ölüm kokan gözler. Soğuk, sinirsiz bir kişilik. Raymond'u düşünmekle bile, Bert'in içine birtakım şeylerin olacağı, ondan uzak durması gerektiği doğuyordu.

Sonunda Raymond Banks'le tanışıp da o neşeli kara gözleri, o sağlıklı, yanık yüzünü gördüğünde hayal kırıklığına uğradı, Bert. Beri yandan biraz da tiksinti duydu. Raymond'un sağlığı ve içtenliği ona yersiz ve garip bir biçimde ayıpmış gibi göründü. Hele o iyi huyu, çocuklara olan o sevgisi, ona hiç uymuyordu.

Mayısın birinde Banks'ler yine düzlükteki ağaçların orada, her zamanki partilerinden birini verdiler. Yılın en güzel mevsimiydi. Her taraf çeşit çeşit çiçeklerle doluydu. Yamaçlar renk renkti. Ağaçlar yeni yıkanmış gibi tertemiz, pırıl pırıl yapraklar vermişti. Güneş havayı ot kokularıyla dolduracak kadar sıcak, tüm kuşlar cıvıl cıvıldı. Tavukların dolaştığı alanlardan, eşinen hayvanların mutlu gıdaklamaları, havuz tarafından ördeklerin alaycı, hoşnut vakvakları duyuluyordu.

Ağaçların altındaki uzun masaların başında yaklaşık elli kişi durmaktaydı. Yüzlerce şişe bira, buz ve tuz dolu kovalarla leğenlere basılmıştı. Bu karışım öyle soğuktu ki, biralar şişelerin ağzında donuyordu. Bayan Banks konukların arasında dolaşıyor, gülüyor, selamlarken gülüyor, selam alırken gülüyordu. Konuştuğu pek enderdi. Izgara ocaklarının başında Raymond küçük piliçleri çeviriyor, çevresinde bir grup erkek hayranlıkla sey-

rediyor, şakayla karışık öğütler yağdırıyorlardı.

«İçinizde bu işi daha iyi yapabilecek varsa, beri gelsin!» diye bağırıyordu Raymond onlara. «Şimdi tavuk yemeyecek kadar kaçık olanlar için biftekleri koyuyorum ateşe.»

Bert Munroe yakında duruyor, Raymond'un kırmızı ellerine bakıyordu. O kuvvetli biradan bir şişe almış, yudumlayarak içmekteydi. Bert ızgaradaki piliçleri çeviren o güçlü ellere hayran kalmıştı. Piliçler koca servis tabakları içinde masalara taşınırken Raymond tekrar ocak başına yürüdü, ikinci ya da üçüncü porsiyonu isteyecek konukları için yedekleri pişirmeye koyuldu. Raymond yalnızdı bu kez. Seyircileri masalara gitmişlerdi. Bert Munroe tabağındaki biftekten başını kaldırıp baktı, Raymond'un ocak başında yalnız olduğunu gördü. Çatalını bırakıp kalktı, o tarafa yürüdü.

«Ne oldu, Bay Munroe? Piliciniz güzel değil miydi?« diye sordu Raymond içten bir kaygıyla.

«Ben biftek aldım, çok da güzeldi. Oldukça hızlı yiyorum galiba. Hiç piliç yemem ben.»

«Öyle mi? İnsan pilici nasıl sevmez, hiçbir zaman anlayamamışımdır bunu. Ama pek çok kişi sevmez, onu biliyorum. Gelin size bir biftek daha vereyim.»

«Yoo, yeterince yedim. Bence insanlar hep çok fazla yiyor. Masadan yarı açken kalkmalı. O zaman hayvanlar gibi sağlıklı kalır insan.»

«Herhalde haklısınız,» dedi Raymond. Küçük hayvancıkları ızgaranın üzerinde çevirdi. «Ben de fazla yemediğim zaman kendimi daha iyi hissettiğini bilirim.»

«Elbette daha iyi hissedersiniz. Ben de öyle. Herkes de öyle. Aslında herkes gereğinden fazla yiyor.» İki adam birbirlerine sıcacık gülümsediler. Bir nokta üzerinde görüş birliğine varmışlardı. Hoş ikisinin de buna pek ciddi biçimde inandığı yoktu ya!.

«Burada güzel bir toprağınız var,» diye açıklamada bulundu Raymond. Gelişmekte olan dost-

luklarını ikinci bir görüş birliğiyle perçinlemek istiyordu.

«Eh, pek bilemiyorum. Bizim orada zehirli ot varmış, diyorlar ama ben daha göremedim.»

Raymond güldü. «Siz gelip orayı öyle güzelleştirmeden önce, perili derlerdi oraya. Hortlak falan görmediniz, değil mi?»

«Yoo, hortlak yok. Beni asıl korkutan zehirli ot, hortlak değil. Nefret ediyorum o otlardan.»

«Sizi suçlayamayacağım. Tabii ben tavuk beslediğim için beni fazla rahatsız edemez ama, sizin gibi sığır besleyenler için büyük dert doğrusu.»

Bert yerden küçük bir değnek aldı, göz kırpan kömürlere yavaşça vurdu. «San Quentin'in müdürü ile tanışıyormuşsunuz, diye duydum.»

«İyi tanırım. Ed'le okul arkadaşıydık çocukken. Onu tanır mısınız, Bay Munroe?»

«Yoo, hayır.. hayır. Gazetelere sık sık geçiyor. Onun pozisyonunda insanlardan çok söz eder gazeteler.»

Raymond'un sesi ciddi ve gururluydu «Öyle. Basın onunla çok ilgilenir. Ama iyi adamdır, Bay Munroe. Hem de çok iyi adamdır. Onca tutukluyla uğraşmasına rağmen de neşeli ve cana yakındır. İnsan onunla konuşurken sırtında öylesine büyük bir sorumluluk taşıdığını dünyada tahmin edemez.»

«Öyle mi? Akla gelmez... yani... o mahkûmlar için kaygılı olur sanırım insan. Onu sık sık görür müsünüz?»

«Eh, evet, görürüm. Okul arkadaşıyız. Yakındık da. Beni unutmadı. Arada sırada bir idam için beni cezaevine davet eder.»

Bert zaten bu konuyu bilerek kurcalamıştı ama yine de ürpermekten kendini alamadı. «Öyle mi?» dedi.

«Evet. Bence bu büyük bir onur. Oraya basın temsilcileri, resmi tanıklar, şerifler ve polislerden başka pek az insan kabul edilir. Tabii her gidişimde Ed'de kalırım, iyi de vakit geçiririz.»

Bert'e birden garip bir şey oldu. Sanki kendi vücudundan ayrıldı da vücudunun yanında duru-

yormuş gibi oldu. Sesi, onun kendi kararı olmaksızın harekete geçti. «Herhalde müdür yanınızda bir arkadaş getirmenizi istemez,» dediğini duydu kendi sesinin. Sonra ağzından çıkan bu kelimeleri şaşkınlıkla dinledi. Hiç istememişti ki, böyle bir şey söylemeyi.

Raymond kömürleri karıştırmakla meşguldü. Utanmıştı. «Valla, bilemiyorum, Bay Munroe. Hiç aklıma gelmemişti. Benimle gelmek mi istiyordunuz?»

Bert'in sesi yine kendi başına konuştu «Evet,» dedi.

«O halde, bakın ne yapalım... Ben Ed'e bir mektup yazayım. Zaten sık sık yazarım ona. Bu yüzden de yadırgamayacaktır. Mektupta laf arasında sizin de gelmek istediğinizi söyleyeyim. Belki gelecek sefere iki davetiye yollar. Tabii söz veremem. Bir küçük biftek daha almaz mıydınız?»

Bert'in midesi bulanıyordu. «Yo, yeterince yedim,» dedi, «kendimi pek iyi hissetmiyorum. Gidip biraz bir ağaç altına uzanayım.»

«Belki bira şişesini sallamış, mayayı kabartmışsınızdır, Bay Munroe. Bardağa boşaltırken çok dikkatli olmak gerek.»

Bert bir ağaç dibindeki çıtırdayan kuru yapraklar üzerine oturdu. Gürültücü konukların oturduğu masalar sağ tarafında kalıyordu. Erkeklerin tok sesli gülüşleri, birbirlerine seslenen kadınların tiz çığlıkları, bir düşünce duvarının gerisinden ona ancak ulaşıyor, sesler silikleşiyordu. Ağaç gövdeleri arasından Raymond Banks'in hâlâ etleri ve tavukları çevirdiğini görebilmekteydi. Doymak bilmeyenler için. Onu oradan uzaklaştıran bulantı duygusu, sezdirmeden değişmekteydi. Boğucu hastalık hissi, garip, çarpıntı dolu bir isteğe dönüşmekteydi. Bu istek Bert'i hem şaşırttı, hem de kaygılandırdı. San Quentin'e gitmek istemiyordu. Bir insanın asılışını seyretmek onu mutsuz ederdi. Ama gitmek istemiş olduğuna memnundu. İşte onu asıl bu memnuniyeti kaygılandırıyordu. Bert bakarken Raymond gömleğinin kollarını kırmızı kollarının

dirseklerine doğru biraz daha sıvadı, ızgaraları temizlemeye koyuldu. Bert ayağa fırladı, ocaklara doğru yürürken mide bulantısı tekrar başladı. Olduğu yerde döndü, karısının oturup tavuk iskeletlerinin çevresinde diğerleriyle şakalaşmakta olduğu masaya doğru yöneldi.

«Kocam hiç tavuk yemez,» diye bağırarak konuşuyordu, kadın.

Bert, «Ben yürüyerek eve gidiyorum,» dedi. «Pek kötüyüm.»

Karısı tavuk iskeletini elinden bıraktı, parmaklarını ve ağzını bir kâğıt peçeteye sildi. «Neyin var, Bert?»

«Bilmiyorum. Biraz... iyi değilim, o kadar?»

«Arabayla dönelim mi eve?»

«Yo, sen kal. Jimmie seni arabayla getirir.»

Bayan Munroe «Eh, Bay ve Bayan Banks'e veda etsen iyi olur,» dedi.

Bert çabucak ona arkasını döndü. «Sen veda et benim yerime. Ben hiç iyi değilim.» Hızlı adımlarla uzaklaştı.

Bir hafta sonra Bert Munroe arabasını Banks'lerin çiftliğine doğru sürdü, ön kapıda durdurdu. Raymond, bir şahine nişan almakta olduğu çalının arkasından çıkıp geldi, konuğunun elini sıktı.

«Çiftliğinizin o kadar methini duydum ki, gelip bir bakayım dedim,» dedi Bert.

Raymond çok sevindi. «Şu tüfeğimi yerine bırakmama izin verin, sizi gezdireyim,» dedi. Bir saat boyunca çiftliği dolaştılar. Raymond anlatıyor, Bert de temizliğe, düzenliliğe hayran kalıyordu. Her tarafı dolaşıp bitirdiklerinde Raymond, «İçeri gelip de bir bira için,» dedi. «Böyle bir günde soğuk bira gibisi yoktur.»

Karşılıklı oturduklarında Bert tedirgin bir sesle konuşmaya başladı «Müdür Beye mektup yazdınız mı, Bay Banks?»

«Evet... yazdım. Yakında cevap da gelir artık.»

«Herhalde siz de bunu, neden istedim, diye merak ediyorsunuzdur. Şey, bence insan görebile-

ceği her şeyi görmeli. Tecrübe sayılır. İnsanın ne kadar fazla tecrübesi olursa o kadar iyidir. İnsan her şeyi görmeli.»

«Herhalde doğru söylüyorsunuz,» diye ona katıldı Raymond.

Bert bardağını dikip boşalttı, ağzını sildi. «İdamları gazetelerde ben de okurum elbette. Ama bu aslını görmeye benzemez. Darağacına on üç basamaklık merdivenle çıkılıyormuş, diyorlar. Uğursuzdur diye. Doğru mu?»

Raymond'un yüzüne derin derin düşünür gibi bir ifade yerleşti. «Valla, bilmiyorum, Bay Munroe. Hiç saymadım basamakları.»

«Acaba nasıl... yani, düştükten sonra çok çırpınıyor, mücadele ediyorlar mı?»

«Herhalde. Aslında kayışla bağlı oluyorlar, başlarına da siyah bir bez geçiriliyor. Pek bir şey göremiyor insan. Daha çok bir titreme gibi. Mücadele sayılmaz pek.»

Bert'in yüzü kırmızı, bakışları dalgındı. Gözleri ilgiyle pırıldıyordu. «Gazeteler ölüm gerçekleşinceye kadar on beş dakika geçer diyorlar, doğru mu?»

«Sa... sanırım öyle. Ama tabii aslında düştükleri anda, ölü diyebilirsiniz artık onlara. Hani tavuğun başını kestiğinizde olduğu gibi. Hâlâ çırpınır, debelenir ama, aslında ölüdür.»

«Evet... herhalde haklısınız. Refleks, diyorlar hani. Sanıyorum ilk defa seyreden için oldukça zor olmalı.»

Raymond eğlenir gibi gülümsedi. «Tabii. Her seferinde mutlaka bir bayılan çıkar. Gazetelerden gelen genç muhabirler ağlarlar. Bebekler gibi. Bazı kimselerin de midesi bulanır, kusarlar. Ne yedilerse, bırakıverirler oracığa. İlk gelenlerin çoğu öyle olur. Birer bira daha içelim, Bay Munroe. Lezzetli ve soğuk, değil mi?»

«Evet, güzel bira,» diye kabullendi Bert dalgın dalgın. «Sizden tarifini alayım. İnsan sıcak havalar için biraz bira bulundurmalı. Artık gitmem gerek, Bay Banks. Bana çiftliği gezdirdiğiniz için

teşekkür ederim. Tavuklar konusunda da biraz bilgi verebilirsiniz herhalde.»

Raymond zevkten kızardı. «Eh, yeni gelişmeleri izlemeye çalışıyorum. Ed'den haber alınca size bildiririm, Bay Munroe.»

Bundan sonraki iki hafta boyunca Bert Munroe çok sinirli, her sesten ürken bir adam oldu çıktı. Bu durum öyle garipti ki, karısı itiraz etti. «İyi değilsin, Bert. Kente inip bir doktora görünsene.»

«Bir şeyim yok,» diye direndi Bert. Zamanının çoğunu çiftlikte çalışarak geçiriyordu; ama köy yolundan ne zaman bir otomobil yaklaşsa, gözleri hemen o yana dönüyordu. Raymond Banks küçük kamyonuyla gelip Munroe'ların kapısına park ettiğinde günlerden cumartesiydi. Bert küreğini elinden bıraktı, kapıya, onu karşılamaya gitti. Çiftçiler buluştuklarında evin içine pek enderi girerlerdi. Daha çok, çiftlikte dolaşırlar, tarlaların yanından geçerken ellerini uzatıp bir ot yolarlar, ağaçlardan yaprak koparırlar, bir yandan da konuşurlardı. Yaz başlıyordu. Meyve ağaçlarının yaprakları henüz o yumuşak, açık yeşil renklerini kaybetmemişlerdi ama, tomurcuklar yok olmuş, meyveler kendini belli etmeye başlamıştı. Kirazlar renklerini bile gösteriyorlardı yavaş yavaş. Bert'le Raymond da bakımlı toprakların arasından, meyve ağaçlarının altından yürümeye koyuldular.

«Kuşlar pek bol bu yıl,» dedi Bert. «Kirazların çoğunu yiyecekler sanıyorum.» Raymond'un niye geldiğini bal gibi biliyordu.

«Ed'den mektup aldım, Bay Munroe. Benimle gelmenizde bir sakınca olmadığını söylüyor. Herkesin girmesine izin vermiyorlarmış, çünkü dehşete ve korkuya merakı olanları uzak tutmak istiyorlarmış. Ama benim arkadaşım olduğunuz için bir sakıncası yok, diyor. Perşembe günü gideceğiz. Cumaya idam varmış.» Bert sessiz yürüyordu. Gözleri yere dikiliydi. «Ed iyi insandır. Ondan hoşlanacaksınız,» diye devam etti Raymond. «Perşembe gecesi onun konuğu olacağız.»

Bert yerden bir değnek aldı, elinde yay gibi büktü. «Ben bu konuyu düşünüyordum da,» dedi. «Son dakikada vazgeçsem sizce fark eder miydi?»

Raymond ona bakakaldı. «Ama... bana gitmek istiyorsunuz gibi gelmişti. Ne oldu?»

«Doğrusunu söylersem beni yufka yürekli bulacaksınız herhalde. Aslında... düşünüyordum da... gitmeye korkuyorum ben. Sonradan olayı kafamdan çıkarıp atamayacağımdan korkuyorum.»

«Sanıldığı kadar korkunç bir şey değil,» diye itiraz etti Raymond.

«Belki de değildir. Orasını bilemem. Ama bana kötü etki yapacağından korkuyorum. Bir olayı herkes aynı şekilde görmez.»

«Yoo, orası doğru.»

«Size neler hissettiğimi anlatmaya çalışayım, Bay Banks. Biliyorsunuz, ben tavuk yemiyorum. Neden yemediğimi kimseye anlatmış değilim. Sevmiyorum deyip geçiştiriyorum. Size çok zahmet verdim. Söyleyeceğim... anlatmaya çalışacağım size.» Elindeki değnek kırıldı. Bert parçaları uzağa fırlattı, ellerini ceplerine soktu.

«Ben çocukken, aşağı yukarı on iki yaşındayken, okul saatlerinden önce evlere bakkaliye teslim ederdim. Bir evde sakat bir adam otururdu. Bir bacağı, ta kasığından kesilmişti. Tahta bacak taktıracağı yerde, eski model koltuk değnekleri kullanırdı. Yuvarlak, boru gibi bir sopanın tepesine, hilal biçiminde tahtalar takılır hani... onlardan. Bunlarla oldukça iyi idare ediyordu durumu. Yalnızca yavaş hareket ediyordu o kadar. Bir sabah, elimde bakkaliye sepetiyle oraya vardığımda, adam bahçede horoz kesiyordu. Ömrümde gördüğüm en iri horozdu. Belki de ben kendim çok küçük olduğumdan horoz bana öyle büyük görünüyordu. Yaşlı adam değneğini koltuğunun altına iyice oturttu, horozu da bacaklarından tuttu.» Bert sustu, yerden bir değnek daha aldı, bunu da eğmeye koyuldu. Konuşurken yüzünün rengi gittikçe soluyordu.

«Evet,» diye devam etti. «Adamın öbür elinde bir bıçak vardı. Tam hayvanın başını kesmek üzere savurduğu sırada koltuk değneği biraz kaydı, horoz da elinde döndü, bir kanadı kesilip düştü. İşte o anda ihtiyar sanki çıldırdı. Durmadan kesti, kesti, ama hep yanlış yerleri kesti. Göğsüne, karnına indi hayvanın bıçaklar. Sonra koltuk değneyi biraz daha kaydı, adamın dengesini bozdu. O anda bıçak da iniyordu. Hayvanın bacaklarından birini kesti, kendi parmağını da yardı.» Bert gömleğinin koluyla alnını sildi. Raymond ayakkabısının yan tarafıyla bir toprak tümseği oluşturmaktaydı.

«O zaman ihtiyar, horozu yere attı, yarık parmağını avuçlayıp topallayarak evine girdi. Horoz da barsakları yerlerde sürüne sürüne ilerlemeye başladı. Sürünerek, çırpınarak garip garip sesler çıkararak ilerledi.» Bert'in elindeki yeni değnek de kırıldı. Parçaları şiddet dolu bir hareketle savurdu. «Evet, Bay Banks. Ben o günden beri ne tavuk kestim, ne de yedim. Yemeğe çalıştım ama her seferinde o sürünerek çırpınan, uzaklaşmaya çalışan lanet olası horoz geliyor gözümün önüne.» İlk defa olarak dosdoğru Raymond Banks'in gözlerine baktı. «Bunu anlayabiliyorsunuz, değil mi?»

Raymond onun gözlerinden kaçındı, uzaklara baktı. «Evet! Evet, doğrusu korkunç bir şey olmalı.»

Bert üsteledi «Sonra da bu idam olayını düşündüm. O horoz gibi olabilir. O horozu her gece rüyamda görürdüm. Ne zaman midemi bozsam, kâbus görecek olsam, o horoz girerdi rüyama. Şimdi diyelim ki sizinle o idama gittim. Belki onu da rüyamda görebilirim. Geçenlerde Arizona'da bir kadını asıyorlarmış, ip kadının kafasını koparıvermiş. Ya öyle bir şey olursa? Horoz olayından bin kere daha beter. Dünyada üstesinden gelemem öyle bir durumun.»

«Ama öyle şey hemen hiç olmaz,» diye itiraz etti Raymond. «Söylüyorum size, sandığınız kadar kötü değildir.»

Bert onu duymamış gibiydi. Yüzünde, kafasından geçirdiği korkulu düşüncelere göre ifadeler belirmekteydi. «Sonra, bazıları kusar, bazıları bayılır demiştiniz. Bunun neden olduğunu çok iyi anlıyorum. O insanlar kendilerini o darağacında, boyunlarında iple hayal ediyorlar. Asılmakta olan adam gibi hissediyorlar kendilerini. Ben de yapmışımdır bunu. Yirmi dört saat sonra asılacağımı hayal etmişimdir. Dünyanın en berbat kâbusudur bu. Sonra düşündüm... oraya gidip kendi kendimi korkutmanın ne anlamı var? Hasta eder beni. Kusarım, eminim bundan. Darağacındaki zavallı ne çekiyorsa, ben de aynısını çekerim. Dün gece sırf düşünürken bile ipi boynumda hissettim. Sonra uyurken çarşaf yüzüme geldi, kafama kara kukuletayı geçirdiler sandım.»

«Bakın, böyle şeyler düşünmeyin,» diye bağırdı Raymond öfkeyle. «Eğer böyle şeyler düşünürseniz benimle gelmeye hakkınız yok demektir. Size söylüyorum işte, gittiğiniz zaman o kadar da korkunç olmadığını göreceksiniz. Hiçbir şey değildir. Gitmek istiyorum dediniz, ben de sizin için izin aldım. Ne diye böyle konuşuyorsunuz? Böyle konuşmaya hiç gerek yok ki! Gitmek istemiyorsanız, istemiyorum deyip sussanıza!»

Bert'in gözlerindeki korku ifadesi yok olmuştu. Bu yeni beliren öfkeye hemen hemen hevesle sarıldı. «Bana kızmanıza gerek yok, Bay Banks. Ben size yalnızca neden gitmek istemediğimi anlatıyorum. Eğer biraz hayal gücünüz olsaydı, benim anlatmama gerek de kalmaz, siz kendiniz görürdünüz bunları... bir zavallının asılışını seyretmeye gitmezdiniz.»

Raymond yüzünde bir nefret ifadesiyle döndü. «Korkaksın sen,» dedi kamyonuna doğru yürürken. Binip arabayı öfkeyle kendi çiftliğine sürdü ama oraya varıp kamyonu park ettiğinde evine yavaş yavaş yürüdü. Karısı gülleri kesiyordu.

«Neyin var, Ray? Hasta gibisin!» diye seslendi. Raymond kaşlarını çattı. «Başım ağrıyor, o

kadar. Geçer birazdan. Hani Bert Munroe haftaya benimle gelmek istiyordu ya...»

«Evet.»

«Eh, şimdi de gelmek istemiyor.»

«Ne oluyor bu adama?»

«Cesaretini kaybetmiş, olan o. Görmekten korkuyor.»

Karısı rahatsız olmuş gibi, güldü. «Eh, ben kendim görmek ister miydim, o kadar emin değilim.»

«Sen kadınsın. Ama o sözümona erkek.»

Ertesi sabah Raymond kahvaltıya isteksiz oturdu ve pek az yedi. Karısı kaygılıydı. «O baş ağrın hâlâ geçmedi mi, Ray? Bir çaresine baksana.»

Raymond bu soruya aldırış etmedi. «Ed'e mektup yazmam gerek, ama ne diyeceğimi bilmiyorum,» dedi.

«Nasıl bilmiyorsun yani?»

«Galiba... soğuk aldım gibi geliyor. Perşembeye oraya gidecek durumda olur muyum, bilemiyorum. Uzun bir yol. Soğuk algınlığı da bastırıyor.»

Bayan Banks derin düşünceler içinde, sandalyeye oturdu. «Sen de onu buraya davet etsene bir ara,» dedi. «Hiç gelmedi. Sen çok gittin oraya.»

Raymond birden neşelendi. «Vay canına! Amma iyi fikir. Ben yıllardır hep onu görmeye gidiyorum. Bir not yazıp, sen gel, bizi gör diyeceğim.»

«Bir ızgara partisi hazırlarız ona,» diye öneride bulundu Bayan Banks.

Raymond'un yüzü bulutlanır gibi oldu. «Yoo, yapmalıyım. Ed gibi yakın bir dost, etrafta kalabalık istemez. Ama bira iyi olur... Ah, bir görsen, Ed birayı ne kadar sever! Hemen bir mektup yazayım ona.» Kalemi, mektup kâğıtlarını, mürekkebi ortaya çıkardı. Kalemin ucu kağıdın üzerinde kararsız dururken kaşları bir kere daha çatılır gibi oldu. «Allah kahretsin bu Munroe'yu da!» dedi. «Ben onun için onca zahmete girdim. Nereden bileydim böyle ödlek çıkacağını!»

X

Pat Humbert'in annesiyle babası daha o doğduğunda orta yaşlı insanlardı. O yirmi yaşına gelmeden, ikisi de ihtiyarlamış, her yanları tutulmuş, aksileşmişlerdi. Pat'in tüm hayatı yaşlılıkla, ağrı ve sızılarla, hastalıklarla dolu bir atmosfer içinde geçmiş, durmadan yaşlıların yakınmalarını dinlemiş, büyük, kibrini hissetmiş durmuştu. O büyüyüp yetişirken, annesiyle babası onun düşüncelerini hiç önemsemez, hep küçümserlerdi. Genç olduğu için, «Bizim kadar yaşadığında her şeyi farklı göreceksin,» derlerdi ona. Daha sonra, onun gençliğinden nefret etmeye başladılar; ağrıları yok diye. Yaşlılıkları üstün bir durumdu onlara göre. Tanrısal bir gurura ve yanılmazlığa yakındı. Romatizma olmaya bile razı olurdu insan, yaşın getirdiği o yüce bilgeliğe ulaşabilmek için. Pat zamanla, hiçbir genç varlığın zerre kadar değeri olmadığına inanır oldu. Gençlik sarsaklıktı, kusursuz yaşlılığa hazırlık sayılabilecek saçma sapan bir dönemdi. Gençler, yaşlılara karşı görevlerinden başka, hiçbir şey düşünmemeliydiler. Yaşlılara saygı göstermeli, onlara vardıkları düzeyin hakkını vermeliydiler. Ama buna karşılık yaşlılar gençlere karşı hiçbir nezaket borcu altında değildi.

Pat on altı yaşına geldiğinde çiftliğin tüm işi onun omuzlarına kaldı. Babası bir sallanan koltuğa çekildi, oturma odasındaki sobanın yanına yerleşti. Oradan emirler, eleştiriler yağdırır oldu.

Humbert'ler beş odalı eski bir çiftlik evinde otururlardı. Her zaman kilitli duran salon buz gibi soğuk ve korkunçtu. Boğucu sıcaklıktaki oturma odasıysa, hep ilaç kokardı. İki yatak odasıyla

bir de geniş mutfak vardı. İki ihtiyar, yastıklı sallanan koltuklarında oturur, Pat çiftlikteki işini bırakıp sobaya günde beş sefer odun atmayı geciktirirse, acı acı yakınırlardı. Hayatlarının sonuna doğru Pat'den, genç olduğu için, iyice nefret etmeye başladılar.

Oldukça uzun yaşadılar. Bir ay arayla öldüklerinde Pat, otuz yaşındaydı. İkisi de mutsuz, içleri acı dolu, hayatlarından hoşnut olmayan insanlar olmuşlardı ama, yine de ufacık hayat kıvılcımına inatla sarılmış, ancak uzun mücadelelerden sonra ölmüşlerdi.

Pat'in hayatında iki aylık bir felaket dönemi vardı. Üç hafta boyunca, yatağında kazık gibi yatıp, can çekişen annesine bakmıştı. Hastanın soluğu ciğerlerinden gürültüyle çıkıyordu. Kadın oğlunu taş gibi, suçlayıcı bakışlarla izlerken o da annesini rahat ettirmeye çalışıyordu. Öldüğü zaman bile, gözleri hâlâ suçluyordu oğlunu.

Pat o korkunç salonun kilidini açtı, komşular gelip ortaya konmuş tabutun başında sıra sıra oturdular. Törenin seyircileriydi onlar. Yatak odasından ihtiyar baba Humbert'in ağladığı duyuluyordu.

İkinci hastabakıcılık dönemi, ilk cenazeden hemen sonra başladı, üç hafta da o sürdü. Komşular bu sefer ikinci tabutun yanında sıra olup oturdular. Cenazelerden önce salon hep kapalı kalmış, ancak aylık temizlik için açılmış bir yerdi. Pancurlar, yerdeki yeşil halıları güneşten korumak amacıyla kapalı dururdu. Odanın orta yerinde ayakları yaldızlı üstü mermer bir masa durur, üzerinde de Millet'in «Angelus»u bulunurdu. Kapağı ağır işlemeli, süslü bir İncil'di bu. İncil'in iki yanında, iki vazo içinde kuru çiçek aranjmanları vardı. Dört tane dik arkalı sandalye dururdu salonda. Her biri bir duvarın önündeydi. Aslında ikisi, üzerine tabutu koymak için, ikisi de ölüyü bekleyecek kimseler içindi. Duvarda yaldız çerçeveli üç büyük resim asılıydı. İkisi, yaşlı Humbert'lerin büyütülmüş fotoğraflarıydı. Ama bu resimle-

rin gözleri, odaya gideni ne tarafa yürürse yürüsün izlerdi. Üçüncüsü ise, Elaine'in cesedini ırmak üzerindeki teknesinde gösteriyordu. Köşe masada upuzun cam bir çan durmaktaydı. İçinde, bir kiraz dalma konmuş, içi doldurulmuş sarıcık kuşları görünüyordu. Bu salon öyle soğuk, öyle ölüm kokan bir yerdi ki, cesetlerle bekleyicilerinden başka hiç kimse girmezdi kapısından. Bir tür özel cenaze odasına benziyordu neredeyse. Pat üç halayla, bir amcanın cenazesinin o odadan kalktığını görmüştü.

Komşular mezarın üzerine toprağı tümsek gibi yığarken Pat, sessizce kenarda durdu. Annesinin mezarı daha şimdiden biraz çukurlaşmıştı. Kenarları, dış topraktan daha alçak duruyordu. Adamlar yeni mezarı elleriyle düzeltmekteydiler. İyi biliyorlardı bu işi ve doğru dürüst yapmaya çalışıyorlardı. Kusursuz hale getirdikten sonra bile, hâlâ elleriyle düzlemeye devam ettiler. Kadınlar arabalarına binmiş, kocalarının gelmesini bekliyorlardı. Erkeklerin her biri Pat'e yürüdü, elini sıktı, ona ciddi, dostça bir söz mırıldandı. Artık arabalar uzaklaşıyordu. Birer birer gözden kayboluyorlardı. Pat, hâlâ orada hareketsiz beklemekte, iki mezara bakıp durmaktaydı. Artık kendisinden bir şey isteyen kimse kalmadığına göre, ne yapacağını bilemiyordu.

Sonbahar gelmiş, kokusu havayı doldurmuştu Hafif hafif esen rüzgârlar daha başlarken diniyordu. Yabankumruları mezarlığın çevresindeki parmaklığa konmuş, hepsi yüzlerini aynı tarafa dönmüş, duruyorlardı. Yerden eskimiş, kahverengiye dönüşmüş bir kâğıt parçası uçtu, Pat'in ayak bileğine sarıldı. Pat eğilip aldı, bir an baktı, ondan sonra fırlattı attı, elinden. Yoldan bir arabanın tekerlek sesleri duyuldu. T. B. Allen atını parmaklığa bağladı, Pat'e doğru yürüdü. «Bu gece evde olmaman gerek, diye düşündük,» dedi utanarak. «Eğer istersen bize akşam yemeğine gel... gece de bizde kal.»

Pat, girdiği kornanın içinden baktı adama. «Buradan doğruca eve gitmem gerek,» dedi. Sonra, yeni bir düşünce daha bulmaya çalıştı : «Burada bir işe yaramıyorum zaten.»

Allen, «Bu havadan uzaklaşman daha iyidir,» diye karşılık verdi.

«Uzaklaşmak kolay değil, Bay Allen. İnsanın bazen hatırlamak, bazen unutmak isteyeceği bir konu herhalde. Ama uzaklaşmak zor, çünkü o zaman insan tümüyle bittiğini anlar... sonsuza kadar.»

«Eh, yine de akşam yemeğine gel bize, ha?»

Pat'in tüm savunma tedbirleri yerle bir olmuştu. Bir itirafta bulundu: «Şimdiye dek kendi evim dışında hiç akşam yemeği yemedim. Onlar...» Başını mezarlara doğru salladı. «Onlar karanlık bastıktan sonra dışarı çıkmaktan hoşlanmazlardı. Gece havası dokunurdu onlara.»

«O halde belki bize gelmek iyi gelir sana. O boş eve dönmen iyi olmaz. En azından bu gece dönme. İnsan biraz da kendini kollamalı.» Pat'i kolundan tuttu, mezarlığın kapısına doğru yürüttü. «Arabana bin, benimkini izle,» dedi. Tam kapıdan çıkarlarken de felsefi bir gözlemde bulundu. «Sonbaharda ölmek iyi şey,» dedi. «İlkbaharda ölüp de yağmurları görmemek, ürünlerin nasıl baş vereceğini bilememek güzel değil. Ama sonbaharda, nasılsa her şey bitmiş oluyor.»

«Onlar aldırmazdı, Bay Allen. Ürünlere hiç ilgi göstermez, hiç sormazlardı. Yağmurdan da, romatizmalarını ağrıtıyor, diye nefret ederlerdi. Tek istedikleri yaşamaktı. Nedendir, bilemiyorum.»

Akşam yemeğinde söğüş et, patates ve soğan kızartması, üzümlü ekmek tatlısı yediler. Bayan Allen, Pat'in derdini hafifletebilmek için sık sık onun annesiyle babasından söz açtı, ne kadar iyi insanlar olduklarını, babasının ne kadar dürüst, annesinin ne iyi aşçı olduğunu söyledi. Pat kadının, sırf kendisine yardımcı olmak için yalan söylediğini biliyordu. Oysa kendisinin ihtiyacı yoktu

buna. Üzüntü duyduğu falan yoktu. Üzerinde ağır bir uyuşukluk duygusu vardı. Konuşmayı, hareket etmeyi zor buluyordu o kadar.

Cenaze sırasındaki bir olay geliyordu aklına. Tabutu taşıyacak kimseler, onu, iki sandalyenin üzerinden kaldırırlarken, içlerinden biri mermer masaya çarpmıştı. Bu kazanın sonucunda, kuru çiçek vazolarından biri devrilmiş, İncil'i masanın ortasından yana doğru itmişti. Pat şimdi orayı eskisi gibi düzeltmesi gerektiğini biliyordu. Sandalyeler duvar diplerindeki eski yerlerine itilmeli, İncil düzeltilmeliydi. Sonra da salonu tekrar kilitlemek gerekirdi. Annesinin anısı beklerdi ondan bunları.

Allen'ler ona gece kalması için ısrar ettiler ama, Pat bir süre sonra onlara iyi geceler dileyip çıktı, arabasına yöneldi. Tek tük yıldızların arasında gökyüzü kapkaranlık ve soğuktu. Tepeler, giderek düşmekte olan ısının etkisiyle inliyor gibiydi. Pat o uyuşukluk duygusunun arasında, atın yol üzerindeki nal seslerini, gece kuşlarının haykırışını, rüzgârın kuru yapraklar arasında çıkardığı sesi dinledi. Ama annesiyle babasının sesi, kendi kafasının içinde, daha gerçek olarak canlandı. «Don olacak,» diyordu babası. «Dondan nefret ederim. Farelerden çok dondan nefret ederim.» Annesi söze katıldı. «Fare dedin de... bana bodrumda fare var gibi geliyor. Acaba Pat geçen yıl kapan kurdu mu oraya? Kurmasını söylemiştim ama, söylediğim şeyleri hep unutuyor.»

Pat sese cevap verdi. «Bodruma fare zehiri koydum. Kapanlar zehir kadar etkili değil.»

Annesinin yakınma dolu sesi, «En iyisi kedidir,» dedi. «Neden bir iki kedimiz olmuyor, anlayamıyorum. Pat hiç kedi almıyor.»

«Kedi alıyorum anne. Ama kediler de köstebekleri yiyor, sonra azıp kaçıyorlar. Kediye bakamıyorum.»

Eve vardığında orayı kapkara ve çok itici buldu. Hemen reflektör lambasını yaktı, mutfağı ısıtabilmek için sobayı tutuşturdu. Alevler kütükleri

yalayarak yükselirken bir koltuğa oturdu ve kendini pek rahat hissettiğini fark etti. Yatağını mutfağa getirip sobanın yanında uyusam hoş olurdu, diye düşündü. Evi yarın da toplasa olurdu. Hangi gün olsa olurdu zaten.

Oturma odasının kapısını açtığında onu soğuk, cansız bir hava dalgası karşıladı. Burun deliklerine cenaze çiçeklerinin, yaşlılığın, ilaçların kokusu saldırdı. Hemen kendi yatak odasına yürüdü, yatağını sıcacık, aydınlık mutfağa taşıdı.

Bir süre sonra Pat ışığı söndürüp yattı. Sobadaki ateş tatlı tatlı çıtırdıyordu. Gece, bir süre pek sessizdi. Derken yavaş yavaş ev sinsi, kötü seslerle canlandı. Pat vücudunun gepgergin, buz gibi olduğunu hissetti. Oturma odasından gelebilecek sesleri, sallanan koltukların çıtırtılarını, yaşlı insanların soluklarını duymaya çalışıyordu. Ev çıtırdadı. Pat ses duymak üzere dinler durumda olmasına karşın, yine de yerinden sıçradı. Başı ve bacakları terden sırılsıklam kesildi. Yatağından sessizce, acınacak bir durumda süzüldü, gidip oturma odasının kapısını kilitledi. Tekrar yatağına dönüp yorganların altında titreyerek yattı. Gece pek sessizleşmişti. O da kendini pek yalnız hissediyordu.

Ertesi sabah Pat, içinde bir görevi yerine getirmesi gerektiği duygusuyla uyandı. O görevin ne olduğunu hatırlamaya çalıştı. Elbette... salon masasında yerinden yana doğru kaymış olan İncil. Onu düzeltmek gerekiyordu. Kuru çiçek vazosu doğrultulmalı, sonra da ev dipten bucağa temizlenmeliydi. Pat salonun ve oturma odasının kapılarını açmaya karşı duyduğu isteksizliğe rağmen, bunları kesinlikle yapması gerektiğini biliyordu. Kapıyı açtığı zaman göreceği şeyleri düşünmekten yüksünüyordu. O iki sallanan koltuk, aralarındaki o soba, koltuklardaki yassılmış, annesiyle babasının vücut ağırlıklarını yansıtan yastıklar. İhtiyarlığın kokusunu, bayatlamış çiçeklerin kokusunu duyuyor, onların orada kendisini beklediğini de biliyordu. Ama bir görevdi bu iş. Yapılması gerekliydi.

Ateşi yakıp kendine kahvaltı hazırladı. Yaşam biçimine tümüyle yabancı olan o yepyeni düşünce, aklına tam sıcak kahvesini yudumlarken geldi. Bu yabancı düşünce şaşırttı onu. Özellikle düşüncenin cesareti ve basitliği şaşırttı.

«Ne diye girecekmişim oraya?» diye sordu. «Aldıracak kimse yok. Bilecek kimse de yok. İstemiyorsam, girmeyebilirim o odaya.» Kendini okulu asıp ormanda gezintiye çıkan bir çocuk gibi hissediyordu. Ama annesinin yakman sesi, bu yeni fikirle mücadele etmek üzere kafasının içinde yeniden duyuldu. «Pat evi temizlemeli. Pat hiçbir şeye bakmıyor.»

İçinden isyan sevinci kabardı. «Sen ölüsün!» dedi sese. «Sen yalnızca kafamın içinde var olan bir şeysin. Artık kimse benden bir şeyler yapmamı bekleyemez. Yapmam gereken şeyleri yapmadığımı kimse bilemez. Oraya girmeyeceğim. Hiçbir zaman girmeyeceğim.» Hazır kararlıyken, acele adımlarla kapıya yürüdü, anahtarı çekip aldı, evin arka tarafındaki uzun otların arasına fırlattı. Mutfak hariç, evin tüm pancurlarını dışardan kapattı, çiviledi, sağlamlaştırdı.

Yeni özgürlüğünün sevinci fazla uzun sürmedi. Gündüzleri çiftlikteki işleri onu meşgul ediyordu ama, akşam olur olmaz, eskiden yaptığı işlerin, zamanı kısaltan o meşguliyetlerin hasretini çekiyordu. Yalnızlık hissediyordu. Eve girmekten korktuğunu biliyor, o yassılmış yastıklardan, o çarpık duran İncil'den ürküyordu. İki sıska hortlağı kilitlemişti odaya. Ama kendisini rahatsız etme gücünü ellerinden alamamıştı.

O gece yiyeceği yemeği pişirdikten sonra, sobanın yanına oturdu. Şaşırtıcı bir yalnızlık duygusu, üzerine sis gibi indi. Eski evin kendine özgü seslerini dinledi. O fısıltıları, o tıkırtıları. O kadar yoğun bir dikkatle dinledi ki, bir süre sonra içeriki odada koltukların sallandığını da duydu. Hatta bir ara, ilaç şişesinin kapağının çevrilerek açıldığını bile duydu. Pat daha fazla dayanamadı. Ambara yürüdü, atını arabaya koştu, Cennet Ça-

yırlarının her şey satan dükkânına doğru yola koyuldu.

Dükkândaki koca göbekli sobanın çevresinde üç adam oturmaktaydı. Pat'in de bir sandalye çekmesi için yer açtılar. Adamların hiçbiri onun yüzüne bakmıyordu. Yas tutan bir adama yöneltilen sosyal bağışıklık, sakat bir köpeğe yöneltilenden farksızdı. Pat sandalyesine oturdu, onlar gibi o da sobaya baktı. «Gitmeden biraz un almayı hatırlatın bana,» dedi.

Ne demek istediğini adamların hepsi biliyorlardı. Una ihtiyacı olmadığını da biliyorlardı. Ama onun yerinde hangisi olsa, böyle bir özür bulmaya çalışırdı. T.B. Allen sobanın kapağını açtı, içine baktı, kömürlere tükürdü. «Öyle bir ev başlangıçta yalnızlık duygusu verir,» diye gözlemde bulundu. Bu sözler, konuşmuş olmak için söylenmiş olmasına karşın Pat, yine de ona minnet duydu.

«Biraz tütün, biraz da tüfek mermisi gerekli, bay Allen», dedi minnetini ödemek istercesine.

Pat, bundan sonra yaşam biçimini değiştirdi. Kararlı biçimde, hep erkeklerin toplandığı yerlere gider oldu. Gündüzleri çiftliğinde çalışıp vakit geçiriyordu, ama akşam oldu mu mutlaka iki üç kişinin bir arada bulunduğu bir yer bulup gidiyordu. Okulda dans ya da parti düzenlendiğinde Pat ilk önce geliyor, son kişi gittikten sonra ayrılıyordu oradan. John Whiteside'm evine, ziyarete gidiyordu. Kamp ateşi toplantılarına ilk gelen oydu. Seçim günlerinde, oylar sayılıp bitinceye kadar sandık başında kalırdı. Bir grup insan bir araya geldi mi, Pat de mutlaka çıkagelirdi. Durmadan çevresinde insan aramak yüzünden, yavaş yavaş insanları bir araya toplayacak küçük heyecanları bulmakta, yaratmakta da usta oldu.

Çirkin bir adamdı Pat. İnce uzun, koca burunlu, koca çeneliydi. Lincoln'un gençliğine çok benziyordu. Vücudu elbise giymeye elverişli değildi. Lincoln'unki de değildi zaten. Burun delikleri ve kulakları pek iri, kıllarla doluydu. Oralara

ufacık, tüylü hayvancıklar saklanmış gibi görünüyordu. Pat sohbet etmeyi bilmezdi. Durmadan katıldığı toplantılara pek katkıda bulunamadığının farkındaydı. Bunun açığını çalışarak, iş görerek, iyiliklerde bulunarak, düzenlemeler yaparak kapatmaya çalışıyordu. Okul danslarını düzenleme komitelerine atanmaya bayılırdı. Çünkü o zaman birtakım konuları konuşmak üzere komitenin diğer üyelerine ziyaretlerde bulunabilirdi. Akşamlarını, okuldaki salonu dekore ederek, vadi evleri arasında koşturup birinden sandalye, ötekinden tabak çanak ödünç alarak geçirirdi. Eğer bir akşam, gidecek bir toplantı bulamazsa, Ford kamyonuna biner, Salinas'a gider, peşpeşe iki film seyrederdi. O ilk korkunç iki yalnız geceden sonra, kapalı duran evinde hiçbir akşamını yalnız geçirmemişti. İncil'in, bekleyen sandalyelerin anısı, yıllanmış kokular, artık ona korku veren düşünceler olmuştu.

On yıl boyunca Pat Humbert, çevrede kendine dost arayarak dolaştı durdu. Kendini okul yönetim kuruluna seçtirdi. Salinas'ta Mason derneğine, Garip Dostlar derneğine üye oldu, hiçbir toplantıyı kaçırdığı da görülmedi.

Kalabalık toplulukları arayıp durmasına rağmen Pat, katıldığı hiçbir grubu da tam benimseyemedi. Her zaman kıyıda köşede durur, kendine bir şey söylenmedikçe konuşmazdı. Çevre halkı onu aralarında görmeye çok alışmışlardı. Ondan acımasızca iş istiyorlar, bunun onu ne kadar memnun ettiğini ise anlayamıyorlardı.

Toplantı bitip de Pat evine dönmek zorunda kalınca arabasını dosdoğru ambara sürer, sonra son hızla kendini yatağına atardı. Evin öbür yanındaki o korkunç odaları unutmak için başarısızca çabalar dururdu. Zaman zaman odaların hayali canlanırdı kafasında. Toz tabakası herhalde iyice kalınlaşmış olmalıydı şimdiye kadar. Her köşeden, her eşyanın üzerinden örümcek ağları sallanıyor olmalıydı. Bu hayal gelip de uyumadan

önce onun savunmasını yıkarsa, Pat yatağında titrer, uyku getirebilecek her formülü denerdi.

Evinden bu kadar nefret ettiği için, hiç bakmıyordu evine. Eski bina, ihmal içinde çürümeye terk edilmiş gibiydi. Yıllardır ufacık bir çalı halinde kalmış olan beyaz Banksia gülü birden hayata döner gibi olmuş, evin ön cephesine doğru tırmanmaya koyulmuştu. Terası çardak gibi sardı, pencerelere doğru uzun dallarını sarkıttı. On yıl içinde ev, kocaman bir gül yığınına döndü. Köy yolundan gelip geçenler duruyor, gülün boyuna bosuna hayranlıklarını belirtiyorlar, güzelliğini övüyorlardı. Pat, gülün farkında bile değildi. Elinden geldiği sürece, evi düşünmeyi reddediyordu o.

Humbert çiftliği iyi bir çiftlikti. Pat oraya iyi bakıyor, orada para kazanıyordu. Harcamaları da pek az olduğundan, bankada birkaç bin doları birikmişti. Çiftliği zaten seviyordu, ama ayrıca bir de gündüzleri kendisini meşgul ettiği için seviyordu. Çalışırken o tek başmalık, o yalnızlık duygusu saldıramıyordu ona. Güzel meyveler yetiştiriyordu. En büyük ilgisi de ahududulara yönelikti. Ahududular, yola bakan bir yerde dizi dizi ekiliydi. Her yıl meyvelerini vadideki herkesten erken pazarlamayı başarırdı.

Munroe'lar vadiye taşındığında Pat, kırk yaşındaydı. Onları komşu olarak kabul edip benimsedi. Akşamlarını geçirmek üzere konuk gidebileceği bir kapı daha çıkmıştı ona. Bert Munroe da dostça davranan bir adam olduğundan, Pat'in uğramasından hoşlanıyordu. İyi çiftçiydi Pat. Bert, ona, sık sık akıl danışırdı. Pat, Mae Munroe'ya pek dikkat etmemiş, onu görmüş, sonra unutmuştu. Güzel bir kızdı işte. Pat, insanları genellikle tek tek olarak düşünmez, kendi yalnızlığına ilaç olarak, evindeki kilitli hayaletlerden kaçabileceği bir olanak olarak düşünürdü.

Bir gün akşama doğru, güneş ufka doğru alçalırken, Pat yine ahududuları arasında çalışıyordu. Bitkilerin dip tarafına diz çökmüş, elindeki

kazmayla kökleri havalandırmaya uğraşmaktaydı. Meyveler hızla olgunlaşma halindeydiler şu sıra. Yapraklar açık yeşil ve pek güzeldi. Pat sıra sıra bitkiler boyunca ağır ağır, çalışarak ilerlemekteydi. Mutluydu çalışmaktan. Yaklaşan akşamdan da ürkmüyordu, çünkü yemeği Munroe'ların evinde yiyecekti. Çalışırken bir ara yoldan gelen sesleri duydu. Gerçi kendisi yaprakların dibinde saklı durumdaydı, göremiyordu ama, seslerin tonundan Bayan Munroe ile kızı Mae'in oradan geçmekte olduklarını anladı. Birden Mae'in zevkle çığlık attığını duydu.

«Anne, şuna bak!» Pat çalışmayı kesip dinledi. «Ömründe bu kadar güzel bir gül gördün mü, anne?»

«Güzel doğrusu,» dedi Bayan Munroe.

Mae, «Bana neyi hatırlattığını şimdi anladım,» diye devam etti. «Hani Vermont'daki bir evin resmi olan o kartpostalı hatırlıyor musun? Keller Amca yolladıydı. Bu güllü ev, tıpkı o resimdeki eve benziyor. İçini görebilmek isterdim.»

«Eh, pek görebileceğini sanmıyorum. Bayan Allen'in dediğine göre, Pat'in annesiyle babası öldüğünden bu yana, on yıldır kimse o eve girmiş değil. Evin güzel olup olmadığını da söylemedi.»

«Dışında böyle bir gül olduğuna göre, içi de pek güzel olmalı. Acaba Bay Humbert bir ara içeriyi görmeme izin verir mi dersin?» İki kadın sesleri duyulmayacak kadar uzaklaştılar.

Onlar gidince Pat ayağa kalkıp büyük güle baktı. Ne kadar güzel olduğunu daha önce hiç görmemişti. Yığın yığın yeşil yaprakların üzerini hemen hemen tümüyle beyaz güller örtmüştü. «Güzel,» dedi. «Hem Vermont'daki bir eve benziyor. Bir Vermont evine benziyor ve güzel de... güzel bir gül.» Derken sanki gülün ve duvarların gerisini görebiliyormuş gibi, salonun hayali gözünün önünde belirdi. Hemen tekrar çalışmasına döndü, evi kafasından uzaklaştırmaya çalıştı. Ama Mae'in sözleri tekrar tekrar aklına gelip

duruyordu. «İçerisi güzel olmalı.» Pat içinden, acaba Vermont evlerinin içi nasıl olur, diye düşündü. John Whiteside'ın sağlam, kocaman evini biliyordu. Vadi halkının geri kalanı gibi, Bert Munroe'nun evinin modern rahatlığına o da hayranlık duyuyordu. Ama güzel bir ev denilebilecek evi hiç görmemişti. Aklından bildiği bütün evleri taradı, hiçbirinin Mae'in demek istediğine uymadığına karar verdi. Bir dergide gördüğü bir resmi hatırladı. Yerleri pırıl pırıl cilalı, beyaz ahşap kaplama, bir yanında merdiven bulunan bir oda. Galiba Mt. Vernon'daydı. Beğenmişti o resmi. Belki de Mae'in demek istediği, öyle bir şeydi.

Vermont evinin kartpostalını görmeyi çok istiyordu. Ama bana gösterin derse, konuşmalarını dinlediğini anlayacaklardı. Pat düşündükçe, kendi evine benzer güzel bir ev görme isteği tutku haline geldi. Kazmasını elinden bıraktı, evin önüne doğru yürüdü. Gül gerçekten çok güzeldi. Bir harikaydı. Terasın üzerinde çardak oluşturmuş, beyaz yıldızlara benzer, çiçeklerini kapalı pencerelerin üzerine sarkıtmıştı. Pat, bunu acaba neden daha önce hiç fark etmedim, diye merak etti.

O gece, ömründe aklına gelmeyecek bir şey yaptı. Munroe'lara kapıdan uğradı, akşamı dostlar arasında geçirmek fırsatını reddetti. «Salinas'ta yapmam gereken bir iş var,» dedi. «Hemen gitmezsem para kaybedeceğim.»

Salinas'a varınca dosdoğru halk kütüphanesine yöneldi. «Vermont evlerinin resimleri var mı acaba burada?» diye sordu. «Güzel olanlarının?»

Kütüphaneci, «Herhalde dergilerde bulursunuz,» diye karşılık verdi. «Gelin! Nerelerde arayacağınızı göstereyim size.»

Kütüphanenin kapanma saati geldiğinde onu uyarmak zorunda kaldılar. Evlerin iç görünümüyle ilgili resimler bulmuştu. Bunlar onun aklına gelebilecek odalar değildi. Her biri bir plana göre döşenmişti. Her süs, her eşya, hatta yerlerle duvarlar bile birbirini tamamlar biçimde, bir planın parçaları olarak yapılmıştı. Pat'in içinde de varo-

lan bir uygun duygusu, düzenleme, renk ve çizgiyle ilgili içgüdüsel bir duygu, benimsemesini sağlamıştı bu resimleri. Odaların böyle olabileceğini hiç düşünmemişti daha önce. Hepsi bir bütünün parçası gibi! Ömründe görmüş olduğu her oda, zaman içinde yer almış bir birikimin ürünüydü. Sophia Teyze bir vazo yollar, baba bir koltuk satın alırdı. Şömine yerine soba konur, daha fazla sıcaklık sağlanmaya çalışılırdı. Un fabrikası bir takvim çıkarır, anne o takvimdeki resimlerden birini beğenip çerçeveletirdi. Bir katalogda bir lamba ilanı görürlerdi. Öyle öyle oluşurdu odalar. Ama bu resimlerde, birisinin aklına bir fikir gelmiş, odadaki her şey o fikre uymuştu. Kütüphane kapanırken, bir dergide yanyana iki resim gördü. Birisi, kendi bildiği türde bir odayı gösteriyordu. Yanındaki resimdeyse yine aynı oda vardı ama, içindeki eşya kalabalığı atılmış, oraya bir fikir yerleşmişti. Hiç aynı yer gibi değildi. Pat ömründe ilk defa evine dönmek için bir istek duydu. Yatağına yatıp düşünmek istiyordu. Kafasının gerilerinde bir fikir doğmaya başlamıştı.

Pat o gece uyuyamadı. Aklı planlarla doluydu. Bir ara kalktı, lambayı yaktı, banka defterini çıkarıp baktı. Şafak sökmeden az önce giyindi, kahvaltısını hazırladı. Yerken gözleri tekrar tekrar kilitli kapıya doğru kayıyordu. Yaramaz bir neşe oynaşmaktaydı gözlerinde. «Karanlık olmalı içerisi,» diye mırıldandı. «Girmeden önce pancurları sökeyim bari.»

Sonunda gün ışıyınca eline kocaman demir keskiyi aldı, evin çevresini dolandı, tüm çivilenmiş pancurları parçalayıp attı. Salonun pancurlarına dokunmadı, çünkü gül fidanına bir zarar vermek istemedi. Sonunda mutfağa döndü, kilitli kapının önüne dikilip durdu. O eski hayal, bir an için durdurdu onu. «Ama yalnızca bir dakika sürecek,» dedi kendi kendine. «Orayı hemen parça parça edeceğim.» Demir keski yukarı kalktı, kilidin üzerine indi. Kapı, menteşelerini acıklı bir sesle gıcırdatarak açıldı, korkunç oda Pat'in göz

lerinin önüne serildi. Ortalık örümcek ağlarından sisli gibi görünüyordu. Küflü, eski bir koku kapıdan dışarıya doğru yayıldı. Paslı sobanın iki yanında, iki sallanan koltuk duruyordu. Üstlerine birikmiş tozlara rağmen, yastıklardaki çukurlaşmış yerler hâlâ belliydi. Ama korkunç olan bu değildi. Pat korkularının kaynağının nerede yatmakta olduğunu biliyordu. Hızlı adımlarla, gözlerine değen örümcek ağlarını kopara kopara odanın ortasında ilerledi. Salon hâlâ karanlıktı. Pancurları kapalıydı çünkü. Pat masayı el yordamıyla bulmak zorunda değildi ama. Yerini ezbere biliyordu. On yıldır hayalinde yaşatmamış mıydı, o görünümü? Masayı üzerindeki İncil'le birlikte havaya kaldırdı, mutfağa koştu, bahçeye doğru fırlatıp atıverdi.

Bu sefer daha yavaş girebilirdi odaya. Korku gitmişti. Pencereler öyle yapışmıştı ki, açmak için araya o demiri sokmak zorunda kaldı. Önce sallanan koltuklar fırladı pencereden. Yere çarparken çatırdadılar, sıçradılar. Sonra resimler uçtu, şöminenin üzerindeki süsler uçtu, doldurulmuş kuşlar uçtu. Tüm eşyalar, perdeler, halılar, vazolar pencerelerin altında darmadağın durumda yatıyordu. Pat yeri kaplayan büyük halıları da kaldırdı, yuvarlayıp denk yaptı, pencereden attı. Sonra içeriye kovalar dolusu su taşıdı, duvarları, tavanı sırılsıklam ıslattı. Sular koyu renk, eski duvar kâğıdını gevşetirken o çıkıp pencere altındaki eşyaları bir araya topladı, bir yığın haline getirdi, ateşe verdi. Eskimiş, küflü kumaşlar, cilalı tahtalar sinsi sinsi yanıyor, pis bir toz ve rutubet kokusu çıkarıyordu. Ancak üzerine bir kova gaz dökünce canlandı alevler. Masalarla sandalyeler ruhlarını ateşe teslim ederken çıtır çıtır sesler çıkarıyorlardı. Pat alev yığınına neşeyle baktı.

«Demek onca yıl orada bekleyip durdunuz, ha?» diye haykırdı onlara. «Sizi yakacak cesareti hiç bulamayacağımı sandınız. Keşke şimdi canlı olup da size daha neler yapabileceğimi görebilseydiniz, pis süprüntüler sizi.» Yeşil halılar yandı,

geriye kızıl, kor halinde kömürler kaldı. Eski vazolar ve kavanozlar sıcaktan çatlayıp bin parçaya bölündü. Pat ilaç şişelerindeki ilaçların naneli bir koku çıkararak, cızır cızır ateşe doğru aktığını gördü. Kendini düşmanının cenazesini izliyormuş gibi hissetti. Ateşin başından, ancak her şey kül olduktan sonra ayrıldı. Duvarlar bu arada suları emmişti. Duvar kâğıdı kolaylıkla, uzun şeritler halinde soyulabiliyordu.

Öğleden sonra Pat, arabasına binip Salinas'a gitti. Ev dekorasyonuyla ilgili ne kadar dergi bulduysa aldı. Akşam yemeğinden sonra oturup sayfaları birer birer taradı. Sonunda, dergilerden birinde en mükemmel odayı buldu. Öbür bulduklarında, bazı noktalarda aklına soru işareti geliyordu ama, bunda öyle bir şey yoktu. Hem bunu çok kolaylıkla yapabilirdi. Oturma odasıyla salon arasındaki bölmeyi kaldırdığı anda, on metreye beş metrelik koca bir oda olacaktı elinde. Pencereler genişletilmeli, şömine genişletilmeli, yerler zımparalanmalı, temizlenip parlatılmalıydı. Pat bunları nasıl yapmak gerektiğini biliyordu. Elleri bir an önce işe koyulmak için sızlıyordu âdeta. «Yarın başlarım,» dedi. O anda, yeni bir düşünce durdurdu onu. «O burayı şimdi güzel sanıyor. Ona işi şimdi yaptığımı belli edemem. O zaman Vermont evleriyle ilgili sözlerini duyduğumu anlar. Kimseye belli edemem şimdi yaptığımı. Neden yapıyorsun, diye sorarlar.» Kendi de merak etti neden yaptığını. «Nedeni onları ilgilendirmez,» diye karar verdi sonunda. «Herkese nedenini anlatmak zorunda değilim. Benim kendime göre nedenlerim var. Gece yaparım bu işi ben de!» Pat kendi kendine yavaşça güldü. Evini gizli gizli değiştirmek fikri çok hoşuna gitmişti. Sonunda her şey hazır olunca, birkaç kişiyi davet eder, ev her zaman böyleymiş gibi davranırdı. Kimse hatırlayacak değildi on yıl önce nasıl olduğunu zaten.

Günlük hayatını yeni baştan planladı. Gündüzleri çiftlikte çalışıyor, akşam olunca evine yepyeni bir sevinçle koşuyordu. Model odanın resmi

mutfakta, duvara tutturulmuştu. Pat ona günde yirmi kere bakıyordu. Pencere dibi kerevetlerini yaparken, duvarları yeni gri kâğıtlarla kaplarken, ahşap kaplamaları krem rengine boyarken hep gözünün önünde odanın bitmiş halini görüyordu. Malzemeye ihtiyacı oldukça, akşamın geç saatinde Salinas'a iniyor, malları ortalık karardıktan sonra getiriyordu. Sonra gece yarısına kadar çalışıyor, yatağa mutluluktan soluk soluğa giriyordu.

Vadi halkı toplantılarında onu görmeyince, eksikliğini duymaya başladılar. Dükkâna uğradığında ona sorular sordular. Ama o özrünü önceden hazırlamıştı. «Mektupla verilen o kurslardan birine yazıldım,» diye açıklamada bulundu. «Geceleri ders çalışıyorum.» Adamlar gülümsediler. Yalnızlık insanın dayanabileceği şey değildi. Bunu onlar da biliyorlardı. Çiftliklerde yaşayan bekârların er geç biraz garipleştiğini herkes bilirdi.

«Ne konuda çalışıyorsun, Pat?»

«Ha? Ne? Ha! Aldığım dersler... şey... inşaatla ilgili.»

«Evlenmen gerek senin, Pat. Yaşlanıyorsun yavaş yavaş.»

Pat fena halde kızardı. «Saçmalamayın,» dedi onlara.

Odasını bitirmeye çalışırken Pat aklından bir oyun kuruyordu. Bu oyuna göre oda sonunda tamamlanıyor, eşyalar da gelip yerine yerleşiyordu. Şöminedeki ateş kıpkırmızı yanıyor, yerin cilalı tahtalarına lambalardan sisli bir ışık dökülüyordu. Cilalı eşyalar da pırıl pırıl parlıyordu o ışıkla. «Onun evine gideceğim, doğrudan doğruya, Vermont evlerinden hoşlanıyormuşsunuz diye duydum, diyeceğim. Yo! Öyle söyleyemem. Vermont evlerini sever misiniz, diyeceğim. Benim bir odam var, biraz Vermont evlerini andırıyor.» Söze giriş biçimi, hiçbir zaman kusursuz şekilde gelişmiyordu kafasında. Onu evine nasıl davet edeceğini bir türlü bulamıyordu. Sonunda oyunun o kısmını atlıyordu. Zamanı gelince bir şey düşünürdü.

Şimdi mutfağa giriyordu o. Mutfak değiştirilmeyecekti. O zaman içeriki oda daha büyük bir sürpriz olurdu. O gelip kapalı kapının önünde duracaktı. Pat onun arkasından kapının kulpuna uzanacak, kanadı ardına kadar açacaktı. İşte oda karşısındaydı. Biraz loş ama, aslında, loş ışıklarla dopdolu. Ateş pırıl pırıl yanıyor olacaktı. Lambaların ışıkları yerlerden yansıyacaktı. Duvarlarda asılı süsler, şömine duvarında asılı halının kaplan deseni belli olacaktı. Ateş zengin zengin parıldayacaktı. İçerisi öyle sıcak, öyle cana yakın olacaktı ki! Pat'in göğsü sevinçle doluyordu.

Her neyse, kız kapıda duruyor olacaktı... ne diyecekti? Eğer onun da duyguları kendininkiler gibiyse, belki hiçbir şey söylemezdi. Belki ağlamak gelirdi içinden. İnsanın ağlamak üzereyken içinde kabaran o yoğun duygu pek garipti. Belki bir iki dakika kapıda duracak, öylece bakacaktı. O zaman Pat, «İçeri gelip biraz oturmaz mısınız?» diyecekti. Ve o zaman büyülü etki bozulacaktı tabii. Kız odadan söz etmeye başlayacaktı. Kesik kesik, gülünç cümlelerle. Ama Pat, önem vermiyor gibi görünecekti. «Evet, ben de her zaman hoşlanmışımdır buradan.» Çalışırken bu sözü, yüksek sesle durmadan tekrarlardı. «Evet, bana da her zaman pek hoş görünmüştür. Senin de görmekten hoşlanacağın geçen gün aklıma geliverdi.»

Oyun burada bitiyordu. Mae, ateşin karşısındaki yüksek arkalıklı koltukta oturmaktaydı. Tombul, güzel elleri kucağındaydı. Otururken gözlerine dalgın bakışlar yerleşiyordu... Pat oyunu asla bundan öteye sürdürmedi. O noktada, bir utangaçlık duygusu doluyordu içine. Devam ederse, yalnız kalmak isteyen iki insanı pencereden gözetliyormuş gibi olacaktı. Oyunun can alacak noktası, kız eşikte dururken, kendisinin o kapıyı açtığı andı. Odanın güzelliğini görüp şaşırdığı andı.

Üç ayın sonunda oda bitti. Pat dergideki resmi cüzdanına koydu, San Fransisco'ya gitti. Bir

mobilya şirketinin bürosunda resmi çıkarıp bir masanın üzerine açtı. «Bu mobilyaları istiyorum,» dedi.

«Orijinalleri demek istemiyorsunuz herhalde.»

«Nasıl orijinal yani?»

«Yani eskileri. Antikaları. Otuz bin dolara bile alamazsınız.»

Pat'in yüzü asıldı. Odası başına yıkılıyor gibiydi. «Ya! Bilmiyordum,» diyebildi.

Müdür, «Size bu resimdeki her şeyin çok iyi kopyalarını bulabilirz,» diye güvence verdi ona.

«Ha, olur. Bu iyi. Kopyalar kaça mal olur?»

İçeriye bir satın alma temsilcisi çağrıldı. Üçü birlikte, resimdeki parçaları birer birer ele alıp incelediler. Müdür bir liste yaptı Yuvarlak, kenarları süslü tahta masa, kanatları inen, ayakları bahçe kapısına benzeyen masa, sandalyeler, bir *windsor*, arkası basamaklı bir kanape, bir yüksek arkalı koltuk, bir şömine kereveti, parça halılar, duvar süsleri, buzlu abajurlu lambalar, kristal avize sallantıları, kapaksız dolap, raflarında manzaralı porselen tabaklar, şamdanlar ve mumlar.

«Eh, yaklaşık üç bin dolar civarında tutar, Bay Humbert.»

Pat düşünürken kaşlarını çattı. Ne diye saklayacak, biriktirecekti ki parayı? «Ne zaman teslim edersiniz?» diye sordu.

Mobilyaların gelişiyle ilgili haberi beklerken Pat, odanın yerlerini bir gölün yüzeyine benzeyecek kadar cilaladı. Odadan kendi ayak izlerini sile sile, geri geri çıktı. Sonunda eşya sandıklarının Salinas'a geldiği bildirildi. Pat kamyonuyla Salinas'a dört kere gitti geldi, onları evine geceleri, gizli gizli taşıdı. Bu işte bir entrika havası vardı.

Pat sandıkları ambarda açtı, sandalyeleri, masaları eve getirdi, model resme tekrar tekrar bakarak duvar süslerini ve resimleri yerlerine astı. O gece ateşi de yaktı. Donuk abajurlu lambaların ışığı, cilalı yerlerden yansıyordu. Duvar halısındaki kaplan, titreşen ışıklar altında canlı gibi kıpırdıyordu.

Pat mutfağa geçti, kapıyı kapadı. Sonra yavaşça tekrar açtı, durup içeriye baktı. Oda sıcacık bir duyguyla parıldıyordu. Sanki, hoş geldiniz diyordu. Başlangıçta, düşündüğünden bile daha zengin bir duygu veriyordu. Kapaksız dolaptaki porselen tabaklarda ışıklar oynaşıyordu. Pat bir an kapı dibinde durdu, sesine tam istediği tonu vermeye uğraştı. «Her zaman hoşuma gitmişti,» dedi o aldırmaz sesle. «Beğeneceğin geçen gün aklıma geldi.» Durakladı. Aklına korkunç bir düşünce gelmişti. «Kız buraya yalnız başına gelemez. Hiçbir kız bekâr bir erkeğin evine gece tek başına gitmez. Herkes dedikodu eder... hem zaten... yapmaz da.» İçine acı bir hüzün çökmüştü. «Annesi de onunla gelmek zorunda. Ama... belki annesi gelmez. Biraz geride, şurada durur, önüne geçmez onun.»

Şimdi artık her şey hazırdı ama, güçlü bir isteksizlik, harekete geçmesini önlüyordu. Akşamlar birbirini izliyor, kendisi kızı davet etmeyi hep erteliyordu. Oyununu kafasından defalarca tekrarladı, sonunda ezbere bilir hale geldi. Kız nerede duracak, ne diyecek, hepsi hazırdı. Söyleyebileceği değişik cümlelere, değişik cevaplar da hazırlamıştı. Bir hafta geçti. O hâlâ kızı evine getirecek ziyareti yapmayı erteleyip duruyordu

Bir gün öğleden sonra, bütün cesaretini büyük bir irade gücüyle topladı. «Sonsuza kadar erteleyemem. Bu gece gideyim bari,» dedi. Akşam yemeğinden sonra en iyi elbiselerini giydi, çıkıp Munroe'ların evine doğru yürüdü. Zaten araları çeyrek mil kadardı. Gece oldukça soğuk ve çok karanlıktı. Pat tozlu yolda ilerlerken, acaba boyalı pabuçlarım nasıl görünecek, diye kaygılandı.

Munroe'ların evinde pek çok ışık yanıyordu. Kapıda da bir sürü araba park etmişti. «Parti var,» diye düşündü Pat kendi kendine. «Onu bir başka akşam davet ederim. Bir yığın insanın önünde çağıramam.» Bir an, geri dönmeyi bile düşündü. Sonra, «Garip olur zaten», diye karar verdi. «Aylardır onu görmemişken, ilk görüşümde davet edersem garip olur. Belki bir şeyden kuşkulanır.»

Eve girdiğinde, Bert Munroe hemen onu elinden yakaladı. «Pat Humbert geldi,» diye seslendi içeriye. «Nerelerdeydin sen, Pat?»

«Geceleri çalışıyordum.»

«Neyse, şansımız varmış ki, geldin. Yarın ben seni görmeye gelecektim. Haberi duymuşsundur tabii!»

«Hangi haberi?»

«Mae ile Bill Whiteside gelecek cumartesiye evleniyorlar. Düğün için yardımcı olmanı rica edecektim senden. Evde yapacağız. Törenden sonra içecek bir şeyler ikram edeceğiz. Bu ders çalışma hevesine kapılmadan önce, okulda hep yardım ederdin partilere.» Pat'in koluna girdi, onu hol boyunca yürütmeye çalıştı. Holün karşısındaki odadan kalabalığın sesleri geliyordu.

Pat ilerlemedi. Olduğu yerde durdu. O aldırmaz ses tonu eğitimini kullandı. «Çok iyi, Bay Munroe. Gelecek cumartesi dediniz, değil mi? Yardım etmek sevindirir beni. Yo, şimdi kalamam. Hemen dükkâna gitmem gerek.» Tekrar el sıkıştı, kapıdan yavaşça çıktı.

İçindeki sefil duygu, bir süre saklanmayı emrediyordu ona. Karanlık bir yere sığınmasını, kimsenin kendisini görmesine izin vermemesini emrediyordu. Adımları kendiliğinden evine doğru döndü. Eski evi karanlık ve ürkütücü buldu dışardan baktığında. Dosdoğru ambara girdi, kararlı adımlarla oradaki merdivene tırmandı, samanların arasına yattı. Zihni o hayal kırıklığının etkisiyle, büzülmüş, ufalmış gibiydi. En istemediği şey de eve girmekti. Kapıyı tekrar kilitleyeceğinden korkuyordu. Bunu yaparsa, gelecek yıllar boyunca içleri şaşkınlık dolu iki ruh, o güzel odada, o mutfakta oturmaya devam ederlerdi. Pat onların şöminedeki hayalet ateşe kurnaz gözlerle nasıl bakıp duracaklarını çok iyi biliyordu.

XI

Richard Whiteside, 50'lerde batıya ilk geldiğinde, altın madenleri işini enine boyuna incelemiş, sonra bu alana eğilmemeye karar vermişti. «Altın denilen ürünü, toprak yalnızca bir tek kere verir,» demişti. «Sonra o ürün bine yakın icarcı arasında paylaşılınca da kimsenin karnını doyurmaya yetmez. Kötü bir yatırım.»

Richard, Kaliforniya'nın ovalarını, tepelerini dolaşırken kafasında henüz doğmamış çocuklarıyla onların çocukları için bir ev kurma hayalini taşıyordu. O sıralar Kaliforniya'da, soyundan geleceklere karşı sorumluluk duyanların sayısı pek azdı.

Güzel bir günün akşamında, iki kır atın çektiği arabasını, Cennet Çayırlarını çevreleyen bir dizi tepeden birine doğru sürdü. Dizginleri çekip durdu, aşağıdaki ovaya doğru baktı. Ve Richard o anda, aradığı yuvayı bulduğunu da anladı. Bölgeyi dolaşırken pek çok güzel yer görmüştü ama hiçbiri ona bu yoğun duyguyu vermemişti. Atinalı ve Locedaemon'lu kolonicilerin, kâhinlerce anlatılmış yerleri arayışını hatırladı. Azteklerin kendilerine rehberlik eden kartalın peşi sıra dolaşışını hatırladı. Richard kendi kendine, «şimdi bir işaret gelirse her şey kusursuz olacak,» diye mırıldandı. «Aradığımın burası olduğunu biliyorum ama, ilerde hatırlayıp çoluk çocuğa anlatabileceğim bir de işaret gelseydi...» Gökyüzüne baktı... ama gökyüzü pırıl pırıl, tertemizdi. Ne bir kuş vardı, ne de bir bulut. Derken tepelerden esen akşam rüzgârı harekete geçti. Ağaçlar dallarını vadiye doğru eğip sanki yol gösterdiler. Yamaçta dö-

nen hortumcuk, birkaç yaprağı kaldırdı, aşağıya doğru fırlattı. Richard kendi kendine kıkır kıkır güldü. «Cevap işte!» dedi. «Tanrıların bundan daha belirsiz işaretlerine dayanılarak ne koca kentler kurulmuştur.»

Bir süre sonra arabasından indi, atlarını çözdü. Hayvanlar serbest kalınca hemen yolun yan tarafındaki otlara doğru ilerlediler. Richard soğuk jambon ve ekmekten oluşan akşam yemeğini yedi, sonra battaniye dengini açtı, yamaçtaki çimenlerin üzerine serdi. Akşamın ışıkları ovada koyulaşırken, kendi yuvası olacak Cennet Çayırlarına doğru baktı. Karşı tarafta, koca meşe korusunun hemen yanında, aradığı yer duruyordu. Bu arazinin arkasında bir tepe vardı. Yamaçta yoğun çalılıklardan oluşan bir çizgi görünüyordu. Besbelli bir dere. Işık yavaş yavaş güvenilmez hale geldi, her yer büyüleyici bir görünüm kazandı. Richard o zaman orada çok güzel, beyaz bir ev gördü. Bahçesi dikkatle düzenlenmişti. Yanı başında su kulesi duruyordu, üzerinde deposu vardı. Pencerelerde küçük sarı ışıklar oynaşıyordu. Benek benek, konuksever ışıklar. Kocaman ön kapı açıldı, bir sürü çocuk taraçaya çıktı. Karşılarında giderek koyulaşan karanlığa doğru baktılar. Özellikle de yukarıya, Richard Whiteside'ın battaniyeleri üzerine uzanıp yattığı yere baktılar. Az sonra hepsi tekrar eve girdiler, kapı arkalarından kapandı. Kapı kapandığı anda, ev, bahçe ve su kulesi de gözden kayboldu. Richard memnun, içini çekti, sırtüstü yattı. Gökyüzü yıldızlarla pırıl pırıldı.

Bir hafta boyunca Richard ovayı dolaştı durdu. Cennet Çayırlarından iki yüz elli dönüm arazi satın aldı. Monterey'e gidip işlemleri yaptı, tapuya kaydettirdi, toprağın kesinlikle kendi malı olmasını sağladıktan sonra da bir mimarla görüşmeye gitti.

Evin yapılması, halıların döşenip kuyunun açılması, su kulesinin bitirilmesi altı ay sürdü. Bir yıl boyunca işçiler Whiteside arazisinden çıkama-

dı. Henüz toprağa tohum diye bir şey değmemişti.

Bu tür tutumdan kaygılanan bir komşu çıkageldi, yeni arazi sahibinin karşısına dikildi. «Buraya ailenizi mi getireceksiniz, Bay Whiteside?»

«Ailem yok,» dedi Richard. «Annemle babam öldü. Karım da yok.»

«O halde ne halt etmeye bu kadar büyük bir ev yapıyorsunuz?»

Richard'ın yüzü ciddileşti. «Burada oturacağım,» dedi. «Ben buraya kalmaya geldim. Çocuklarım da, onların çocukları da bu evde oturacak. Pek çok Whiteside'lar doğacak bu evde.»

«Ne demek istediğinizi anlıyorum,» dedi komşu. «Kulağa güzel geliyor. Ama buralarda biz işleri böyle tutmayız. Ufacık bir kulübe yaparız, sonra toprak para getirirse, yavaş yavaş evi de genişletiriz. Bir yere birdenbire fazla para harcamak iyi değildir. Belki buradan göçmek isteyebilirsiniz.»

«Göçmek istemiyorum,» diye bağırdı Richard. «Bu evi, beni bundan korusun, diye istiyorum zaten. Öyle sağlam yapacağım ki, ne ben, ne de soyumdan gelenler taşınabilecek buradan. Bir tedbir olarak da, öldüğümde buraya gömüleceğim. Babalarının mezarını bırakıp gitmek insanlara güç gelir.» Yüzündeki ifade yumuşadı. «Ne yaptığımı göremiyor musun, be adam? Ben bir sülale kuruyorum. Bir hanedan. Sonsuzluğa dek kalacak bir aile. Bir taht yapıyorum. Bu evi bitirdiğim zaman, soyumdan gelenlerin burada dolaşacağını bilmek, daha dedeleri bile doğmamış çocukların burada doğacağını bilmek bana sevinç veriyor. Evime bir gelenek tohumu ekeceğim.» Richard konuşurken gözleri pırıl pırıldı. Marangozların çekiç sesleri de sözlerinin noktalama işaretlerini oluşturuyordu.

Komşu, karşısındakinin deli olduğunu düşündü ama, bu deliliğe karşı bir tür saygı belirdi içinde. Bir saygıyla selamlamak istedi, bu tutumu. Amerikalı olmasa, iki parmağını şapkasının kenarına dokundurarak selam verirdi. Kendi iki ye-

tişkin oğlu, iki yüz mil uzakta bir yerde odun kesiyorlardı. Kızı da evlenmiş, Nevada'ya yerleşmişti. Ailesi daha başlamadan dağılmış bulunuyordu.

Richard evini kızıl ağaçlardan yaptı. Çürümezdi o ağacın kerestesi. Modelini New England'ın güzel sayfiye evlerine benzetti. Ama Cennet Çayırlarının iklimine bir şükran olmak üzere, evin çevresini geniş bir taraçanın fır dolayı çevrelemesini istedi. Çatı ancak geçici olarak örtüldü. Boston'dan sipariş ettiği malzeme gelir gelmez kiremitler söküldü, dam hemen doğu kıyısına özgü biçimde arduvaz kaplandı. Çatı, Richard'ın gözünde önemli ve simgeseldi. Vadi halkına göre arduvaz dam, bölgenin gurur kaynağıydı. Başka nedenlerden çok, bu yol açmıştı Richard Whiteside'ın buralardaki bir numaralı vatandaş haline gelmesine. Kararlıydı, sürekliydi bu adam burada. Evi buradaydı. Çatısı bile arduvaz kaplıydı. Yeni bulunan bir altın damarına heves edip buralardan gidici değildi. Hem zaten eğitim görmüş bir insandı. Harvard'a gitmişti. Parası vardı. Ayrıca kendine kocaman, lüks bir ev yapacak inancı da vardı. Buraları o yönetecekti. Ailesinin kurucu atası olacaktı. Çatısı da arduvazdı. Çevre halkı o arduvaz dam yüzünden Cennet Çayırlarını daha bir değerli görmeye başladılar. Eğer Richard politikacı olsa, niyeti bölge halkından oy toplamak olsa, yine de damını arduvaz kaplatmaktan daha etkili bir hareket yapamazdı. Yağmur yağdı mı çatı kurşuni renkte parıldıyor, güneş açtı mı da çelik bir ayna gibi ışıl ışıl yanıyordu.

Sonunda ev bitti, iki işçi meyve bahçesinin ağaçlarını dikmeye, toprağı ekime hazırlamaya koyuldular. Evin arkasındaki tepenin yamacında bir koyun sürüsü otluyordu. Richard hazırlıkların tamam olduğunu biliyordu artık. Evlenmeye, kendine bir kadın edinmeye hazırdı. Uzak bir akrabasından bir mektup gelip de, karısı ve kızıyla birlikte San Fransisco'ya geldiklerini, Richard'ı görmekten sevinç duyacaklarını bildirdiği

zaman, artık daha fazla aranmasına gerek kalmadığını da anladı. O kızla evlenecceğini daha San Fransisco'ya gitmeden önce biliyordu. Uygun bir adımdı. Bu kızla evlenirse, ilerde ortaya birtakım kan uyuşmazlığı kazalarının çıkması da engellenirdi.

Gerçi geleneksel bir flört döneminden geçtiler ama, durum aslında ilk karşılaştıkları anda kararlaşmış sayılırdı. Alicia annesinin egemenliğinden sıyrılıp kendi imparatorluk alanında çalışmaya başlamaktan mutluydu. Bu ev onun için hazırlanmış gibiydi. İçeriye adımını atalı yirmi dört saat geçmeden, mutfak dolaplarının tüm raflarına desenli, delikli kâğıtlar yayılmıştı. Bu kâğıtlar, Richard'ın hatırladığına göre, annesinin mutfağındakilerin tıpkısıydı. Alicia evi eski tarz, rahat biçimde düzenledi. Değişmez porgramları başlattı. Pazartesi çamaşır, salı ütü, falan filan. Halılar yılda iki kere kaldırılıp dövülüyor, her sonbahar geldiğinde reçeller kaynatılıyor, domates salçaları yapılıyor, turşular kuruluyor, hepsi bodruma depolanıyordu. Çiftlik giderek zenginleşti, koyunların ve sığırların sayısı arttı, bahçeye türlü türlü çiçekler dikildi, yılın her mevsiminde renk renk açmaları sağlandı. Ve Alicia da bir bebek bekler oldu.

Richard bütün bunların olacağını zaten biliyordu. Hanedan kurulmuştu. Bacaların kenarlarına birer taç gibi is halkaları sinmeye başlamıştı. Salondaki şömine, eve tatlı bir odun kokusu yayacak kadar tütüyordu. Kaynatasının kendisine armağan ettiği kocaman lületaşı pipo, ilk zamandaki tebeşir beyazı renkten kurtuluyor, krem gibi sarı bir renge dönüşüyordu.

Bebeğin doğumu yaklaşınca Richard, Alicia'ya hemen hemen bir sakata gösterilen özeni göstermeye başladı. Akşamları ateşin karşısında otururlarken bir sabahlık getirip bacaklarına sarıyordu. En büyük korkusu, bebek doğarken bir aksilik olmasıydı. İlk çocuklarının görünümünü etkileyebilmek için Alicia'nın hangi resimlere baka-

cağını konuşup duruyorlardı. Richard sonunda karısını pek şaşırtan bir şey yaptı. San Fransisco'ya yazıp Mikelanj'ın *Davud* heykelinin küçük bir tunç kopyasını ısmarladı. Alicia, heykelin çıplaklığını görünce kızardı ama çok geçmeden o küçük heykelciğe büyük bir sevgiyle bağlandı. Yatarken heykeli başucu masasına koyuyor, gün boyu bir odadan bir odaya hep yanında taşıyordu. Akşam olduğunda heykel oturma odasında, şöminenin üzerindeki rafta dururdu. Alicia onun temiz, güçlü bacaklarına bakarken dudaklarının köşelerine bilgiç bir gülümseme gölgesi yerleşir, bakışlarına bir şey arıyormuş gibi bir ifade gelirdi. Oğlunun *Davud*'a benzeyeceğinden emindi.

Richard onun yanında oturur, onu avuturcasına elini okşar dururdu. Alicia avuç içinin böyle gıdıklamayacak kadar sert okşanmasından pek hoşlanırdı. Richard alçak sesle konuşur, bir şeyler anlatırdı ona. «Lanet kalktı artık,» derdi. «Biliyor musun, Alicia, benim ailem de biraz ilerde oturan senin ailen de yüz otuz yıl boyunca hep aynı evde oturdular. O kutsal yerde bizim kanlarımız soylu New England kanıyla karıştı. Babam bir keresinde bana, o evde tam yetmiş üç çocuğun doğmuş olduğunu söyledi. Ailemiz benim büyükbabamın gününe kadar hep kalabalıklaştı durdu. Babam tek çocuktu. Ben de öyle. Bu babamın yaşamındaki en büyük üzüntüydü. Öldüğünde henüz altmış yaşındaydı Alicia. Ve tek çocuğu da bendim. Yirmi beş yaşına gelmiştim. Daha hayatımı yaşamaya bile başlamamıştım ki, o eski ev yandı gitti. Yangını neyin başlattığını hatırlayamıyorum.» Yavaşça, yumuşacık biçimde, karısının elini koltuğun koluna bıraktı. Şömineden bir kor yuvarlanmış, oracıktaki tuğla tabanı da aşmış, ortalara gelmişti. Richard onu diğer kömürlerin arasına doğru itti, sonra tekrar Alicia'nın elini avcuna aldı. Alicia raftaki *Davud*'a hafifçe gülümsemekteydi.

«Eski zamanlarda bir âdet vardı,» diye devam etti Richard. Sesi sanki çağların gerisinden geli-

yormuş gibi hafifti. Alicia daha sonraları, onun elinin temasından, sesinin tonundan, yüzünün ifadesinden anlardı eski zamanlardan söz edeceğini. Çünkü Herodot'u, Xenophon'un ve Thucidides'in çağı, Richard için çok özel bir anlam taşırdı. Cahil batıda Herodot'un öyküleri, sanki onları Richard icat etmiş kadar yeniydi. Pers Savaşlarını, Peloponez Savaşlarını ve On Bin'i her yıl okurdu. Alicia'nın elini daha bir kuvvetle okşayarak, «Eski zamanlarda,» diye konuştu, «bahtsızlıklar birbirini izlemeye başlayınca, kent halkı kendilerini herhangi bir Tanrı'nın öfkesi ve gazabı altında görür, tüm taşınabilir eşyalarını bir gemiye doldurup yola çıkar, kendilerine yerleşecek yeni bir kent ararlardı. Eski kentlerini de, isteyen alsın diye boş bırakırlardı.»

«Bana şu heykeli uzatsana, Richard?» dedi Alicia. «Bazen onu elimde tutmak istiyorum.» Richard hemen yerinden fırladı, *Davud*'u onun kucağına koydu.

«Dinle, Alicia! Ev yanmadan önceki son iki kuşakta yalnızca birer evlat doğmuştu. Ben de malımı mülkümü bir gemiye yükleyip batıya doğru yelken açtım, kendime yeni bir yuva aradım. Kaybettiğim evin o hale gelmesi yüz otuz yıl sürmüştü. Onu yenileyemezdim. Aynı yere yeni bir ev kurmak ise, bana çok acı gelirdi. Bu ovayı gördüğüm zaman, ailenin yeni tahtının burası olacağını hemen bildim. Şimdi de kuşaklar oluşmaya başlıyor. Çok mutluyum, Alicia.»

Kadın uzanıp onun elini minnetle sıktı. Kendisinin onu, mutlu edebilmesinden o da mutluluk duyuyordu. Richard birden, «Vadiye ilk geldiğimde bir işaret bile geldi bana,» dedi. «Tanrılara acaba aradığım yer burası mı, diye sordum, bana cevap verdiler. Bu iyi midir dersin, Alicia? Sana o işaretleri ve vadide geçirdiğim ilk geceyi anlatayım mı?»

«Yarın gece anlat,» dedi Alicia. «Şimdi yatsam daha iyi olacak.» Richard ayağa kalktı, karısının dizlerine serili örtüyü katlamasına yardım

etti. Alicia onun koluna yaslandı, o da onu merdivenlerden çıkardı. «Bu evde esrarengiz, mistik bir şey var, Alicia. Yeni bir ruh. Yeni bir kuşağın, yeni bir ırkın ilk yerlisi bu çocuk.»

«Küçük heykele benzeyecek,» dedi Alicia.

Richard onu yatırıp örtüleri üzerine örttükten, kenarlarını güzelce sıkıştırdıktan sonra, tekrar oturma odasına döndü. Evde çocuk sesleri duyuyor gibiydi. Minik ayak sesleri merdivenlerden bir yukarı, bir aşağı koşturuyordu. Onların taraçada birbirine seslenişi geldi kulağına. Yatağına gitmeden önce üç büyük kitabını tekrar kütüphanenin en üst rafındaki yerlerine kaldırdı.

Doğum çok zor oldu. Bittiğinde Alicia yatağında solgun, bitkin yatıyordu. Richard küçük oğlunu getirip onun yanına koydu. «Evet,» dedi inanç veren bir sesle. «Heykele benziyor. Benzeyeceğini biliyordum tabii. Adı da elbette ki David olacak.»

Monterey'li doktor alt katta, ateşin karşısında Richard'la oturdu. Kaşlarını çatıyor, kocaman yüzüğünü orta parmağı çevresinde çevirip duruyordu. Richard bir şişe brandi açtı, küçük bardaklara koydu.

«Oğlumun şerefine içmeyi öneriyorum, doktor.»

Doktor kadehi burnuna götürüp at gibi kokladı. «Güzel içki. Karının şerefine iç sen.»

«Elbette.» İçtiler. «İkincisini de oğlumun şerefine içelim.»

«Bunu da karının şerefine iç.»

«Neden?» diye sordu Richard şaşırarak.

Doktorun burnu neredeyse bardağın içindeki içkiye değecekti. «Şükran için,» dedi. «Dul kalmana ramak kalmıştı.»

Richard brandiyi boğazından aşağı boşaltıverdi. «Bilmiyordum. Sandım ki... bilmiyordum. İlk çocuklar hep zor doğar diye duymuştum.»

«Bana bir içki daha ver,» dedi doktor. «Senin başka çocuğun olmayacak.»

Richard tam içkiyi bardağa koyarken, yarı yolda duruverdi. «Ne demek istiyorsunuz? Elbette olacak başka çocuklarım da.»

«Bu karından olmayacak. Onun işi bitti. Bir çocuğun daha oldu mu, bu sefer karın olmaz.»

Richard hiç kıpırdamadan oturdu. Bir aydır kulağına gelip duran çocuk sesleri birden kesilmişti. Minik ayak seslerinin sessizce ön kapıdan çıkıp uzaklaştığını hisseder gibi oldu.

Doktor acı acı güldü. «Eğer buna bu kadar üzülüyorsan, sarhoş ol bari.»

«Yoo! Yo, hayır. Sarhoş olabileceğimi sanmıyorum.»

«Eh, gitmeden bana bir içki daha ver yine de. Yol çok soğuk olacak.»

Richard altı ay süreyle karısına bir daha çocuğu olmayacağını söyleyemedi. Bu şoku karşılayacak kadar güç kazanmasını bekliyordu. Sonunda onunla konuşacağı zaman, sırrından ötürü bir suçluluk duygusu içindeydi. Alicia çocuğunu kucağında tutuyordu. Arasıra başını eğiyor, onun yukarıya uzattığı minik parmaklarını birer birer emiyordu. Çocuk, anlamı karışık gözlerle ona baktı, ıslak ıslak gülümsedi, parmaklarını tekrar onun ağzına doğru uzattı. Pencereden içeriye güneş doluyor, uzaklarda işçilerin sıraya girmeyen hayvanlara küfrettiği duyuluyordu. Alicia başını kaldırdı, kaşlarını hafifçe çattı. «Artık vaftiz olma zamanı geldi, değil mi, Richard?»

Sonra ağır bir düşünceyle mücadele ediyormuş gibi göründü. «Adını değiştirebilir miyiz bu vakitten sonra dersin?» diye ekledi

«Yoo, geç kalmış değiliz. Adını neden değiştirmek istiyorsun? Ne koymak istiyorsun?»

«John olsun istiyorum. Kutsal kitabın yeni bölümüne ait bir isim...» Başını kaldırıp onun yüzünde bir onaylama ifadesi aradı. «Hem ayrıca babamın da adı. Babam memnun olur. Ona o heykelin adını vermeyi zaten baştan beri doğru bulmamıştım. Davud'un heykeli olsa bile. Biz o heykele elbise giydirmiş değiliz ki...»

Richard bu mantığı izlemeye kalkışmadı. Bunun yerine, hemen kendi itirafına başladı. Bir saniyede olmuş bitmişti. Bu kadar kısa süreceğini hiç tahmin etmemişti, o. Alicia onu her zaman şaşırtan o küçük, esrarengiz gülümsemesiyle oturuyordu. Onu ne kadar yakından tanırsa tanısın, bu soru soran, biraz hüzünlü, gizli bir bilgelikle dolu gülümseme, karısının düşüncelerini saklamayı her seferinde başarırdı. Alicia o gülümsemenin gerisine saklandı. «Ne saçma bir düşünce,» diyordu o gülümseme sanki. «Ben kendi bildiklerimi sana söylersem, senin bildiklerin ne kadar gülünç gözükürdü.» Çocuk ellerini özlemle onun yüzüne doğru uzatmaktadı. Alicia minik parmakları alıp öne arkaya oynattı. «Bekle biraz,» dedi. «Doktorlar her şeyi bilmez. Sen biraz bekle, Richard. Başka çocuklarımız da olacak.» Çocuğu havaya kaldırdı, elini kundağının altına doğru uzattı.

Richard dışarı çıktı, evin ön basamaklarına oturdu. Arkasındaki koca eve yavaş yavaş yine hayat dolar gibiydi. Birkaç dakika önce öylesine sessiz ve ölü olduğu halde. Yapılacak binlerce şey vardı. Bahçenin çevresindeki logostrum çit altı aydır budanmamıştı. Kim bilir ne kadar zaman önce, yan bahçeye çim ekmek üzere toprağı hazırlamıştı. Orası hâlâ tohumları bekliyordu. Henüz çamaşır kurutacak bir yer de hazırlamış değildi. Tam yanı başında ön merdivenlerin tırabzanı duruyordu. Richard elini uzatıp tırabzanın başını at başı okşar gibi okşadı.

Whiteside'lar yerleştikleri anda Cennet Çayırlarının bir numaralı ailesi olmuşlardı. İyi bir eğitimden geçmiş insanlardı. Güzel bir çiftlikleri vardı. Zengin sayılmazlardı ama, paraya hasret de değillerdi. En önemlisi, rahat yaşıyorlardı. Güzel bir evde oturuyorlardı. Ev o ailenin simgesiydi. Geniş, o zamana göre lüks, sıcak, konuksever havalı, beyaz bir ev. Boyu yeterdi evin saygı yaratmasına yalnızca. Ama onu vadideki diğer evlerden üstün gösteren, sık sık yenilenen o beyaz boyasıydı. Bir Ren şatosu nasıl çevredeki evlerden üstün görünürse,

tıpkı öyle. Vadi halkı bayılıyordu, bu beyaz eve. Ayrıca onun varlığı, kendilerini daha bir güvende hissetmelerine yol açıyordu. Orası kültürün, otoritenin, sağlıklı yargıların, görgünün simgesiydi. Komşular o eve bakar bakmaz Richard Whiteside'ın bir centilmen olduğunu, kötü, zalim ya da akılsızca bir harekete asla kalkışmayacağını anlıyorlardı. Bir derebeyinin köylüleri, şatodan nasıl gurur duyarsa, onlar da o evden öyle gurur duyuyorlardı. Gerçi komşuların bazıları Whiteside'dan daha zengindi ama, aynısını yapsalar bile, yine de böyle bir ev yapamayacaklarını biliyorlardı. Richard'ın vadide bir tür hakem gibi sayılması, en başta evinden ötürüydü. Zamanla genç adam, arada bir çıkan anlaşmazlıklarda hukukdışı bir yargıç gibi başvurulan yetkili biri oldu. Komşuların bu güveni, Richard'da da vadiye karşı babaca bir sevginin doğmasına yol açtı. Yaşını aldıkça vadinin tüm sorunlarını kendi sorunu gibi düşünmeye başladı ve bundan gurur duyar oldu.

Sezgileri Alicia'ya yeni bir çocuk doğurmaya hazır olduğunu ancak beş yıl sonra fısıldadı. Kocasına söylediğinde Richard, «Doktoru çağırayım,» dedi. «Güvenli olup olmadığını doktor bilir.»

«Olmaz, Richard. Doktorlar bilemez. Sana söylemiştim, kadınlar kendileriyle ilgili şeyleri doktorlardan çok daha iyi bilirler.»

Richard onun sözünü dinledi. Çünkü doktorun söyleyeceği şeyden korkuyordu. «Kadınlardaki Tanrısal kudret bu,» dedi kendi kendine. «Doğa kadınlara bu bilinci, nesil çoğalsın, diye vermiş.»

Altı ay boyunca her şey iyi gitti ama ondan sonra bezdirici bir hastalık dönemi başladı. Doktor sonunda çağrıldığı zaman, Richard'a o kadar kızgındı ki, onunla konuşmak bile istemedi. Bekleme süresi korkunç oldu. Richard oturma odasında, koltuğunun kollarına sıkı sıkı sarılmış, üst kat yatak odasından gelen ölgün çığlıkları dinliyordu. Yüzü külrengine dönüşmüştü. Çığlıklar ancak saatler sonra kesildi. Richard beklerken cesare-

tini öylesine yitirmişti ki, doktor odaya girdiğinde başını kaldırıp bakamadı bile.

«Çıkar şişeyi,» dedi doktor yorgun bir sesle. «Senin budalalığının şerefine içelim.»

Richard, ne baktı, ne de cevap verdi. Doktor bir süre ona kaşlarını çatmaya devam etti, sonra daha yumuşak bir sesle konuştu. «Karın ölmedi. Tanrı bilir neden! Bir manga askeri öldürmeye yetecek acılar çekti. Ah bu zayıf kadın milleti! Canavarların gücü var bunlarda. Bebek öldü!» Birden Richard'ı, ilk emirlerine uymadığı için cezalandırmak istedi. «Bebekten geriye gömülebilecek kadar fazla şey kalmadı,» dedi. Arkasını döndü, evden hızla çıktı. Kimseye, Richard Whiteside'a acıdığı kadar acımayı istemiyordu çünkü.

Alicia artık bir yatalak, bir sakattı. Küçük John annesinin sakat olmadığı günleri hatırlayamıyordu. Ömrü boyunca hep babasının onu kucaklayıp sağa sola taşıdığını görmüştü. Alicia pek sık konuşmazdı ama, o anlaşılmaz gülümsemesi yüzüne daha sık gelir olmuştu. Zayıflığına rağmen, evi şaşılacak kadar iyi yönetiyordu. Kendi çeyizlerini hazırlamak amacıyla bu evde hizmet gören köylü kızları, her yemekten önce gelip ne pişeceğine dair talimat alıyorlardı. Alicia her şeyi yatağında, ya da tekerlekli sandalyesinde planlamayı başarıyordu.

Richard onu her gece kucağında yukarıya, yatağına taşırdı. Alicia beyaz yastıklarına başını koyup yattığı zaman Richard bir sandalye çeker, onun avcunu okşayarak oturur, karısının uykusu gelsin, diye beklerdi. Alicia her gece ona, «mutlu musun, Richard?» diye sorardı.

«Mutluyum,» derdi Richard. Sonra ona çiftliği, çevrede oturan insanları anlatırdı. Günün olaylarının bir raporuydu bu aslında. Richard konuşurken karısının yüzüne yine o gülümseme gelir, gözleri kapanıncaya kadar kalırdı. Richard o zaman ışığı söndürür, giderdi. Bir törendi bu sanki.

John'ın onuncu yaş gününde ona bir parti verildi. Vadinin tüm çocukları geldiler, parmak uç-

larına basa basa koca evi dolaştılar, çok duydukları o görkemli havayı soludular. Alicia taraçada oturuyordu. «Bu kadar sessiz olmanız gerekmez, çocuklar,» dedi onlara. «Koşup oynayın, eğlenin biraz.» Ama çocuklar Whiteside'ların evinde koşup bağıramıyorlardı. Kilisede bağırmak gibi bir şey olurdu, bu. Bütün odaları dolaştıktan sonra, artık baskıya dayanamaz oldular, hep birlikte ambara gittiler. Orada kopan çığlıklar, Alicia'nın gülümseyerek oturduğu taraçaya kadar gelmeye başladı.

O gece yatağına yattığında yine, «Mutlu musun, Richard?» diye sordu.

Kocasının yüzü, partinin verdiği zevkle hâlâ pırıl pırıldı. «Mutluyum,» dedi.

«Çocuklar konusunda üzülme sakın, Richard,» diye devam etti Alicia. «Biraz bekle, her şey yoluna girecek.» İşte bu, Alicia'nın derin bilgeliğinin işaretiydi. «Biraz bekle. Zamanın aşındırmasına hiçbir üzüntü dayanamaz.» Richard o zaman, onun bildiklerinin kendi bildiklerinden çok daha değerli olduğunu anladı.

«Çok uzun süre beklemek zorunda kalmayacaksın,» dedi Alicia.

«Ne gibi?»

«John'ı düşünsene. On yaşına geldi. On yıl daha geçti mi evlenir, ondan sonra gör sen... Ona bildiklerini öğret, Richard. Aile güvende.»

«Elbette, biliyorum. Ev güvende. Ona Herodotos'u okumaya başlayacağım, Alicia. Yaşı geldi artık.»

«Bence Myrtle yedek yatak odalarının hepsini temizlemeli. Yarın başlamalı. Üç haftadan beri havalandırılmadılar.»

John Whiteside babasının kendisine üç büyük yazarı, Herodot, Xenophon ve Thucidides'i nasıl okuduğunu hep hatırlardı. Lületaşı pipo artık kızıl kahverengi bir renk almıştı. Her yanı bir örnek, çok uyumlu biçimde koyulaşıyordu rengi. «Tüm tarih burada işte,» diyordu Richard.

«İnsanoğlunun yapabileceği her şey bu üç kitabın içinde. Hile tutkusu, budalaca namussuzluklar; dar görüşlülük ve ataklık, soyluluk ve hüzün, insanlığın bahtsızlığı. Bu kitaplardan geleceği görebilirsin, John. Çünkü daha önce olmamış ve bu kitaplara girmemiş hiçbir şey olamaz. Bunlarla karşılaştırınca, İncil bile silik insanların tuttuğu eksik kayıtlara benzer.»

John babasının ev konusundaki duygularını da hatırlıyordu. Evin, ailenin simgesi olduğunu, bir amaç uğruna dikilmiş tapınak olduğunu hatırlıyordu.

John, Harvard'ın son sınıfındayken babası birden zatürreeden öldü. Annesi ona bir mektup yazdı, dönmeden önce mutlaka okulunu bitirmesi gerektiğini söyledi. «Daha önce yapılmamış hiçbir şeyi yapabilecek değilsin,» diye yazdı oğluna. «Bitirmen babanın arzusuydu.»

Sonunda eve döndüğünde John annesini çok yaşlanmış, ihtiyar bir kadın olarak buldu. Artık yatağından hiç kalkamıyordu. John onun yanına oturdu, babasının son günlerini dinledi.

«Sana bir tek şey söylememi istedi,» dedi Alicia. «John'a bizi devam ettirmesi gerektiğini anlat. Ben kuşaklar boyunca devam etmek istiyorum, dedi, bundan hemen sonra da sayıklama dönemi başladı.» John pencereden dışarıya, evin arka tarafındaki yuvarlak tepeye bakıyordu. «Babanın sayıklama dönemi iki gün sürdü. O süre içinde hep çocuklardan söz etti. Çocuklardan başka hiçbir şey çıkmadı ağzından. Onların merdivende yukarı aşağı koşuşunu duyuyor, yatağındaki yorganı çekiştirdiklerini hissediyordu. Onları kucağına almak, tutmak istiyordu, John. Sonra, ölmeden hemen önce hayalleri dağıldı, kendine geldi. Mutluydu. Geleceği gördüm, dedi. Birçok çocuklarımız olacak. Mutluyum Alicia, dedi.»

John başını eğmiş, yüzünü avuçlarına almıştı. Hiçbir şeye karşı koymamış olan, her şeyi zamana bırakmaya hazır bir insan olan annesi, bir-

den yatağında doğruldu ve sert bir sesle konuştu. «Evlen,» diye bağırdı ona. «Çocuk doğurabilecek kuvvetli bir kadın istiyorum. Ben senden sonra bir daha doğuramadım. Bir tane daha doğursam ölecektim. Hemen bir kız bul, evlen. Onu görmek istiyorum.» Kendini yastıklarına bıraktı ama gözleri mutsuzdu. O bilge gülümsemesinin yerinde yeller esiyordu.

John altı yıl evlenmedi. O süre içinde annesi kurudu, kurudu, sonunda mavimsi, hemen hemen saydam deriyle kaplı ufacık bir iskelet haline geldi ama, hayata hâlâ sımsıkı sarılıyordu. Gözleri oğluna sitem dolu bakışlarla bakmaktaydı. John utanıyordu onun bu bakışlarından. Sonunda John'ın sınıf arkadaşlarından biri batıya, gezmeye geldi, kızkardeşini de yanında getirdi. Bir ay boyunca Whiteside çiftliğinde konuk kaldılar. O sürenin sonunda John, Willa'ya teklifte bulundu, teklifi kabul edildi. Annesine söylediği zaman, Alicia kızla yalnız kalmak istedi. Yarım saat sonra Willa hasta odasından yanakları al al, utanmış olarak çıktı.

«Ne oldu, sevgilim?» diye sordu John.

«Şey... bir şey yok. Her şey iyi. Annen bana pek çok sorular sordu, sonra da uzun uzun yüzüme baktı.»

«O kadar yaşlı ki,» diye açıkladı John. «Zilini de yaşlı artık.» Annesinin odasına girdi. O çatık kaşlı ifade silinmişti annesinin yüzünden. Yerine o eski, bilge gülümseme yerleşmişti.

«İyi, John,» dedi. «Çocukları görmek için beklemek isterdim ama yapamam. Hayata elimden geldiği kadar sarıldım. Yoruldum artık.» O inatçı iradenin vücudundan ayrıldığını gözle görmek bile mümkündü neredeyse. Gece olduğunda kendini bilmez hale geldi, üç gün sonra da, uyuyormuş gibi sessizce öldü.

John Whiteside, evini tam babasının gözüyle görmüyordu. Ama daha çok seviyordu. Orası onun kendi vücudunun dış kabuğuydu. Düşünce-

leri nasıl kafasından çıkıp dolaşabilirse, o da o evden çıkıp bir yerlere gidebilirdi ama, döneceğini bildiği sürece. Beyaz dış boyayı her iki yılda bir yeniliyor, bahçeyi kendi ekip biçiyor, kenardaki logostrumları buduyordu. Vadide babası kadar kudretli değildi. John, sertliği daha az, inançları daha yumuşak bir insandı. Karar verilmesi gereken bir tartışmayla karşılaştığında, her iki tarafın anlattıklarının çok etkisinde kalıyordu. Kocaman lületaşı pipoysa artık, iyice koyu bir renk almıştı. Hemen hemen siyahtı. İçinde kızıl ışıklar oynaşıyor gibiydi.

Willa Whiteside, vadiyi ta baştan beri sevmişti. Alicia içine kapanık ve sessiz, çevreye hemen hemen korku veren bir insandı. Vadi halkı onu pek seyrek görürdü. Gördükleri zaman, onlara nazik ve yumuşak davranır, duygularını incitmemeye dikkat ederdi. Gelenlerin kendilerini şatoyu ziyaret eden köylüler gibi hissetmelerine yol açardı.

Willa ise, vadinin kadınlarına konuk gitmeyi seviyordu. Onların mutfaklarında oturup koyu çay içmekten, ev işleriyle ilgili türlü türlü önemli konudan konuşmaktan hoşlanıyordu. Yemek tarifi alışverişinde, başta gelenlerden biriydi. Bir yere konuk giderken elinde küçük bir defter taşır, notlarını oraya yazardı. Komşular onu Willa diye, adıyla çağırıyor, sık sık sabahları onun mutfağında çay içmek üzere uğruyorlardı. Belki de John'ın çok konuşan, cana yakın bir insan olmasında onun büyük etkisi vardı. Babasının mesafeli davranmaktan gelen forsunu kaybetti. John komşularını seviyordu. Yazları öğle sonralarında taraçadaki bez koltuklara oturur, işlerinden vakit çalıp gelebilmiş konuklarını ağırlardı. Siyasal söyleşiler yer alırdı o taraçada. Limonata içilirken küçük toplantılar yapılırdı. Tüm ovanın sosyal ve siyasal yapısı, hep bu taraçada kurulmuştu. Neşe içinde kurulmuştu hem. John çevresindeki hayata eğlenen, alaycı bakışlarla bakardı. Bu nedenle de vadide şiddetli siyasal çatışmalarla, dinsel fi-

kir çatışmaları hiç olmadı, burası nice kırsal bölgeyi zehirleyen, oradaki hayatı bozan bu tür kötülüklerden uzak kaldı. Erkeklerin sohbetinde yöresel ya da ulusal bir konudan veya felaketten söz edildiğinde, John o üç büyük kitabı ortaya getirmekten hoşlanırdı. Kitaplardan, eldeki duruma benzer bir durumun anlatıldığı yeri bulur, eski dünya ile olan paralelliği ortaya serердi. Eskilere karşı sevgisi, babasınınki kadar derindi.

Pazar yemeklerinde komşulardan bir karı koca, bazen bölgeye gelmiş bir papaz da konuk olarak bulunurdu. Kadınlar mutfakta hazırlık yaparlardı. Sofrada papaz, yaygın bulunan o tatlı hoşgörü havası karşısında, kendi ateşli misyon ruhunun gücünü kaybettiğini hissederdi genellikle. Tatlı ve elma şarabı servisi yapılırken, nice katı papazın ortadaki sudan bir espriye kahkahalarla güldüğü bilinirdi.

John bu tür şeylerden pek hoşlanırdı ama onun varlığının asıl merkezi, oturma odasıydı. Deri koltuklar tam insanın anatomisine göre biçimlendirilmişti. Sanki kendisinden birer parçaydı o koltuklar. Duvarda, baka baka büyüdüğü resimler, madeni kabartmalar, geyikler, Alp dağcıları filan asılıydı. Bunlar onun hayatına o kadar yakından bağlıydı ki, artık görmüyordu bile hiçbirini. Ama içlerinden bir tanesi eksilse, kolu ya da bacağı kesilmiş gibi acı duyardı. Akşam olunca, en büyük zevkine sıra gelirdi. Kırmızı tuğla şöminede küçük bir ateş yakılır, John piposunu okşayarak koltuğuna oturur, cilası tamam olsun, diye arasıra parmaklarını kendi burnunun iki yanına da sürerdi. Çiftçilikle ilgili kitaplar okurdu genellikle. Willa da kendi lambası altında dudaklarını sıkmış, işlemesini işliyor olurdu. Doğudaki akrabalarına Noel armağanı olurdu bu işlemeler.

John kitapta bir yer bulur, kalkar masasına giderdi. Eğimli üst kapak her zaman sıkışıklık yapardı açılırken, usulünü bilmek gerekirdi. Sonra birden açılır, gürültüyle dibe doğru kayardı. Wil-

la'nın ağzındaki gerginlik gider, başını kaldırır, bakardı.

«Ne yapıyorsun orada?»

«Bazı şeyleri kontrol ediyorum, o kadar.»

Bir saat boyunca masası başında çalışır, sonra, «Dinle şunu, Willa,» derdi.

Karısı tekrar işini bırakır, rahatlamış gibi arkasına yaslanır, otururdu. «Tahmin etmiştim. Şiir, ha?»

John ona kendi yazdığı dizeleri okur, özür diliyormuş gibi bir hava içinde beklerdi. Willa nazik davranır, susardı. Sonra sessizlik uzar, nezaket çerçevesinden çıkardı. «Pek iyi değil galiba,» diye gülerdi John.

«Hımm, değil.»

Kâğıtları buruşturur, ateşe atardı. «Bir an bana sanki iyi olacak gibi gelmişti.»

«Ne okuyordun, John?»

«Virgil'e bakıyordum, birden şiir yeteneğimi denemek geldi içimden. Çünkü insan güzel bir şey okudu mu, güzel bir şey yaratmak istiyor. Ziyanı yok.» Masasını kapatır, raftan yeni bir kitap alırdı.

Oturma odası onun eviydi. Burada kendini bütünleşmiş, kusursuz ve mutlu hissediyordu. Bu Rochester lambaların altında, aslında dağınık olan zerreleri bir araya toplanıyor, kesin çevresi sınırlanmış bir kişilik halinde beliriyordu.

Pek çok hayat, grafik eğrisi gibi olurdu. İhtiras yükselir, sonra yuvarlak bir olgunluk doruğu gelir, hayal kırıklığını belirlercesine aşağıya doğru hafif bir eğim başlar, son olarak da ölümün beklendiği yatay çizgi ortaya çıkardı. John Whiteside ise dosdoğru, dümdüz bir çizgi halinde yaşıyordu. İhtiras hiç yoktu. Çiftliği ona yalnızca rahat yaşayabileceği parayı getirmekle kalmıyor, kendi yerine çalıştırabileceği adamların parasını da getiriyordu. Elinde olandan, ya da kolayca elde edebileceklerinden başka hiçbir şey istediği yoktu. Bir şeyin elindeyken tadını çıkarabilecek

ender insanlardandı. Hayatının oldukça rahat, iyi olduğunu o da biliyordu. Hem de çok iyi bir hayat.

Bir tek ihtiyacı vardı hayatta. Çocukları yoktu. Çocuk ihtiyacı hemen hemen babasınınki kadar yoğundu. Willa da çocuğu olmasını onun kadar çok istediği halde, olmamıştı nedense. Konu onları utandırıyordu. Hiç üzerinde konuşmuyorlardı.

Evliliklerinin sekizinci yılında, ya kimyasal ya da Tanrısal bir raslantı sonucu, Willa hamile kaldı, acısız, normal bir hamilelik dönemi geçirdi ve sağlıklı bir çocuk doğurdu.

Bu raslantı bir daha yer almadı. Ama Willa da, John da şükran duyuyorlardı. Hem de çok. John'ın içinde uyumakta bulunan soyunu sürdürme tutkusu, hemen su yüzüne çıktı. Birkaç yıl boyunca toprağını sabanla sürdü, taradı, besledi, baktı. Eskiden çiftliğin yalnızca dostuyken, gelecek kuşaklara karşı duyduğu sorumluluk onu, bir anda oranın efendisi durumuna geçirmişti. Toprağa tohumları ekti, yeşil bitkilerin baş vermesini hevesle bekledi.

Willa kocası gibi değişmedi. Küçük William'ı normal kabul etti, ona kısaca Bill, diye seslenir oldu ve ona tapmayı reddetti. John çocuğu babasına benzetiyordu ama, başka kimsenin benzettiği yoktu.

«Zeki mi dersin?» diye sordu John karısına. «Sen daha çok birliktesin onunla. Zekâsı var mı sence?»

«Şöyle böyle. Normal düzeyde.»

John sabırsız bir sesle, «O kadar yavaş gelişiyor ki,» dedi. «Söyleneni anlayacağı zaman gelsin istiyorum.»

Bill'in onuncu doğum gününde John, kalın kapaklı Herodot'u açtı, ona okumaya başladı. Bill yerde oturuyor, babasına boş bakışlarla bakıyordu. John her gece oğluna o kitaptan birkaç sayfa okur oldu. Bu bir hafta kadar böylece devam et

tikten sonra, bir gece kitaptan başını kaldırdığında Willa'nın kendisine gülmekte olduğunu gördü.

«Ne var?» diye sordu.

«Oturduğun koltuğun altına bak.»

John eğildiğinde, Bill'in oraya kibrit çöplerinden bir ev kurmuş olduğunu gördü. Çocuk kendi işine öyle gömülmüştü ki, okuma sesinin kesildiğini fark etmemişti bile. «Hiç dinlemiyor muydu?»

«Tek kelime bile. İlk gece ona okumaya başladığından bu yana, bir kelimesini bile duymuş değil. İlgisi daha ikinci paragrafta söndü gitti.»

John kitabı kapayıp rafa kaldırdı. Ne kadar yaralandığını göstermemeye çalışıyordu. «Belki de yaşı gelmedi henüz. Bir yıl bekler, bir daha denerim.»

«Hiçbir zaman sevmeyecek, John. Onun yapısı sana ya da babana benzemiyor.»

«Neye ilgi duyuyor o halde?» diye sordu John üzüntü içinde.

«Vadideki öbür çocukların ilgi duyduğu şeylere. Silahlara, atlara, ineklere, köpeklere. Senin elinden kaçtı o, John. Bir daha da ona ulaşabileceğini sanmıyorum.»

«Bana gerçeği söyle, Willa. Çocuk... aptal mı?»

«Hayır,» dedi Willa düşünceli bir sesle. «Hayır, aptal değil. Bir bakıma, senden daha katı ve daha zeki bile. Senin türünde bir insan değil o, John. Bunu şimdi anlasan daha iyi.»

John Whiteside toprağa olan ilgisini kaybetti. Toprak nasılsa güvendeydi. Günün birinde Bill ekerdi orayı. Ev de güvendeydi. Bill aptal değildi. Daha küçüklüğünden başlayarak mekanik konulara karşı ilgi ve yeteneği olduğunu ortaya koymuştu. Ufacık arabalar yapıyor, Noel armağanı olarak oyuncak buhar makineleri oluşturuyordu. John çocuktaki bir farklılığa daha dikkat etti. Whiteside ailesine yabancı bir yanı daha vardı çocuğun. Çok içine kapanık, asla sır vermeyen biri olduktan başka, ticarete pek aklı eriyordu.

Kendi mallarını başka çocuklara satıyor, onlar bıktığı zaman, daha ucuza, tekrar geri alıyordu. Armağan olarak ona verilen paralar esrarengiz biçimde artıp durmaktaydı. John'ın oğluyla arasında iletişim kuramadığını kabul etmesi epey uzun sürdü. Bill'e bir buzağı hediye ettiğinde Bill, henıen onu birkaç domuz yavrusuyla değiştokuş etti. Domuzları büyütüp sattı. John kendi kendine güldü.

«Benden akıllı olduğu kesin,» dedi Willa'ya. «Bir zamanlar babam bana bir buzağı vermişti. Hayvan ihtiyarlıktan ölene kadar baktım ona. Bill birilerine çekmiş herhalde. Herhalde bir korsana falan. Belki onun çocukları Whiteside olur. Güçlü kandır ne de olsa. Ama keşke her yaptığını böyle sır diye, saklamasaydı.»

John'ın deri koltuğu, lületaşı piposu, kitapları, onu bir kere daha çiftlik işlerinden çekip uzaklaştırdı. Okul yönetim kuruluna başkan seçilmişti. Çiftçiler yine konuşmak üzere onun evinde toplanıyordu. Johın'ın saçları beyazlaşmaya başlamış, yaşlandıkça vadideki saygınlığı ve gücü de artmıştı.

Whiteside'ların evi, John'ın kişiliğinin somutlaşmışı gibiydi. Vadi halkı onu düşünürken asla insan olarak, ya da çiftliğiyle birlikte düşünmez, mutlaka evini de birlikte göz önüne alırlardı. Deri koltuğunda oturur, kalın kitaplarına gülümser, bazen taraçadaki şezlonglardan birine uzanır, belki yanma bir sepet alıp bahçeden çiçek keser, ya da sofrasının başında, rostoyu servis yapmak üzere sanatsal biçimde dilimliyor olurdu.

Batıda bir ailenin iki kuşağı aynı evde oturdu mu, orası hemen eski ev, aile de öncü ailelerden biri sayılırdı. Eski evlerin hepsine karşı bir tür saygı ve ürküntü duyulurdu. Pek az eski ev vardı batıda. Oraya göçmeyi göze alabilen hareketli, ateşli aileler, hiçbir yerde uzun süre kalamazlardı. Derme çatma evler kurmuş, sonra kısa zamanda başka tarafa taşınmışlardı. Eski evler hemen her zaman soğuk ve çirkindi.

Bert Munroe, ailesiyle birlikte Battle Çiftliğine taşındığı zaman, John Whiteside'ın toplumdaki pozisyonunu anlamakta gecikmemişti. Whiteside'ların taraçasında toplanan erkekler grubuna elinden geldiği kadar çabuk, o da katıldı. Kendi çiftliği, Whiteside çiftliğine bitişikti. Geldikten az sonra Bert de okul yönetim kuruluna seçildi, John'la resmi ilişkileri başlamış oldu. Bir gece, kurulun toplantısı sırasında John, Thucidides'den birtakım satırları tekrarladı. Bert öteki üyeler gidinceye kadar bekledi.

«Bu gece sözünü ettiğiniz kitabı sormak istemiştim size, Bay Whiteside,» dedi.

«Peloponez Savaşlarını mı?» Kitabı raftan indirdi, Bert'in eline verdi.

«Okumak isterdim sanıyorum. Ödünç verme nezaketini gösterirseniz tabii.»

John bir saniyelik kararsızlık geçirdi. «Elbette... alın. Babamın kitabıydı. Bitirdiğinizde size hoşunuza gidecek başka kitaplar da verebilirim.»

Bu olaydan sonra iki aile arasında bir tür yakınlık kurulmuş oldu. Birbirlerini yemeğe davet etmeye, gelip gitmeye başladılar. Bert, John'dan kitap ödünç alırken daha rahat etti.

Munroe'lar vadiye geldikten bir yıl kadar sonra, bir akşam Bill kazık gibi adımlarla Whiteside'ların oturma odasına girdi, annesiyle babasının karşısına dikildi. Çok ürküyor, bu yüzden çok katı davranıyordu. «Ben evleniyorum,» dedi. Davranış biçimi, bunu kötü bir haber saydığını ortaya koyuyordu.

«Ne dedin?» diye bağırdı John. «Neden bize hiç söz etmedin? Kim bu kız?»

«Mae Munroe.»

John birden bu haberin çok iyi bir haber olduğunu fark etti. Bir suç itirafı değildi çocuğun yaptığı. «Ama bu... bu çok iyi! Sevindim. İyi bir kız, öyle değil mi, Willa?» Karısı onun gözlerine bakmaktan kaçıyordu. Daha o sabah Munroe'lara uğramıştı.

Bill odanın ortasında, kök salmış gibi duruyordu. «Ne zaman evleniyorsun?» diye sordu Willa.

John karısının sesinin hiç de dostça çıkmadığını anladı.

«Yakında. Monterey'deki ev biter bitmez.»

John yerinden kalktı, koca lületaşı pipoyu eline alıp yaktı, sonra tekrar koltuğuna döndü. «Çok gizli tuttun bu işi,» diye gözlemde bulundu dengeli sesiyle. «Bize neden söylemedin?» Bill karşılık vermedi. «Monterey'de oturacağız diyorsun. Yani karını buraya getirip burada, bu evde yaşatmayacak mısın? Bu eve yerleşip bu çiftliği işlemeyecek misin?» Bill başını iki yana salladı. «Bir şeyden mi utanıyorsun, Bill?»

«Hayır efendim,» dedi Bill. «Hiçbir şeyden utanmıyorum. Yaptıklarımdan söz etmeyi hiçbir zaman sevmezdim.»

«Bu konu biraz da bizi ilgilendirmiyor mu sence, Bill?» diye sordu John acı bir sesle. «Sen bizim ailemizsin. Çocukların bizim torunlarımız olacak.»

«Mae kentte büyümüş,» diye sözünü kesti Bill. «Bütün arkadaşları Monterey'de. Anlıyorsunuzdur... liseye birlikte gittiği arkadaşları. Burada... yapacak hiçbir şey bulunmayan bu yerde oturmak istemiyor.»

«Anlıyorum.»

«O kentte oturmak istediğini söyleyince, ben de Ford acenteliğinde ortaklık payı satın aldım. İş hayatına atılmayı her zaman istemiştim.»

John başını ağır ağır salladı. İlk öfkesi geçiyordu artık. «Bu evde oturmaya razı olmaz mı dersin, Bill? O kadar çok boş yerimiz var ki! Ne tarafını isterse, orada istediği değişiklikleri yaparız.»

«Ama o köy hayatını sevmiyor. Bütün arkadaşları da Monterey'de.»

Willa'nın dudakları ciddi bir ifadeyle gerilmişti. «Babana bak, Bill!» diye emir verdi. John başını dimdik kaldırdı, hafifçe gülümsedi.

«Eh, herhalde iyi olur,» dedi. «Epey paran var mı?»

«Tabii. Dolu. Hem bak, baba, biz oldukça büyük bir eve yerleşiyoruz. İkimiz için çok fazla büyük. Aramızda konuştuk. Belki sen ve annem de bizim yanımıza gelirsiniz, diye düşündük.»

John o nazik gülümsemesini sürdürüyordu. «O zaman bu evle çiftlik ne olur?»

«Onu da konuştuk. Burayı satabilir, aldığınız parayla ömrünüzün sonuna kadar kentte yaşayabilirsiniz. Ben bir haftada satarım size burayı.»

John içini çekti, koltuğunun yastıklarına bir kere daha yaslandı.

Willa «Bill, eğer ağlayacağından emin olsam seni sopayla döverdim,» dedi.

John piposunu yaktı, bir soluk çekti. «Fazla uzun süre buradan ayrı kalamazsın,» dedi yumuşak bir sesle. «Günün birinde evinin özlemi, karşı koyamayacağın kadar güç kazanır. Bu yer senin kanına işlemiş. Çocukların olduğu zaman, onları buradan başka yerde büyütemeyeceğini anlarsın. Belki bir süre uzaklaşabilirsin ama, uzakta kalamazsın. Sen kentteyken biz burada seni bekleyeceğiz Bill. Evi bakımlı, boyalı tutacak, bahçeyle ilgileneceğiz. Geri döneceksin. Çocukların su kulesinde oynayacak. Biz bekleyeceğiz. Babam hep çocukların hayalini görerek öldü...» Saf saf gülümsedi. «Bunu neredeyse unutmuştum,» dedi.

Willa, «Onu sopayla dövebilirim,» diye mırıldandı.

Bill odadan utanç içinde çıktı. «Dönecek,» diye tekrarladı John o gittikten sonra.

Karısı, «Elbette,» diye ona katıldı en ciddi sesiyle.

John'ın başı birden yukarı kalktı, karısına kuşkuyla baktı. «Gerçekten böyle düşünüyorsun, değil mi, Willa? Benim hatırım için söylemiyorsun ya? O zaman kendimi çok yaşlı hissederim.»

«Elbette öyle düşünüyorum. Soluğumu boşa mı tüketiyorum sanıyorsun?»

Bill yaz sonunda evlendi ve hemen Monterey'deki evine taşındı. Sonbaharda John Whitesi-

de, tıpkı Bill doğmadan önce olduğu gibi, tekrar tedirginleşti. Evi pek ihtiyaç olmadığı halde yeni baştan boyadı. Bahçedeki fideleri acımasızca budadı.

«Bu toprak yeterince ürün getirmiyor,» dedi Bert Munroe'ya. «Çok uzun süre ihmal ettim. Elde ettiğimden çok fazlasını getirebilirdi.»

Bert de, «Evet,» diye kabullendi. «Hiçbirimizin toprağı verebileceği kadar vermiyor. Senin neden bir koyun sürüsü almadığını hep merak etmişimdir. Bana kalırsa şu arkandaki tepeler epey bir sürüyü besleyebilir.»

«Babamın zamanında bir sürümüz vardı. Çok eskiden. Ama, dediğim gibi, ben ihmal ettim burayı. Çalılar, dikenler sıklaştı.»

«Yaksana,» dedi Bert. «Bu sonbaharda çalıları yakarsan, ilkbaharda çok güzel bir otlağın olur.»

«Bu iyi fikir. Ama çalılar eve çok yaklaşıyor. Bana epeyce yardım gerek.»

«Eh, ben yardım ederim. Jimmie'yi getiririm. Senin de iki adamın var, kendini de sayarsan beş kişi oluruz. Sabah erkenden, rüzgâr yokken başlarsak, daha önceden biraz yağmur düşmüş olmasını da beklersek, tehlike kalmaz.»

Sonbahar erkenden geldi. Ekim ayında Cennet Çayırlarının çevresindeki tepelerde bulunan söğüt ağaçları alev gibi sararmıştı. Gökyüzünün hemen hemen görünmeyecek kadar yukarılarında, ördek sürüleri güneye doğru uçuyor, kırlangıçlar kanat çırpıyordu. Kara kuşlar tarlaların üzerinde uçmakta, bir liderin başkanlığında bir araya toplanmaktaydı. Havada vakitsiz bir don oldu. John Whiteside kıştan yakınıp duruyordu. Bütün gün meyve bahçesinde çalışıyor, ağaçların budanmasına yardımcı oluyordu.

Bir gece, dama vuran hafif yağmurun sesiyle uyandı.

«Uyanık mısın, Willa?» diye sordu alçak sesle.

«Elbette.»

«İlk yağmur bu. Dinlemeni istedim.»

«Ben yağmur başladığında uyanıktım,» dedi karısı. «Sen en iyi kısmını kaçırdın. Horluyordun.»

«Eh, uzun sürmez. Tozu yıkamak için yağan kısacık bir yağmur bu.»

Sabah olduğunda güneş pırıl pırıl, çevre nemli ve berraktı. Güneşte öyle kristalimsi donuk bir görünüm yoktu. Kahvaltılarını yeni bitiriyorlardı ki, Bert Munroe, yanında oğlu Jimmie ile evin arka merdivenlerinden çıkıp mutfağa girdi.

«Günaydın, Bayan Whiteside! Günaydın John! Bugün o çalıları yakmanın tam zamanı diye düşündüm. Dün gece güzel bir yağmur yağdı.»

«Bu iyi fikir. Otur da bir kahve iç.»

«Kahvaltıdan yeni kalktık, John. Bir lokma bir şey yutamam.»

«Sen, Jimmie? Bir fincan kahve?»

«Bir lokma bir şey yutamam,» dedi Jimmie de.

«Eh, o halde otlar kurumadan başlayalım bari.»

John geniş bodruma indi. Bodrumun merdivenleri, mutfağın bahçeye çıkan kapısına yakın yerdeydi. Az sonra elinde bir teneke gazla döndü. İki işçi meyve bahçesinden döndüklerinde, John herkese ıslak çuvallar dağıttı.

«Rüzgâr yok,» dedi Bert. «En uygun zaman. Gel, şuradan başla, John! Şu koca dilim yanıp bitene kadar, biz evle ateşin arasında duralım. Rizikoya girmek iyi olmaz.»

John gaza batırılıp tutuşturulmuş bir meşaleyi çalılara doğru uzattı, sonra kenara, ateşin yayılmasına izin verilecek sınırı çizdi. Alevler reçineli sapları çıtırdatarak yürüdü. Adamlar ağır adımlarla alevleri izleyerek tepelere doğru ilerlediler.

«Bu tarafa bu kadar yeter,» diye seslendi Bert. «Evle arada epey uzaklık var. Bence ikimiz

gidip üst tarafı tutuşturalım artık.» Çalıların çevresinde dolaşıp yürümeye koyuldu. Jimmie de peşindeydi. Tam o anda küçücük bir sonbahar rüzgârı tepeden aşağıya doğru dans ederek ilerledi, kıvrıldı, oynadı, dibe ulaştı. Alevlere şık bir dalış yaptı, kıvılcımları ve korları havalandırıp beyaz eve doğru savurdu. Sonra birden, sanki bu oyundan yorulmuş gibi, olduğu yerde durdu, dindi. Bert'le Jimmie gerisin geri koşuyorlardı. Beş erkek, yerleri dikkatle muayene edip her kıvılcıma bastılar, söndürdüler. «Bereket versin farkına vardık,» dedi John. «Böyle ufacık bir şey, koca evi yakabilirdi.»

Bert'le Jimmie çalıları dolaşıp üst ucunu tutuşturdular. John'la iki adamı aşağıdan yukarı doğru geliyorlardı. Her an alevlerle evin arasındaydılar. Hava çok koyuluyor, dumanlar onu mavi bir renge boyuyordu. Bir çeyrek saat içinde çalılık alan hemen tümüyle yanmış, temizlenmişti.

Birden evin bulunduğu taraftan bir çığlık yükseldiğini duydular. Evin kendisi, yanan çalıların dumanından pek gözükmüyordu. Beş erkek aynı anda geri dönüp koşmaya başladılar. Duman seyrelince üst kat pencerelerinin birinden çıkmakta olan kalın, gri dumanları gördüler.

Willa ne yaptığını bilmeksizin, yanmış arazi üzerinden onlara doğru koşuyordu. John onun yanına gelince durdu.

«Bodrumdan gelen sesi duydum,» diye bağırdı Willa. «Mutfaktan bodruma inen kapıyı açtım, aralıktan üzerime doğru geldi, yanımdan geçti Şimdi bütün eve yayılmış durumda.»

Bert'le Jimmie koşarak onlara yetiştiler. Bert, «Hortumlar su deposunun kulübesinde mi?» diye bağırdı.

John bakışlarını yanmakta olan evden zorla ayırdı. «Bilmiyorum,» dedi güvensiz bir sesle.

Bert onun koluna sarıldı. «Haydi yürü! Ne bekliyorsun? Çoğunu kurtarabiliriz. Hiç değilse eşyanın birazını dışarı çıkarırız.»

John kendini ondan kurtardı, tepeden aşağı, eve doğru yürümeye başladı. «Kurtarmak istemiyorum galiba,» dedi.

Bert, «Delisin sen?» diye haykırdı. Koşmaya başladı, su deposuna daldı. Hortumları arıyordu.

Artık pencereden dumanın yanı sıra alevler de çıkmaya başlamıştı. Evin içinden korkunç hareketler ve gürültüler duyulmaktaydı. Bina kendi canını kurtarma savaşındaydı sanki.

İşçilerden biri John'a yaklaştı. «Eğer o pencere kapalı olsaydı, bir şansımız olabilirdi,» dedi özür diler gibi bir sesle. «Öyle kuru ki o ev! İçi de baca gibi cereyanlı.»

John odun yığınına doğru yürüdü, kesme kerevetinin üstüne oturdu. Willa bir an onun yüzüne baktı, sonra sessizce yanında durdu. Dış duvarlardan da duman tütmeye başlamıştı. Ev fırtına rüzgârları gibi uğulduyordu.

O anda çok garip ve çok zalim bir şey oldu. Yan duvar, sahne seti gibi devrilip düşüverdi, yerden dört metre kadar yüksekte, henüz alevlerin bulaşmadığı oturma odası ortaya çıktı. Onlar bakarken, uzun alev dilimleri odaya daldı. Deri koltuklar titredi, sıcaktan canlıymış gibi büzüldüler. Resimlerin camları kırıldı, madeni oyma tablolar kapkara kesilip erimeye başladılar. Şöminenin üstünde asılı duran kocaman lületaşı pipo göründü. Derken koca alevler tüm odayı kapladı, görünmez hale getirdi. Ağır arduvaz çatı çökerken duvarları ve tabanları ağırlığı altında çökertti, ev şekilsiz kocaman bir alev yığını oldu, çıktı.

Bert geri dönmüş, John'ın yanında sessizce duruyordu. «O küçük rüzgâr olmalı,» diye açıklamada bulundu. «Bir kıvılcım bodruma girmiş, gazyağının üzerine konmuştur. Evet, mutlaka o gazyağından olmalı.»

John başını kaldırıp ona baktı, yüzünde korku dolu, garip bir gülümseme belirdi.

«Evet, mutlaka o gazyağından olmalı,» diye onun söylediklerini yineledi.

Yangın artık zaferini kazandığından emin, ev yavaş yavaş yanmaya başlamıştı. Göklere yükseliyordu alev dilimleri. Artık evin eve benzer yeri kalmamıştı. John Whiteside oturduğu yerden kalktı, omuzlarını dikleştirdi, içini çekti. Gözleri eve doğru bakarken yerden beş metre kadar yüksekteki bir noktada, eskiden oturma odası olan yerde duraladı. «Eh, bitti artık,» dedi. «Kendi vücudunu yerde ölü gördüğü zaman bir ruh neler hisseder, artık biliyorum. Haydi, senin eve gidelim, Bert. Bill'e telefon etmek istiyorum. Herhalde bizim için bir yer vardır evinde.»

«Bizde kalsanıza. Bizde yer pek bol.»

«Yoo, Bill'e gidelim.» John döndü, yanmakta olan enkaza bir daha baktı. Willa onun kolunu tutmak üzere elini uzattı, fakat dokunmadan geri çekti. John bu jesti gördü, ona gülümsedi. «Keşke pipomu kurtarabilseydim,» dedi.

«Gerçekten öyle,» diye atıldı Bert. «Ömrümde gördüğüm en güzel renkli pipoydu. Müzelerdeki nice piponun rengi hiç de onun kadar güzel değil. Uzun süredir içiliyor olmalı o pipo.»

«Öyleydi,» diye onayladı John. «Çok uzun zamandan beri. Hem biliyor musun, tadı da enikonu iyiydi.»

XII

Öğleden sonra saat ikide, turistik otobüs yarımada turunu yapmak üzere Monterey'deki duraktan hareket etti. On Yedi Millik Yol, diye reklam edilen rotayı çizerken yolcular pencerelerden çok zengin insanların gösterişli evlerini seyrettiler. Gerçi seyrederken, o tozlu camlardan dışarıya bakarken biraz utanıyor, sanki kapı dinliyorlarmış gibi bir duyguya kapılıyorlardı ama, bir yandan da seyretmekten mutluluk duymaktaydılar. Otobüs Carmel kasabasından dolaştı, tepeye tırmandı, Misyon Cermelo'nun çarpık damlı kahverengi kilisesi önüne geldi. Orada genç şoför, otobüsü yolun kenarına çekip durdurdu, ayaklarını kaldırdı, ön panel üzerine dayalı, yolcuların kılavuzlarıyla eski ve karanlık kiliseyi dolaşmasını bekledi.

Hepsi yerlerine dönünce, yolcular arasındaki resmiyet duvarı bir dereceye kadar kalkar gibi oldu.

«Duydunuz mu?» dedi zengin adam. «Rehberin dediğine göre bu kilise gemi gibi, yerin ta içine doğru uzanan taş bir temel üzerine kurulmuş. Depreme karşı... fırtınadaki gemi gibi, anlıyorsunuz, değil mi? Ama işe yaramaz.»

Temiz, gül gibi yüzlü genç bir papaz, iki koltuk arkadan, yeni giysisinden gurur duyuyormuş gibi bir sesle cevap verdi. «Ama işe yaramış. Pek çok depremler oldu, misyon hâlâ ayakta. Çamurdan yapılmış olduğu halde, hâlâ sapasağlam.»

Yaşlı bir adam söze karıştı. Sağlıklı, gözleri istekle parlayan ihtiyardı. «Garip şeyler olur bazen,» dedi. «Karımı geçen yıl kaybettim. Elli yılı aşkın süredir evliydik.» Gülümseyerek çevresine bakınıp bir söz bekledi, o arada da, ne tür garip şeylerin olduğunu unuttu.

Balayındaki çift kolkola oturuyordu. Kız, genç adamın kolunu sıktı: «Şoföre sorsana, şimdi nereye gidiyoruz?»

Otobüs ağır ağır ilerledi, Carmel Vadisi boyunca yolunu sürdürdü, meyve bahçelerinin arasından geçti, enginar tarlalarını, kızıl bir tepeyi

aştı. Öğleden sonra güneşi kızgınlığını kaybediyordu. Güneş vadinin deniz tarafındaki ucuna doğru alçalmaktaydı. Yol, Carmel Irmağından ayrıldı, yukarı doğru tırmandı, sonunda ince bir kayalık çıkıntısının yanı sıra ilerlemeye koyuldu. Orada şoför otobüsünün burnunu birden yolun ortasına doğru döndürdü, sonra geri gitti, birkaç kere ileri geri manevra yaptıktan sonra, yüzünü ters tarafa döndürmeyi başardı. Motorunu susturup yolcularına döndü. «Yolumuz buraya kadar, millet. Dönüşe geçmeden önce, biraz ayaklarımın uyuşukluğunu açmak istiyorum. Belki aranızdan da çıkıp yürümek isteyenler olabilir.»

Tutulmuş vücutlarını kaldırıp otobüsten indiler, kayalığın tepesinde durdular ve aşağıya, Cennet Çayırlarına doğru baktılar. Güneşin son ışıkları altında hava, altından bir tül perde gibiydi. Aşağıdaki arazide koyu yeşil meyve bahçelerinin kareleri, sapsarı tahıl tarlalarının kareleri, bir de menekşe rengi toprak kareleri gözükmekteydi. Bahçe içindeki sağlam çiftlik evlerinin bacalarından çıkan akşam ateşinin dumanları, yukarıya, tepeye doğru yükseliyor, sonra tepe rüzgârları onları alıp uzaklara sürüklüyordu. Vadide ineklerin çıngırakları tatlı tatlı çalmaktaydı. Bir köpek o kadar uzak bir yerde havladı ki, sesi yolcuların durduğu yere ancak fısıltı gibi ulaştı. Kayalığın tam altında birkaç koyun, bir meşe ağacının altında toplaşmışlardı.

«Buraya *Las Pasturas del Cielo* derler,» dedi şoför. «İyi sebze ve meyve yetişir. Çileği, ahududusu, turfanda meyvesi, başka yerlerden önce çıkar. Gerçek anlamı da Cennet Çayırları demektir.»

Yolcular vadiye doğru baktılar.

Başarılı adam boğazını temizledi. Sesinde bir kehanet tonu vardı. «Eğer ben şu anda bir şeyi kesin olarak söyleyebilecek olsam, size şunu söylerdim. Günün birinde bu vadide büyük evler olacak. Taş evler, koca bahçeler, golf alanları, yüksek demir parmaklıklar ve kapılar. Zenginler oturacak burada... kentte, işyerinde çalışmaktan bı-

kan, servetini toplamış olan, artık rahatça yerleşip hayatın zevkini çıkarabilecekleri bir yer arayan insanlar. Eğer param olsa buranın hepsini alırdım. Elimde tutar, üstüne yatar, ilerde, zamanı gelince parsellerdim.» Sustu, eliyle her şeyi derleyip toplar gibi bir hareket yaptı. «Evet, Tanrı şahidim olsun, burada kendim otururdum.»

Karısı, «Şşş!» dedi. Adam suçlu suçlu çevresine bakındı, kimsenin kendisini dinlemediğini gördü.

Tepenin mor gölgesi yavaş yavaş vadinin ortasına doğru ilerliyordu. Aşağıda bir yerde bir domuz öfkeyle bağırdı. Genç adam bakışlarını vadiden ayırdı, yeni karısına gülümsedi, o da ona karşılık verdi. Kararlı bir gülümsemeyle. Adamın gülümsemesi sanki ona, «Neredeyse ben de aynı şeyi düşünecektim,» diyordu. «Ne güzel olurdu... ama yapamam tabii!»

Kadının cevabı ise, «Yoo, elbette yapamazsın!» anlamına geliyordu. «İhtiras denilen şeyi de düşünmek gerek. Bütün arkadaşlarımız bizden bir şeyler bekliyor. Daha ünlü olacaksın, ben de adından gurur duyacağım. Sorumluluktan kaçmak, başını böyle bir yerde kuma gömmek olmaz. Ama yine de, ne güzel olurdu!» Her iki gülümseme yumuşadı, sonunda yalnızca gözlerde kaldı.

Genç papaz kendi başına biraz uzaklaştı. Bir dua mırıldandı. Ama tecrübe ona, bir yandan dua ederken bir yandan başka şeyler düşünmesini öğretmişti. «Orada küçük bir kilise olabilir,» diye düşündü. «Yoksulluk yok orada. Koku yok. Dert yok. Cemaatim geldiklerinde küçük, dürüst günahlar çıkarırlar. Birkaç dua okumakla affedilecek günahlar. Sessiz olur orası. Kirli ya da şiddetli hiçbir olay yer almaz. Benim içime üzüntü, pişmanlık, kuşku ya da utanç sokacak hiçbir şey olmaz. Bu aşağıdaki evlerde oturan insanlar beni sever. Bana Peder derler. Ben de onlara adil davranırım. Adalet onları avutacaksa.» Kaşlarını çattı, aklından geçen düşünceyi cezalandırdı. «Ben iyi bir papaz değilim. Ben kendimi yoksullar arasına gömmeli, onların kokusuyla kavrulmalı, on-

ların kavgaları arasında yaşamalıyım. Ben Tanrı'nın trajedilerinden kaçamam.» Sonra yeni bir şey düşündü. «Belki de ben buraya öldükten sonra gelirim.»

İhtiyar adam, hevesli gözleriyle vadiye baktı. Sağırlaşmış kulaklarında sessizlik, bir ağacın dallarında esen rüzgâr gibi yükseldi. Karşı taraftaki tepeleri bulanık görüyordu. Ama o altın ışıklarla o mor karanlıkları görebiliyordu. Soluğu tıkanır gibi oldu, gözlerine yaşlar doldu. Ellerini bir çaresizlik işareti gibi kalçalarının yanlarına vurdu. «Benim hiç düşünmeye zamanım olmadı. Hep dertlerim oldu, başka şey düşünmedim. Eğer şu aşağıya inebilsem, bir süre burada yaşayabilsem... o zaman başıma gelmiş olan şeyleri yeniden düşünür, belki onlardan bir anlam çıkarırdım. Tek parça, bütünlüğü olan bir anlam. Böyle bir sürü kırpık kırpık uç yerine. Orada beni hiçbir şey rahatsız etmezdi. Düşünebilirdim.»

Otobüsün şoförü sigarasını yola doğru fırlatıp ayağıyla ezdi. «Haydi, millet!» diye bağırdı. «Yola çıkmamız gerek.» Binmelerine yardım etti, kapıları kapadı. Ama hepsi pencerelere üşüşmüş, Cennet Çayırlarına, havanın bir havuz gibi mavileştiği, çiftliklerin sessizliğe gömüldüğü yere bakıyorlardı.

«Biliyor musunuz,» dedi şoför. «Hep düşünürüm, insanın orada küçük bir yeri olması ne kadar iyi olur diye. Bir ineği, birkaç domuzu, bir iki köpeğiyle insan, burada ufacık bir çiftlikten bile geçinecek parayı kazanabilir.» Marşa bastı, motor bir süre gürledi, sonra şoför onun sesini kıstı, sözüne devam etti. «Belki size biraz gülünç gelecek ama, buradan aşağıya her bakışımda, insan orada ne kadar sessiz ve rahat yaşayabilir, diye düşünürüm. Orda, ufacık bir yerde.» Vitesi taktı, araba yola koyuldu, yokuş aşağı, upuzun Carmel Vadisine, o vadinin ucunda okyanusun içine batmakta olan güneşe doğru ilerlemeye başladı.

SON

NOBEL ÖDÜLÜ

steinbeck

BÜTÜN ESERLERİ / 9

Amerikalı ünlü yazar John Steinbeck 1902'de Kaliforniya'da doğdu. Stanford Üniversitesinde okuyabilmek için ırgatlık, duvarcılık, laborantlık, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. Daha sonra üniversiteyi bırakarak kendini edebiyata verdi. İlk romanı, Korsan Henry Morgan'ın yaşamını anlatan Altın Kupa'dır (1929). Yoğun bir duygusallığın egemen olduğu bu kitabından sonra Kaliforniya kentlerinin çarpıcı, acımasız ve başdöndürücü yaşam serüvenlerini anlatan romanlarıyla büyük ün yaptı. 1939'da Pulitzer, 1962'de Nobel Ödüllerini alan Steinbeck'in hemen bütün eserlerinde zorlamasız, yapmacıksız bir yücelik görülür. Yalın gerçeğin lirizmle, şiirselliğin ince bir güldürüyle iç içe bulunması, romanlarına etkisini yitirmeyen bir canlılık kazandırdı.

Başlıca eserleri: Yukarı Mahalle, Sardalye Sokağı, Tatlı Perşembe, Alev, Al Midilli, İnci, Fareler ve İnsanlar, Mutsuzluğumuzun Kışı, Cennet Çayırları, Ay Battı, Gazap Üzümleri, Bilinmeyen Bir Tanrıya, Bitmeyen Kavga, Altın Kupa, Aşk Otobüsü, Cennetin Doğusu, Kısa Süren Saltanat.

Birçok eseri filme alınan Steinbeck, 1968'de öldü.

El değmemiş, ayak basılmamış, yemyeşil bitek, verimli bir ovadır Cennet Çayırları; giderek insanlara kucak açar, onlarla kaynaşır. Kaliforniya'yı doğasıyla, insanıyla ele alan Steinbeck, doğaya olan vurgunluğunu bir kez daha kanıtlar Cennet Çayırları'nda.

Bu yemyeşil çayırlara biçim vermeye kalkan insanların birbirinden ayrı, ancak birbiriyle iç içe yaşamlarını sergiler Steinbeck bu yapıtta; her zamanki doğa ve insan sevgisiyle.

Cennet Çayırları, Steinbeck'in ilk kitaplarından olmasına karşın, tekniği ve anlatımı yönünden en güzel, en akıcı romanlarından biri. Kitapta, belli kalıplar içinde sıkışmış kalmış bir yöre halkının yaşamı, her türlü yapaylıktan zorlamadan uzak çarpıcı bir biçimde aktarılır okuyucuya. Bir yanda Steinbeck'in ustalığı, bir yanda Cennet Çayırlarının büyüleyici güzelliği, okuyucuyu bir anda kavrar.

İşte CENNET ÇAYIRLARI! Steinbeck'ten beğeniyle tat alınarak okunacak, bir doyurucu kitap daha.

ISBN 975-494-133-5
90.06.Y.0105.0196

KDV dahil